

K N I H A    C H A R T Y    77

leden - březen 1977

2 díly, díl 1.

## Obsah 1. dílu

### Poslední slova Jana Patočky

#### I. Dokumenty Charty 77

Prohlášení Charty 77

Prohlášení Charty 77 č. 2

Charta 77 - č. 3

Charta 77 - dokument č. 4

Charta 77 - prohlášení č. 5

Charta 77 - dokument č. 6

Vláda ČSSR - J. Patočka, J. Hájek

Federálnímu shromáždění ČSSR - J. Patočka, J. Hájek

K prohlášení generální prokuratury ČSSR ze dne 1. února -

J. Patočka, J. Hájek

Federálnímu shromáždění ČSSR - J. Patočka, J. Hájek

Prohlášení J. Patočky

Charta 77 - dokument č. 7

Charta 77 - dokument č. 8

Jan Patočka - nekrolog

#### II. Osobní a skupinová stanoviska, komentáře, fejetony

Jan Patočka : Čím je a čím není Charta 77

Karel Soukup : Členům Charty 77

Pavel Kohout : KS západní Evropy

Marie Rát Křížková : Prohlášení

Milan Šimečka : Ludvíkovi Vaculíkovi namísto fejetonu

Zdeněk Mlynář : Prohlášení k situaci v Československu

Josefa Slánská : Dopis G. Husákoví

Jiří Hájek : Dopis akademiku Bačkovskému

Ivo Kadlecík : Komu zvoní? Zvoní tebe!

Ludvík Vaculík : Šálek kávy při výslechu

Pavel Kohout : Prohlášení o odpovědnosti vlády vůči

signatářům Charty 77

Pavel Kohout : Prohlášení k dopisu občanů MLR

Jan Patočka : Proč nemá být Charta 77 zveřejňována

Josef Zvěřina : Tři dopisy

Milan Palabán a kol. : Náš vztah k prohlášení Charty 77

Ludvík Vaculík : Vyřídte panu doktoru práv h.c.

Ludvík Vaculík : Moc práce

Karel Soukup : Otevřený dopis biskupovi a kněžím

Jiří Dienstbier : Měsíc s Chartou

Zdeněk Mlynář : Politická situace kolem Charty 77

Vilém Sachr : Dopis prezidentu republiky

Jedenáct bývalých členů ÚV KSČ : Účastníkům konference evropských

kom. a děl. stran v Berlíně

Marie a Artur Zdráhalovi : Dopis ze Sezimova Ústí

Jiří Hájek : Lidská práva, mírové soužití a socialismus

Petr Uhl : Dopis P. Drtinovi

Pavel Landovský : Družstvo sebevrahů

Marie Kubišová : Prohlášení k sedmému výročí umlčení zpěvačky

Marta Kubišová : Rozhovor pro časopis Spiegel

Jiří Dienstbier : Charta 77, lidská práva a mezinárodní

socialistická perspektiva

Vlasta Chramostová : Veřejné prohlášení

Zdeněk Mlynář : O udavačství, vydírání a jiných motivech

nedcházejícího jara

-vd- : Co jsem se dozvěděl z Rudého práva

Hana Ponická : Diskusní příspěvek na 7. zjezdě ZSS

Jiří Hájek : Šéfredaktoru časopisu Signál

Jan Moravec : Zpěvačka, nadstrážmistr, loyální blb a prezident

Petr Uhl : Dopis revolučním organizacím v zahraničí  
Jiří Dienstbier : Dopis československým novinářům  
Ludvík Vaculík : Řetěz štěstí  
Vilém Šašek : Dopis prezidentu republiky  
Jiří Boreš : Někdy pohřeb  
Luboš Dobrovský : Jaký je užitek z Charty 77  
Jiří Hájek : Lidská práva a mírové soužití

Poslední slova J A N A P A T O Č K Y

Mezi početnými otázkami, které nám kladou domácí i cizí /a jež si musíme ovšem klást i sami/, je otázka tohoto titulu jedna z nejpalčivějších. Vždyť každý konflikt směřuje k vyřešení a je to výsledek, který nakonec rozhoduje, ať jinak máme sympatie pro tu či onu stranu na základě způsobu, jak si počíná. A sympatií vzbudila Charta dost, nepotřebuje si více přát, čím větší sympatie, tím však bývá větší i starost. A tak se máš vyjadřovat často také způsobem, který na první pohled nemusí být příjemný; vždyť není právě elast být upomenut na iluze, kterým se člověk rád oddává, a zejména tehdy, když zřetelně visí na tenkém provázku nad velikou hloubkou, když na opačné straně je veškerá moc a její takřka nespočetné prostředky, kdežto na vlastní straně jsou téměř veskrze jen "ideální" položky. Co můžeme pak Charta očekávat? Jaká je její budoucnost? Mnozí tazatelé jdou už tak daleko, že se ptají: nezhorší Charta situaci naší společnosti? Nezavdá podnět k další represi, k potlačení těch, o kterých se dosud nevědělo, že patří ke kritikům a k "avýšené bdělosti" vůbec, která postihne všechny bez rozdílu, pokud měli ještě nějakou volnost pro ruce a lokty? Vždyť tak tomu přece bylo po r. 1968-69! Napřed pohovory a velké očistné komise, pak vylučování ze strany a ze zaměstnání, systematický sběr kadrového materiálu, nemožnost pro určité lidi uchytit se kdekoli, pronásledování i rodinných příslušníků atd. atd. až po stále opakovaná "komplexní hodnocení", u kterých si mnozí alibují, že jednou přestanou a která přestat nemusí.

Odpovíme si však otevřeně: žádná poddajnost zatím nevedla k zlepšení, nýbrž jen k zhoršení situace. Čím větší strach a servilnost, tím více si mocní troufali, troufají a budou troufat. Není žádný prostředek, jak zmenšit jejich tlak, než jsou: znejištění, vidí-li, že nespravedlnosti a diskriminace nejsou zapominány, že se nad tím věm voda nezavírá. To znamená vyžvání k bezmocnému vyhrožování, nýbrž chování ze všech okolností důstojnému, neustrašenému, pravdivému, které imponuje prostě tím, jak se odráží od oficiálního.

Kvalitativně a v jednotlivých případech se tedy represe může zvětšit. Lidé mohou ztrácet i taková zaměstnání, která do dnes byla útočištěm, noční hlídačství, mytí oken, topičství, pomocná místa v nemocnicích. Ale ne na dlouho, někde to nakonec udělat musí. A kvalitativně to všechno není nic nového, je dobře známo. Nevychází to též zdaleka ome znejištění, kterému je seba

vědomí mocipánů vystaveno. N i k d y si již nemohou být jisti koho mají před sebou, nikdy již nebudou vědět, zda ti, kdo je poslouchají dnes, budou k tomu ochotní ještě zítra, až se ukáže vhodná příležitost být zase opravdu sám sebou.

Ať mi je dobře rozuměno : neradíme k neupřímnosti, nýbrž naopak k tomu neříkat a nekonat nikdy nic nevhodného, pokud to není vynuceno; nedělat to ze závidění a pro větší vlastní prospěch. Takové jednání vynutí i uznání protivníka a solidaritu stejně postižených. Bylo základem dosavadního úspěchu Charty 7 spolu s opačným jednáním těch, kdo proti ní bojovali.

Fakt, že protivníci Charty v oné divoké kampani rozpoutal vášnivou polemiku bez ohledu na fakta, ve skutečnosti, že operovali neprokázanými tvrzeními, že nás kaceřovali dříve, než svůj názor mohly říci jediné kompetentní instance, že nás nechali utloukat zřejmými manipulovanými rezolucemi, získalo nám doma i v cizině více sympatií, než jsme si troufali očekávat. To je již samo důležitým výsledkem : nevinná a slušné vystupování je rovněž mocný faktor politické skutečnosti. Zákonnost vystoupení Charty, fakt, že celý její cíl je pěstění zákonnosti bezvýjimečně a veřejně kontrolované, zřejmě nechť protivník přistoupí na tuto zásadu rovnosti občana před zákonem, uhybní od věcného k osobnímu - to vše nám získalo mnoho politické podpory a donucují i protivníka, aby si uvědomil, že musí hledat nové prostředky boje, než je pouhé velkopanské utloukání práhlednými bácherkami o protistátních centrech a odmítání diskuze s domněle zkompromitovanými. Neboť neběží o osoby, nýbrž o věcné argumenty, a těch na straně protivníka dosud v á b e c nebylo.

Ale právě zde se dobře s námi cítící; tezatel nezaství. Jak dlouho si myslíte, že budete mít sympatie vlastních lidí nebudete-li s to jim pomoci něčím jiným než papírovými protesty? A jak dlouho vydrží sympatie ciziny, která nakonec musí přece počítat s realitami, jak jsou a která přeci musí jednat s těmi, kdo mají v rukou ty skutečnosti, na kterých závisí reálný život lidstva, odzbrojení, mír, zásobování základními surovinami?

Pokusme se obrátit otázku. Neptejme se, co čekáme my od Charty, tj. od podpisu mezinárodních paktů o lidských právech, o právech hospodářských, sociálních a kulturních. A septejme se co od jejich podpisu čekali ti, kdo je podpisovali na obou stranách bariéry. Nebude potom jasnější, čeho Charta už dnes docílí? Nemýlíme-li se, očekávali podpisovači mnohých zemí Východu,

že se na chování mocných k publiku nebude muset nic odní, že třeba bude jako předtím. Na druhé straně se však vkládalo do paktů mnoho nadějí, obecně bylo ochotno vidět v nich novou ba jedinou jasnou garanci toho, že se nebudou opakovat události dvacátých a třicátých let v Sovětském svazu a padesátých let u nás, k nimž došlo přesto, že tyto státy se zapíraly socialismem, lidokostí a nejsebeobětavějšími ústavy na světě. Po devatenácti a zákonitě straně v nich přece od těch dob nedošlo k žádným podstatným změnám, ne-li k horším! Mezinárodní pakt na základě konference v Helsinkách však přinesly něco vskutku nového a s tím novou nadějí lidstva. Důvod, proč vystoupení Charty a vystoupení proti Chartě, jež nelze nazvat jinak než zběsilým, vzbudilo takovou pozornost a stalo se jednou z velkých událostí, nebyl nic jiného než toto dvojí očekávání a jeho sklamání. Žde tedy vidíme, co Charte již vykonala, čeho již dosáhla! Ukázalo se, že realizace paktů nebude tak hladkou věc jak se mohlo zdát, že existuje pojetí socialismu, které mu rozumí nikoli "demokraticky", nýbrž spíše despoticke, a že není pro to ochotno se svými demokratickými partnery diskutovat, nespolečně a všem a bezpodmínečně. Že si musíme na tento způsob teprve budou muset zvykat. Že sice už dnes se mu hledí na pohled přispívat, ale že je cesta daleká. A že toto bylo odhaleno, že svět nezůstal potmě a v nejistotách, v mlhách, je přece kladný výsledek, je pozitivní výsledek Charty! Jsme přesvědčeni, že není nikdo na světě, kdo neví, že helsinské výsledky musíme i být přijaty, jinak že nevyjdeme z různých modelů válek a skorevůlek; že není, kdo by nevěděl, že musí udělat mnoho ústupků. Ale je a k hrozně dlouhá je to ještě cesta, víme teprve dnes a díky Chartě! Díky jí víme též, že svět je zklamán, bolestně zklamán ve svých očekáváních! Což si někdo myslí, že důvodem popularity Charty je buď láska k nám /naprosto světu neznámým/, nebo nějaké spiknutí těch, kdo intrikují proti uvolační napěti? Nikoli, je to z k l a m á n í z f a l e š n é h o uvolační napětí, které mluví z hlasů západních socialistů a komunistů, kteří žádají, ba prosí o slušné zacházení se signatáři Charty!

Tak vidě, bude znít odpověď, přiznáváte přece : hlavní "pozitivní" výsledek Charty je to, co jeden západní politik označil "že se východní stát y octnou v Bělehradě na levici obžalovaných". Tato slova ani ten umysl nejsou od nás. Do Bělehradu je krom toho ještě daleko. Východní země urazily notný kus cesty.

ty od padesátých let k realizaci lidských práv; proč se pojednou tak polekaly a poplašily? Přes tvrdá slova a nedobré činy nejsou všechny cesty přece zavřeny. Vidíme dokonce, že jakési, podle nás dost ještě hanebné, ale přece jen uvolňování se děje tak, že by ho nebylo, nebýt Charty; tak např. v přijímání do kulturních svazů, kde ovšem podpis Anticharty byl neslavnou vstupenkou; vedle jiných neméně "slavných". Ale naši věci není nikomu nahlížet do svědomí, nýbrž pouze pozorovat a konstatovat.

Ale také pozorovat a konstatovat vývoj vnitřních věcí! Konstatovat, že lidé dnes zase vědí, že existují věci, pro které stojí za to také trpět. Že věci, pro které se eventuálně trpí jsou ty, pro které stojí za to žít. Že tzv. umění, literatura, kultura etc. bez těchto věcí jsou pouhý farníkový provoz, který to nikdy nepřivede nikam než z kanceláře do dítkárny a z dítkárny do kanceláře. To všechno dnes víme - nemalou měrou díky Chartě 77 a všemu tomu, co s ní souvisí.

Možná, že módní tohoto světa budou později volit tu cestu že si budou předem pozamyšlet, jak přizpůsobit své zamýšlené činy písemnému paktu. Již to je jistý zisk: stane-li se zvykem, bude ku prospěchu všech. Charta nezamýšlela nikdy působit jinak než pedagogicky. Ale pedagogicky působit - co to znamená? Vychovávat se může pouze každý sám, ovšem často stržen příkladem; též varován špatnými výsledky a poučen rozmluvou, díkymi. Vychovávat to znamená p o c h o p i t, že je něco jiného v životě než utrpení a prospěch a že tam, kde se maxima "účel světí prostředky" vykládá: "libovolný účel světí libovolné prostředky", vede rovnou do černé díry. Charta by chtěla, aby podřízení jednali z povinnosti, samočinně a dobrovolně, a nadřízení aby viděli, že stojí za to, být uznáván jedině lidmi, kteří vědomí své důstojnosti. Aby si lidé uvědomovali, že na světě narušují ani peníze, ani síla, ba ani nadání, nýbrž že nejdůležitější je pochopit pravý okamžik a přijít včas.

Krátce: od Charty je možno očekávat, že v náš život vstupí nová ideová orientace, která sice nijak nestojí v protikladu k orientaci socialistické, která dosud měla monopol tak exkluzivní, že mohla reklamovat svou přednost dokonce i ve formě očividně nedostatečné; orientace na základní lidská práva, na morální element v životě politickém i soukromém; Charta neustane připomínat, co náš život dluží oněm právům, která zákonitě našim občanům patří, neustane to připomínat naší i cizí veřejnosti, ať je riziko této činnosti jakékoliv.

Prof. dr. Jan Patočka  
Praha, 8. března 1977

Dokumenty CHARTY 77

## Prohlášení Charty 77

Dne 13.10.1978 byly ve Sbírce zákonů ČSSR /č. 120/ zveřejněny "Mezinárodní pakt o občanských a politických právech" a "Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech", které byly jménem naší republiky podepsány v roce 1966, stvrzeny v Helsinkách roku 1975 a vstoupily u nás v platnost dnem 23.3.1976. Od té doby mají i naši občané právo a náš stát povinnost se jimi řídit.

Svobody a práva lidí, jež tyto paktory zaručují, jsou důležitými civilizačními hodnotami, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových sil, a jejich uzákonění může významně pomoci lidskému vývoji naší společnosti.

Vítáme proto, že Československá socialistická republika k těmto paktům přistoupila.

Jejich zveřejnění nám ale zároveň s novou naléhavostí připomíná, kolik základních občanských práv platí v naší zemi zatím - bohužel - jen na papíře.

Zcela iluzorní je na příklad právo na svobodu projevu, zaručované článkem 19 prvního paktu :

Desítkám tisíc občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů oficiálních. Jsou přitom často objektem nejrozmanitější diskriminace a šikany ze strany úřadů i společenských organizací; zbavení jakékoliv možnosti bránit se, stávají se prakticky obětmi apatie.

Statisícům dalších občanů je odírána "svoboda od strachu" /preambule prvního paktu/, protože jsou nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí pracovní a jiné možnosti.

V rozporu s článkem 13 druhého paktu, zajišťujícím všem právo na vzdělání, je nesčetným mladým lidem bráněno ve studiu jen pro jejich názory anebo dokonce pro názory jejich rodičů. Bezpočet občanů musí žít ve strachu, že kdyby se projevíli v souladu se svým přesvědčením, mohli by být buď sami anebo jejich děti zbaveni práva na vzdělání.

Uplatnění práva "vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem" či "prostřednictvím umění" /bod 2 článku 19 prvního paktu/ je stíháno nejen mimosoudně, ale i soudně, často pod rouškou kriminálního obvinění /jak o tom svědčí právě probíhající procesy s mladými hudebníky/.

Svoboda veřejného projevu je potlačena centrálním řízením všech sdělovacích prostředků i publikačních a kulturních zařízení. Žádný politický, filosofický či vědecký názor nebo umělecký projev jen trochu se vymykající úzkému rámci oficiální ideologie či estetiky nemůže být zveřejněn; je znemožněna veřejná kritika krizových společenských jevů; je vyloučena možnost veřejné obrany proti nepravdivým a urážlivým nařčením oficiální propagandou /zákonná ochrana proti "útokům na čest a pověst", jednoznačně zaručovaná článkem 17 prvního paktu, v praxi neexistuje/; lživá obvinění nelze vyvrátit a marný je každý pokus dosáhnout nápravy nebo opravy souenní cestou; v oblasti duchovní a kulturní tvorby je vyloučena otevřená diskuse. Mnoho vědeckých a kulturních pracovníků i jiných občanů je diskriminováno jenom proto, že před lety legálně zveřejňovali či otevřeně vyslovovali názory, které současná politická moc odsuzuje.

Svoboda náboženského vyznání, důrazně zajišťovaná článkem 18 prvního paktu, je systematicky omezována mocenskou svévolí; oklešťováním činnosti duchovních, nad nimiž trvale visí hrozba odepření nebo ztráty státního souhlasu s výkonem jejich funkce; existenčním i jiným postihem osob, které své náboženské vyznání slovem či skutkem projeví, potlačováním výuky náboženství apod.

Nástrojem omezení a často i potlačení řady občanských práv je systém faktického podřízení všech institucí a organizací ve státě politickým direktivám aparátu vládnoucí strany a rozhodnutím mocensky vlivných jednotlivců. Ústava ČSSR a ostatní zákony a právní normy neupravují ani obsah ani formu, ani tvorbu a aplikaci takových rozhodnutí; jsou často jen ústní, občanům vesměs neznámá a jimi nekontrolována. Jejich původci nezodpovídají nikomu než sami sobě a své vlastní hierarchii, přitom však rozhodujícími způsobem ovlivňují činnost zákonodárných i výkonných orgánů státní správy, justice, odborových, zájmových i všech ostatních společenských organizací, jiných politických stran, podniků, závodů, ústavů, úřadů, škol a dalších zařízení, přičemž jejich příkazy mají přednost i před zákonem. Dostanou-li se organizace nebo občané při výkladu svých práv a povinností do rozporu s direktivou, nemohou se obrátit k nestranné instituci, protože žádná neexistuje. Tím vším jsou vážně omezena práva vyplývající z článků 31 a 22 prvního paktu /právo sdružovat se a zákaz jakéhokoliv omezení jeho výko-

ná/ i článků 25 /rovnost práva podílet se na vedení veřejných věcí / a 26 /vyloučení diskriminace před zákonem/. Tento stav také brání dělníkům a ostatním pracujícím zakládat bez jakýchkoliv omezení odborové a jiné organizace k ochraně svých hospodářských a sociálních zájmů a svobodně využívat práve na stávku /bod 1. článku 3 a druhého paktu/.

Další občanské práva, včetně výsledného zakazu /svévolného zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence/ /článek 17 prvního paktu/ jsou povážlivě narušována také tím, že ministerstvo vnitra nejrozumnějšími způsoby kontroluje život občanů, například odposlechem telefonů a bytů, kontrolou pošty, osobním sledováním, domovními prohlídkami, budování sítě informátorů z řady obyvatelstva /ziskových často nepřipustnými hrozbami nebo naopak sliby/ apod. Často přitom zasahuje do rozhodování zaměstnavatelů zaměstnanců, inspiroje diskriminační akce úřadů a organizací, ovlivňuje justiční orgány a řídí propagandistické kampaně sdělovacích prostředků. Tato činnost není regulována zákony, je tajná a občan se proti ní nemůže nijak bránit.

V případech politicky motivovaného trestního stíhání porušují vyšetřovací a justiční orgány práva obviněných a jejich obhajoby, zaručená článkem 14 prvního paktu i československými zákony. Ve věznicích se s takto odsouzenými lidmi zachází způsobem, který porušuje lidskou důstojnost vězňů, ohrožuje jejich zdraví a snaží se je morálně zlomit. Obecně je porušován i bod 2 článku 12 prvního paktu, zaručující občanu právo svobodně opustit svou zem; pod záminkou "ochrany národní bezpečnosti" /bod 3/ je toto právo vázáno na různé nepřipustné podmínky. Svěvolně se postupuje i při udělování vstupních víz cizím státním příslušníkům, a nichž mnozí nemohou navštívit ČSR například jen proto, že se pracovní či přátelsky stýkají s osobami a nás diskriminovanými.

Některí občané - ať soukromě, na pracovišti nebo veřejně, což je prakticky možné jen v zahraničních sdělovacích prostředcích - na soustavné porušování lidských práv a demokratických svobod upozorňují a dožadují se v konkrétních případech nápravy; jejich hlasy však zůstávají většinou bez odezvy nebo se stávají předmětem vyšetřování.

Odpovědnost za doržování občanských práv v zemi padá samozřejmě především na politickou a státní moc. Ale nejen na ni. Každý nese svůj díl odpovědnosti na obecné poměry, a tedy i za dožďování uzakoněných paktů, které k tomu ostatně zavazují nejen vlády, ale i všichni občané. Pociť této spoluvědomosti, víra

ve smysl občanské angažovanosti a vůle k ní a společná potřeba hledat její nový a účinnější výraz přivedly nás k myšlence vytvořit CHARTU 77, jejíž vznik dnes oznamujeme.

Charta 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry a různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě, těch práv, která člověku přiznávají oba uzákoněné mezinárodní pakty, závěrečný akt helsinské konference, četné další mezinárodní dokumenty proti válkám, násilí a sociálnímu i duchovnímu útlaku a které souhrnně vyjadřuje všeobecná deklarace lidských práv OSN.

Charta 77 vyrůstá ze zájemů solidarity a přátelství lidí, kteří sdílejí starost o osud ideálů, s nimiž spojili a spojují svůj život i práci.

Charta 77 není organizací, nemá stanovy, stálé orgány a organizačně podmíněné členství. Patří k ní každý, kdo souhlasí s její myšlenkou, účastní se její práce a podporuje ji.

Charta 77 není základnou k opoziční politické činnosti, chce sloužit obecnému zájmu jako mnohé podobné občanské iniciativy v různých zemích na Západě i Východě. Nechce tedy vytýčovat vlastní programy politických či společenských reforem nebo změn, ale vést v oblasti svého působení konstruktivní dialog s politickou a státní mocí, zejména tím, že bude upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských práv, připravovat jejich dokumentaci, navrhopvat řešení, předkládat různé obecnější návrhy směřující k prohlášení těchto práv a jejich záruk, působit jako prostředník v případných konfliktních situacích, které může bezprávi vyvolat atd.

Svým symbolickým jménem zdůrazňuje Charta 77, že vzniká na prahu roku, který byl prohlášen rokem práv politických vězňů a v němž má bělehradská konference zkoumat plnění závazků z Helsinek.

Jako signatáři tohoto prohlášení pověřujeme prof. dr. Jana Patočku DrSc, Václava Havla a prof. dr. Jiřího Hájka DrSc úlohou mluvčích Charty 77. Tito mluvčí ji plnomocně zastupují jak před státními a jinými organizacemi, tak před naší a světovou veřejností a svými podpisy zaručují autenticitu jejich dokumentů. V nás i v dalších občanech, kteří se připojí, budou mít své spolupracovníky, kteří se s nimi účastní potřebných jednání, ujmou se dílčích úkolů a budou s nimi sdílet veškerou od-

povědnost.

Věříme, že Charta 77 přispěje k tomu, aby v Československu všichni občané pracovali a žili jako svobodní lidé.

V Praze 1. ledna 1977

Michal Halebán, duchovní  
 dr. Karel Bartošek CSc, historik  
 Jaroslav Bašta, dělník  
 ing. Rudolf Battěk, sociolog  
 Jiří Bednář, elektrikář  
 Otka Bednářová, novinářka  
 ing. Antonín Bělohoubek, technik  
 dr. Jan Beránek, historik  
 Jitka Bidlasová, úřednice  
 prof. dr. František Bláha, lékař  
 Jaroslav Borský, bývalý státní zaměstnanec  
 dr. Jiří Brabec CSc, literární historik  
 Vratislav Brabenec, hudebník  
 Eugen Erikius, svobodné povolání  
 dr. Toman Brod CSc, historik  
 Aleš Březána, střelec  
 ing. Stanislav Budín, novinář  
 doc. dr. Josef Čisářovský, výtvarný kritik  
 ing. Karel Čejka, technik  
 Otto Černý, dělník  
 prof. dr. Václav Černý, dr.h.c., literární historik  
 Miroslava Černá-Filipová, novinářka  
 Egon Čierný, orientalista  
 dr. Jiří Čutka, vědecký pracovník  
 Jiří Daniček, dělník  
 Juraš Daubner, filolog  
 Ivan Dejmál, dělník  
 Jiří Dienstbier, novinář  
 Zuzana Dienstbierová, psychologka  
 Luboš Dobrovský, novinář  
 ing. Petr Dobrovský, technik  
 Bohumil Doležal, literární kritik  
 dr. Jiří Doležal CSc, historik  
 doc. dr. Irena Dubeká CSc, filosofka  
 dr. Ivan Dubský CSc, filosof  
 Vladislav Dvořák, spisovatel  
 Michael Dymáček, matematik  
 dr. Vratislav Effenberger CSc, estetik  
 Anna Fárová, historička umění  
 Zdeněk Fořt, novinář  
 ing. Karel Fridrich, ekonom  
 Jiří Frodl, novinář  
 prof. dr. Jiří Hájek DrSc, politik  
 doc. Miloš Hájek CSc, historik  
 Jiří Janák, novinář  
 Olaf Hanel, výtvarník  
 ing. Jiří Hanzelka, spisovatel  
 Václav Havel, spisovatel  
 Zbyněk Hejda, spisovatel  
 dr. Ladislav Hejdiánek, filosof  
 doc. ing. Jiří Hermach CSc, filosof  
 Josef Hirsál, spisovatel  
 dr. Josef Hedic, historik  
 dr. Miroslava Holubová, historička umění  
 Robert Hořák, bývalý politický pracovník  
 ing. Milan Hošek, býv. státní zaměstnanec  
 Jitka Hrábková, novinářka  
 ing. dr. Oldřich Hromádka, býv. plukovník SNB  
 Marie Hromádková, býv. politická pracovníce

doc. Milan Hübl CSc, historik  
 dr. Václav Hyndrák, historik  
 zasloužilá umělkyně Vlasta Chramostová, herečka  
 dr. Karel Jaroš CSc, býv. politický pracovník  
 dr. Oldřich Jaroš, historik  
 doc. dr. Věra Jarošová, historička  
 prof. dr. Zdeněk Jičínský DrSc, právník  
 ing. Otakar Jílek, ekonom  
 ing. Jaroslav Jíra, technik  
 Karel Jiráček, býv. státní zaměstnanec  
 doc. dr. František Jiránek, pedagog  
 Věra Jirousová, historička umění  
 Jaroslav Jirá CSc, historik  
 dr. Miroslav Jodl, CSc, sociolog  
 dr. Josef John, důchodce  
 ing. Jarmila Johnová, ekonomka  
 ing. Jiří Judl, technik  
 Pavel Juráček, filmový režisér  
 Petr Kabeš, spisovatel  
 dr. Oldřich Kačerka, právníka politik  
 prof. dr. Miroslav Kadlec, ekonom  
 prof. dr. Vladimír Kadlec, ekonom a politik  
 dr. Erika Kadlecová, socioložka  
 Svatoopluk Karásek, duchovní  
 prof. dr. Vladimír Kašík, historik  
 dr. František Kautman CSc, literární historik  
 Alexandr Kliment, spisovatel  
 dr. Bohumil Klípa CSc, historik  
 prof. dr. Jaroslav Klofáč DrSc, sociolog  
 za doc. dr. Vladimír Klekočka, právník  
 ing. Alfréd Kocáb, duchovní  
 Zina Kočová, studující  
 doc. dr. Luboš Kohout CSc, politolog  
 Pavel Kohout, spisovatel  
 Jiří Kolář, spisovatel a výtvarník  
 dr. Božena Komárková, pedagožka  
 Vavřinec Korčíš ml., dělník  
 Vavřinec Korčíš st., sociolog  
 dr. Václav V. Komeda, historik  
 dr. Jiří Kořínek, ekonom  
 dr. Karel Kostroun, literární kritik  
 Anna Koutná, úřednice  
 doc. ing. Milošlav Král CSc, vědecký pracovník  
 dr. František Kriegel, politik a lékař  
 Andrej Krob, dělník  
 doc. dr. Jan Křen DrSc, historik  
 Marta Kubišová, zpěvačka  
 Karel Kyncl, novinář  
 dr. Michal Lakatoš CSc, právník  
 Pavel Landovský, herec  
 Jiří Lederer, novinář  
 ing. Jan Leštínský, technik  
 dr. Ladislav Lis, bývalý politický pracovník  
 Oldřich Liška, býv. státní zaměstnanec  
 Jaromír Litera, býv. politický pracovník  
 Jan Lopatka, literární kritik  
 dr. Emil Ludvík, hudební skladatel  
 Klement Lukeš  
 dr. Sefgej Machenin, divadelník kritik a překladatel  
 prof. dr. Milan Machovec DrSc, filosof  
 Anna Marvanová, novinářka

Jelena Mašínová, scenaristka  
 Ivan Medek, hudební publicista  
 doc. dr. Hana Mejdrová CSc, historička  
 dr. Evžen Menert CSc, filosof  
 doc. dr. Jaroslav Mezník, historik  
 doc. dr. Ján Mlynárik, historik  
 doc. dr. Zdeněk Mlynář CSc, právník a politik  
 Kamila Moučková, televizní hlasatelka  
 Jiří Mrázek, topič  
 dr. Pavel Muraško, filolog  
 Jiří Müller  
 Jan Nešvď, novinář  
 Dana Němcová, psychologka  
 Jiří Němec, psycholog  
 dr. Vladimír Nepřaš, novinář  
 Jana Neumannová CSc, historička  
 Václav Novák, býv. státní zaměstnanec  
 dr. Jaroslav Opat DrSc, historik  
 dr. Milan Otáhal CSc, historik  
 dr. Ludvík Pacevský, novinář  
 Jiří Pallas, technik  
 Martin Palouš, programátor  
 doc. dr. Radim Palouš, pedagog  
 prof. dr. Jan Patočka DrSc dr.h.c., filosof  
 Jan Patočka ml., dělník  
 dr. František Pavlíček, spisovatel  
 Karel Pecka, spisovatel  
 Jan Petránek, novinář  
 Tomáš Pěkný, novinář  
 dr. Karel Pichlík, historik  
 dr. Petr Pithart, právník  
 ing. Zdeněk Pokorný, technik  
 Vladimír Příkazský, novinář  
 Drahuše Probošťová, novinářka  
 Jana Převratská, pedagožka  
 dr. Zdeněk Přikryl, politolog  
 Miloš Rejchrt, duchovní  
 Aleš Richter, dělník  
 dr. Milan Richter, právník  
 Zuzana Richterová, v domácnosti  
 Jiří Růžal, novinář  
 dr. Pavel Rychetský, právník  
 Vladimír Říha, pedagog  
 generál-poručík Vilém Šacher  
 Vojtěch Sedláček, programátor  
 Helena Seidlová, knihovnice  
 národní umělec Jaroslav Seifert, básník  
 dr. Gertruda Sekaninová-Čákrťová, právnička a diplomatka  
 Jan Scheider, dělník  
 Karol Sidor, spisovatel  
 Josefa Slánková  
 ing. Rudolf Slánský, technik  
 Václav Slavík, politolog  
 Eliška Skřenková  
 Jan Sokol, technik  
 doc. dr. Jan Souček, sociolog  
 ing. Josef Stehlík, býv. politický pracovník  
 Dana Stehlíková  
 Vladimír Stern, býv. státní zaměstnanec  
 Jana Sternová  
 dr. Eva Stuchlíková, psychologka

dr. Čestmír Suchý, novinář  
Jaroslav Suk, dělník  
Věra Suková, novinářka  
Jan Šabata, topič  
doc. dr. Jaroslav Šabata, psycholog a býv. polit. pracovník  
Václav Šabata, výtvarník  
Anna Šabatová ml., úřednice  
Jan Šafránek, výtvarník  
doc. dr. František Šamalik DrSc, právník a politolog  
ing. arch. Václav Šebek, architekt  
ing. Jana Šebková  
prof. ing. Věněk Šilhán CSc, ekonom  
dr. Libuše Šilhánová CSc, socioložka  
Ivana Šimková, psychologička  
doc. ing. Bohumil Šimen CSc, ekonom a politik  
Jan Šimša, duchovní  
doc. dr. Jan Šindelář CSc, filosof  
Vladimír Škutina, novinář  
Pavel Šremer, mikrobiolog  
Miluše Števíčková, dělnice  
Marie Štolovská  
Věra Števíčková, novinářka  
dr. Miroslav Šumavský, historik  
Petruška Šustrová, úřednice  
Marie Švermová  
prof. dr. Vladimír Tardý, psycholog a filosof  
zasl. umělec Dominik X Tatarka, spisovatel  
dr. Jan Tesář, historik  
dr. Julius Temin, filosof  
Josef Topol, spisovatel  
Jan Trefulka, spisovatel  
dr. ing. Jakub Trojan, duchovní  
Václav Trojan, programátor  
ing. Miroslav Tyl, technik  
dr. Milan Uhde, spisovatel  
Petr Uhl, technik  
Zdeněk Urbánek, spisovatel a překladatel  
doc. dr. Růžena Vacková, historička umění  
Ludvík Vaculík, spisovatel  
Jiří Vančura, historik  
František Vaněček, novinář  
Bogner Vaněčková, novinářka  
dr. Zdeněk Vašíček, historik  
dr. Jaroslav Vitáček, býv. politický pracovník  
Jan Vladislav, spisovatel  
Tomáš Vlasák, dělník  
František Vočálek, politik  
Josef Vohryzek, překladatel  
Zdeněk Vokatý, dělník  
Přemysl Vondra, novinář  
ing. Alois Vyroubal, technik  
dr. Václav Vrabec, novinář a historik  
Jeromír Wišo, výtvarník  
Jiří Záruba, architekt  
dr. Jiřina Zelenková, lékařka  
Petr Zeman, biolog  
Rudolf Zemán, novinář  
Zdeněk Zikmundovský, býv. státní zaměstnanec  
doc. ing. Rudolf Zúkal CSc, ekonom  
doc. dr. Josef Zvěřina, duchovní

## Prohlášení Charty 77 č. 2

Dne 6. ledna 1977 před polednem obklíčily vozy státní bezpečnosti uprostřed normálního provozu osobní vůz, ve kterém jeli spisovatelé Václav Havel a Ludvík Vaculík a hercem Pavlem Landovským, aby doručili vládě ČSSR, Federálnímu shromáždění a ČTK text Charty 77 se všemi podpisy a zaslali jej poštou i jeho signatářům.

Jmenování a dále spisovatel Zdeněk Urbánek byli pak řadu hodin vyslýcháni, ačkoli už z obsahu zabavených obálek muselo být bezpečnosti zřejmé, že její akce je nepřiměřená i neoprávněná protože Charta 77, jak dokazují i právní expertizy, které si dala vypracovat, neporušuje v nejmenším čs. zákony, ale naopak je hájí.

Aparát ministerstva vnitra ČSSR se - jako ostatně ne poprvé - postavil jak nad mezinárodní dohody, tak nad zákony vlastního státu. Akce proti bezúhonným občanům se účastnily a dosud účastní desítky vozů a štáby lidí - vyšetřovatelů, techniků i sledovačů - které ministerstvu nedávno chyběly třeba k tomu, aby zabránilo únosu čs. dopravního letadla.

Zadržení byli během výslechu filmováni televizními kamerami a fotografováni jako špioni nad korespondencí, adresovanou nejvyšším státním orgánům, která jim byla odcizena. Bezpečnost filmovala dál i v bytě a venkovském domě Václava Havla - přes důrazné protesty majitelů - a v bytě Zdeněka Urbánka. Natáčeny byly mimo jiné kolekce zahraničních publikací a různé privátní předměty, aranžované obdobně jako zbraně teroristů.

Během tříkrálové noci a také další den proběhly u jmenovaných domovní prohlídky, při nichž byl zabaven bezpočet věcí především knihy, korespondence, fotografie i věci naprosto osobní, jaké bezpečnost zabavovala už při prohlídkách v dubnu 1975, a jimiž pak některé občany vydírala. Pod číslem 1 v seznamu věcí, zabavených u Ludvíka Vaculíka, je vedena kniha Heinricha Bölla Gruppenbild mit Dame. Později se už jednotlivci nezdržovali. Jednu položku tvoří například "60 rukopisů, vázaných v plátně". Ludvíku Vaculíkovi byl už podruhé zabaven vlastní rozpracovaný rukopis románu, Václavu Havlovi byly zabaveny a nafilmovány i oficiální publikace amerického velvyslanectví v Praze. Burcuje je, že byly zabaveny i údajně vydané texty o občanských právech, které byly právě uveřejněny ve Sbírce zákonů a nařízení.

Současně byli zatčeni, vyslýcháni a podrobeni domovní

prohlídce spisovatel dr. František Pavlíček a novinář Jan Petránek, oba signatáři Charty 77. Zatímco první čtyři byli postupně propuštěni po půlnoci 7. ledna a Václav Havel po svém druhém zadržení 7. ledna ve 22 hodin, byli druzí dva propuštěni o den později, na sklenku láhů, za níž začíná vazba.

Celým zásahem dokázala bezpečnost jasně, že existence Charty 77 je oprávněná i potřebná, protože občanská práva jsou v ČSSR porušována. Mluvčí Charty 77 upozorňují ministerstvo vnitra, že provedené domovní prohlídky byly nezákonné, protože nebylo zahájeno trestní stíhání, což je podle čs. zákonů podmínkou. Filmování osob proti jejich vůli, i jejich bytů a soukromých předmětů lze považovat za trestný čin útisku podle § 237 tr. zákona.

Pe celou dobu akce protestovali mluvčí Charty 77 i další signatáři proti této svůli. Myní žádají zastavení dalších nezákonností a okamžité vrácení všech zabavených písemností i věcí.

Mluvčí Charta 77 si vyhrazují právo - v souladu s článkem 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech - zveřejnit každý další případ nepřijatelného nátlaku na signatáře a jiné občany.

Mluvčí Charty 77 prohlašují, že předběhla-li publikace textu v zahraničí jeho odevzdání čs. vládním místům, jde to rovněž na vrub ministerstva vnitra, které tomu zabránilo.

Mluvčí Charty 77 oznamují, že se k ní připojilo čtyřicet nových signatářů. Jejich jména, stejně jako všech dalších, nebudou zveřejňována, dokud nevznikne záruka, že se tříkrálová policejní akce nebude opakovat. Na práci Charty se ovšem budou podílet.

Mluvčí Charty 77 oznamují dále, že ze stejných důvodů určíli za sebe tři náhradníky. Jejich jména budou publikována, kdyby byla první trojici znemožněna činnost.

Mluvčí Charty 77 děkují za projevy domácí i mezinárodní solidarity. Zahraniční komentáře opravují v tom smyslu, že si natáři nejsou zdaleka jen intelektuálové, ale i dělníci a další pracující; také občané, kteří nebyli postiženi represáliemi za rok 1968 a angažují se z vnitřní nezbytnosti. Charta 77 si proto zaslouží, aby se o ní nemluvilo jako o skupině disidentů ale jako o občanské iniciativě.

Mluvčí Charty 77 věří, že vedení státního zabírání dalších svévolím ministerstva vnitra, které neohrožují pouze nás a

většina občanů, ale - jak o tom svědčí příklady z minulosti -  
i je samotné.

Toto prohlášení podepisují mluvčí Charty 77 :

Prof. dr. Jan Patočka, Václav Havel, Prof. dr. Jiří Hájek

V Praze dne 8.1.1977

Předsednictvu Federálního shromáždění, vládě ČSSR, tisk. kancelářím

V Prohlášení Charty 77 z 1. ledna 1977 obrátilo se 242 občanů naší republiky k nejvyšším státním orgánům i k veřejnosti, aby jim sdělili své odhodlání usilovat o uskutečnění norem mezinárodních paktů o lidských právech, které se staly součástí našeho právního řádu, jak bylo stvrzeno i jejich uveřejněním ve Sbírce zákonů pod číslem 120/76. Toto jednání občanů bylo v souladu s čl. 28 a 29 Ústavy ČSSR a čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

Dne 6.1.1977 byli státní bezpečností nezákonně zadrženi občané, kteří jeli předat uvedený dokument s průvodními podpisy vrcholným státním orgánům ČSSR; dokument byl proto těmto orgánům vzápětí zaslán poštou. Jedinou odpovědí dodnes je však rozsáhlá represivní akce bezpečnostních orgánů a urážející, hrubá perlouvací kampaň proti signatářům Charty 77 ve všech čs. sdělovacích prostředcích. Urážky, obvinění a pomluvy užívané v této kampani nemají u nás obdoby od dob podobných kampaní v letech nezákonných politických procesů. Podobně jako tehdy je také organizována na pracovištích, v závodech, úřadech, ve školách a jiných institucích kampaň, v níž kolektivně nebo individuálně mají lidé odsoudit něco, a čím nebyli vůbec seznámeni. Odsouzení Charty 77 je vymáháno tak, že odmítnutí existenčně ohrožuje každého, kdo by se ho odvážil, někde jsou podpisové archy proti Chartě 77 předkládány k podpisu autoritativně při výplatě mzdy apod. Text Charty 77 však je přitom občanů utajován, a jak výslovně píše Rudé právo dne 15.1.1977, nikdy zveřejněn nebude.

V noci na čtvrtek 13.1. byly předváděny desítky signatářů a u řady z nich byly provedeny domovní prohlídky; sčkoliv formálně jsou slyšeni jako svědci, byli bezdůvodně předváděni a sváženi policejními vozy v době mezi 4. a 5. hodinou ráno, a mnohými bylo jednáno jako s potenciálními zločinci, hrubě a bezohledně. Mluvčí Charty 77 byli prakticky celý týden vyslýcháni a propuštění na svobodu jen na noc. Dne 13.1. byl zatčen na základě domovní prohlídky novinář Jiří Lederer, dne 14. ledna se z výsledku nevrátil mluvčí Charty 77 spisovatel Václav Havel. Ráno dne 15.1. bylo jeho manželce na telefonický dotaz sděleno, že V. Havel se "vzdal bezpečnosti" a byl zadržen z jiného důvo-

du než je Charta 77. Dne 13.1. byli docenti pedagogické fakulty dr. F. Jiránek a dr. R. Palouš usnesením kolegia univerzity zbavení funkce výhradně proto, že podepsali Chartu 77. U řady dalších signatářů se chystá výpověď z práce z těchto důvodů.

Domníváme se, že toto všechno v dostatečné míře potvrzuje, jak naléhavé je řešit zcela věcně v naší zemi problémy související s uplatňováním práv, k jejichž respektování se náš stát mezinárodně zavázal.

Prohlášení Charty 77 výslovně zdůrazňuje, že smyslem této občanské iniciativy není politická činnost. Celá kampaň proti Chartě 77 je však vedena v heslech politické propagandy. Mluví se o kontrarevolučních a protisocialistických snahách Charta 77 apod. Z této kampaně vyplývá, že vláda považuje pro své zájmy za nebezpečné, aby se důsledně dodržovala práva občanů, k jejichž respektování se sama zavázala. Domníváme se, že je věcí politických organizací, politických stran, odborových organizací apod. ve všech evropských zemích, aby samy posoudily, zda respektování těchto občanských a politických práv je či není požadavkem protisocialistickým, protilidovým a kontrarevolučním. Signatáři Charty 77 vycházejí z přesvědčení, že tomu tak v žádném případě není a nemůže být.

Vázání odpovědností, kterou jsme jako mluvčí Charty 77 na sebe vzali, žádáme :

Zastavit policejní represálie proti signatářům Charty 77 a propustit na svobodu občany zadržované v souvislosti s tímto prohlášením.

Zastavit všechny formy nátlaku - zejména existenčního - proti občanům, kteří požadují uskutečňování závazků z mezinárodních paktů o lidských právech.

Umožnit pravdivou informaci čs. veřejnosti o obsahu Prohlášení Charty 77 a započít ze strany orgánů politické moci jednání o tom, jak řešit věcné problémy uplatňování těchto práv v Československu.

K takovému jednání jsme zcela ochotní a připraveni.

Mluví Charty 77 : prof. PhDr. Jan Patočka  
prof. JUDr. Jiří Hájek

V Praze dne 15.1.1977.

Palčivým problémem v oblasti lidských práv je již léta trvající diskriminace při výběru mládeže na střední a vysoké školy. Každým rokem je možnost studia odmítnuta velkému počtu mladých lidí, kteří svými studijními výsledky, povahovými vlastnostmi, zájmem o vzdělání a úspěšně složenými přijímacími zkouškami prokázali způsobilost ke studiu. Jde o diskriminaci uplatňovanou již po řadu let proti dětem občanů nejhrůznějších kategorií, do nichž režim dělí podle nevyhlášených, ale tvrdě uplatňovaných směrnic nepohodlné členy české a slovenské národní pospolitosti, a tím je nezákonně - ale o to účinněji - zbavuje řady základních lidských práv, mezi jinými práva na svobodné vzdělání pro jejich děti. Dříve to byly zejména rodiny tzv. kulaků, rodiny politických vězňů z různých procesů padesátých let, rodiny příslušníků západních armád z druhé světové války, rodiny emigrantů, rodiny praktikující to či ono náboženské vyznání, atp. Dnes jsou to - v masovém měřítku - zejména rodiny občanů, kteří se během roku 1968 angažovali ve veřejném politickém, vědeckém, uměleckém životě.

Výtky, vznášené proti těmto občanům, neobstojí ani po věčné stránce, neboť k demokratickým principům, které hájili, se dnes hlásí mj. i podstatná část mezinárodního komunistického a dělnického hnutí - a ostentně je rozvíjela v roce 1968 i vláda ČSSR, jejímiž místopředsedy byli tehdy i dr. G. Husák a dr. L. Štrougal. Navíc zastánci demokratických principů nikdy nebyli a ani nemohli být za tuto svou činnost otevřeně postaveni před soud a řádně odsouzeni, takže jejich diskriminování je často věc libovůle a mnohdy i prostého vyřizování osobních účtů. Ale i kdyby šlo skutečně o osoby souzené a odsouzené, nemůže se jejich trest vztahovat i na osoby prokazatelně zcela nevinné - na jejich děti. Trestání těchto dětí v nejcitlivější oblasti - v oblasti jejich vzdělání a přípravy na život - je tedy nejen naprosto nezákonné, ale také se přiči veškerým předstávám o řádné, humánní společnosti - zejména o společnosti, která se prohlašuje za socialistickou. Je to jen a jen akt masového zastrášení a korumpování jak rodičů a učitelů, tak těch, kteří se do života teprve připravují a kteří se mají stát již v mládí poddajným nástrojem státní moci.

Osm let po vyhlášení politiky normalizace nejsou na střední školy v ČSSR přijímány děti, kterým v roce 1968 bylo 7-8 let, a na vysoké školy studenti, kterým v roce 1968 bylo 10-11 let, jen

proto, že jejich rodiče se zasazovali o demokratizaci našeho veřejného a politického života. V dnešním systému přijímání na vysoké a střední školy nejde o objektivní oceňování schopností, nadání a předpokladů uchazečů o studium, o správné využití, růst a rozmístění talentů, ale především - na jedné straně - o odměnu za politickou "angažovanost" a konformitu a na druhé straně o trest rodičům za jejich politické názory, jestliže nejsou v naprostém souladu s dnešní politickou praxí. Politicky motivované diskriminační sance tak postihují nejcitlivější oblast lidských vztahů, oblast vztahů rodičů a dětí. Zastráší rodiče i děti, vynucují vnější poslušnost a pokrytecké postoje. Deformují charakter rodičů i dětí a mravně mají povahu podobnou té, v níž se ocitají lidé, kteří svým jednáním mohou ovlivnit osud rokojů. Nutí rodiče i děti hrát ponižující komedii v zájmu získání studijních možností.

Politika diskriminace v přístupu ke vzdělání, nikdy plně veřejně nepřiznaná, ale o to důrazněji státním a politickým aparátem prosazovaná, je v rozporu s proklamacemi, že socialistická společnost si váží schopnosti všech svých občanů a že jim dává možnosti plně je rozvinout a uplatnit.

Místo nadaných a talentovaných uchazečů jsou dnes ke studiu přijímáni s podprůměrnými, až vyloženě špatnými prospěchy, jestliže se oni nebo jejich rodiče angažují opravdu či předstíraně, a jestliže jsou ochotni trpně přijímat a slovy schvalovat vše, co dnešní vedoucí politická garnitura hlásá.

Jako doklad diskriminace, a současně i protekcionismu, lze uvést oficiální písemný pokyn ministerstva školství pro přijímací řízení ve školním roce 1976/77 :

Podle tohoto pokynu například uchazeč, který měl u maturity i během studia na střední škole všechny známky jedna, složil<sup>v</sup> přijímacím řízení písemnou zkoušku na jedna a ústní na výbornou, ale nesplňuje "třídně politická kritéria", má při přijímání na vysokou školu horší pořadí než uchazeč, který měl u maturity a na střední škole průměrné známky 2,7 /tj. např. žádnou jedničku a více trojek nežli dvojek/, v přijímacím řízení složil písemnou zkoušku na nedostatečnou a ústní zkoušku měl jen průměrnou, ale splňuje "třídně politická kritéria".

Takovýto oficiální pokyn ministerstva školství nepodněcuje studenty střední školy ke studiu, ke zvyšování vědomostí, k píli - spíše naopak. Kromě toho přispívají k nezákonnosti přijímacího postupu další faktory :

1. Pokyny a pravidla pro přijímání jsou tajné, a tak se vymykají veřejné kontrole - nemluvě o tom, že neinformovanost zmenšuje možnosti většiny žadatelů.
2. Celý postup přijímání je rovněž tajný a uzavřený jakékoliv veřejné kontrole.
3. Nezveřejňuje se ani skutečná čísla o počtu studijních míst a jejich osazování. Umělým snižování počtu těchto míst v některých oborech, zejména v netechnických oblastech, se dále snižuje možnost přijetí pro politicky handicapované děti, což postihuje řadu skutečně speciálně nadaných jedinců, např. jazykových, výtvarných, hudebních talentů atd. Je nutno mít na paměti, že v řadě oborů je k vykonávání určité činnosti zapotřebí - podle našich zákonů a zvyklostí nejen skutečného nadání a případně i pracovních výsledků, nýbrž zejména vysvědčení /např. příp. provozování hudby, výtvarného umění, ale i literární a překladatelské činnosti, atp./. Povážlivý je zde také moment celospolečenský, totiž to, že se zde uměle ochuzuje národní společenství a řádě školou lenou inteligenci v oblasti humanitních věd a umění.
4. Tajné je v některých případech také otvírání některých ročníků na určitých oborech, např. konkrétně studia dějin umění, kde se jeden rok oficiálně nepřijímaly ani přihlášky, ale pak byl ročník otevřen a obsazen výlučně dětmi /zejména dcerkami/ z dnešních "prominentních" rodin.
5. Je i řada případů, kdy se přijímají studenti z těchto kruhů bez obvyklého přijímacího řízení.
6. Možnost řádného studia politicky handicapovaných mladých lidí je zmenšována dále neopodstatněným podporováním dětí nenasazených, ale politicky "žádoucích". Tito studenti zabírají totiž místo zejména v prvních ročnících a později odpadají - přes různé další výhody, které se jim poskytují. Svědčí o tom vysoká "úmrtnost" studentů z prvních ročníků zejména v těch oborech, kde přece jen nelze zkoušky tak snadno obejít /medicína, technika/. To je nejen mrhání finančními a jinými prostředky, které zatěžuje nás všechny, ale také jedním ze způsobů, jak omezit přístup ke studiu mladým lidem z jiných kategorií občanstva a zároveň snižovat všeobecnou úroveň kvalifikace v příslušných oborech.
7. To vše s sebou přináší všeobecnou degradaci lidských hodnot ve školství a vytváří příhodné podmínky pro protekcionářství všeho druhu. Šíří se pověsti o úplatkářství. Tuto sku-

tečnost lze ovšem jen obtížně prokázat. Ti, kteří přiznají, že za úplatek dostali své dítě na vysokou školu /někteří se tím téměř pochlubí/ současně prohlašují, že to veřejně nikdy nedosvědčí. Ministerstvo školství by ovšem mohlo a mělo najít cesty, jak tyto případy zjistit a přestatřit.

Demoralizační důsledky dnešního výběru na studium těžce poškozují morální profil mládeže. Mladí lidé se rychle učí účelově rozeznávat mezi krásnými oficiálními proklamacemi a skutečností, která je s nimi v rozporu. Týká se to jak těch, kteří jsou nespravedlivě diskriminováni, tak i nespravedlivě preferovaných.

Ve svých demoralizačních důsledcích postihuje celé praxe přijímání na školy také učitele, jimž tento vynucený postoj žáků znemožňuje kvalifikovaný pedagogický přístup. Zároveň je vhnán do podobného mravního dilematu jako rodiče postižených dětí, neboť nerespektování citovaných postupů a pokynů by je ohrozilo existenčně.

Kromě svého příspěvku k všeobecné devalvaci morálních hodnot, k masovému pokrytectví a protekcionářství, má dnešní praxe výběru na studia ještě další závažné důsledky pro odbornou úroveň středních a vysokých škol. Má vliv i na odbornou úroveň absolventů škol v jejich budoucím působení i v praktickém životě. Celá společnost je ochuzována o tvůrčí síly, o talenty. Pro ekonomický a kulturní vývoj státu chudého na suroviny a ostatní extenzivní zdroje růstu, je to zvláště závažné a alarmující. Ti, kdož jsou dnes odpovědní za hospodaření s naší nejcennější národní hodnotou - tvůrčími schopnostmi lidí - by si měli uvědomit, jaké obrovské a často nenahraditelné ztráty jsou tím působeny celé naší společnosti.

Ti, kdo rozhodují o způsobu přijímání na střední a vysoké školy nejen nerespektují slavnostní mezinárodní přísliby našich nejvyšších státních funkciónářů, ale hrubě porušují i československé zákonné normy.

Jako signatáři Charty 77 žádáme :

1. Aby byla zrušena všechna dosavadní diskriminační zařízení, směrnice, pokyny apod. školské správy o přijímání na studia pokud jsou v rozporu s normami Charty o lidských právech, které po zákonném schválení a publikování Charty jsou dnes součástí čs. právního řádu, zvláště by byl uveden v život článek 26 Charty : "Zákon zakazuje jakoukoliv diskriminaci a zaručí všem osobám stejnou a účinnou ochranu proti diskri-

minací z jakýchkoli důvodů".

2. Aby bylo veřejně oznámeno v tisku, že ČSSR splnila závazek, který převzala podle článku 40 Charty : "Státy, které jsou smluvními stranami Paktu, se zavazují, že budou podávat zprávy o opatřeních, přijatých k uvedení práv uznávaných v tomto paktu v život, o pokroku, jehož bylo při užívání těchto práv dosaženo, do jednoho roku ode dne, kdy se stali účastníky Paktu".
3. Aby byla zřízena komise kvalifikovaných pedagogů a školských pracovníků nezatížených diskriminační praxí při výběru na studia, která by vypracovala a uveřejnila objektivní analýzu dosavadní situace při přijímání na vysoké a střední školy a zhodnotila jeho důsledky pro vzdělanostní potenciál našeho národa i pro jeho další ekonomický, technický, vědecký, kulturní a morální vývoj.
4. Aby - podle výsledků šetření uvedené komise - byla dána nezpřevratitelně diskriminovaným uchazečům možnost studovat.  
Signatáři CHARTY 77 považují za účelné a prospěšné shromážďovat údaje o konkrétních příkladech diskriminace v oblasti vzdělání a seznamovat s nimi odpovědná politická a úřední místa s žádostí o jejich přešetření a náprava.  
Signatáři prohlášení Charty 77, vedení upřímnou snahou konstruktivně a pozitivně přispět k řešení tohoto palčivého problému, aniž by si kladli jakékoliv jiné cíle a nároky politické či jiné, považují za svou morální a občanskou povinnost nabídnout svou pomoc při odstraňování diskriminace při přijímání studentů na střední a vysoké školy. Tento dokument považují za první podnět ke kvalifikovanému jednání, které by odstranilo nedostatky stávající praxe a uvedlo přijímání studentů na školy do souladu s Chartou o lidských právech, československým státem zákonně přijatou.

Mluvčí CHARTY 77 :

prof. dr. Jan Patočka

prof. dr. Jiří Hájek

**Příloha k dokumentu č. 4 : Dodatek k "pokynům"**

Na základě dodatečných pokynů ministerstva školství řádíme, aby v souhrnném archu bylo u každého posluchače v rubrice "pozn." vyjádřeno příslušným písmenem zařazení každého posluchače do jedné z následujících skupin :

**A - posluchači, kteří :**

1. splňují třídně-politická kritéria
2. celkový prospěch u maturity a ze střední školy mají lepší než 2,00
3. výborně vykonali ústní zkoušku a z matematiky lépe než s prospěchem 4 /tzn. 1, 2 a 3/

**B 1- uchazeči, kteří :**

1. splňují třídně-politická kritéria
2. celkový prospěch u maturity ze střední školy mají v rozmezí 2,00 - 2,70
3. průměrně vykonali ústní zkoušku a z matematiky s prospěchem včetně známky 4

**B 2- uchazeči, kteří :**

1. nesplňují třídně-politická kritéria
2. celkový prospěch u maturity a ze střední školy mají lepší než 2,00
3. výborně vykonali ústní zkoušku a z matematiky složili lépe než s prospěchem 4 /tzn. 1, 2 a 3/

**C 1- uchazeči, kteří :**

1. splňují třídně-politická kritéria
2. celkový prospěch u maturity a ze střední školy se pohybuje v rozmezí 2,00 - 2,70
3. u ústní zkoušky prospěli a matematiku složili na známku 4

**C 2- uchazeči, kteří :**

1. nesplňují třídně-politická kritéria
2. prospěch u maturity a ze střední školy je vyšší než 2,70
3. neuspěli u ústní zkoušky a matematiku složili na 4.

K prohlášení Charty 77 ze dne 1.1.1977 se připojili další občané. Uvádíme ty, kteří souhlasili s tím, aby jejich jména byla zveřejněna.

Prof. dr. Jan Patočka DrSc, h.c.v.r. Prof.dr. Jiří Hájek DrSc  
v.r.

Edmund Bauer, duchovní  
Jan Bednář, studující  
Josef Bednář, dělník  
Jindřich Belant, zámečník  
Jarmila Bělíková, psychologka  
dr. Václav Benda, filosof a matematik  
Marie Benetková, v domácnosti  
Ivan Binar, učitel  
Tomáš Bísek, duchovní  
Zbyněk Benýšek, výtvarník  
Pavel Blatný, akademický malíř  
Antonie Bočová, programátorka  
Zdeněk Bonaventura Bouše, duchovní  
Helena Bukovanská, výtvarnice  
ing. Jaroslav Bureš, ekonom  
Daniela Brodská, duchovní  
Petr Brodský, duchovní  
Tomáš Brunclík, filosof  
Daniela Cíchová, úřednice  
Miloš Čecháček, dělník  
dr. Stanislav Čihák, filosof  
Věra Deněšková, dělnice  
Blanka Dobešová, knihovnice  
Josef Doležal, bývalý státní zaměstnanec  
Růžena Drozdová, novinářka  
Jan Fábora  
Jaroslav Fic, technik  
Antonie Fischerová, důchodkyně  
Miluše Fischerová, bývalá politická pracovníce  
Miloš Fládr, sociolog  
Karel Freund, dělník  
Milena Geussová, úřednice  
Jan Glanc, dělník  
Václav Hejda, bývalý státní zaměstnanec  
Vilém Hejl, spásovatel  
dr. František Helešic CSc, vědecký pracovník  
Pavel Heřman, dělník  
Pavel Hlaváč, duchovní  
Věra Hlaváčková, studující  
Mileš Horáková, pracovníce služeb  
Emil Horčík, pomocný dělník  
Vladislav Horný, dělník  
Miroslav Hraban ml., pomocný projektant  
Jen Hrabina, lepič plakátů  
ing. Tomáš Hradílek  
ing. Alena Hromádková CSc, socioložka  
Karel Hruška, dělník  
František Chaloupecký, dělník  
Petr Chudošilov, spisovatel  
Přemysl Janůr, dělník  
Rudolf Jaron, novinář  
Tomáš Jina, technik  
Miroslav Jirounek, dělník

Liber Junek, dělník  
 Jan Just, dělník  
 Jaroslav Kabelka, dělník  
 Jindra Kadlecová, knihovnice  
 Eva Kantárková, spisovatelka  
 Jan Kapek, technik  
 Olga Karlíková, malířka  
 Jakub Kaše, úředník  
 Ludvík Kavín, bývalý politický pracovník  
 Milmar Kayser, dělník  
 Jan Keller, duchovní  
 Marta Kellerová, v domácnosti  
 Jan Kindl, expedient  
 Mojmír Klánský, novinář  
 Vilma Kohsová, dělnice  
 Alexandr Komaško, geofyzik  
 Petr Kopta, překladatel  
 Vladimír Kos, úředník  
 Petr Kouba, malíř  
 Jan Koudelá, úředník  
 Alena Koudelová, úřednice  
 Bohumil Koutný, úředník  
 Karel Kovářik, bývalý politický pracovník  
 Václav Kozák, technik  
 Jan Kozlík, revizní technik  
 Milen Král, dělník  
 Alexandr Kramer  
 Bohumil Kratochvíl  
 dr. Jaroslav Krejčí CSc, historik  
 ing. Petr Krejčí, výzkumný pracovník  
 Jan Křelina, dělník  
 doc. ing. Karel Kříž, ekonom  
 Lumír Kučera, dělník  
 Jaroslav Kukal, elektromontér  
 doc. dr. Miroslav Kusý CSc, filosof  
 doc. dr. Václav Lemser DrSc, sociolog  
 Karel Lánský, novinář  
 dr. Vasil Latta, právník  
 ing. Jan Litomiský, agronom  
 Andrej Lukáček, duchovní  
 Vladimír Macák, automechanik  
 Richard Macek, dělník  
 prof. dr. Josef Malický, matematik  
 František Mareček, dělník  
 Karel Marek, dělník  
 Jiří Mareš, dělník  
 Jan Mařík, dělník  
 Petr Mašek, dělník  
 Michal Matzenauer, dělník  
 Jitka Matzenauerová, knihovnice  
 Marie Matzenauerová, duchovní  
 František Maxera, výtvarník  
 Marta Mazánková, akad. malířka  
 Vladislav Merhaut, technik  
 Otokar Michl, programátor  
 doc. dr. Karel Michánek, filosof  
 Stanislav Milota, kameraman  
 ing. Ivan Miluška, programátor  
 Ervín Motl, novinář  
 Rudolf Münz, důchodce  
 Věra Münzová, důchodkyně  
 Helena Němcová, novinářka

Jiří Novák, topenář  
Jiří K. Novák, akad. malíř  
Jaroslava Nováková  
Zuzana Nováková, zahradnice  
Josef Opočenský, dělník  
Petr Ouda, topenář  
ing. Zdeněk Pacina, úředník  
ing. Jiřina Pacinová, úřednice  
ing. Blanka Pavlů, úřednice  
Jan Pellant, topenář  
Pavel Pěkný, dělník  
Miroslav Petříček, technik  
Irena Petřínová, novinářka  
dr. Zdeněk Pinc, sociální pracovník  
Bohdan Pivoňka, duchovní  
Dana Podolská, zdravot. sestra  
Rudolf Poláček, řidič  
Jiří Polna  
Jiří Pepel, dělník  
ing. Václav Povolný, programátor  
Karel Prášek, novinář  
Petr Prokeš, filmový laborant  
Helena Prokopová, chemička  
Václav Pulda, dělník  
Petr Ragan, lodník  
Marie Raganová, technická pracovníce  
Miroslava Rektorisová, novinářka  
dr. Vladimír Richter, bývalý politický pracovník  
Milan Roček, konstruktér  
ing. Pavel Roubal, technik  
ing. Věra Roubalová, technika  
Jan Ruml, skladník  
dr. Tomáš Růžička CSc, fyzik  
ing. Pavel Ryba, agronom  
Alena Rybová, v domácnosti  
doc. dr. Marie Říhová CSc, lékařka  
ing. Naděžda Sábliková  
Stanislav Sadílek, fotoreportér  
Hubert Sádlo, dělník  
dr. Pavel Seifert, historik  
dr. Aleš Sládek CSc, pedagog  
Ivo Semerád, lesní dělník  
Naděžda Schulzová, odborná asistentka  
Miroslav Skalický, dělník  
Květa Slabá, kadeřnice  
Bohumil Slavík, prodávač  
Otkar Slavík, výtvarník  
ing. Marie Soukupová, technička  
Karel Stach, kameraman  
Andrej Stankovič, básník  
Josef Steklý, výtvarník  
ing. Stibic CSc, vědecký pracovník  
Jermila Stibicová, učitelka  
Rudolf Straka, bývalý politický pracovník  
Antonín Svárovský, akad. malíř  
Hana Svehodová, vyučující  
Xenie Svehodová, úřednice  
Vojen Syrovátka, duchovní  
Dorcas Syrovátková, zdravotní sestra  
Anna Šabatová st., novinářka  
Jan Šafra, technik  
František Šilar, absol. Komenského bohoslovecké fakulty

ing. Karel Šling, ekonom  
Vlastislav Šnajdr, měřič  
dr. Stanislav Štěrba  
Věra Šubrťová, dělnice  
Zdislav Šulc, novinář  
Olga Šulcová, novinářka  
Jaroslav Šváb, dělník  
Jiří Švejda, dělník  
Petr Tatoun, dělník  
Jan Thoma, dělník  
Tomáš Toulec, technik  
Jana Toušková, tlumočnice  
Ladislav Uruba, bývalý politický pracovník  
Luisa Urková  
Pavel Uxa, technik  
Zdeněk Vaculík, instalatér  
Vlastislav Valtr  
Miloslav Vašina, absol. Komenského bohoslovecké fakulty  
Jan Velát  
B. Verner, fyzik  
Jan Vít, novinář  
Václav Vlk, učitel  
Josef Vondruška, malíř pokojů  
Květa Voříšková, dělnice  
dr. Tomáš Vrba, sociální pracovník  
Josef Vydráň, profesor v.v.  
Robert Wittmann, hlídač  
Vladimír Zavadil, dělník  
František Zavadil, filolog  
dr. ing. Artur Zdráhal, pedagog  
Marie Zdráhalová, zdravotní sestra

Přesto, že Charta 77 je ústavně zaručeným výkonem petičního práva a práva na svobodu projevu, byli signatáři tohto dokumentu podrobeni od jejího zveřejnění četným policejním výkonům a omezením na svobodě, jakoby při koncepci a rozšiřování Charty šlo o trestní čin. Podávajíc krátký souhrn těchto akcí, které byly proti signatářům a mluvčím Charty namířeny, pokud jsme j je dosud mohli zjistit, žádáme zároveň o jejich reparaci, pokud je možná.

Na prvním místě nutno uvést, co vešlo ve známost o zatčených signatářích. Již 4 týdny /od 14.1./ je ve vazbě spisovatel Václav Havel, mluvčí Charty 77, ale již předchozího týdne byl předmětem policejních zásahů, zčásti neregulérních: byla u něho provedena domovní prohlídka bez přítomnosti zadrženého, filmováno u něho v bytě, posléze při prohlídce venkovského objektu ve Vlčicích bylo provedeno natáčení celého objektu. 10. a 11. ledna byly celodenní výsledky v Ruzyni. Od 14. ledna se s Václavem Havlem již nesetkal nikdo z příbuzných ani známých. Pozvání na technickou kontrolu vozidla nemohlo být 15. ledna převzato. Dne 16. ledna byl manželce V. Havla doručen dopis s oznámením, že je V. Havel vzat do vazby, obviněn podle § 98 odst. 1, 2a a žádá o opatření právního zástupce /oznámení gen. prokuratury o vzetí do vazby podle § 68 tr. ř. došlo 18.1./. Dne 21. ledna zabaven psací stroj a ohlásil se nový vyšetřovatel. K prvnímu styku právního zástupce s obviněným došlo 26.1., ve skutečnosti však dr. Lukavec nebyl přítomen žádnému výsledku svědků a nebyl seznámen se spisy. Oznámil manželce mandanta, že V. Havel je v dobrém fyzickém stavu a že výsledky probíhají ve formě "literárních debat". Manželka V. Havla obdržela dva dopisy od manžela, od ní balík, ale dopis mu doručen nebyl. Posléze JUDr. Lukavec oznámil, že uvažuje o předání případu.

Skoro stejně dlouho jako V. Havel, mluvčí Charty, jsou ve vazbě signatáři Fr. Pavlíček a publicista Jiří Lederer. Spolu s režisérem Otou Orneštem, který není signatářem, obvinění z trestného činu podvracení republiky, resp. poškozování zájmů republiky v zahraničí. /Budiž poznamenáno, že souvislost zatčení O. Orneštem se zatčením ostatních jmenovaných osob se v podstatě zakládá na sugescích sdělovacích prostředků a policejních orgánů a je naprosto nejasná. /Orgány, činné v trestním řízení, za celou dobu nesdělily ani příbuzným obviněných, ani veřejnosti, čeho se obvinění

měli konkrétně dopustit. Obhájci, jejich výběr byl velmi zúžen, se většinou neúčastní vyšetřovacích úkonů, Zdravotní stav Oty Ornesta vzbuzuje vážné obavy, ještě před zadržením měl 2x infarkt a trpí cukrovkou.

Tyto a další okolnosti, zvláště pak mlčení justičních a státních orgánů, nás nutí, abychom ve smyslu čl. 29 Ústavy ČSSR, požadovali naléhavě okamžité propuštění V. Havla, Fr. Pavlíčka, Jiřího Lederera a Oty Ornesta na svobodu : pokud právní názor justičních orgánů, činných v trestním řízení, toto řešení nepřípouští, žádáme, aby po souhlase prokurátora byly uveřejněny důvody tohoto trestního stíhání a vazby. Nebylo-li by naší žádosti vyhověno, posílilo by to jen domněnky veřejnosti, založené na prostém faktu, že ve vězení jsou dva signatáři Charty 77 a jeden její mluvčí, a to za situace, kdy činnost Charty 77 není jinak trestně stíhána.

V této situaci upozorňujeme i na řadu dalších represivních opatření, která od začátku ledna t.r. postihla signatáře i další osoby.

Téměř všichni signatáři z 1.1.77, tedy přes 200 občanů, bylo předvedeno nebo předvoláno k svědeckému výslechu v trestní věci podvržení republiky a dotazováno na Chartu 77. Mluvčí Charty a další signatáře vyšetřovala Státní bezpečnost opakovaně, mnohokrát, často celodenně. Výslechy dosud pokračují : občané, kteří již ve věci vypovídali nebo /většinou/ použili svého práva a výpověď odmítli, jsou předvoláváni znovu.

St. b. provedla skoro 50 domovních prohlídek, většinou u signatářů Charty 77. Zabavovala u nich tiskopisy, strojopisy, rukopisy, korespondenci a další předměty, které nijak nesouvisely s vyšetřováním. Brala vzorky psacích strojů. V řadě případů byly psací stroje zabaveny. Domovními prohlídkami byli postiženi podle neúplných zpráv tyto signatáři : Milan Balabán, Rudolf Battěk, Jan Beránek, Toman Brod, Karel Čejka, Jiří Dienstbier, Bohumil Doležal, Michael Dymáček, Vratislav Effenberger, Karel Friedrich, Jiří Hájek, Václav Havel, Ladislav Hejčánek, Oldřich Kaderka, Alfréd Kocáb, Božena Komárková, Anna Koutná, Pavel Landovský, Jiří Lederer, Ladislav Lis, Jar. Mezník, Milan Otáhal, Fr. Pavlíček, Jan Petránek, Zđ. Pokorný, Zđ. Přikryl, Miloš Rejchert, Aleš a Zuzana Richterovi, Jan Šabata, Lad. Šabata, Miluše Števíčková, Jan Trefulka, Jakub Trojan, Milan Uhde, Zde. Urbánek, Ludvík Vaculík,

Zd. Vokatý, Petr Zeman, Antonín Vyroubal, Václav Brabec.

Při příležitostné návštěvě u J. Patočky byly zabaveny rukopisy a strojopisy. Osmnáct postižených je z Brna, skoro všichni brněnští signatáři.

Několik signatářů bylo postiženo existenčně okamžitým zrušením pracovního poměru. Pokud známo, byl tento krok vždy zdůvodněn podepsáním Charty 77. Zaměstnavatel za důvod okamžitého propuštění uvádí buď hrubé porušení pracovní kázně podle § 53 b/ zák. pr., nebo ohrožení bezpečnosti státu /§ 53 c/, někdy uvádí i nezákonné důvody rozvázání pracovního poměru. Takto byli postiženi : Zd. Mlynář, doc. dr. Fr. Jiránek, doc. dr. Radim Palouš, Anna Fárová, Ivan Medek, Helena Seidlová, Drahuše Proboštová, Jakub Trojan, L. Dvořák, Milan Machovec, Petr Pithart a Oldřich Hromádka, poslední tři minulý týden. Pracovní poměr byl skončen bez udání důvodu v jenoměsíčníkušební lhůtě s Mil. Števíchovou a s Jar. Literou. Další signatáři očekávají podobný postup nebo výpověď na základě rozhovoru se zaměstnavatelem v rámci kampaně vedené proti nim na pracovišti. Jiří Huml, Jan Šokol, Václav Trojan byli zbaveni členství v ROH, Jitka Bidlasová a Zuzana Dienstbierová účasti v brigádách soc. práce. Údaje, které máme k dispozici, jsou pravděpodobně neúplné, nezahrnují šále strátu zakázek a pracovních příkazů, k nimž došlo bez zřejmé souvislosti s podpisem.

Některé zásahy proti signatářům Charty ohrožily jejich zdraví, resp. již na zdraví ublížily. Tak např. Jelena Mašíňová utrpěla dne 10.1. dlouhodobé zranění menisku levé nohy /lékaři navrhuji operaci/ při násilném předvádění k výslechu, Zina Kočová byla 13 dní /21.1. - 2.2./ nuceně hospitalizována na uzavřeném venerologickém odd. Fak. nem. Praha 2 /U Apolináře/, ač způsob jejího života nezažádal důvod k podezření z venerické nemoci. Ve dnech 21.-24.1. byl po více než 100 hod, zadržován bezpečnostními orgány spisovatel Karel Sídou : protože nebyl do 48 hodin obviněn, je nutno vyvodit, že byl více než 48 hodin protiprávně omezován na osobní svobodě. Dne 21.1. byla vážně porušena osobní svoboda J. Suka, neboť příslušníci SWS použili násilí a poté prohlédali dům a zhotovili snímek písma jeho psacího stroje. Ivana Hyblerová, roz. Šimková, byla dne 31.1. t.r. zprvu propuštěna z nemocnice OÚNZ v České Lípě s diagnózou "hrozící potrat", uznána práce schopnou, potom však na příkaz svého nadřízeného, řed. OÚNZ byla uznána ještě téhož dne práce schopnou bez lékařského vyšetření. Onoho

dne jí končila jednoměsíční zkušební lhůta, kdy s ní bylo možno rozvázat pracovní poměr bez udání důvodu : lékařskou pomoc ona mohla vyhledat až v Praze, vzdálené 90 km, kde je nyní ještě s touto diagnózou hospitalizována.

Ve veřejných sdělovacích prostředcích byla v lednu proti Chartě 77 rozpoutána počínaje dnem 10.1. kampaň, hrubě zkreslující její obsah, operující nejen pomluvami a nepravdami, nýbrž proti signatářům pracující dokonce i nezákonnými zásahy do soukromé sféry a dokonce i antisemitismem.

Nejvíce byli postiženi Václav Havel, Pavel Kohout, Zdeněk Mlynář, Frant. Kriegel a zcela zvláště Ludvík Vaculík. Kampaň hanobící jednotlivce trvá. V rozporu s čl. 17 Paktu o občanských právech a lidských právech nebyl nikomu z napadených dána možnost čelit těmto nezákonným útokům na svou čest ani obhajovat správnou interpretaci a téze Charty 77.

Proti L. Vaculíkovi, podávajícímu trestní oznámení na ČTK ohledně výroby a rozšiřování závadných fotografií, byla podána žaloba pro urážku na cti.

Série represí a difamací proti Pavlu Kohoutovi byla prováděna desítkami výhružných dopisů, jejichž obsah je sto vzbudit obavu, že adresát bude fyzicky zničen nebo těžce postižen.

Několik desítek signatářů bylo dále postiženo odebráním řidičských průkazů a techn. osvědčení. Doklady většiny z nich nebyly vráceny. Řidičské průkazy byly odebrány i lékařům. Zvlášť kruté to pěstňuje Věru Jarošovou, které je tak znemožněno vykonávat zaměstnání řidičky.

Oba mluvčí Charty, kteří jsou na svobodě, dále Pavel Kohout, Erika a Mir. Kadlecovi, Fr. Kriegel, Gertruda Sekaninová-Čákrťová, Petr Uhl, L. Vaculík a Fr. Vošalovič byli postiženi tím, že jim byl pozastaven provoz telefonní stanice. Někteří dostali již odůvodnění, že nálehavý obecný zájem nutí správu spojit, aby využila jejich stanice pro jiné účely.

Několika signatářům odebrali příslušníci SNB dokonce občanský průkaz a vydali jim náhradní potvrzení, neopравňující k vyhledávání obnosů ze žirového konta nebo k výkazu identity v hotelu.

Státní orgány vyzvaly několi signatářů, aby sařádali o svolení k vystěhování /šlo o Zd. Mlynáře, Fr. Kriegla, Milana Hůbla, Pavla Kohouta, Ludvíka Vaculíka/. Milan Hůbl se na pozvání k po-

hovoru nedostavil. Toto vyzvání signatáři odmítli /stojí za-  
jistě za poznamenání, že signatář Charty Evžen Menhert, který  
chtěl čsl. úřady sám požádat o vystěhování na základě nabídky  
spolk. kancléře dr. Kreiského, byl čsl. úřady upozorněn, že to  
pravděpodobně bude dlouhá a složitá úřední procedura./

V posledních týdnech předvolávaly nebo zvaly orgány st.  
bezpečnosti mnoho signatářů a vyzývaly je, aby svůj podpis pod  
prohlášením Charty 77 odvolali. Tyto výsly provázal nátlak, ne-  
chyběly však ani nabídky klepšení úřadu signatářů. Převážná bez-  
výslednost tohoto úsilí státní bezpečnost neodradila, pokraču-  
je i v těchto dnech.

Kromě vlastních signatářů a jejich rodin byli týmiž opa-  
třeními postiženi většinou i ti, kdo si nepřáli, aby jejich  
podpisy pod Chartou byly zveřejněny, dále přátelé podepsavších  
a jejich spolupracovníci a další občané, kteří vyjádřili sou-  
hlas či podporu Chartě nebo některému signatáři. Senior česko-  
bratrské církve evangelické Václav Kejř byl vyslýchán ve vězni-  
ci Ruzyně jen proto, že synodní rada vyjádřila k Chartě neutrál-  
ní stanovisko tím, že ji neodsoudila, zatímco čsl tisk informo-  
val veřejnost nesprávně, že ji odsoudila. Z 25 spolupracovníků  
Ivana Medka, kteří protestovali proti jeho propuštění ze zaměst-  
nání, jich odvolalo 18 svůj podpis na nátlak ředitele Suprapho-  
nu : ze sedmi, kteří odmítli odvolat, dostali 3 výpověď a 2 by-  
li postiženi jinak - JUDr Alena Čapková byla podrobena domovní  
prohlídce, protože opsala Chartu a byl jí odebrán psací stroj.  
- Karel Fwaund dříve, než se stal signatářem Charty 77 byl 2x  
podroben potiprávní osobní prohlídce. - Manželé Pricovi, přáte-  
lé Miluše Števíchové, kteří bydlí v jejím domě, mají vážné exis-  
tenční potíže. - Zvlášť křiklavý je případ středoškolského pro-  
fesora Jana Urbana, s nímž byl okamžitě rozváznán pracovní poměr  
jen z toho důvodu, že odmítl podepsat rezoluci odsuzující Char-  
tu 77 /viz přepis Jihočeského KNV o dobru školství/. - Pfof.dr.  
J. Košinová byla za nepodporování rezoluce odsuzující Chartu  
pranířována vyhláškou ředitele Knihovnické školy v Praze 1, kte-  
rá ji osnačuje za potenciální zálohu "protistátní skupiny" stou-  
penců Charty. Tyto případy ilustrují též způsob, jak se vytvá-  
řely petice proti Chartě 77.

Jako mluvčí Charty jsme považovali za svou povinnost uvést  
všechny tyto okolnosti, zvláště proto, aby další občané, kteří  
veřejně přistupují k Chartě a přejí si výslovně, aby byly publi-

kovány jejich podpisy, kterými vyjadřují svůj souhlas s prohlášením Charty, měli obsáhlejší obraz situace a mohli lépe určit svůj vztah k Chartě. Připomínáme znovu, že ~~aktuálně~~ Charta 77 není žádná uzavřená společnost, nýbrž pospolitost všech, kdo považují za správné a prospěšné, aby zásady obou mezinárodních Paktů o občanských a politických, hospodářských a kulturních právech, které ostatně jsou součástí našeho právního řádu, a to v nedvojsmyšlné interpretaci, byly úplně a všeobecně uváděny v život. Proto je Charta 77 v zásadě otevřena všem čs. občanům bez rozdílu. Charta 77 vítá podporu a projevy sympatií, kterých se jí v různých formách dostává od stoupenců uplatňování lidských práv. Solidarita, vyjádřená pracujícími, jejich organizacemi a pokrokovými silami v Československu i kdekoli ve světě pomáhá signatářům řešit úkoly vytčené Chartou. Výrazem tohoto odhodlání je i skutečnost, že 1. února jsme zveřejnili jména dalších 209 signatářů Prohlášení Charty 77.

Prof. dr. Jan Patočka, DrSc, dr.h.c.

Prof. dr. Jiří Hájek  
DrSc

V Praze dne 23.1.1977

Vládě Československé socialistické republiky v Praze.

V souladu s čl. 29 Ústavy ČSSR se obracíme k vládě s dotazy :

1. Platí v Československé socialistické republice Mezinárodní pakt o lidských právech, podepsané vládou 7.10.68, schválené Federálním shromážděním a po ratifikaci prezidentem republiky 23.12.1975 uveřejněné ve Sbírce zákonů pod č. 120/1976, a to v plném rozsahu i se všemi důsledky všech jejích článků pro všechny občany i státní orgány
2. Jestliže ano, je každý občan ČSSR oprávněn jednotlivě i spolu s jinými občany upozorňovat státní orgány /v soulad s čl. 29 Ústavy/ i své spoluobčany a veřejnost /čl. 28 Ústavy/ na případný nesoulad mezi zásadami a normami vyslovenými v uvedených Paktech a skutečností života i praxe naší společnosti, jakož i předkládat podněty a návrhy k překonání tohoto nesouladu?
3. Je v takovém případě kdokoli v ČSSR oprávněn bránit občanům ve výkonu tohoto práva, potvrzeného mj. i v Závěrečném aktu konference o bezpečnosti a spolupráci v Helsinkách 1.8.1975, popřípadě je za tento výkon jejich práva stíhat akty represe či diskriminace, jakož i veřejně napadat, pomlouvat a křivě obviňovat, pokoušet se ve veřejnosti vyvolávat projevy nepřátelství vůči těmto občanům, aniž je jim poskytnuta možnost veřejně vyhlásit a obhájit své názory a podněty?

Tyto dotazy činíme jménem několika set občanů, kteří podepsali "Prohlášení Charty 77" z 1.1.1977 a kteří očekávají na ně odpověď v souladu s Ústavou naší republiky i uvedenými Mezinárodními pakty.

Prof. dr. Jan Patočka

Prof. dr. Jiří Hájek

V Praze dne 3.2.1977

Federálnímu shromáždění Československé socialistické republiky

Dne 31.1.1977 bylo nám na Generální prokuratuře jakožto mluvčím petiční pospolitosti občanů-signatářů "Prohlášení Charty 77" z 1.1. sděleno ústně stanovisko Generální prokuratury k tomuto prohlášení. Toto stanovisko, v hlavních tézích opakované v informacích čs. sdělovacích prostředků 31.1 a 1.2. t.r., obsahuje tvrzení, že uvedené prohlášení, jakož i činnost na ně navazující jsou v rozporu s platnými čs. zákony a podléhají příslušným trestním sankcím. Přitom není však uváděno a ani v ústním rozhovoru nebylo naznačeno, která ustanovení kterých zákonů jsou napadenou činností porušována. Z ústavy i ze zákona o prokuratuře ovšem vyplývá, že prokuratura je povinna jasně stanovit, který zákon, v čem a čím je porušován. Namísto toho v uvedeném stanovisku převažují všeobecná tvrzení politického rázu spojená s poukazy na některá ustanovení Ústavy ČSSR. Podle našeho právního řádu nepřísluší však prokuratuře podávat závazný výklad Ústavy. To je podle zákona o čs. federaci č. 143/1968 /ústavní zákon, věci ústavního soudu. Poněvadž pak příslušná ustanovení citovaného ústavního zákona /hlava šestá/ dosud nevetoupla v život, může výklad ústavy příslušet jen Federálnímu shromáždění.

Generální prokuratura ve svém stanovisku tvrdí, že právo svobody projevu podle čl. 28 a právo petiční podle čl. 29 Ústavy mohou občané využívat jen dbají-li "ve všem svém konání zájmů socialistického státu a společnosti pracujících", jak to obecně stanoví čl. 34. Podle jejího názoru neodpovídá prý "Prohlášení Charty 77" tomuto požadavku. Toto tvrzení však není nijak dokazováno, neboť generální prokuratura se ve svém stanovisku vůbec věcně nezabývá podstatou a obsahem "Prohlášení". Tím je, jak vyplývá ze sebezbožňovacího čtení textu, otázka, jak jsou v našem státě uvedena v život ustanovení Mezinárodních paktů o lidských právech, jež po ratifikaci vstoupily u nás v platnost dnem 23.3.1976, jak zřetelně vyplývá z jejich publikace vyhláškou č. 120/1976 ve Sbírce zákonů ČSSR. Prokuratura nevysvětluje, proč je v rozporu se zájmy státu a společnosti pracujících, upozorní-li občané příslušné státní orgány i veřejnost na skutečnosti, jež podle jejich názoru, opřené o zkušenosti, neodpovídají duchu ani liště těchto Paktů, a hlásí-li se k solidarnosti a spolu-

práci při jejich dodržování a uskutečňování. Početkykáme, že takováto občanská iniciativa odpovídá mj., také výzvě Konference evropských komunistických a dělnických stran v Berlíně konané 29. a 30.6.1976, jež mobilizuje pracující a pokrokové lidi Evropy k boji za "ratifikaci a přísné dodržování "těch Paktů" všemi evropskými státy" a dodává, že to odpovídá "základnímu boji dělnické třídy a všech pracujících", jak je doslova řečeno v závěrečném dokumentu této konference, přijatém též vedoucími orgány KSČ. Místo věcného rozboru vyslovuje prokuratura paušální politické soudy, z nichž některé nelze ničím doložit, jako např. tvrzení o tom, že autoři a signatáři "Prohlášení" - "nenávisťně pomlouvají naše státní a společenské zřízení" a "znevažují výsledky revolučního zápasu a desetileté obětavé práce našich dělníků, rolníků a inteligence při budování socialismu v ČSSR". Neopodstatněnost těchto tvrzení lze na první pohled ověřit konferencí s textem "Prohlášení", jež naopak považuje naše státní i společenské zřízení za samozřejmou základnu i rámec úsilí o dodržování Paktů o lidských právech. Právě v tom vidí jeho signatáři svůj příslib k pokrokovému rozvoji naší socialistické společnosti. Jejím ignorováním a zamlčováním těchto podstatných skutečností a zvrhlostí dospívá prokuratura k povážlivému závěru, že totiž čl. 28 a 29 Ústavy platí jen pro takové petice a projevy, které orgány moci považují za přijatelné pro sebe a které jim nejsou nepříjemné. Domníváme se, že takový výklad Ústavy, omezující a potlačující kritiku, je nesprávný a že generální prokuratura jeho vyhlašováním překročuje svou zákonnou pravomoc.

K otázce přímo nastolené "Prohlášením Charty 77", kde se jak jsou u nás plněny uvedené Pakty, jež se staly součástí našeho právního řádu, se ani prokuratura ani jiný orgán nevyslovil. Je to otázka závažná, kterou je třeba řešit v zájmu společnosti samé i v zájmu četných občanů, kteří mohou předložit konkrétní důkazy o nedostatecích či o přímém porušování zásad i ustanovení těchto Paktů. Pokud se snaha občanů dodat takové důkazy odmítá a předem prohlašuje za trestnou i stíhá rozličnými formami represe a diskriminace, je to jen potvrzením oprávněnosti a pravdivosti jejich kritiky, vyslovené také v "Prohlášení".

V politické argumentaci prokuratury /a v celé kampani s lovacích prostředků proti "Prohlášení Charty 77/ má významné místo tvrzení, že text "Prohlášení" byl publikován v zahraničí teprve poté, co se o něm psalo v cizině, je zamlčováním skuteč

nost, že právě zásahem orgánů bezpečnosti bylo zabráněno řádnému předání "Prohlášení" jak Federálnímu shromáždění, tak vládě republiky a že právě tento zásah i další represivní kroky proti signatářům vyvolaly zvýšený zájem a zostřeňnou kritiku v zahraničí. Ne tedy zveřejnění "Charty 77", ale tyto skutečnosti a opatření, jakož i hlučná a nevěcná kampaň v ČSSR vedlá proti "Chartě 77" mají odpovědnost za rozruch v zahraničí, přičemž je dobře známo, že kritika přichází také od přátel ČSSR a od pokrokových kruhů, mj. od některých významných komunistických stran.

Ukazuje se tak, že nikoli "Prohlášení Charty 77" a jeho zveřejnění v zahraničí, nýbrž především skutečnosti, jež kritizuje a jež jsou i bez něho dostatečně známy, a především zprávy, jímž na toto dobré jméno republiky ve světě, obzvláště v pokrokových kruzích. Nesdílíme názor, že kritika těchto skutečností ze strany demokratické veřejnosti za hranicemi má být považována za nepřátelskou kampaň, či za projev nepřipustného útlaku. Dodržování mezinárodních závazků v oblasti lidských práv je, jak ukazuje i citovaný závěrečný dokument konference komunistických a dělnických stran Evropy, součástí úsilí o prohlubování procesu zmírňování napětí a mírového soužití, a proto i naše vláda a oficiální sdělovací prostředky neváhají kritizovat v jiných státech jevy, které považují za odporující těmto cílům. Také zveřejnění "Charty 77" v zahraničí není v rozporu s naším právním řádem, neboť odpovídá čl. 19 Paktu o občanských a politických právech.

Z těchto důvodů nepovažujeme stanovisko generální prokuratury k "Prohlášení Charty 77" za odpovídající Ústavě ani právnímu řádu ČSSR; z politického hlediska je výrazem podjatého subjektivního přístupu k věci. Žádáme Federální shromáždění o jeho přezkoumání.

Pokud jde pak o celou kampaň vedenou proti "Prohlášení Charty 77" o obviňování jeho autorů a signatářů z nečestných úmyslů, chceme podotknout: Signatáři Charty své stanovisko v Žilí, předložili je Ústavním orgánům své země i její veřejnosti. Nemají se s čím skrývat a také nemluví za nikoho jiného než své osoby. Proto se také podepsali plnými jmény - jak signatáři původní, tak ti, kdo právě v posledních dnech své podpisy přijali. Tím se liší od těch, kdo v srpnu 1968 podepsali jiný

ment, uveřejněný jen za hranicemi ČSSR; dokument, v němž, ač nepověřeni, hovořili jménem lidu, napadali tehdejší politiku vedení státu i KSČ a ospravedlňovali mocenský zásah zvenčí do záležitostí Československa. Je příznačné, že signatáři tohoto dokumentu dodnes zůstávají v anonymitě a jejich jména ani Právní a politické zhodnocení jejich jednání nebylo zveřejněn

Prof. Dr. Jan Patočka

Prof. Dr. Jiří Hájek

Na vědomí : Předsednictvu vlády ČSSR  
Generální prokuratuře ČSSR  
ČTK

K prohlášení Generální prokuratury ČSSR ze dne 1. února 77

Podepsanému bylo dne 31. ledna t.r. na předvolání přečteno prohlášení, jehož neúplné resumé vyšlo v následujícího dne v novinách. Tímto prohlášením byla Charta prohlášena za protisocialistický ideologický pamflet, rovněž tak za ilegální každá činnost v souvislosti s ní konaná a z ní vyplývající.

Podepsaný bere na vědomí, že Generální prokuratura bere podepsaného na vědomí jako mluvčího Charty 77.

Podepsaný protestoval bezprostředně proti jednotlivým stanoviskům a tezím prohlášení jako nepřijatelným. Shledávám však, že musí ke stanovisku Generální prokuratury zaujmout stanovisko ještě zásadněji a důkladněji. Prohlášení tak dosazené, vyslovené od úřadu tak autoritativního, kterému je v ČSSR svěřena zákonitá péče o dodržování demokratické zákonnosti, nemůže se obejít přirozeně bez odůvodnění, které, zůstávajíc pouhým míněním Generální prokuratury jako všechny takové elaboráty, již tím, že je publikováno, se vystavuje veřejné kritice. Tento kritický postoj nyní zasílám Generální prokuratuře k uvažování.

"Odůvodněním" prohlášení Charty 77 za ilegální je tvrzení Generální prokuratury, že svoboda projevu a petiční právo zaručené čl. 28 a 29 Ústavy ČSSR se nemůže vztahovat na protisocialistický pamflet, operující "lžemi a polopravdami", které pod rouškou adresy k československým nejvyšším orgánům je ve skutečnosti adresován nepřátelským centrům za účelem pomluvy a poškození zájmů republiky. Veškerý pracující lid republiky se přitom již vyjádřil s rozhořčením. Odsoudily ji též církve. Charta tvrdí, že u nás vládne jihoafrický apartheid. Vzbuzuje podezření, že za ní stojí ilegální skupina.

Tyto poslední dvě podrobnosti nebyly publikovány v tisku, byly však obsaženy v prohlášení, jehož kopii jsem požadoval, což mi bylo odmítnuto. Žádné z tvrzení Charty 77 o nedodržování lidských práv v ČSSR nebylo v prohlášení prokuratury ani vyvráceno, ani osobeno. Poukaz k tomu, že někde, někteří atd. odsoudili Chartu "s rozhořčením", nemůže přirozeně platit za důkaz, zvláště běží-li o "odsouzení" bez sesazení s inkriminovaným dokumentem samým, jehož znění bylo doznáno všem veřejnosti, od níž se odsouzení počítalo na základě nejasného a utrhačného článku Rudého práva, soustavně utajováno, že toto utajování je samo opět flagrantním poru-

šování práva na svobodu informace, je okolnost, kterou Generální prokuratura vůbec neuznala za hodnou pozornosti, ačkoli jí náleží péče o dodržování socialistické právnosti u nás.

"Odůvodňující teze jsou samy nepravdivé a pomlouvačné je-li pomluva definována jako vědomí vyřčení a šíření nepravd za účelem poškození zájmů a pověsti jednotlivce, kolektivu, díla či instituce".

Není pravda, že veškerý pracující lid odsoudil Chartu. Má-li to být doloženo organizovanou kampaní proti Chartě, jejímiž svědky jsme byli v minulých dnech, pak stačí k vyvrácení této teze četné události, k nimž došlo při podpisování početných organizovaných "protestů" proti Chartě ze státních pracujících, kteří v četných případech protestovali proti tomu, aby byli vyzýváni k podpisu odmítajícímu text, který neznali.

Pokud běží o stanovisko církve, stačí si přečíst text pod uměle zkonponovaným záhlavím, aby bylo jasné, že některé, a to největší církve prohlašují, že Chartu nepodepsaly, o odsouzení Charty že však v nich není řeči. Tendenční způsob uveřejnění, na který se odvolává prohlášení Generální prokuratury, je pouze dalším dokladem toho, jak chatrná a manipulovaná "fakta" se toto prohlášení opírá: není to přímě věcná právnícká a filosofická argumentace.

Pokud jde o namítané popírání vedoucí úlohy strany /čl. 4 Ústavy ČSSR/, je třeba poznamenat výslovně, že není jediný výrok Charty, který by takovouto interpretaci připouštěl. Generální prokuratura spoléhá opět na to, že veřejnost text Charty nezná. Vedoucí úloha strany je samozřejmě neještělučitelná, nýbrž může být i opřena o zachování základních lidských práv, kterým se státy a tedy i jejich vedoucí síly svobodně podřizují svým podpisem na mezinárodním paktu.

Totéž je patrné na dalších "argumentech". Zlý úmysl Charty má být dokázán tím, že je prohlašováno, že text Charty byl dříve uveřejněn v cizině než dodán našim orgánům. "Hodí nový" argument uvádí samozřejmě nepodstatnou okolnost: marně se snaží zastřít skutečnost, že samy orgány bezpečnosti způsobili, že došlo k opožděnému zaslání našim místům, když policie přičinila, aby k původně plánovanému osobnímu dodání textu nedošlo. Každému nezaujatému je patrné, jaký je důvod publikace v zahraničí a oznamování počíná Charty cizím, ale

u nás akreditovaným agenturám : je jim sekvence petic a písemností, které je ignorují, neodpovídají a nevstupují ve věcný rozhovor. Dokladů je tolik, že není třeba jednotlivé uvádět : je to takřka zavedená praxe. Na požádání podám hojnost detailních dokladů. Jako mluvčí Charty čestně prohlašuji, že bych nikdy nesáhl k publikaci v zahraničí, kdyby lidská práva, garantovaná Ústavou i podpisem Paktu, byla u nás zachovávána v tom smyslu, jak o nich mluví Pakt. Tato praxe je tedy sama dokladem neobětování základních lidských práv. Patří k neupřímným způsobům překrucování fakt, když se po publikace před širší veřejností než je naše, vykládá jako "prostředek nátlaku", nebo dokonce jako pomlouvání a poškozování zájmů republiky, zatímco jde zcela zřejmě o d e f i n i c i opatření.

Co se týče tvrzení o nesocialistickosti Charty 77 : bylo již v bezprostředním protestu poukázáno, že Charta 77 není v rozporu, nýbrž naopak ve shodě se závěrečným prohlášením konference evropských komunistických stran v Berlíně v létě 1976. Je však též prostou logikou jasné, že zachovávání lidských práv, práv člověka jako takového, nemůže být v žádném případě p r o t i zájmům pracujících člověka jako takového, že jej naopak chrání a běží ve směru jeho zájmů. V opačném případě, že jde o "zájmy úzké skupinky", je nejen neoddůvodněné, nýbrž hluboce nelogické; svědčí o tom, že autoři prohlášení Generální prokuratury dostatečně neuvažili sám základní pojem lidských práv.

Výklad č. 28 a 34 Ústavy ČSSR podávány Generální prokuraturou, je v celku nejasný a neobstojí. Svědčí jen o tom, co mělo být utajeno : že lidská práva nejsou v ČSSR aplikována, neplatí v tom znění a rozsahu, jak o nich mluví Pakt o lidských právech, zcela jednoznačně, nýbrž podřizují se libovolným interpretacím, osobujícím si "právo" proklamovat, a je a co není zájmem pracujících a společnosti vcelku, právo, jež ve skutečnosti nemůže být definováno bez přihlédnutí k základním lidským právům tak, jak je formuluje Pakt a jak chápe zdravý lidský rozum.

Z těchto a jiných obdobných důvodů nemohu znat prohlášení Generální prokuratury za akt, který by mohl zviklat : narušuje Chartu a její přesvědčení, že pravda a legalita jsou na jejích straně.

Je mi dobře známo, že prohlášení Generální prokuratury

znamená pro mne osobně vyhrůžku, že budu obviněn. Obvinění pod průhlednými záminkami, ve skutečnosti pro zachování lidských práv, je perspektiva, která mne nezastřešuje. Víš také, co znamená proces za stávajících poměrů, kdy rozsudky se nevypracovávají v soudní síni nezávislým soudem, nýbrž rozhodují se přede a jinde s jiných než právnických hledisek, kde "účast veřejnosti" je zaručena naplněním věšiny soudní síně příslušníky Státní bezpečnosti a kde se nepřihlíží k argumentům obhajoby. Čelím tomu s klidem, který zaručuje dobrá věc.

Přof. Dr. Jan Patočka

Praha dne 4. února 1977

V Praze dne 23. února 1977

Federálnímu shromáždění ČSSR

Ve dnech 16. a 17. tm. byli mluvčí Charty 77 pozváni na ministerstvo vnitra ČSSR, kde z ústního vyjádření dvou pracovníků tohoto úřadu /maj. Procházky a další osoby, jež odmítla uvést své jméno i hodnost/ vyrozuměli, že vláda ČSSR nehodlá se signatáři "Prohlášení Charty 77" z 1.1.1977 jednat věcně o obsahu tohoto dokumentu a že veškeré další jednání v této věci je záležitostí orgánů činných v trestním řízení. To to stanovisko nebylo nikterak právně ani jinak zdůvodněno.

Mluvčí Charty 77 mohou jen vyslovit podivení nad takovou reakcí ústavního orgánu na podněty občanů předložené mu v plné souladu s čl. 29 Ústavy ČSSR, který rovněž stanoví, jak na takové podněty má být odpovídáno. Neodmítají se, že to, co jim bylo sděleno úředníky ministerstva vnitra, odpovídá duchu a literě citovaného ustanovení ústavy. S odvoláním na tento čl. 29 nadále považují sebe i další občany za plně oprávněny k tomu, aby upozorňovali ústavní a jiné orgány naší republiky na problémy související s dodržováním Mezinárodních paktů o lidských právech, platných v ČSSR od 23. března 1975 /uveřejněných ve Sbírce zákonů pod č. 120/1976/ a předkládali také příslušné podněty i návrhy.

Prof. Dr. Jan Patočka

Prof. Dr. Jiří Hájek

Kopie Předsednictvu vlády ČSSR

## P r o h l á š e n í

Na požádání Fed. ministerstva vnitra, tlumočeného mi dne 2. března dvěma zaměstnanci, a hlavně abych učinil přítrž různým nesprávným výkladům, podávám tento písemný výklad o událostech, k nimž došlo dne 1. března při příležitosti návštěvy holandského pana ministra zahraničních věcí.

Dne 2. března t.r. mne v dopoledních hodinách navštívila skupina mně dosud neznámých holandských žurnalistů využívajíc svého obecně lidského práva na volnost pohybu a volnost přijímání a šíření informací, a žádala o rozhovor. Nebyl jsem na návštěvu nikým předem upozorněn, telefon od jisté doby nemám, pošta žádné oznámení nepřinesla. Holandsky neumím, holandská jména osob ani časopisů dobře neznám, tím méně si je pamatuji. Důvodem, proč uvedení navštívila právě mne, nebylo nic jiného než že jsem ji znám jako mluvčí Prohlášení Charty 77. Během rozhovorů, na jejichž hlavní témata se v podrobnostech pamatuji jen natolik, že šlo o Chartu, její charakter, způsob "polemiky" proti ní v domácích sdělovacích prostředcích, o naši nemožnost bránit své názory a svou čest na půdě domácích sdělovacích prostředků, vynořila se myšlenka, že nizozemský pan ministr zahraničních věcí sice neprojevil žádnou iniciativu, že by chtěl rozmlouvat s některými ze signatářů Charty, že by však snad mohl vyhovět prosbě některého signatáře Charty o krátký rozhovor. Tuto myšlenku rozvinul jsem ihned v tom směru že bych sám o takové krátké přijetí požádal. Někteří, možná všichni z uvedených novinářů, patřili zřejmě k průvodu pana ministra, takže jsme se po ukončení pohovorů odebrali společně do hotelu Intercontinental, kde sídlila celá holandská delegace, abychom očekávali příjezd pana ministra od oficiálních rozhovorů a jeho rozhodnutí.

Po jeho příjezdu jsem byl uveden do sálku, kde se měla konat tisková konference pana ministra. Po představení mne pan ministr posadil vedle sebe u konferenčního stolu, ve zbytku místnosti zaujali místa novináři. Nato mi pan ministr pokynul, abych přednesl svou záležitost. Vložil jsem stručně to, co je všeobecně známo, že totiž podle našeho názoru i znění zákonů stojí Charta 77 páně na půdě legality, že její signatáři se cítí loyálními občany tohoto státu, neusilují o žádné politické změny, týkající se ústavy nebo zákonů a usilují toliko o to, aby práva ústavou a známými mezinárodními pakty kodifikovaná

byla důsledně zachovávána a splikována a k tomuto účelu nabízejí své služby v podobě diskuse s kompetentními činiteli. Ujistil jsem závěrem pana ministra, že z této pády Charty neustoupí, a setrvá provždy na cestě legality.

Odpověď pana ministra byla stručná : Zdůraznil napřed princip nevmešování do vnitřních záležitostí, nato prohlásil, že lidská práva a jejich osud byl a vždy bude předmětem jeho pozornosti. Nato pokynul, že rozhovor je skončen, já poděkoval a rozloučil se.

V jedné z vedlejších místností jsem se stal nečekaně předmětem mnoha otázek přítomných novinářů, které jsem odpovídal podle svého vědomí a svědomí; týkaly se hlavně Charty, zčásti též mé osoby a pod.

Prof. dr. Jan Patočka

V Praze dne 3.3.1977

Od vzniku Charty 77 se setkáváme skritickými úvahami, které se týkají sociálních a hospodářských práv. Považujeme za účelné je shrnout v tomto dokumentu.

Oba pakty, na něž Charta navazuje, jsou prochnuty demokratickým ideálem svobodné lidské bytosti. V této souvislosti považujeme za správné zdůraznit, že ideál osvobození člověka od strachu a nouze měl a má svého nejradikálnějšího obhájce v mezinárodním dělnickém hnutí, které tato práva formulovalo v nejrozvinutější podobě. Socialistické hnutí si kladlo a kladlo za cíl vytvoření poměrů, v nichž pracující nebudou muset svou pracovní sílu prodávat. Pro tento cíl úplného osvobození práce nbyl však odsunut stranou prostý a vždy aktuální požadavek, aby člověk, jenž vstupuje na trh práce, mohl svou pracovní sílu prodávat za podmínek, co nejvýhodnějších : aby měl nejen právo na práci v úzkém slova smyslu, ale také na její svobodný výběr; aby za práci dostával mzdou zaručující slušnou životní úroveň rodiny; aby měl právo jednat o mzdě a pracovních podmínkách jako rovnoprávný partner; aby měl právo organizovat i uvádět továrny nebo na jiném pracovišti boj za mzdové a jiné požadavky; aby měl právo zakládat odborové organizace s možností svobodné činnosti atd.

Všechny tyto požadavky jsou nyní uzákoněny v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech /viz Sbírka zákonů ČSSR, č. 120/76 Sb./, který se stal součástí československého právního řádu. Mě, signatáře Charty 77, občany s různými politickými názory spojuje souhlas s ustanoveními tohoto paktu. Na základě úvah o nich jsme dospěli k závěru, že stav hospodářských a sociálních práv v Československu si vynucuje nepředpojaté zhodnocení, k němuž chceme dát tímto dokumentem podnět.

1. Jeden z nejdůležitějších článků paktu mluví o právu na práci, kterou si člověk "svobodně vybere nebo ji přijme" /čl. 6/. Často se setkáváme s tvrzením, že v Československu toto právo již bylo uskutečněno a že na rozdíl od kapitalismu zde neexistuje nezaměstnanost. Je pravda, že českoslovenští pracující vytvořili hospodářské poměry, které odstranily z j e v n o u nezaměstnanost; pracující mají v tomto ohledu větší sociální jistotu než v jiných vyspělých zemích. Toho však bylo dosaženo za cenu, která k odstranění nezaměstnanosti nebyla nutná : snížila se efektivnost národního hospodářství a vznikla rozsáhlá skrytá nezaměstnanost,

projevující se velkým množstvím zbytečných institucí a pracovních míst, která by mohla být při současné úrovni technologie a organizace práce dávno zrušena.

Tento stav je zároveň doprovázen faktickou povinností být zaměstnán, omezením práva volit, rušit a měnit pracovní poměr a možností zákonného postihu občana, který v tomto ohledu nesplňuje přísné a stále se zostřující požadavky státu. Stát je prakticky monopolním zaměstnavatelem; sdružování pracujících v družstvech je stále více omežováno, družstva sama jsou stále více řízena státními orgány. Možnost svobodné volby práce je neměnnou součástí práva na práci; a právě tomuto znaku práva na práci vychází běžná praxe i zákoník práce jen velmi málo vstříc. V posledních letech vykazují pracovní zákony a praxe dokonce tendenci ke zhoršování.

2. Mezinárodní pakt ustanovuje rovněž právo na spravedlivou odměnu za práci, která by stačila "na slušný život rodiny" /čl.7/. Takto chápáné právo na spravedlivou odměnu je však v Československu téměř iluzorní, poněvadž mzda jednoho živitele jen zřídka zabezpečuje slušnou úroveň celé rodiny.

Proto je také v Československu vysoká zaměstnanost žen, dokonce jedna z nejvyšších na světě. Avšak snad každý si je vědom, že to je z nouze etnost. Většina žen nevstupuje do pracovního poměru z touhy po plnějším životě a nezávislosti, nýbrž pod hospodářským tlakem, z holé nezbytnosti proto, že plat muže nezajišťuje slušný život rodiny. Takřka všeobecná zaměstnanost žen je proto v tomto ohledu vyšším stupněm jejich připoutání a nikoli výrazem jejich zrovnoprávnění.

Ženy jsou diskriminovány i pokud jde o pracovní zařazení a o mzdu. Po různu publikované údaje z 1. pol. 70. let prokazují, že ženy vydělávají v průměru asi o třetinu méně než muži. Odvětví, v nichž ženy tvoří většinu pracovníků, poskytují zpravidla podprůměrnou mzdu. Přitom rozhodnutí, zda dané pracovní místo má být obsazeno mužem či ženou, je obvykle úřední záležitostí. Pracovní podmínky v sektorech, v nichž ženy hrají zvlášť velkou úlohu, /lehký průmysl, obchod, zemědělství/ mají daleko k uspokojivému stavu. Právě zde je intenzita práce nezřídka na hranicích lidských možností.

Sociální situaci žen zhoršuje i systematické pomíjení rozvoje a zejména neustálé zdražování služeb všeho druhu, které trvá prakticky po celou dobu existence současného společenského zřízení. Známé jsou chronické potíže se zásobováním trhu nejřá-

nějším spotřebním zbožím; sortiment nedostatkového zboží se síce mění, ale problém sám zůstává nezměněn.

Oficiální ženská organizace na tyto skutečnosti nepoukazuje nebo tak činí vlašně; nepředkládá zákonodárné nebo výkonné moc žádný významnější podnět ke zjednání nápravy. Místo toho soustřeďuje svou energii na přímé i nepřímé dokazování, že rovnoprávnost žen je už v Československu vyřízena, že rovná práva mužů a žen /čl. 3/ jsou prostě zajištěna. Vytvořit si jinou organizaci která by zájmy a práva žen skutečně hájila je však zákonnou úpravou společenského práva znemožněno.

3. Diskriminace žen vůči mužům není však jediným projevem mzdové diskriminace. Tendence k diskriminaci celých skupin pracujících lze zaznamenat při odměňování mladých vůči starým, manuálních pracovníků vůči nemanuálním, ale rovněž při odměňování některých vysoce kvalifikovaných skupin vůči nekvalifikovaným, jakož i při hodnocení sektoru atd.

Hromadným a široce demoralizujícím projevem diskriminace v odměňování je tzv. osobní pracovní hodnocení, které preferuje politickou angažovanost na úkor odborných schopností a vlastního pracovního výkonu. Nemíjí třeba dokazovat, že tato praxe odporuje mimo jiné právu "na stejnou příležitost pro všechny dosáhnout v zaměstnání povýšení na odpovídající vyšší stupeň, přičemž nebudou uplatňována jiná kritéria, než délka zaměstnání a schopnost" /čl. 7/. Uvedený rozpor je o to zjevnější, že kritéria tzv. politické angažovanosti jsou na hony vzdálena skutečným společenským potřebám.

Draстické projevy má tato praxe ve sféře řízení práce v podobě kádrevých nomenklatur a kádrevých stropů, v podobě svévolného preferování jedněch /zvláště členů KSČ/ a nespravedlivého posuzování druhých atd. Hospodářské řízení a odborné řízení vůbec je v důsledku tohoto mechanismu odměňování a výběru lidí součástí mocensko-politických aparátů a jeho funkce je deformována : na 1. místo se neklade práce, ale potřeba chránit a zabezpečovat režim; kritéria hodnocení a odměňování řídicích pracovníků dbají nejvíce na to, co pro skutečně optimální výběr a výkon není podstatné. Ostatně osud lidí, kteří byli nuceni opustit z politických důvodů své místa a vykonávají nyní práci neodpovídající jejich kvalifikaci, je jen krajním projevem této všeobecné praxe.

4. Nejen zvyklosti odborového hnutí, ale i zákonné normy, které se týkají sdružování v odborech, jsou v rozporu s právem odboro-

vých organizací "na svobodnou činnost" /čl.8/, neboť nepřipouští "právo každého na zakládání odborových organizací" a tím ani "právo přistupovat do odborových organizací podle vlastního výběru" /čl.8, odst. a/. V odborech nerozhodují především dělníci a řadoví zaměstnanci, ale hospodářské a jiné aparáty. Funkce, kterou hrály odbory po dlouhé desítky let při obraně životních zájmů pracujících, byla prakticky úplně vymazána. Dávno se už zapomnělo i na to, že v prvních letech po 2. svět. válce existovaly vedle odborů jako orgány samotných pracujících závodní rady a rozsáhlými pravomocemi včetně výrobně-řídící funkce a imponující aktivitou politickou a sociálně ekonomickou; připomíná se i na to, že po poválečné závodní rady měly pokračování svého druhu v radách pracujících v r. 1968 x/.

Odbory se nestarají o to, aby se široké vrstvy pracujících podílely na mzdové politice - ať už v měřítku místním nebo celospolečenském. Připouštějí, aby se tato politika určovala shora; když se pracující brání snižování mezd /např. při racionalizaci mzdové soustavy v letech 1973-75/, nestojí po jejich boku. Vstupují-li dělníci do stávky /při riziku perzekuce, která je v rozporu s právem na stávku se to neděje často/, zrazují je. Odbory neusilují ani o to, aby vláda stanovila existenční minimum, které by bylo každoročně upravováno a na jehož základě by byla stanovena minimální mzda.

Odborové orgány disponují různými informacemi o vztahu bezpečnosti práce a o životních podmínkách pracujících vůbec, mají k dispozici údaje o faktickém snižování reálných mezd skrytým i zjevným zdražováním a jsou často upozorňovány na nepořádky v hospodaření s byty. Přesto však ve všech těchto směrech nevyvíjejí tlak na zásadní řešení. Místo aby sváděly boj o účast na jakémkoli zásadním ekonomickém rozhodování, vyklízejí podle a nesou tak spoluodpovědnost za rozhodování, byrokratické.

x/ o vztahu dělníků k práci v oné době svědčí sociologický průzkum, provedený v r. 1969 :

|                         | do srpna 1968 | po srpnu 1968 |
|-------------------------|---------------|---------------|
| Práce bavila            | 46,8 %        | 0,9 %         |
| mnohem více než předtím |               |               |
| o něco více             | 20,1 %        | 2,6 %         |
| beze změny              | 21,0 %        | 11,3 %        |
| o něco méně             | 4,9 %         | 14,2 %        |
| mnohem méně             | 3,1 %         | 68,1 %        |
| neví, nepamatuje se     | 4,2           | 2,8 %         |

Odbory se zúčastňují morálními taženími za plné využití pracovní doby, ale skutečné mínění a zájem pracujících k této otázce nevyjadřují. Je pravda, a ví to každý, že co do svého využití, je v Československu pracovní doba snad nejkratší na světě. V základní pracovní době se skutečně pracuje mnohem méně, než by se pracovat mohlo, často v tiché dohodě s nadřizujícím. Ale zároveň se všeobecně ví i to, že zpočítá-li se přesčasová práce a práce o sobotách a nedělích, mají českoslovenští pracující jednu z nejdelších dob, aspoň v Evropě. Tento paradox není vůbec náhodný. Je důsledkem živelné snahy pracujících dospět k spravedlivé odměně cestou, která se jim v dané situaci - v podmínkách všeobecně nízké úrovně řízení a organizace práce - jeví nejschůdnější. Proto průměrný pracovník svou pracovní sílu uplatňuje v přesčasech, přeskakuje přes své právo na odpočinek a neodvádí výkon, který by odvádět mohl. "Ušetřenou" pracovní sílu uplatňuje v přesčasech nebo ji prodává na černém trhu /zde ostatně působí silná poptávka po nejraznějších službách/. U většiny dělnických profesí je odměna za přesčasovou práci důležitou složkou mzdy.

Odborová organizace k tomuto složitému národohospodářskému problému nezaujímá žádné produktivní stanovisko, ačkoli se nabízí celá škála možností, jak za účasti všech členů posoudit skutečnou délku pracovní doby, možnosti jejího zkrácení aspoň na zákonem stanovenou dobu 42 a půl hodiny nebo i na nižší hranici, a to při zachování nynějších výdělků nebo dokonce při jejich zvýšení /v některých oborech/.

Očekávat ale od odborů, které se staly přívěskem hospodářského aparátu, aby se ujaly práva pracujících na spravedlivou odměnu a vyvinuly v tomto směru radiální iniciativu, by bylo zřejmě nerealistické. Toto zjištění by však nemělo být alibistickým argumentem pro každého, kdo má k věci nějaký vztah. Neboť každý "jednotlivec, mající povinnost k druhým a ke společenství, ke kterému přísluší, je povinen usilovat o rozvíjení a dodržování práv uznaných v tomto paktu" /preambule paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech/.

Kritické poznámky, určené odborům, by bylo možno rozšířit o řadu dalších bodů. A každý by bylo možno rozvést více, než jsme to učinili my. Totéž se týká všech ostatních otázek, jimiž jsme se dotkli. Týká se to i řady dalších problémů, které se v této oblasti společenského života nabízejí: práva na bezpečnou a nezávadnou práci, otázky dojíždění do práce a osobní dopravy vůbec, problémů zdravotnictví, práva výběru v kulturním životě a otázek reglementace kultury, problémů zhoršování životního prostředí a

ochrany přírody atd. atp. Tyto reálné problémy lze řešit jen jejich zveřejněním a diskusí o nich. Jejich samlčování a naopak přehnané vyzvedávání úspěchů jen prohlubuje nahromaděné rozpory a zhoršuje neutěšený stav. Proto bude i úkolem Charty 77 vypracovat kritické rozborů z oblasti sociálního, hospodářského a kulturního života a předložit je k celospolečenské diskusi.

V souvislosti s mnoha otázkami bychom mohli zaznamenat i mnoho pozitivních jevů, zvláště ve srovnání s minulostí. Podstata věci však není v míře kladů a záporů na poli hospodářských a sociálních práv, nýbrž v přístupu k nim. Považujeme za svou občanskou povinnost vyslovit nescuhlas s názorem, že pracující člověk má v naší zemi plnou sociální jistotu, nescuhlas s názorem, že všechna <sup>jeho</sup> práva jsou zajištěna a že zvláště uskutečněním práva na práci a některých dalších základních práv sociálních strácí všechna ostatní práva - především politická práva a demokratické svobody svůj význam.

Pravda, pracující už neprodává svou pracovní sílu na kapitalistickém trhu starého typu. Ale to neznamená, že všechna jeho práva jsou automaticky respektována. Garantem svých zájmů a práv může totiž být jen pracující lid sám. Je-li tato jeho úloha omezována, oklešťována nebo dokonce rušena tím, že se "mu upírají občanská a politická práva, má to nevyhnutelně za následek negativní tendence v celém sociálně ekonomickém životě. Shodně s paktem o sociálních a hospodářských právech jsme přesvědčeni, že "ideální svobodné lidské bytosti, osvobozené od strachu a nouze, je možno dosáhnout jen tehdy, jestliže budou vytvořeny takové podmínky, v nichž bude moci každý požívat svých hospodářských, sociálních a kulturních práv, jako i svých práv občanských a politických" /preamble paktu/.

Se stejnou naléhavostí bychom pak chtěli připomenout, že cílem a smyslem socialismu není prosté zajištění sociálních práv a jistot, nýbrž všestranný rozvoj člověka jako svobodné bytosti - osvobození člověka v nejhlubším a nejobsažnějším slova smyslu. K dosažení tohoto cíle je třeba vykonat ještě mnoho. To by platilo i v tom případě, kdybychom v Československu požívali sociálních a hospodářských práv nejen v míře mnohem vyšší, než je tomu dnes, ale dokonce i v míře, kterou nám zaručuje Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Praha, 3. března 1977

prof. dr. Jan Patočka v.r.  
prof. dr. Jiří Hájek v.r.

# CHARTA 77 - dokument č. 8

Uvádíme souhrnný seznam 617 občanů, kteří dosud vyjádřili souhlas s Prohlášením Charty 77 z 1.1.1977 a kteří si přáli, aby jejich jména byla uveřejněna. Seznam není úplný, neboť vlivem různých okolností a zásahů nebyl řada jmen mluvčím Charty 77 doručena. Praha, 9. března 1977

Pavel Aikner, sam. odb.pracovník  
 Liber Albert, dělník  
 Jiří Albrecht, dělník  
 doc. Stanislav Balák CSc  
 Milan Balabán, duchovní  
 Ivan Bálek, dělník  
 Zdeněk Bárta, duchovní  
 dr. Karel Bartošek DSc, historik  
 Zdeněk Bartošek, dělník  
 Jaroslav Bašta, dělník  
 ing. Rudolf Battěk, sociolog  
 Edmund Bauer, duchovní  
 Jan Bednář, studující  
 Jiří Bednář, elektrikář  
 Ota Bednářová, psycholožka  
 Jindřich Belant, zámečník  
 Jarmila Bělíková, psycholožka  
 ing. Antonín Bělohoubek, technik  
 dr. Václav Benda, filosof a matematik  
 František Beneš, výtvarník  
 Marie Benetková, v domácnosti  
 Zbyněk Benýšek, výtvarník  
 dr. Jan Beránek, historik  
 Jitka Bidlasová, úřednice  
 Ivan Binar, učitel  
 Tomáš Bísek, duchovní  
 prof. dr. František Bláha, lékař  
 Pavel Blatný, sk. malíř  
 dr. Pavel Bláha, filosof  
 Alexandr Blažík ml., vrátný  
 Jaroslav Blažka, dělník  
 Marie Blažková, v domácnosti  
 Miloslav Boháček, dělník  
 Jan Bok, úředník  
 ing. Antonie Boková, politoložka  
 Jiří Boreš  
 Lída Borešová  
 Jaroslav Borský, býv.st.zaměstnanec  
 Antonie Botová, programátorka  
 Zdeněk Bonaventura Bouše, duchovní  
 dr. Jiří Brabec, liter. historik  
 Vratislav Brabenec, hudebník  
 ing. Vladimír Braha, dělník  
 Eva Braňová, úřednice  
 Eugen Briekcius, svob. povolání  
 dr. Toman Brod CSc, historik  
 Daniela Brodská, duchovní  
 Petr Brodský, duchovní  
 Tomáš Brunclík, filosof  
 Helena Bukovanská, výtvarnice  
 ing. Jaroslav Bureš, ekonom  
 Karel Bureš, technický pracovník  
 Aleš Březina, zřizovatel  
 ing. Stanislav Budín, novinář  
 Michal Cedrych, student

Ladislav Cerman, dělník  
 Vladimír Cihelka, dělník  
 Daniela Cíhová, úřednice  
 doc.dr.Jos. Císařovský, výt. kritik  
 Viktor Coherna, důchodce  
 Miloš Čečrdle, dělník  
 Vlado Čech, programátor  
 Miluše Čechová, psycholožka  
 ing. Karel Čejka, technik  
 Mirosl. Černá-Filipová, novinář  
 Otto Černý, dělník  
 prof.dr.Václ.Černý dr.h.c., li hist  
 Egon Čierný, historik  
 dr. Stanislav Čihák, filosof  
 dr. Jiří Čutka, vědecký pracovník  
 Věra Daněšková, dělnice  
 Jiří Daněšek, dělník  
 Juraš Daubner, filolog  
 Karel Dedecius, dělník  
 Miroslav Dedecius, dělník  
 Ivan Dejmál, zahradník  
 Jiří Dienstbier, novinář  
 Zuzana Dienstbierová, psycholožka  
 Václav Diviš, duchovní  
 Blanka Dobešová, knihovnice  
 Jana Dobrá, aranžérka  
 Luboš Dobrovský, novinář  
 ing. Petr Dobrovský, technik  
 ing. Jiří Dohnal, ekonom  
 Antonín Doležal, mechanik  
 Bohumil Doležal, lit. kritik  
 dr. Jiří Doležal CSc, historik  
 Josef Doležal, býv.st. zaměst.  
 Jaroslav Doucha, instalatér  
 Růžena Drozdová, novinářka  
 doc.dr. Irena Dubská, filosofka  
 dr. Ivan Dubský, filosof  
 Ivan Duchon, dělník  
 Ladislav Dvořák, spisovatel  
 Jaroslav Dvořák, technik  
 Vladimír Dvořák, topič  
 Michael Dymáček, matematik  
 Michal Dziaček, dělník  
 dr. Vratislav Effenberger, estetik  
 Jan Fábeka  
 Jaroslav Fábeka, hodinář  
 Petr Chudožilov, spisovatel  
 Miroslav Ilek, dělník  
 František Inneman, dělník  
 Přemysl Janýr, dělník  
 Anna Fárová, historička umění  
 Jaroslav Fiegel, dělník

Jaroslav Fic, dělník  
 Antonie Fišerová, důchodkyně  
 Miluše Fišerová, býv. polit. pracov.  
 Miloš Fládr, sociolog  
 Petr Formánek, hudebník  
 dr. Eva Formánková, redaktorka  
 Zdeněk Fořt, novinář  
 Karel Freund, dělník  
 ing. Karel Fridrich, ekonom  
 Jiří Frodl, novinář  
 Milena Geussová, úřednice  
 Jan Glanc, dělník  
 Gabriel Gossel, dělník  
 ing. Josef Hait, technik  
 Prof. dr. Jiří Hájek DrSc, býv. min. zahr.  
 Jiří Hanák, novinář  
 Olaf Hanel, výtvarník  
 ing. Jiří Hanzelka, spisovatel  
 Václav Havel, spisovatel  
 Jaroslav Havlík, prac. JZD  
 Josef Havránek  
 Václav Hejda, býv. st. zam.  
 Zbyněk Hejda, spisovatel  
 dr. Ladislav Hejda, filosof  
 Vilém Hejl, spisovatel  
 dr. Frant. Helešic, CSc, věd. pracov.  
 doc. ing. Jiří Hermach CSc, filosof  
 Pavel Heřman, dělník  
 Pavel Hlaváč, duchovní  
 Ludvík Hlaváček, historik umění  
 Věra Hlaváčková, studující  
 Josef Hirschel, spisovatel  
 dr. Josef Hodič, historik  
 dr. Miloslava Holubová, historička umění  
 Robert Horák, politický pracovník  
 Milada Horáková, prac. služeb  
 Emil Hrdík, dělník  
 Vladislav Horný, dělník  
 Míla Hořínek  
 ing. Milan Hošek, býv. st. zaměstnanec  
 Karel Houska, úředník  
 Miroslav Hraban, pom. projektant  
 Jan Hrabina, lepič plakátů  
 Jiřina Hrábková, novinářka  
 ing. Tomáš Hradílek  
 ing. dr. Old. Hromádka, býv. plk. SNB  
 ing. Alena Hromádková CSc, socioložka  
 Marie Hromádková, býv. polit. prac.  
 Karel Hruška, dělník  
 Antonín Hutský, dělník  
 doc. Milan Hübl, historik  
 František Chaloupecký, dělník  
 dr. Václav Hyndrák, historik  
 zasl. umělkyně Vlasta Chrástová  
 Vilma Kohsová, dělnice  
 Jiří Kolář, spisovatel a výtvarník  
 ing. Ladislav Kolmistr, býv. polit. prac.  
 dr. Božena Komárková, pedagožka  
 Alexandr Komaňko, technik  
 Rudolf Jaroň, novinář  
 dr. Karel Jaroš CSc, býv. polit. prac.  
 dr. Oldřich Jaroš, historik  
 doc. dr. Věra Jarošová, historička

Marie Jelínková, důchodkyně  
 prof. dr. Zdeněk Jičínský DrSc, právník  
 ing. Otakar Jílek, ekonom  
 Tomáš Jina, technik  
 Antonín Jira, technik  
 ing. Jaroslav Jira, technik  
 Karel Jiráček, býv. st. zam.  
 doc. dr. František Jiránek, pedagog  
 Miroslav Jirounek, dělník  
 Věra Jirousová, historička umění  
 Jaroslav Jirá CSc, historik  
 dr. Miroslav Jodl CSc, sociol.  
 dr. Josef John, právník  
 ing. Jarmila Johnová, ekonomka  
 ing. Jiří Judl, technik  
 Libor Junek, dělník  
 Pavel Juráček, filmový režisér  
 Alois Jurník, skladník  
 Jan Just, dělník  
 Jaroslav Kabelka, dělník  
 Petr Kabeš, spisovatel  
 dr. Rudolf Kabiček, psycholog  
 dr. Old. Kaderka, právní a polit.  
 pfef. dr. Miroslav Kadlec, ekonom  
 prof. dr. Vladimír Kadlec, ekonom a polit.  
 dr. Erika Kadlecová CSc, socioložka  
 Jindra Kadlecová, knihovnice  
 Antonín Kemiš, dělník  
 Václav Kaniš, fidič  
 Eva Kantůrková, spisovatelka  
 Jan Kapek, technik  
 Svatopluk Karásek, duchovní  
 Olga Karlíková, malířka  
 Jiří Kasal, dělník  
 Jakub Kaše, úředník  
 pfef. dr. Vladimír Kašík, historik  
 dr. Frant. Kautman CSc, liter. hist.  
 Ludvík Kavin, býv. polit. prac.  
 Milan Kayser, dělník  
 Marianna Kayserová, úřednice  
 Josef. Kazík, dělník  
 Jan Keller, duchovní  
 Marta Kellerová, v domácnosti  
 Jan Kindl, expedient  
 Mojmir Klánský, novinář  
 Alexandr Kliment, spisovatel  
 dr. Bohumil Klípa CSc, historik  
 prof. dr. Jaroslav Klofáč DrSc, sociolog  
 doc. dr. Vladislav Klokočka, právník  
 ing. Alfréd Kocáb, duchovní  
 dr. Jiří Kocourek, psycholog  
 Zina Kočová, studující

doc.dr.Luboš Kohout,politolog  
Pavel Kohout, spisovatel  
Jaromír Litera,býv.polit.prac.  
ing.Jan Litomiský,agronom  
Jan Lopatka,literární kritik  
dr.Emil Ludvík,hudební skladatel  
Andrzej Lukášek,duchovní  
dr.Václav Komeda, historik  
dr.Michael Konápek,filosof  
Pavel Kopeček,spisovatel  
Petr Kopta, překladatel  
František Korbela,duchovní  
Jan Korbalič,zdravotník  
Miroslav Korbalič ml.,vrátný  
Vavřinec Korčíš,dělník  
Vavřinec Korčíš st.,elektrikář  
Jan Koroptvička,výtvarník  
dr.Jiří Kořínek,ekonom  
Vladimír Kos,úředník  
Pavla Kostková,úřednice  
dr.Karel Konstroun,lit.historik  
ing.J. Kotleas,  
Jaroslav Kouba, dělník  
Petr Kouba, malíř  
Jan Koudela, úředník  
Alena Koudelová, úřednice  
Anna Koutná, úřednice  
Bohumil Koutný, úředník  
Karel Kovařík,býv.polit.prac.  
Václav Kozák, technik  
Jan Kozlík,rev.technik  
Milan Král, dělník  
doc.ing.Miloslav Král,věd.prac.  
Alexandr Kramer, novinář  
Bohumil Kratochvíl  
Karel Kreus,překladatel  
dr.Jaroslav Krejčí CSc, historik  
Jaroslav Krejčí ml.,rybář  
ing.Petr Krejčí,výzk. prac.  
Tatjana Krejčí, ošetrovatelka  
dr.František Kriegel,lékař a polit.  
Andrej Krob, dělník  
Vladimír Kroul,dáchoedce  
Daniel Kroupa,redaktor  
Karel Krupa,dělník  
Vladislav Krupička,dělník  
Jan Křelina,dělník  
doc.dr.Jan Křen DrSc,historik  
Jiří Křibský,topič  
doc.ing.Karel Kříž CSc,ekonom  
René Kříž, dělník  
Jiří Kubiček, restaurátor  
Marta Kubišová,zpěvačka  
Lumír Kučera, dělník  
Jaroslav Kukal,elektromontér  
doc.dr.Miroslav Kušý CSc, filosof  
Karel Kyncl,novinář  
dr.Michel Lakatoš CSc,právník  
doc.dr.Václ.Lamser DrSc,sociolog  
Pavel Landovský, herec  
ing.Karel Lánský, novinář  
dr.Vasil Latta, právník  
Jiří Lederer,novinář  
ing.Jan Leštinský, technik  
dr.Ladislav Lis,býv.polit.prac.

Oldřich Liška,býv.st.zam.  
Klement Lukeš  
Vladimír Macák,automechanik  
Richard Macek,dělník  
dr.Sergej Machonin,divadel.kritik  
prof.dr.Milan Machovec DrSc,filos.  
prof.dr.Josef Malický,matematik  
Vladimír Malik,prodáváč  
Václav Malý, dělník  
František Mareček, dělník  
Karel Marek, dělník  
Jiří Mareš, dělník  
Anna Marvanová, novinářka  
Jan Mařík, dělník  
Petr Mašek, dělník  
Jelena Mašínová, scénáristka  
Michal Matzenauer, dělník  
Jitka Matzenauerová, knihovnice  
Marie Matzenauerová, duchovní  
František Maxera, výtvarník  
Marta Mazánková, ak.malířka  
Ivan Medek, hudební publicista  
doc.dr.Hana Mejdřová CSc,historička  
dr.Evžen Menert CSc, filosof  
Vladimír Merhaut, technik  
doc.dr.Jaroslav Mezník, historik  
Otakar Michl, programátor  
doc.dr.Karel Michnák, filosof  
Stanislav Milota, kameraman  
Otokar Mika, horník  
ing. Ivan Miluška,programátor  
doc.dr.Jan Mlynářik,historik  
doc.dr.Zdeněk Mlynář CSc,práv.a po.  
Ervin Motl, novinář  
Kamila Moučková,býv.televizní hlas  
Jiří Mrázek, topič telk  
Petr Mudrik, dělník  
Jiří Müller  
Věra Münzová, dáchoedkyně  
Rudolf Münz, dáchoedce  
dr.Pavel Muraško,filolog  
ing.Oldřich Musil,technik  
Jana Musilová, v domácnosti  
dr.Jaromír Navrátil CSc, historik  
Jan Nedvěd, novinář  
Dana Němcová, psychologka  
Heřena Němcová, novinářka  
František Němec,technik  
Jiří Němec, psycholog  
dr.Vladimír Nepřaš, novinář  
Vladimír Neustil,psycholog  
Jana Neumanová CSc, historička  
Jiří Novák, topenář  
Jiří K. Novák, ak. malíř  
Miloš Novák, dělník  
Václav Novák,býv. st.zam.  
Jaroslava Nováková  
Radka Nováková,zdrav.sestra  
Zuzana Nováková, zahradnice  
Bohuslav Odolán, dělník  
Josef Olšanský, aranžér  
Jiří Olt, dělník  
dr.Jaroslav Opat,DrSc, historik  
Josef Opačanský, dělník

Tatjana Opellová, soc. pracovnice  
 dr. Milen Otáhal CSc, historik  
 Petr Ouda, topenář  
 prof. dr. Bedřich Pacák, lékař  
 dr. Ludvík Pacovský  
 ing. Zdeněk Pacina, úředník  
 ing. Jiřina Pacinová, úřednice  
 Jiří Palas, technik  
 Martin Palouš, programátor  
 doc. dr. Radim Palouš, pedagog  
 prof. dr. Jan Patočka DrSc, dr. h. c.  
 filosof  
 Jan Patočka ml., dělník  
 Jan Pavelka, dělník  
 dr. František Pavlíček, spisovatel  
 ing. Blanka Pavla, úřednice  
 Karel Pecka, spisovatel  
 Anna Pechancová, účetní  
 Pavel Pěkný, dělník  
 Tomáš Pěkný, novinář  
 Jan Pellant, topenář  
 Jan Petránek, novinář  
 Miroslav Petříček, technik  
 Irena Petřínová, novinářka  
 dr. Karel Pichlík, historik  
 dr. Zdeněk Pinc, soc. pracovník  
 dr. Petr Pithart, právník  
 Bohdan Pivčeka, duchovní  
 Petr Podhráský, redaktor  
 Dana Podolská, zdr. sestra  
 Petr Pohl  
 dr. Bohumil Pokorný, historik  
 ing. Zdeněk Pokorný, technik  
 Rudolf Poláček, řidič  
 Antonín Poljak, dělník  
 Jiří Polma  
 František Polomík, sanitář  
 Jiří Pospel, dělník  
 Jára Popelová, psychologka  
 Milen Porada, dělník  
 Anna Pospíšilová, studující  
 Martin Poš, fotograf  
 Věnceslava Povolný, filoložka  
 dr. Frant. Povolný, historik a sociol.  
 ing. Václav Povolný, programátor  
 Karel Prášek, novinář  
 Vladimír Příkazský, novinář  
 Drahuše Proboštová, redaktorka  
 Petr Prokeš, film. laborant  
 Helena Prokopová, chemička  
 Josef Pros, dělník  
 Jana Převrátská, pedagožka  
 dr. Zdeněk Přikryl, býv. polit. prac.  
 dr. Tomáš Pátross, sociolog  
 Václav Pulda, dělník  
 Jaroslav Rada, dělník  
 Petr Ragan, lodník  
 Marie Raganová, techn. prac.  
 Miloš Rejchrt, duchovní  
 Mirosl. Rektorisová, novinářka  
 Aleš Richter, dělník  
 dr. Milen Richter, právník  
 dr. Vladimír Richter, býv. polit. prac.  
 Zuzana Richterová, v domácnosti

Milan Roček, konstruktér  
 Angelika Rommelová, svob. pov.  
 ing. Pavel Roubal, technik  
 ing. Věra Roubelová, technička  
 Jan Ruml, skladník  
 Jiří Ruml, novinář  
 Ota Růžička, dělník  
 dr. Tomáš Růžička CSc, fyzik  
 ing. Pavel Ryba, agronom  
 Olga Rybková, porod. asistentka  
 Alena Rybová, v domácnosti  
 dr. Pavel Rychetský, právník  
 Vladimír Říha, pedagog  
 doc. dr. Marie Říhová, CSc, lékařka  
 ing. Naděжда Šablíková  
 Stanislav Sadílek, fotoreportér  
 Hubert Sádlo, dělník  
 generálporučík Vilém Šacher  
 Vojtěch Sedláček, programátor  
 Helena Seidlová, knihovnice  
 národní umělec Jaroslav Seifert  
 dr. Pavel Seifert, historik  
 dr. Gertruda Sekaninová-Čákrťová  
 Ivo Smerád, lesní dělník  
 Jan Scheider, dělník  
 Miroslav Schneider, prodávač  
 Naděжда Schulzová, odb. asist.  
 Karel Šidon, spisovatel  
 Miroslav Skalický, dělník  
 Eliška Skřenkova  
 Květa Slabá, kadeřnice  
 dr. Aleš Sládek CSc, pedagog  
 Karel Slach, kameraman  
 Josefa Šlánská  
 Jaroslav Slánský, dělník  
 ing. Rudolf Slánský, technik  
 Bohumír Slavík, prodávač  
 Otakar Slavík, výtvarník  
 Václav Slavík, politolog  
 Antonín Sliva, pedagog  
 ing. Jan Smazal, býv. st. zam.  
 Bohumil Smutný, řidič  
 Ladislav Socha, úředník  
 Jan Sokol, technik  
 doc. dr. Jan Souček, politolog  
 Karel Soukup, lesní dělník  
 ing. Marie Soukupová, technička  
 Andrej Stankevič, básník  
 Jan Stehlík, tesař  
 ing. Josef Stehlík, býv. polit. prac.  
 Dana Stehlíková, úřednice  
 Josef Steklý, výtvarník  
 Vladimír Stern, býv. st. zam.  
 Jana Sternová  
 ing. Stibic, CSc, ved. prac.  
 Jarmila Stibicová, učitelka  
 Rudolf Straka, býv. polit. prac.  
 dr. Eva Stuchlíková, psychologka  
 dr. Čestmír Suchý, novinář  
 Jaroslav Suk, dělník  
 Petre Suková, dělnice  
 Věra Suková, důchodkyně  
 Ant. Svárovský, ak. malíř  
 Jan Svoboda, dělník

Hana Svobodová, vyučující  
 Xenie Svobodová, úřednice  
 Vojan Syrovátka, duchovní  
 Dorkas Syrovátková, zdr. sestra  
 Jan Šabata, topič  
 doc. dr. Jaroslav Šabata, psycholog  
 Václav Šabat, výtvarník  
 Anna Šabatová ml., úřednice  
 Anna Šabatová st., novinářka  
 Jan Šafránek  
 Katrin Šarkovská  
 Jan Šafrata, technik  
 Ingrid Šafratová, techn. kontrol.  
 Ant. Šach, býv. polit. prac.  
 doc. dr. Frant. Šamšík DrSc, právník  
 Boris Šapov, dělník  
 Jiří Šašek  
 Jan Šeba, dělník  
 ing. arch. Václ. Šebek, architekt  
 ing. Jana Šebková, technika  
 Frant. Šilar, abs. Kom. bohosl. fakulty  
 prof. ing. Věněk Šilhán CSc, ekonom  
 dr. Libuše Šilhánová CSc, socioložka  
 Ivana Šimková, psychologka  
 doc. ing. Bohumil Šimon CSc, ekonom a pol.  
 Marie Šimoníková, studující  
 Jan Šimse, duchovní  
 doc. dr. Jan Sindelář CSc, filosof  
 Vladimír Škutina, novinář  
 Miroslav Šlanbera, dělník  
 ing. Karel Šling, ekonom  
 Vlastislav Šnajdr, měřič  
 Pavel Šremer, mikrobiolog  
 dr. Stanislav Štěrba  
 Miluše Števíčková, dělnice  
 Marie Štolovská, důchodkyně  
 Vladimír Štučka, dělník  
 Věra Štovičková, novinářka  
 Věra Šubrtová, dělnice  
 Zdislav Šulc, novinář  
 Olga Šulcová, novinářka  
 dr. Miroslav Šumavský, historik  
 Petruška Šustrová, úřednice  
 Jaroslav Šváb, dělník  
 Jiří Švejda, dělník  
 Marie Švermová  
 prof. dr. Vladimír Tardý, psych. a filos.  
 asl. umělec Dominik Tatarka  
 Petr Tatoun, dělník  
 dr. Jan Teser, historik  
 Jan Thoma, dělník  
 Josef Tokars, dělník  
 Frant. Tokaršová, v domácnosti  
 Alois Tomášek, důchodce  
 dr. Julius Tomin, filosof  
 Josef Topol, spisovatel  
 Tomáš Toulec, technik  
 Jana Toušková, tlumočnice  
 Jan Trefulka, spisovatel  
 Karel Trinkewitz, spisovatel  
 doc. ing. Jakub Trojan, duchovní  
 Václav Trojan, programátor  
 Jana Tůmová, prodávačka  
 František Tumpach, redaktor  
 Jiří Tvrdoch, invalid. důchodce  
 ing. Miroslav Tyl, technik  
 dr. Milan Uhde, spisovatel  
 Jiří Uher, saseč  
 ing. Petr Uhl, technik  
 ing. Antonín Uhlík, dělník  
 Zdeněk Urbánek, spisovatel  
 Ladislav Uruba, býv. polit. prac.  
 ing. Richard Urx, techn. úředník  
 Luisa Urxová  
 Pavel Uxa, technik  
 doc. dr. Růžena Vacková, hist. umě.  
 Ludvík Vaculík, spisovatel  
 Zdeněk Vaculík, instalatér  
 Jiří Vančura, historik  
 Olga Valešová, duchovní  
 Vlastislav Valtr  
 František Vaněček, novinář  
 Dagmar Vaněčková, novinářka  
 Jaroslav Vaněk, zámečník  
 Jiří Vaněk, dělník  
 Jan Vaník, dělník  
 Zdeněk Vašek, dělník  
 dr. Zdeněk Vašíček, historik  
 Miroslav Vašina, abs. Kom. bohosl.  
 Jan Vesecký, montér fakulty  
 Jiří Veselý, dělník  
 Stanislav Veselý, dělník  
 Jan Velát  
 B. Verner, fyzik  
 Jan Vít, novinář  
 dr. Jaroslav Vitáček, býv. polit.  
 Jan Vladislav, spisovatel pracov.  
 František Vlasák, dělník  
 Stanislav Vlasák, úředník  
 Tomáš Vlasák, dělník  
 Václav Vlk, učitel  
 Věra Vecá, dělnice  
 Roman Voborník, dělník  
 Frant. Vodelon, polit.  
 Josef Vohryzek, překladatel  
 Olga Vojáčková, novinářka  
 Ivo Vojtíšek, dělník  
 Zdeněk Vokatý, dělník  
 Přemysl Vondra, novinář  
 Josef Vondruška, malíř pokojů  
 Milan D. Vopálka, malíř pokojů  
 Květa Voříšková, dělnice  
 dr. Václav Vrabec, novinář a hist.  
 dr. Tomáš Vrba, soc. pracovník  
 Josef Vydráň, profesor v.v.  
 ing. Alois Vyrcubal, technik  
 Jaromír Wiše, výtvarník  
 Robert Wittmann, hlídač  
 dr. Josef Záhora, důchodce  
 Dušan Zán, skladník  
 Květuše Zánová, sanitářka  
 František Zavadil, filolog  
 Vladimír Zavadil, dělník  
 Václav Zaspal, řidič  
 dr. ing. Artur Zdráhal, pedagog  
 Marie Zdráhalová, zdr. sestra  
 dr. Jifine Zelenková, lékařka  
 Petr Zeman, biolog

Rudolf Zeman, novinář  
Zá. Zikmundovský, býv.st.zem.  
doc.ing.Rudolf Zukal CSc, ekonom  
Jindřich Zvěřina, dělník  
doc.dr.Josef Zvěřina, duchovní  
Josef Žák, dělník  
Václav Žák, programátor

## J A N P A T O Č K A

Avšak já jsem byl, jak se ukáže, po celý svůj život takový, i na veřejnosti, jestliže jsem byl někde nějak činný, i na veřejnosti, a právě tak i v soukromí že jsem nikdy nikomu v ničem nepovolil proti právu...

Platón : Obrana Sokrata

Dne 13. března 1977 zemřel Jan Patočka, člověk velký duhou občan velký svou statečností.

Narodil se 1. června 1907 v Turnově. Od r. 1925 do r. 1932 studoval nejprve na filozofické fakultě University Karlovy potom na pařížské Sorbenně a nakonec znovu na Karlově universitě. Po obhájení disertační práce "Pojem evidence" je promován na doktora filosofie. Následující dvě léta tráví jako stipendista na německých univerzitách, kde byl zvláště ve styku s E. Husserlem, jehož fenomenologické práce určil jednu ze základních konstant Patočkovy filosofické orientace. Od r. 1934 až do r. 1944 byl profesorem na pražských gymnasiích. V této době se stává tajemníkem Circle philosophique de Prague /1935/ kolem něhož se soustřeďují utečenci z universit fašistického Německa, a tajemníkem Jednoty filosofické /1936/. R. 1937 se habilitoval na filozofické fakultě University Karlovy spisem "Přirozený svět jako filozofický problém". Jeho působnost jako vysokoškolského učitele přerušila okupace. V r. 1939 dokazuje Patočka /viz "Česká vzdělanost v Evropě"/, že náš duchovní život nebyl odnoží německého hnutí, nýbrž kusem vlastního úsilí o proniknutí k Evropě, o vlastní duševní svéráznost a světovou orientaci české kultury ukazuje ve svých máchovských studiích/"Symbol země u K.H. Máchy"/. Snaží se též objasnit/"Dvojí rozum v německém osvícenectví"/ filosofické kořeny onoho nepochopitelného výplodu národa z minulosti duševně renomovaného, totiž kořeny romanticko-mystické a iracionálně sledné nacionálně socialistické ideologie, odhalí odkud se tu vzala, kde jsou myšlenková rozcestí, která otevřela cesty tak bludné a zrádné. V nejriskantnější době uveřejňuje jako člen redakčního kruhu České myslí zprávu o úmrtí profesora filosofie J. Tvrdoého, který zemřel dne 13. března 1942 v nacistickém koncentračním táboře. Patočka pomáhá rodinám zatčených a na sklonku války opouští místo středo-

školského profesora na malostranském gymnáziu, když byl nasazen jako dělník tunelář.

Po skončení okupace opět působí na filosofické fakultě v Praze a Brně. Od r. 1946 je mimořádným členem Královské české společnosti nauk. Po r. 1948 je ze svého učitelského místa na universitě propuštěn a zaměstnán v knihovně Masarykova ústavu a od r. 1954 v Pedagogickém ústavu. R. 1958 přechází do Filosofického ústavu ČSAV. V r. 1964 se stal členem institutu - Institut International de Philosophie v Paříži. R. 1967 získal titul doktora věd na základě obhajoby práce "Aristoteles, jeho předchůdci a dědicové". V r. 1968 se opět vrací jako profesor filosofie na Universitu K Karlovu. R. 1972 mu byl udělen titul dr.h.c. Vysokou školou technickou v Čáslavě. Téhož roku je opět - potřetí - nucen odejít z místa vysokoškolského učitele, tentokrát do penze. Ve své obsáhlé publikační činnosti doma i v zahraničí, a to časopisecké i knižní, listní i rukopisné v jazyce českém, slovenském, polském, německém a francouzském byl ne pouhým přednášečem a překladatelem filosofie, ale filosofem. Výrazná byla jeho orientace na historii filosofie a na velké osobnosti duchovních dějin minulosti i přítomnosti. Svým rozsahem i hloubkou jsou v české literatuře jedinečné jeho práce z antické filosofie, významné jsou jeho studie fegelovské, kantovské, karteziánské, fenomenologické a další. Nelze se přitom nezmínit o jeho hlubokém zájmu o duchovní dějiny české: zde je třeba především upozornit na jeho mezinárodně uznávané zásluhy o komeniologická bádání.

Patočka podřizoval veškerou částečnost nárokům celku. Je třeba, připomínal mnohokrát, sledovat nejen své národní cíle, ale své evropské a obecně lidské poslání, třebaže v tomto zápase byli často obětováni naši nejlepší a nejnadanější představitelé; je třeba měřit své domácí problémy světovými a nikoli provinciálními kritérii. Patočka je jedním z mužů, v nichž do našeho prostředí vstoupil svět, a to nikoli ve smyslu světových měřítek. Je vždy pro pokrok pojmáný obecně lidsky; málké pokrokářství ovšem kritizoval pro jeho intelektualismus znehodnocující většinu lidské minulosti a mámoevské přítomnosti, vysloviv tak porozumění pro národy "třetího světa". V tomto duchu odzvuže společenské přežitky minulosti a jejich formace a přijímá socialismus pro jeho konkrétní ekonomickou odpovědnost za všechny členy společnosti,

především ty, kteří stáli či stojí na jejím okraji. Usiluj zároveň o udržení principu kolektivně nensahraditelné mravní odpovědnosti a tedy o respektování individuálních lidských svobod.

Patočka by výtečným interpretem, ale zároveň tazatelem a problematikem: kolik otázek položil ke všem interpretovaným, reprodukováným, kriticky analyzovaným a vzájemně konfrontovaným ideám a systémům, zjevům a dílům - filosofickým historickým, básnickým i hudebním. Často sahál k extrémně vyhroceným formulacím s vědomím, že taková extrémnost má i dobrou stránku, že dovoluje ostrou formulaci problémů a kritiku.

Dnes je jeho životní dílo nečekaně uzavřeno; ve světle toho to posledního historického činu se otvírá nový pohled na všechny jeho složky, jež jsou převážně ryze odborné povahy a samy o sobě dávaly až donedávna nanejvýš jen tušit svůj praktický, morálně-politický dosah. I když by bylo smělou konstrukcí tvrdit, že celé předchozí filosofické dílo Patočkovo a celý jeho předchozí život programově směřoval k podnětnému veřejnému vystoupení, je přece ještě nepedloženější předpokládat, že mezi jeho odborně filosofickým a kulturně publicistickým dílem na jedné straně a jeho politickým činem na straně druhé je naprostá diskontinuita; že tu jde pouze o nahodilou, situačně motivovanou souvislost. Pozorné přihlídnutí k těm Patočkovým projevům, které se zabývají otázkami dějin vůbec a speciálně dějin naší vlasti, k jeho pečlivému ohlédávání kulturních a mravních hodnot, jimiž náš malý národ zasáhl a zasahuje do evropské, a v zralejším současném pojetí do světové civilizace, ukazuje, že každá historicky zjištěná chvíle jeho života - a bylo jich nemálo - ho vedla k pronikavému zamyšlení nad konkrétními ideovými zdroji, k nimž se lze v hlubším porozumění vrátit a z nichž lze čerpat podněty k řešení současných konfliktů a k formulaci nových úkolů.

Patočkův filosofický přístup k těmto problémům byl zpočátku takřka vyhraněně teoretický a teprve postupně v něm přibývalo praktických zřetelů. V konkrétních situacích jako člověk jako příslušník svého národa a občan svého státu dbal však vždy hlasu svědomí a stál za názory, které považoval za mravně správné. Ve všech obdobích tísňe podporuje postižené spoluobčany a platí za to ve zlých dobách nejistotou svého postavení, rizikem a skutečností sociálního postižení vlastní

rodiny a sebe sama. Postih však pro něj nebyl nikdy argumentem.

Svému oboru, své "specializaci" - filosofii, zůstal vždy věrný. Po celý svůj život považoval za svoji základní určení nezpronevřit se svému povolání. Nebyl netečný k věcem lidské společnosti; neztahoval se k nim však jako politik, nýbrž jako ten, kdo je respektuje jako jeden z hlavních filosofických problémů. Svou osobní existencí zůtával ovšem odpovědným příslušníkem dané obce ve všech jejích částech i celku.

Také jeho významný podíl na geopolitičtěji orientované události jeho života - Chartě 77, byl a je charakterizován touto jeho obecní i konkrétní, filosofickou i občanskou angažovaností. Nedbaje útrap, vzal na sebe úkol mluvčího Charty 77, v němž obstál nepechybným způsobem. Jeho neokázalá vytrvalost a statečnost nakonec musela vystoupit; pro krátké občanské veřejné vystoupení neváhal dát v sázku cel duševní bohatství své osobnosti a všechny myšlenkové výboje jejichž hodnocením se budou zabývat další generace. Udržel onu nepartikulární odpovědnost občana za věci obce, nikoli jen této určité obce, ale též především za onu všeobecnost která - a jedině ta - zakládá lidskou morálku. Proto mohla Charta 77 vzbudit tak všeobecný zájem, neboť v neposlední řadě díky Patočkově postoji a formulacím - stavěla a staví do popředí v protikladu k jakékoli partikularitě právě tuto obecnou orientaci, povinnost občana bránit to, co lidskou obec ustavuje a udržuje.

Pro Jana Patočku slovo pravdivost neznamenal okamžité rozhodnutí, nýbrž trvalou odpovědnost ke všem věcem lidského života, pilnou, nikdy neutuchající věcnost. Tento nekrolog se této zásady držel: Záměrem tedy nebyl sběr zásluh a jejich vtesání do paměti dějin, ani vyznání osobní nesmírné úcty k člověku nejen obdivovanému, ale mnohým srdcím blízkému, nýbrž jen a pouze věčně odpovědný pohled na příliš brzo ukončený běh života člověka, jehož jméno se výrazně zapsalo do dějin našeho národa.

prof. dr. J. Hájek, DrSc  
mluvčí Charty 77

Tento nekrolog vypracoval kolektiv přátel a žáků zesnulého filosofa; jeho autenticitu jako nekrologu Charty 77 potvrdil svým podpisem mluvčí Charty 77 prof. dr. Jiří Hájek  
březen 1977

Osobní a skupinová stanoviska

k o m e n t á ř e

f e j e t o n y

## Čím je a čím není Charta 77

/Proč je právo na její straně a žádné posluhy a násilná opatření ji neotřesou/

Dnešní lidstvo, rezervované ideologiemi, nespokojené upřesnění možností blahobytu, očekává toužebně a horečně řešení od nových a nových technických receptů. Sem náleží rovněž spoléhání na politickou moc a stát : vždyť stát se jeví vždy zřetelně jako velkou výrobnou a zásobárnu síly, disponující volnými silami, které jinak neexistují, fyzickými i duševními.

Vyslitéle se však rozhlížejí a pozorují, že morálku, skutečně přesvědčivou nauku zásad a bezpečného vnitřního smýšlení se nepodařilo technicky vytvořit, protože nelze. Nelze dávkovat ani ve svyk, v to, že pořádek fakticky vzniklý se stane druhou přirozeností, ani v moc donucení bez vnitřní přesvědčenosti lidí.

Aby se lidstvo rozvíjelo ve shodě s možnostmi technického, instrumentálního rozumu, aby pokrok vědění a dovednosti byl možný, musí být přesvědčeno o bezpodmínečnosti zásad v tomto smyslu "posvátných", pro všechny vědy závazných a schopných vymezovat účely. Jinými slovy : je třeba něčeho zásadně metatechnického ne pouze prostředkového, je třeba morálky nikoli dokočené a přiležitostné, nýbrž naprosté.

To znamená : záchranu v těchto věcech nelze očekávat od státu, od společnosti výrobní, od moci a sil.

Jak rádi by všichni hlasatelé jedinovlády fakt jako protiústředí k libovolným účelům dali část svých příliš evidentních "pravd" za jednu jedinou vnitřně praktickou pravdu morálky! Ale není to možné. Všem akumulací moci bylo v našem století přáno, aby se uplatnily jako nikdy dosud. Výsledek co do přesvědčení lidí je vždy opačný : to by mělo dnes být jasné.

Bez mravního základu, bez přesvědčení, které není věcí opportunity, okolností a očekávaných výhod, žádná nebelépe technicky vybavená společnost nemůže fungovat. Morálka však zde není k tomu, aby společnost fungovala, nýbrž prostě k tomu, aby člověk byl člověkem. Nedefinuje ji člověk podle libovůle svých potřeb, přání, tendencí a tužeb, nýbrž je to ona, která vymezuje člověka.

Proto se domníváme, že je na čase, aby tyto jednoduché, ale bolestnou zkušeností dlouhých desetiletí ověřené téze, které kdý nějak pociťuje, ujasněně pronikly vědomí všech, a že je k tomu vhodná doba. Proč?

Pojem lidských práv není nic jiného než přesvědčení, že i stát a celá společnost se staví pod syrovost mravního citění, že uznávají něco nepodmíněného nad sebou, co i pro ně je závazně posvátné /nedotknutelné/, a že svými silami jimiž tvoří a zajišťují právní normy, mají přispět k tomuto cíli.

Totéž přesvědčení žije i v jednotlivcích a je základem plnění jejich povinností v životě soukromém, pracovním a veřejném. Jedině v souladu s ním existuje skutečná záruka toho, že lidé nejednají jen pro výhody nebo ze strachu, nýbrž svobodně, ochotně, zodpovědně.

Tomuto přesvědčení dává výraz Charta 77, která je výrazem radosti občanstva nad tím, že jejich stát podpisem, kterým se stvrzují práva člověka a kterým se tento akt stal československým zákonem, hlásí se k vyšší mravní základně všeho politického; je zároveň výrazem vůle těchto občanů přispět ze své strany k uskutečnění a veřejně se odehrávajícímu plnění v tomto aktu proklamovaných zásad.

Signatáři Charty 77 se proto domnívají, že tento akt daleko přesahuje svým významem běžné mezinárodní dluhy, které jsou záležitostí státní /mocenské/ opportunity, poněvadž zde zasahuje do oblasti mravní, duchovní. To a nic jiného je pro signatáře tím oním důvodem i příležitostí, onou vhodnou dobou, kdy se domnívají, že je nezbytné, aby dali najevo, že chápou, o čem tu běží, a proto nyní vystupují se svou iniciativou.

Uvedený vztah mezi mravní oblastí a mezi společensko-politickou oblastí státní moci ukazuje, že v Chartě 77 neběží o žádný akt v užším smyslu politický, o žádnou soutěž a zápas do sféry jakékoli funkce politické moci. Charta není ani spolek, ani organizace, její báze je čistě osobně-mravní, závazky z ní vyplývající mají rovněž tento charakter.

Připomíná však výslovně, že již před 180 lety bylo přesným pojmovým rozbořen zdůrazněno, že všechny mravní povinnosti spočívají na tom, co lze nazvat povinností člověka k sobě, která zahrnuje mimo jiné povinnost bránit se proti jakémukoli na sobě páchanému bezpráví.

To všechno znamená, že účastníci Charty nejednají z jakéhokoli zájmu, nýbrž z pouhé povinnosti, z příkazu, který stojí výše než politické závazky a práva, a jejich pravým, jediným spolehlivým základem.

Účastníci Charty si neosobují nejen politická práva či ž

funkce, ale dokonce už nechtějí být žádnou mravní autoritou nebo "svědomím" společnosti, nad nikoho se nevyvyšují a nikoho nescoufí; jejich úsilím je jediné otčistit a posílit vědomí, že existuje vyšší autorita, které jsou zavázáni jednotlivci ve svém svědomí a státy svým podpisem na důležitých mezinárodních dohodách; že jsou zavázáni nejen oportuně, podle pravidel politické vhodnosti a nevhodnosti, nýbrž že jejich podpis tu znamená závazek, že politika podléhá právu a nikoli právo politice.

Že k povinnosti bránit se proti bezpráví náleží možnost informovat kohokoli o křivdách, která se jednotlivci děje, a že tato možnost nepřekračuje rámec povinnosti jednotlivce k sobě a neznamena pomluvu kohokoli ani jednotlivce, ani společnosti, je zřejmým důsledkem tohoto hlediska.

Je dále důležité, aby si každý uvědomoval, že k zástávání svých mravních práv, tj. povinnosti k sobě i druhým, není potřeba žádného sdružování, poněvadž zde nemluví nic než v každém jednotlivci přítomná úcta k člověku jako takovému a k tomu smyslu pro obecné dobré, které člověka činí člověkem.

Proto žádný jedinec, který skutečně je utlačen, právem se nemá cítit izolován a vydán přemoci okolností na milost a nemilost, je-li sám odhodlán nerezignovat na povinnost zastávat se sám sebe, která je též povinností ke společnosti, jíž je fakticky členem.

Účelem Charty 77 je proto spontánní a vši závazností prozatím solidarita všech kdo pochopili význam mravního smýšlení pro reální společnost a její normální fungování.

Považujeme se všech těchto důvodů údobí, v němž podpis Prhlášení lidských práv se stal možným, za novou etapu v historii kén dění, etapu, jejíž dosah je nesmírný, protože znamená obrát ve vědomí lidí, v jejich poměru k sobě i společnosti; běží dne o to, aby pohnutky jednání neležely nadále jediné nebo převah v oblasti strachu a zvýhodnění, nýbrž v úctě k tomu, co je v člověku vyššího, v porozumění pro povinnost, pro obecné dobré, pro nezbytnost vzít na sebe v tomto směru i nepohodlí, nepochození a jisté riziko.

Prof. Br. Jan Patočka, DrSc,  
dr.h.c.  
mluvčí Charty 77

Praha, 7. ledna 1977

### Členům Charty 77

Člověk je stvořen k obrazu Božímu, to je pravda o člověku v poznání této pravdy je jeho smysl, v jejím nepoznání jeho pád. Vláda, která pomíjí prvé a upne se pouze k druhému, znehodnocuje člověka, degraduje jej na jeho vnější hodnotu, využívá ho jako výrobní sílu, stroj, který však zbaven pravdivosti se stává nedokonalým a tak v zájmu efektivnosti ona vláda pracuje na jeho nápravě všemi prostředky až po nápravná zařízení, obvykle zvaná věznice.

Oblékne-li si někdo naruby kabát, je přirozené, že je od druhých na tento omyl upozorněn. Je však s podivem, že se české slovenské mocenské orgány diví, jsou-li upozorňovány na tak podstatný omyl, jakým je sáměna člověka za výrobní sílu, obvykle zvanou otrok.

Charta 77 je zcela přirozeným hlasem, bránícím pravdu o člověku, vyvracejícím omyl, že člověk je stroj, který je možné svévolně dle potřeby manipulovat, programovat, zavírat nebo v případě nepotřeby vypnout.

Že se tento hlas neozval dříve si mohu zdůvodnit, ne však omluvit pouze tím, že byl český lid podroben příliš pečlivé nápravě od voják bratrských zemí. Od počátku tohoto nápravného zákroku jsem na tento hlas čekal, to, že však spíše unikal, byla tvrdá zkouška ve víře v národní nezávislost, svobodu člověka jako rovnoprávného člena společnosti. Mnohokrát jsem zanevřel na mluvčí národa před srpnem 1968, na to, že nedokázali vytrvat, vypořádat se s diletanty, otevřeně nést důsledky a nenikot před nimi do emigrace ať už v zahraničí nebo v soukromí.

Jestliže v tomto roce opět našli cestu na svoje místo, je to jistě satisfakce nejen pro mne, ale pro velkou část národa, které nepošlapala pravdu v sobě. Vyjadřuji takto dík a plnou podporu Chartě 77 a vědomím, že reprezentují i názor nikoli zanedbatelné dělnické třídy.

Charta 77 tím, že hájí lidská práva, hájí pravdu a její členové již dnes dialog s mocenskými operáty vyhráli a to i kdyby se celý svět změnil v nápravné zařízení.

Díky, Karel Soukup, lesní dělník  
v roce 1976 šest měsíců držěn ve vazbě za  
své písně, ve spojitosti s pronásledováním  
skupiny The Plastic People of Universe

Dnes, kdy davy lidí podpísejí protesty proti "Chartě 77", kterou sami nikdy nečetli, protože náš tisk sjezdař nepovažoval za vhodné ji zveřejnit, nemohu ani já mlčet.

Má odpověď není ovlivněna ničím jiným než zkušeností čtyřiceti let /var. 1936/, která jsem prožila v této zemi nikoli jako buržoasní šivel, ale jako nejstarší dcera prostých rodičů, kteří měli pět dětí a sebe i je vždycky živili pouze svou vlastní prací.

Jsem literární historička, v současné době pracuji jako lehká dělnice, o kvalifikované místo jsem přišla v prosinci 1975 pro své náboženské převládání a proto, že jsem odmítla stát se konfidentkou našich vrcholných státních bezpečnostních orgánů.

Tento dopis nepíšu jako "stroskotaný intelektuál", jemuž záleží na výnosném postavení, ani jako autorka, která brání právo publikovat své práce. Moje stanovisko vychází z přesvědčení, že život sám je více než práce a více než literatura, proto cítím povinnost jako žena a matka postavit se na obranu života. Žiji už léta sama se třemi dětmi a své mateřství chápu jako odpovědnost za všechny děti na celém světě, především ale za ty, které žijí v mé vlasti.

Smysl a cenu života jsem začala hlouběji chápat teprve po své konverzi před pěti lety. Předtím to byla zoufalá pustota prázdného života, života bez Boha bez cíle, života, jemuž dávalo opodstatnění pouze mé úpěnlivé volání po pravdě.

Stojím celým svým životem za samozřejmým lidským právem, aby každý člověk mohl svobodně vysnávat svou víru a aby cesta k Boží pravdě nebyla našim dětem již ve věku tří let, kdy obvykle přicházejí do mateřské školy, znemožňována represáliemi a nátlakem uplatňovými vůči rodičům i duchovním.

Proto se připojuji svým podpisem k "Chartě 77".

Prosím všechny své bratry a sestry o tichou modlitbu.

Marie Bít Křížková

Praha, 13.1.1977

Zasláno prezidentu ČSSR, představitelům Židovské náb. obce v Praze, katolické církve, našim informačním prostředkům, zaměstnavatelům na bývalé pracoviště.

## Komunistickým stranám západní Evropy

Vážení soudruzi,

Jsem spisovatel, vstoupil jsem do Komunistické strany Československa v roce 1946 a pracoval v ní 23 let. Na podzim roku 1969 jsem se dozvěděl z novin o svém vyloučení., aniž jsem se předtím, jak předpisují statuty, zúčastnil nějakého jednání a mohl se proti obviněním bránit. Protože mi dokonce nebyla odebrána stranická legitimace a ani organizace KSČ při Svazu čs. spisovatelů, jejímž jsem byl tehdy místopředsedou, nedostala žádné vysvětlení, musím se stále považovat za člena strany.

Obrací-li se jediný muž na řadu komunistických stran, má to působit jako velikašství. Snad vás obash přesvědčí, že nás k tomu vede hold nezbytnost.

Začátkem tohoto roku vešel v život dokument zvaný Charta 77, který podepsalo na tři sta čs. občanů nejrozumnějšího politického přesvědčení i náboženského vyznání, mezi nimi velmi mnoho komunistů s podobným osudem jako je můj. Byl adresován nejvyšším státním orgánům a obsahoval žádost, aby byly odstraněny negativní jevy, odporující nově přijatému čs. zákonu 120 který v podstatě kodifikuje mezinárodní pakt o lidských a občanských právech.

Ve chvíli, kdy zástupci signatářů vzali texty s přípojenými podpisovými lístky adresátům, byli zadrženi bezpečností. Text Charty a skutečnost, že vyšel v zahraničí, jsou od té doby prohlašovány za trestný čin podle § 98 I. hlavy tr. zákona. Jsou předmětem intenzivního vyšetřování, staly se důvodem k bývalé politické kampani i nebývalým mimosoudním postihům :

Signatáři tráví desítky hodin na výsleších, kam byli v některých případech, jako je právě případ můj i mé ženy, dopraveni s použitím brutálního násilí, aby se teprve dodatečně dozvěděli, že byli tímto způsobem zaveláni ke svědecké výpovědi.

Ve všech sdělovacích prostředcích vystupují občané, kteří napadají text Charty 77 a vyhrožují jeho signatářům jako zrádcům socialismu i národu; na všech pracovištích jsou podepisovány protestní rezoluce, žádající naše potrestání, a ni k d o m o ž n o s t s e s t e x t e m s e z n á m i

Také mimosoudní postih dosáhl rozměru, jaký nepamatujeme. Ve dvou dnech mi byla zrušena telefonní stanice, oznámeno striktně, že se budu muset vystěhovat z bytu a můj vůz /rok

výroby 1975/ byl obelán k technické prohlídce,. Byl jsem tak spolu se svou ženou vržen o století zpět, aby mi byla co nejvíce ztížena komunikace s přáteli i se světem a tím i možnost obrany.

Mám velmi dobré nervy a jsem hluboce přesvědčen, že Charta 77 je občanská iniciativa naprosto legální a mravní, odpovídající potřebám velkého množství mých spoluobčanů. Neočekával jsem samozřejmě, že bude přijata s porozuměním, ale síla a divokost reakce státních i politických orgánů vracejí i celkové poměry daleko do minulosti. Jednání některých úředníků bezpečnosti i jiných institucí je pak provázeno takovou nenávisť, že se v myslí pamětníka rozsvěcí varovný signál paděsátých let. Označení, jaká byla tehdy poukázkou na šibenici, už máme.

Vážení soudruzi, před časem vyzvalo Rudé právo v polemice s listem IKS Unita italské novináře, aby se přijeli přesvědčit o pravém stavu věcí. Myslím, že nadešla chvíle, kdy by měli do Prahy přijet i novináři jiných komunistických deníků, aby zmizela disproporce, že o situaci přímo referují jen buržoazní listy. Myslím si dále, že by západoevropské komunistické strany měly provést právně-politickou expertízu Charty 77 ve vztahu k čs. zákonu č. 120 a mezinárodním paktům o lidských a občanských právech, a víc : že by měly neodkladně vyslat do Prahy misi dobré vůle, která by se sice nevznášovala do čs. záležitostí, ale přispěla k uklidnění situace, než přeroste v tragedii.

Komunisté i nekomunisté, kteří Chartu 77 podepsali, jsou vesměs lidé, za nimiž stojí viditelná práce, a jejichž úmysl jsou stejně čisté jako prostředky, jimiž se je snaží realizovat. Pomozte zabránit dalšímu honu na čerodějnice, který ohrožuje nejen budoucnost socialismu, ale i snahy o skutečné uvolnění v Evropě. Bylo by neštěstí, kdyby se o lidských a občanských právech smělo hovořit jen při výsleších na policii a před soudem.

S pozdravem

Pavel Kohout, spisovatel  
118 OOPraha 1, Hradčanské nám. 1

Praha, 15.1.1977

## Ludvíkovi Vaculíkovi namiesto fejtonu

Milý Ludvíku,

v týchto dňoch som dostal predvolanie. Predvolal ma k sebe vedúci kádrového a personálneho útvaru Strojnickej fakulty SVŠT. Priznávam, že také predvolanie ma znervózňuje oveľa viac ako predvolanie sďanlivo hrozivejšie. Aj mojej žene sa trasie hlas, keď mi oznamuje, že také predvolanie opäť prišlo. Predvolanie prichádza totiž zo školy, kde práve končí semester môj starší syn. Vlní ho prijali : mysleli sme si vtedy, že sa stal zázrak.

Keď som sa dostavil na predvolanie do miestnosti č. 20, ležal na stole výťahok novín s redakčným článkom RP - Stroskotanci a samozvanci. Vedúci kádr. a pers. útvaru ma vyzval, abysom v akejsi nejasnej súvislosti so štúdiom svojho syna napísal vyhlásenie, v ktorom sa tak ako milióny našich pracujúcich odvášatím od osovateľov tzv. Charty 77. Chvíľu sme sa o tomto návrhu rozprávali. Keď som vyšiel z tej krásnej budovy na vzduch, prepadla ma nevoľnosť z proušenia mravnej rovnováhy. Dýchli som zhm zhlboka, abysom zabránil dáveniu, a usilovne som pozeral do belasej hĺbiny neba, čo ma vždy uspokojuje. Uvažoval som o tom, prečo je tento typ vydierania tak hlboko ponižujúci - azda preto, že rukojemnícky sú deti, desiatitisíce detí na stredných a vysokých školách. Častu už dospelo stále nesú na svojich bedrách zodpovednosť za svojich rodičov. A my sa žrasieme o ich budúcnosť. Prečo práve u nás existuje ta masová túžba rodičov poskytnúť deťom vzdelanie, keď napokon práve vzdelanie je často príčinou nešťastia? Či neviem je najlepšie, o či slobodnejší a bohatší je život mladého robotníka. Denne ich vidím okolo seba.

A predsa! Prišiel som domov a pozrel na svojho "rukojemníka", ako žiarí, lebo má za sebou prvú skúšku z matematiky. Čo som mu mal povedať? Že to všetko bolo asi zbytočné? Nech mi odpustí Tvoj syn murár, syn automechanik a môj druhý syn vyučený potrubár /samé krásne a čestné povolania/, ale predsa len odúdim signatárov tzv. Charty 77. Urobím to hneď teraz a - ako sa patrí - slovami prebudenej Gudzily.

Tak teda :

Odsudzujem Václava Havla, "človeka z milionárskej rodiny, zaprisahaného antisocialistu". /Nech mi Boh odpustí, že sa takto odváčujem za nádherne pohostinstvo, ktoré Havlovci poskytnú mojej žene a mne vlní na Hrádečku. Budem usilovať.

zabudniť na hlbokú rozkoš, ktorú som cítil pri čítaní jeho hry Audiencia./

Odsudzujem Pavla Kohouta, "verného sluhu imperiálizmu a jeho osvedčeného agenta". /Ne zabudne na to, o čom sme naposledy diskutovali od polnosti do trech do rána. Ja zabudnem na to, ako som sa naozaj tešil z myšlienky, že azda raz naozaj prof. Juráček prekonal silou vole príťažlivosť a vzniesol sa k povale./

Odsudzujem Dominika Tatarku, ktorý tiež podpísal kontrarevolučný pamflet. /Zabudne na to, že mu jeho Démon súhlasu kedysi vykoľajil z dráhy prospešného myšlenia a že na pri víťazstve skoro rozplakal vyprávením o stromoch.

A odsudzujem aj Teba, "autora kontrarevolučného pamfletu 2000 slov". /Tá malá utópia, ktorú som Ti napísal k narodeninám, sa nekoná. Zabudnem na to, že ma kedysi dojímala Tvoja hra na húsle a Tvoje staré pesničky. Zabudnem na Sekyru a na Marčatá, na celú Petlicu a vobec na literatúru, ktorej čas sa zrejme v tejto krajine skončil. Moji dvaja "rukojemníci", zabudni pre svoje dobro na to, ako si k nám poprvýkrát prišli sedieť a dlho rozmyšľali, čo im povieš. A akto sme sa potom všetci strašne smiali, keď si sa pýtal, ako ich poslúcha súdružka učiteľka./

Teraz, keď čítam toto odsúdenie, smocňujú sa ma pochybnosti. Bude vobec prijaté akto dostatočné výkupné? Mal by som asi dodať niečo sám zo seba. Ale už nemôžem, nie je vo mne asi dosť sloby, podlosti a nečistého svedomia.

Tvoj

Milan Šimečka

PS

Keby si predsa len chcel na jar prísť a vyraziť so mnou k Dunaju na rybačku, príď tajne!

15.1.1977

## Prohlášení k situaci v Československu

Pronasledování občanů, kteří se hlásí k Chartě 77, se v Československu stupňuje. Zvedá se vlna státně organizovaného pogromu proti lidem, kteří nechtěli nic jiného, než aby vláda pro všechny občany uznávala Mezinárodní pakty o občanských a lidských právech, které sama vyhlásila za platné i v Československu. Tato žádost skupiny občanů je vydávána na protistátní a kontrarevoluční čin, ze sradu socialismu a národa, ze službu imperialismu a válce.

Jsem komunista, který je přesvědčen, že socialismus musí dát lidem více politických a občanských práv i svobod než kapitalismus. Sdílím tedy politické přesvědčení, zastávané dnes mnoha evropskými komunistickými stranami a jednám podle toho. Jsem za to veřejně prohlašován za zrádce socialismu a agenta imperialismu.

Mezi signatáři Charty 77 jsou desítky a desítky lidí, jejich celý život byl spjat s bojem za osvobození dělnictva a pracujícího lidu. Národní umělec básník Jaroslav Seifert stál celý život na straně dělnické třídy v jejím boji proti kapitálu. Antifašista, svědek z norimberského procesu i z dalších procesů proti válečným zločincům, lékař prof. František Bláha byl celý život socialistou a komunistou. Generál Vilém Šacher byl jedním z velitelů československé vojenské jednotky v SSSR a po válce budoval naši lidovou armádu. Ti všichni spolu s desítkami a desítkami dalších však podle dnešní oficiální propagandy "slouží imperalistům a válečným štváčům".

Ve skutečnosti je jejich proviněním však jenom to, že odmítli a odmítají znát potlačení demokratického vývoje v Československu vojenskou intervencí v srpnu 1968 za oprávněné, že odsuzují potlačování demokratických práv, jež po této intervenci v naší zemi zavládlo.

Záleží tedy dnes na tom, zda evropské demokratické a socialistické síly dovolí, aby v Československu po druhé v jedné desetiletí byli brutálně umlčováni obhájci mezinárodně uznávaných závazků jako jejich narušitelé a škůdci. Politická moc v Československu má stále ještě možnost zastavit represálie a věcně jednat o problémech porušování mezinárodně zaručovaných práv, postupně překonávat a odstraňovat toto porušování.

Prosím proto demokratické veřejné mínění i demokratické vlády v Evropě, aby svým vlivem napomohli takovému řešení

situace. Prosím zejména všechny, kdo stojí na straně evropské levice, aby v této věci účinně pomohli. Prosím o takovou pomoc evropské komunisty a jejich představitele - jmenovitě pak S. Berlinguera, G. Marchaise a S. Carilla. Stejnou prosbu adresují i evropským socialistům - jmenovitě pak W. Brandtovi, F. Mitterandovi, B. Craximu, B. Kraiskému a O. Palmemu.

Pomozte dříve, než množství demokratů, socialistů i komunistů v Československu bude uštváno, dříve než prestižní a zpupný postoj moci zplodí nové nezákonné politické procesy a vylhanými obviněními! Pomozte, aby rozum, který zvítězil nad mocenskou zpupností v Helsinkách 1975, zvítězil v Praze 1977

V Praze dne 16. ledna 1977

Zdeněk Mlynář

Toto prohlášení zasílám tiskovým kancelářím v Praze s prosbou o zprostředkování jeho úplného textu sdělovacím prostředkům.

Otevřený dopis  
generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ  
s. prezidentu republiky ČSSR  
dr. G. Husákovi  
Praha

Praha 17.1.1977

Chromení vystředala hořkost, když jsem si v Rudém právu z 12. ledna přečetla článek "Ztroskotanci a samozvaníci" a pak sledovala ohlasy na něj v tisku, rozhlasu a televizi. Neboť mi to připomnělo léta padesátá, z nichž mimochodem pochází termín "samozvanec" - vždyť právě Vás tehdy tak označil Václav Kopecký.

Kampaň vedená v těchto dnech proti Chartě 77 a jejím signatářům nemůže nepřipomenout padesátá léta, kdy bylo možné o suzovat kohokoli za cokoli, kdy pod heslem "straně věřte se druzí" bylo zorganizováno přes deset tisíc rezolucí žádajících smrt a to i smrt Vaši.

A teď se opět na lidech - od pionýrů po důchodce - požaduje, aby odsoudili Chartu 77 a její signatáře, aniž by znal skutečný obsah této Charty.

Prvním důsledkem této kampaně je zatýkání, domovní prohlídky, vyhazovy z práce a jiná perzekuce.

Čežpek byste snad chtěl, aby lidé zase měli po mnoho let trpké výčitky svědomí proto, že ze strachu hlasovali proti změně, co nezneli a tak ublížili občanům, kteří nechtějí nic jiného, než pomáhat při důsledném uplétňování závazků, které jsou povinni dodržovat nejen náš stát, ale i všichni jeho občané.

Žádám Vás proto, abyste se zasadil o zastavení pomlouvací kampaně a represálií.

Josefa Slánská  
vdova po generálním  
tajemníkovi ÚV KSČ

Akademiku  
J. Běčkovskému  
presidium ČSAV  
P r a h a

Pane akademiku,

zdá se, že bych vás mohl oslovit i jinak, přinejmenším - nemýlím-li se - jsme svého času chodili do téhož gymnázia na Vinohradech. Tato vzpomínka mi dovoluje předpokládat, že Vám není zcela neznámá poněkud pitoreskní postava našich dějin 15. století - mnohobročník a reakcionář, archibiskup Zbyněk Zajíc, zvaný lidovým humorem "Abeceda", jenž vůči kacířským knihám Johna Vycliffa, zabaveným u Mistra Jana Husa a jiných tehdejších disidentů, zaujal postoj typický pro lidi svého ražení a vstoupil tak do dějin jako ten, jenž "spálil knihy, nic nevěda, co v nich psáno". Zdá se mi, že máme co do činění s prototypem postoje určité části české inteligence, souhlasí či ze strachu či z kariérismu vždy apriori a vrchností - ať je její postoj sebeprotiřivější, absurdní a odporující všem faktům a zásadám zdravého rozumu, který naštěstí v našem národě nebylo lze nikdy potlačit. V duchu tohoto Zbyňka Zajíce bezpochyby postupovali ti, kdo denuncovali Masaryka jako zrádce národa jak v bci o rukopisy, tak v kampani o rituálních vraždách, či ze první světové války v servilních adresách rakušáctví všelijakých čehemů. Do této galerie patří také ti, kdo ze první republiky napadali levici pro "vlastizrádné" postoje. Nevím, kde jste osobně stál např. v roce 1934, když nás - levicové studenty - zfašizovaní naši kolegové ze insigniády vedli uláčkou "hanby" a fyzického násilí pro nekonformní postoj k jejich tehdejší reakční propagandě. A neškodí připomenout ani loajální podpisy a prohlášení některých oficiálních představitelů "establichmentu" vůči komedii pomnichovského režimu i pozdější protektorátní vlády, či režimu slovenského štátu proti rozvratníkům zglejchšaltovaného "pořádku". Patřil jsem sám v té době mezi ony "rozvratníky"; nevím, co jste dělal tehdy Vy, a nerad bych Vám po této stránce křivdil.

Proč tohle připomínám? Protože Vaše prohlášení, uveřejněné v Rudém právu dne 13.1.1977 na straně 1 vyvolalo ve mně /a nejen ve mně/ takřka automaticky asociaci s oním historicky vytvořeným typem, personifikovaným Zbyňkem Zajícem - Abecedou. Zařadil jste se do hystericky-pogromistické kampaně, amnipulo-

vané mocenskými místy, proti těm občanům, kteří podpisem Charty 77 použili práva garantovaného čl. 28 a 29 Ústavy ČSSR, s aplikací mezinárodních konvencí o lidských právech, k nimž řádnými akty svých ústavních orgánů naše republika přistoupila a jež se dnem 23.5.1976 staly součástí našeho právního řádu, jak to dovědčuje i jejich publikace ve Sbírce zákonů pod č. 120/1976. To jsou fakty, které byste snad jako čelný vědec neměl ignorovat. S pojetím či interpretací, kterou těmto faktům dávají signatáři Charty 77 je snad možné diskutovat - a tomu se těchto 241 občanů, dnes je jich už ke 400 a nejsou to lidé negramotní - nikterak neuzavírám. Místo toho se vede kampaň proti "stroskotancům a samozvancům, v níž se metoda Zbyňka Zajíce - Abecedy - pálit či odsuzovat kacířský spis, aniž se ví, co v něm je - rozvíjí do fantastických rozměrů všemi prostředky manipulace. Vy jste se do ní zařadil se stejnou ctižádostí projevit vůči schopnosti nevidaných krás. Tvrdíte totiž, že jste se o "existenci ilegální pravicové organizace dověděl" /obvinění z trestného činu, který byste snad měl dokázat/ z jakéhosi dopisu, jež jsem podle Vašeho tvrzení poslal prezidiu ČSAV. Toto obvinění proti mé osobě, zveřejněné v tisku, prohláší od začátku až do konce za **n e p r a v d i v é a v y l h a n é**. Můžete mě za toto prohlášení soudně stíhat; já sám si vyhražuji právo Vás žalovat podle příslušných ustanovení občanského i trestního zákona za křivé obvinění a pomluvu dotýkající se mé cti. Prezidiu ČSAV - jak by Vám mělo být známo - jsem psal výlučně ve věci svého pracovního zařazení, popř. ve věci nezákonného zrušení mého členství v ČSAV. O žádné organizaci, o žádné formě sdružování kohokoli a kýmkoli jsem prezidiu ČSAV nepsal; je tedy Vaše tvrzení o tom, že jste se z nějakého mého dopisu prezidiu "dověděl" o existenci jakékoli organizace, lživým a pomlouvačným nařčením. Stejně tak neopodstatněným je to, co zřejmě má být "pointou" Vaší lži a pomluvy proti mně a mým soudruhům: Vaše tvrzení, že jsem k jakémusi dopisu prezidiu ČSAV "připojil řadu podpisů", jejichž někteří autoři se označili prý za "politiky". Nevím, odkud jste tento "objev" čerpal. Z žádného dopisu mnou adresovaného prezidiu ČSAV jste rozhodně nemohl. Pokud jde o autentické podpisy prohlášení Charty 77, jež jste sám viděl a ověřoval, nikdo se s netařfá se tak neoznačil. Můžete si to ověřit, neboť tyto podpisy má dnes Státní bezpečnost, jejíž akci tak státně přislul jste svým prohlášením v Rudém právu ze dne 15.1. t.r. a jež

Vám, - pokud máte vůbec snahu si svá pomlouvačná tvrzení ověřit - jistě ochotně vyjde vstříc. Proto Váš závěr, zveřejněný v uvedené tiskovině, je stejně nepravdivý a pomlouvačný jako vše, co jste na toto téma ráčil napsat.

Je Vaší věcí posoudit, zda jste se tímto příspěvkem legitimoval jako vědec a slušný člověk. Myslím si, že při normálních poměrech, kdyby věci měly mít skutečně své jméno, by Vás vláda podle § 12 zákona o akademii věd měla vyloučit z Akademie, poněvadž tak neseriózní manipulování fakty je důkazem zpronevěry se vědě, jejímž prvním příkazem je respektování fakt. Nejen ovšem v normální situaci, a to právě bylo jedním z motivů Charty 77 jejíž hlavní postulát - plnění mezinárodních paktů o lidských právech všemi evropskými státy, byl podepsán jak představiteli těchto států v Helsinkách, tak také jednomyslně přijat všemi účastníky konference evropských komunistických a dělnických stran v Berlíně v červnu 1976. Zřejmě Vám, vědci a akademiku, ani tato skutečnost nevaří v ton, abyste v rozporu s ní psal své pomlouvačné invectivy proti mně.

Jak jsem řekl, vyhrazuji si použití právních prostředků proti Vaším lžím a pomluvám zveřejněným v tisku. V rámci svých možností seznámím i naši a světovou vědeckou veřejnost s Vaším postojem, jež považuji za nedůstojný vědeckého pracovníka. Vámi mohu k úrovni Vašich invectiv vyslovit jen svou soustrast a plitování.

V Praze dne 18. ledna 1977

Prof. dr. Jiří Hájek DrSc.  
člen korespondent ČSAV  
protizákonně zbavený svého  
členství

Komu zvoníš? Zvoníš tebe!

/fejton/

Motto : Nikto nie je ostrovom samým pre seba; každý je kusom pevniny, kusom súše; a ak more odmyje jradu, Európa sa zmenší, ako by sa stratil výbežok alebo sídlo tvojich priateľov či tvoje vlastné...

John Donne

Z titule pokorného, no nepokoreného človečenstva a občianstva, z titulu svedomia, intelektu a geneticky protestanského učenia ako jednotlivca, teda neoddeliteľný kusok pevniny a súše, do-razne - i k deť a pochopiteľným strachom - protestujem proti akémukoľvek administratívnomu, policajnému a inému šikanovaniu, internovaniu a vobec pronasledovaniu spoluobčanov a ľudských spolubratov, ktorí sa previnili iba tým, že ich tí zdanlivo najnejšší obvinili - a to kdekoľvek na tejto vraž najlepší planete. Preto som hrdý, že aj moja vlasť ratifikovala visceré dohody, deklarácie a pakty o občianských a ľudských právach. Pochybne-nosti ma však neprestávajú pronasledovať pri čítaní niektorých samozvaných článkov v tlači, čo strokotávajú na vlastnej logi-ke a vlastných argumentoch, s imertinentnou bážňou a bez hanby nerytieraky osočujú ľudí : osočovanie, psychické, týranie, pro-nasledovanie každého človeka umenší mňa, umenší a poníži ľud-stvo, lebo všetci sme výbežkom tej istej Zeme, zrodení z toho istého prachu - a kto bije suseda / i nepriateľa /, bije teba, bije mňa. Práve tieto závažné a povážlivé dôvody ma nútia niel-súkromne protestovať, ale ma vedú aj k tomu, aby som sa nikým nepodplatný, nonsvedený, a nič formálne nepodpisujúce, prihlá-sil z vlastnej a vnútorne slobodnej vôle ku všetkým tým, čo ob-raňujú ľudstvo a ľudskosť, a ktorých tvorivá intelektuálna prá-smeruje k duchovnej náprave vecí súčasného človeka. Áno : buď-ť sa spájajú humanitné ideály, alebo tyraní; v prvom prípade stre-tíš vonkajšiu slobodu, v druhom zmysel ľudského života. Vyber-človek, znegúci hrdo. A nepýtaj sa, komu zvoníš....

Martin, január 1977

Ivan Kadlečík

Kde to nezažil, neuvěří, jak těžké je neodpovídat na slušné otázky. Přičítá se to nejen člověkovu dobrému vychování, ale i jeho sluchu. Zašátečník to ani nesnese. Hlavně však se tím kazí vztah mezi rozmlouvajícími, často nenepřátelstvá. O tom právě jdu psát.

Podplukovník Noga, nepořízen nezdařem, začínal každého rána znovu : "Tak Blaničko, nachystej si papíry". Založila čisté listy a kopírky, schystala prsty nad klávesnicí a otočila tvář k němu. Přemýšlel nad formulací své otázky a pak se mě otázla : "Chcete kávu?". Rozhodl jsem se ty kávy brát.

Podplukovník Noga je sporý, ale tuhé postavy, tmavé pleť i vlasy. Původem dělník, ale jeho způsoby ukazují na dlouhý pobyt v jiném prostředí. Mluví správně česky, některé fonémy jeho řeči však mají štych jiného slovenského jazyka. Na mě ta zproštěná okolnost působila tak, že jsem nechtě upadal do jakési krajské koketérie.

"Trváte na tom, pane Vaculík, že vaše jednání není protizákonné, dobré, připustíme to," pravil rád a dodával : "To teda povězte, jak to bylo." - "Mně je to už blbé, pane podplukovník," odpovídal jsem, "ale mně se vážně nechce o tom mluvit!" - "Nechce, nechce! Co je to za výraz? Tak si to nediktujte přesně, je to váš protokol : odmítám vypovídat!" Paní Blanka na mne pohlédla, já s hanbou kývl a ona to zapsala. "A kdy mně vrátíte ty věci?" ukázal jsem na dva kufrý a u jeho stolu. "To sem nepleťte. Další otázka, piš Blaničko : Co soudíte o tom - jak západní tisk - zneužívá celé věci - k pomlouvání - proti Československu." Nediktoval jsem paní Blance odpověď : "K tomu se vyjádřím - až si to přečtu." - "Vy chlape jedni!" rozhořoval se kamarádsky, vyběhl na chodbu, vrátil se a bouchl přede mnou štosem cizích novin. Poprosil jsem paní Blanku, ať запиše : "Četbu zahraničních novin si představuji tak, že si je koupím na Příkopech.." A takových statečností jsem si za týden mohl naprotekolevat, kolik jsem chtěl. Nikomu nevědí.

Jednou, byl už večer, seděli jsme tam sami, protože paní Blanka šla ve čtyři domů, posadil se na její židli, počtečil válec a řekl : "Sedm stran, a sedíme na tom celý týden. Není to trochu málo?" - "Víc už toho nebude," řekl jsem. "Vážně? Ale bude!" - "Tak mě poučte o nočním výslechu." Polekaně po-

hlédl na hodinky : "UŽ půl osmé? Ale to není ještě noc!" - "Buďte mně příkazte celu, nebo mě pusťte domů. Předtím mě ještě zaveďte na záchod." - "Hehó, my svědky nezavíráme! Ale na záchod vás zavedu. Máte papír?" Neměl jsem. Vzal dva bílé listy, namačkal mi je příjemně a podal. Pak čekal před záchodem. Vzhledem k tomu, že jsme na tom seděli celý den, byly ty dva papíry také skoro málo.

Hned napodruhé bylo jasné, že nejde o výsledky nýbrž o blokádu. Když jsem úvodem vědecky zopakoval odmítací formulii, neměli jsme už co dělat. Můj podplukovník odcházel kamsi na celé páľhodiny. Paní Blanka se při mně nudila. První dny mi domlouvala : "Proč nechcete vypovídat? Za názory se přeci netrestá. Měl byste slyšet, jak všichni nadáváme na zdejší prodejnu Army." - "Představte si, paní, že jednoho dne by vedoucí té prodejny dostal pravomoc všechny vás zavržit..." "Ale to je absurdní!" - "Je. A představte si to ve velkém". Vrtěla nad tím s úsměvem hlavou, jak nař počítlostí děcka, pak pravila : "U nás se zákony dodrřují. Například vězňové mají právo na vycházku, a můžete se podívat," vyběhla mě k oknu. Mluvila čistou pravdu : na dvoře, v hlubokých betonových kotečích, krouřili hnědí vězňové, hověřili a směřli se.

Vědecky v poledne mě podplukovník Noga zaveřl do malé čekárny zařizené trochu jako klubovna. Tam jsem dostával párky. Při tom jsem se potkával s panem Václavem nebo s profesorem Patočkou, nejčastěřji však s dr. Jiřím Hájkem. Milá mladá žena se nás ptala : "A po obede prajete si kávičku?" Příjemné chvílky. "Dneska jsem jim udělal malé expozé o tom, pravil Jiřř Hájek, "proč požadavek neutrality v srpnu osmaředesát byl nesprávný." Podřřil jsem se : "A tys tenkrát nebyl pro neutralitu?" "Tak ty si také myslřř, řže jsem byl pro?" podřřvil se na oplátku. "Každý si to myslřř," řřekl jsem, "včera to řříkali i v televizi". - "Ale to není pravda," řřekl a s trpěřlivostí vysokodioptriových hubených brýláčů udělal mi malé expozé o tom, proč požadavek neutrality v srpnu řředesát osm byl nesprávný.

Jednou panř Blanka musela odeřřít na protichřřipkovou injekci a my s podplukovníkem jsme zůstali samřř. Přecházeli s rukama za zády po místnosti a bylo vidět, řže něco řřekne : "Teď když děvřřica odeřřla, povřřm vám něco jako chlap chlapovi." Zbyřřřřil jsem sluch. "Modernřř medicína, tedy psychologie i

sexuologie," přešel, "shodují se v názoru," přešel, "že mezi partnery," zastavil se rázně přede mnou: "je dovoleno všecko." Hm, pomyšlel jsem si obezřetně. Usmál se a pohrozil mi dobrácky prstem: "Teda sle chlape, zasloužil byste za uši!" V takových případech je nejlepší absolutně mlčet a snažit se poznat, čeho je to signál. Já jsem to, bojím se, nepoznal. Ale už to bylo pryč. Vyndal z tašky dvě červená jablka a jedno mi dal. Zeptal jsem se, jaká je to odrůda, řekl mi to, ale já to už zapomněl. Co mě zaujalo, že jablka pocházejí ze stromu teprve pětiletého a že jich měl několik kilo. A došlo, že z těch mi jedno dal. Vyprávěl jsem mu, jaké odrůdy mám v Dobřichovicích já. "Jestli sem ještě půjdu," pravil jsem, "a hlavně bude-li mi dopřáno si v neděli zajet pro jablka, donesu vám také." - "Proč by vám nemělo být dopřáno?" řekl.

Příštího dne jsem si místo aktovky vzal brašnu a do ní to, co podle ústního podání má s sebou mít zatčený. "Vy máte jinou tašku," pověšil si hned. "Ano. Protože dnes budete odejdu jako svobodný občan, kterého sem nebudete denně tahat, nebo mi přidělíte celu!" Podívil se: "Stalo se něco?" - "Stalo se to, že tady jste samá slušnost, a na ulicích se dějí surovosti. Víte, co se stalo Kohoutovým?" - "Něco jsem slyšel..." - "Takže já tu vaši slušnost už neberu. A povím vám něco, co jsem vám ještě neřekl: Když mě prvního dne předvedli do Bartolomějské, prohlásil mě Martinovský za zatčeného, vzal mi klíče od bytu a řekl, že půjdeme dělat prohlídku. Vyjádřete se k tomu." - "On vám řekl, že jste zatčený, a vzal vám klíče - "Ano." - "To bych za správné nepovažoval..." "Tak mi ty věci vraťte." Sedl za svůj stůl a mlčel mrzutě. Paní Blanka byla zaražená. Potom podplukovník Hoga řekl: "Chcete kávu?" - "Nechci", řekl jsem.

Nevím už, co jsme to dopoledne protokolovali. V poledne mě chtěl vést na oběd, odmítl jsem. Naklonil nešťastně hlavu a řekl: "Vy jste se vážně rozhněval. Ale proč na mě? Nemám snad dobrou vůli?" - "Nemáte. Kdybyste měl, vrátil byste mi aspoň rukopis. Teď, hned!" Zkrabatil čelo, vyběhl, přišel a práskl přede mně černými deskami. "Tak, ale půjdete na oběd!"

Jiskřivé zimní odpoledne postupovalo za mříží od Bílé hory k temnu. Můj podplukovník stál s rukama za zády u okna. Ze dvora zněly hlasy ženské procházky. "Já vím, pane Vaculík,"

řekl s úsměvem, který jsem neviděl, "že vy to stejně píšete všecho do nějakého fejetonu." Řekl jsem "Asi ano, bude-li mi dopřáno." Mlčel, pak řekl : "A nadpis bude : Šálek kávy při výslechu". Skoro jsem spadl ze židle. Je to marné : oní vědí všecho.

Dalšího dne, bylo to v pátek, čekalo mě radostné překvapení : dostal jsem zpátky třiapadesát svazků Petlice. Nevešly se do kufru. Podplukovník Noga přinesl krabici, sám ji zabalil zavázal, i poutko na nesení udělal. Pak řekl. "Krucíš, zabalil jsem vám to tak pěkně, až mě to mraí." V neděli jsem byl v Dobřichovicích pro jablka. A když mi večer, když už jsem myslel, že nepřijdou, přinesli obsílku na pondělí, připravil jsem si sáček se vzorky : Grávtýnské, Holouveský malináč, Čistické...

A v pondělí, ale to se podívejme! No dobrá.

"Posaďte se," vyzval mě cize. Paní Blanka už měla papíry ve stroji a tvářila se také, jako by mě najednou neznala. Můj podplukovník, přemýšlel, pak řekl : "Změnil jste přes neděli stanovisko?" Já ne, ale ty ano, řekl jsem si. "Ne." - "A znáte ohlasy pracujících" - "Znám". - "Co kdybych vás teď vzal do auta, zavezl do některé fabriky a postavil před dělníky, abyste obhájlil, co jste napsali?" "Nejdřív bych se jich zeptal, jestli to četli." Vstal a vyběhl ven. Teď jde vybírat dělníky, nepačil mi. Vrátil se, usedl na své místo a řekl : "Chcete kávu?" Nemá jsem na ni náladu. "Ano," řekl jsem. Vyběhl ven, možná jen objednat kávu. Ale byl tam podezřele dlouho. Paní Blanka mlčela. Ze dvora zněl mužský hovor, občas i smích. Snažil jsem se poznat, jestli se to tam už nesměje Jiří Lederer, František Pavlíček a pan Václav. Nic! Umínal jsem si. Kuřinec! utvrzoval jsem se.

Vrátil se, usedl za stůl a vypálil : "Znáte Jiřího Lederera?" "Znám". - "Dával jste mu své fejetony, aby je poslal do zahraničí?" - "Tak pane podplukovníku, jasně : ty fejetony ale dujete už dva roky. Jsou trestné? Jestli ne, nebylo by trestné ani jejich posílání do zahraničí. To vám říkám mimo protokol. Do protokolu říkám toto : Odmítám vypovídat!"

Oběd. Seděl tam Jiří Hájek. Snědli jsme párky. "Prajete kávičku?" Jiří Hájek poděkoval a pravil : "Vy se o nás tak staráte, že vám tu ztloustneme, pak neprolezeme tou mříží ven a vy řeknete, že je to naše vina!" Smála se : "Ale kdeže!"

Ještě když mě můj podplukovník vzal výtahem k východu, m

šel jsem na jablka ve svém sáčku. Ale zatvrdil jsem se :  
Nic ! Kuřinec !  
Bylo to ode mne možná tvrdé, ale bylo to spravedlivé.

Praha 20. ledna 1977

/Jedna kopie pro podplukovníka Nogu/

Prohlášení Pavla Kohouta o odpovědnosti vlády vůči signatářům Charty 77

Po zveřejnění Charty 77 se ukázalo, že některé složky mocenského aparátu nerespektují zákony a práva, zpručená vládou Nepodezřívám vládu, že by s jejím vědomím byli přepadáni lidé, kteří vezou petici nejvyšším politickým orgánům země, že by ona dala souhlas, aby byli ke svědeckým výsledkům odváděni lidé v půl páté ráno či zatýkáni na ulicích, často bez řádných obálek, aby přitom byli hrubě uráženi a dokonce insultováni, aby byl ničen jejich majetek, aby jim byly odebírány telefony, fidičské průkazy i papíry k autům, aby byli vyhazováni z práce i z bytů, aby se bez povolení filmovalo v jejich bytech, aby byly uveřejňovány jejich soukromé fotografie, už tak protiprávně zabavené při domovních prohlídkách, a aby - jako mluvčí Charty 77 Václav Havel - museli čekat ve vazbě dlouhé dny na první setkání se svým obhájcem. Pokračující útoky, nemožnost obrany, mnozí se vyhrůžky, neustálé denní i noční sledování neznámými chodci i auty, to vše zvyšuje nebezpečí, že se umělé izolování občanů stane obětí násilí. Jako signatáři Charty 77 mi nešlo o nic než pokojný dialog, který je mi odpírán osm let. Prožívám-li, sč spisovatel, tyto těžké dny bez emocí, stále přpraven ke společnému hledání východisek, očekávám totéž od profesionálních politiků a státního aparátu. Žádám proto vládu ČSSR, aby dala zastavit nešťastnou kampaň i mimosoudní postihy, které už mají rozsah i charakter pogromu. Každá další svévole přece jen jasněji dokazuje, že starost signatářů Charty 7 o stav občanských a lidských práv v naší zemi byla oprávněná.

Praha, 22.1.1977

Pavel K o h o u t

Prohlášení Pavla Kohouta k dopisu občanů Maďarské lidové republiky

Z několika rozhlasových stanic Evropy jsem v pátek uslyšel zprávu, že skupina občanů Maďarské lidové republiky vyslovila svou podporu myšlenkám Charty 77 v dopise, který adresovalo mně. Ačkoliv mi originál ještě nedorazil a neznám jeho plné znění, rá bych jim ze srdce poděkoval, a dějen za sebe. Je skvělé vědět, že právě v zemích, které procházely obdobným vývojem jako ČSSR lidé chápou, že naše iniciativa není namířena proti socialismu ale vychází naopak z přesvědčení, že socialismus prostě nemůže splnit své dějinné poslání bez plné realizace občanských a lidských práv.

Pavel K o h o u t

Praha, 21. 1977

Jan Patočka : Proč nemá Charta 77 být zveřejňována a jaké jsou logické prostředky jejího zkreslování a utajování.

Otázka formulovaná v titulu se zodpoví velmi snadno, je však zapotřebí, máme-li se vyvarovat zmatku, s kterým pracují protivníci a to zcela dmyslně, abychom měli na zřeteli pojem práv člověka jako takového.

Práva člověka týkají se podstatně každého člena společnosti, zodpovědného individua, člověka v jeho podstatě, nehledě k nepodstatným stránkám jako jsou fyzické nebo hehobilé z okolností a vývoje získané rozdíly. Tam, kde je tedy vedena stížnost na nedodržování lidských práv neběží o to, zda některí členové společnosti, ba dokonce ani, zda většina se cítí spokojena a běžnou praxí, nýbrž o to, zda jsou tato práva dodržována veskrze a naprosto.

Je tedy primitivní a zdánlivě naivní, může se však stát dmyslnou a matoucí sofistickou, uvádí-li se jako domnělé argumenty proti požadavkům Charty 77 hlasy spokojených /zvláště nápadná je dmyslnost sofistiky tam, kde s širokou publicitou mluví hlasy oficiální, hlasy favorizovaných nebo dokonce určených a ochotných k tomu, aby prováděli diskriminaci/, ať již jsou to hlasy skutečně spokojených nebo též buď zastrášených nebo od souhlasu výhody si slibujících.

Odtud také logické, obsahová slabost a nedůvěrnost celé ročníkové difemačníkampaně, která článkem Rudého práva 12. tm. počínaje měla přesvědčit veřejnost o tom, že Charta útočí na její vymezenosti, že je to zlovolné pomlouvání jejích výsledků a jejího kladného usilí. Všecky takovéto insinuvace jdou mimo problém, jsou nevěcné, protože otázka zní pouze : platí lidská práva, jak jsou formulována v pátech, uzákoněných známým způsobem od 23.3.1976, vsutku bezvýjimečně a všeobecně? Dále : je tato platnost i aplikace zaručena stálou veřejnou kontrolou? T.j. je zaručeno, že kritika této aplikace nebude podezírána z posttranních dmyslů /jako se ve známé kampani skutečně stalo/? Nemá-li společnost k dispozici ve svém dosavadním zřízení instituce neustranné kritické kontroly, jak dalece je ochotna trpět svobodnou občanskou iniciativu / u nás ostatně ústavně zaručenou/, která má svým cílem šíření příslušného kritického ducha?

Takové jsou skutečné otázky, které logicky vyplývají z pojmu lidských práv. Postačí uvědomit si tyto jednoduché důsledky z jasného pojmu, aby bylo prokázáno, jak nesprávné a nevěcné

jsou procedury, které spočívají v uvádění rozhořčených "hlasů pracujících", i když toto rozhořčení bylo opravdové a nikoli organizované a manipulované, jak neúčinné musí být každé organizované a manipulované, jak neúčinné musí být každé organizování podpisových akcí lidí, spokojených nebo lhostejných, tím méně pak zainteresovaných, kteří se eventuelně snaží vzbudit dojem, že jsou oprávněni mluvit i za druhé, za celé obory atd...

-----  
m/ Při logické necitlivosti protivníka není asi zbytečné připomenout, že většina se skutečně cítí spokojena!

Jedině otevřená diskuse skutečnosti diskriminace a důvodů nespokojenosti diskriminovaných, diskuse, kterou Charta nabízí, mohla by vést k jádru otázky a nikoli od něho odvádět a mást veřejnost.

Je následkem toho třeba litovat, že celá řada významných osobností veřejného života, zřejmě si neuvědomujíc naprostou neúčinnost, ba logickou nesmyslnost svého kroku, připojila svůj podpis k projevu souhlasu s tím, že lidská práva jsou u nás veskrze dodržována. K takovému prohlášení není bez věcné a nezaujaté diskuse oprávněn nikdo, je to "hlasování" o pravdě; naproti k tomu, k tomu pozvednout kritický hlas a žádat nápravu je oprávněn a povinen každý, kdo je bona fide přesvědčen, že jemu nebo druhým je ukřivděno a je ochoten podrobit se kritickému a nestrannému, tj. zákonně založenému veřejnému přezkoumání své stížnosti.

Je rovněž nelogické uplatňovat proti Chartě princip tzv. třídního přístupu. Tento přístup má svým úmyslem a účelem vyrovnat dosavadní diskriminaci a nikoli tvořit úmyslně diskriminaci novou, zvláště, když se to děje podle libovolných a veřejně nekontrolovaných zásad. Příklady uvádí dokument Charty č. 4. Správně pochopený třídní přístup je proto ve smyslu Charty a nikoli proti ní.

Další nelogičností by byla snaha prostě umlčet signatáře Charty např. obviňováním nebo vysídlením. Křivda, rozpor s pravdy člověka nepřestává existovat, že si někdo nestěžuje nebo nemůže stěžovat, nýbrž teprve tím, že se případ veřejně kriticky přezkoumá, přičemž je logicky lhostejné kým, kdy a kde.

Tzv. kampaň rozhořčení proti Chartě je tedy důkazem, že obesh Charty má být utajován a její úmysly zkreslovány z toho důvodu, že tato práva ve skutečnosti dodržována nejsou; je sam

důsledkem a průkazem tohoto nedořezávání; čím více se namáhá, tím je tato tendence očividnější.

Věci jsou bohužel ve skutečnosti ještě horší. Logická slepota o níž svědčí způsob, jímž je vedena jak "široká", tak "kulturní" kampaň proti Chartě, nesvědčí pouze o myšlenkové úrovní, na které hledí protivník otázky svést.

Každá diskriminace, zvláště taková, která se sice veřejně roztahuje, ale přitom je utajována na způsob císařových nových šatů, je prostředkem manipulace společnosti jako celku i ve věcech jejích částech, protože jediná ona dává možnost poskytovat výhody i zastrešovat. Jedním z hlavních důvodů, proč Charty způsobila u nás i v zahraničí tak značným způsobem, je ten, že tuto stálou manipulaci, tento tlak každé minuty na náš celý život odhalila prvně v celém rozsahu před očima veřejnosti domácí i světové. Tato manipulace je typicky zdejší zkušenost. J proto zcestné a naprosto nelogické hledet původ Charty někde v cizině, která dokonce tento náš každodenní chléb chápá jen velice těžko, protože jí tato zkušenost chybí. Instituce, kterých obětí je Charta, mohou proto u všech upřímně smýšlejících kde si nenaslávají a nezalhávají nic se zájmem o výhody, vzbudit pouze utrpný úsměv.

V Praze, 24. ledna 1977

Otče biskupe,

nevím, zda "prohlášení ordinářů ČSR" /Katolické noviny 7/77/, které jste podepsal, bylo Vám k tomu účelu předloženo či zda je dílem ordinářů. Obojí je však dost z l é - ě jsem nucen Vám odpovídat.

1. "Klidně hájíme své místo v této společnosti a není nářeba nějakých vnějších popudů. Před Bohem a lidmi jsme si vědomi své stavovské odpovědnosti."

Netroufám si mluvit jménem Božím ve jménu Božího lidu, a jen ve jménu pravdy. Bojím se, že své místo nehájíte, ale že ve všem jste ustoupili a nastupujete jen tehdy před veřejnost když vás k tomu státní propaganda potřebuje. T o t o je zneužití církve a náboženství.

Nevím, co je myšleno "vnějšími popudy". Jestli opakujete insinuační státní propagandy, depouštíte se očividně křivdy. Po le toho, co Prohlášení obsahuje, mám dojem že ordináři Chartu 77 nečetli. Ale dělníci a prostí lidé odmítali podobná prohlášení podepsat z prostého a čestného důvodu, že neví, co Charta říká.

2. Velmi jasně, rozhodně a závažně prohlašujete, že nejste signatáři Charty. Když jimi tedy nejste, proč odhazujete lidi, kteří "látní a šijí po spravedlnosti", kteří jsou "blessed by the persecution for justice"? Charta mluví o lidských, občanských právech a o náboženské svobodě - tedy o věcech, o kterých jste měli především mluvit vy. Co jste tu udělali "jasně, rozhodně a závažně"? Nemohli jste se už dávno sami obrátit nějakým memorandem na prezidenta či vládu, vždyť porušování občanských a církevních je všeobecně známo! "Nebuďte nikomu ničím dlužní - jen jednu věc : že máte jeden druhému projevovat lásku" /Řím 13,8/. Často o lásce mluvíte, ale láska je duší spravedlností, jak říká dokument z Medellinu a jak oboje cituje Magre E nelli v konferenci o spravedlnosti na eucharist. kongresu ve Filadelfii.

3. "Naše stanovisko k společným otázkám veřejného života bylo nejdenou a zvlášť jednoznačně vyjádřeno v našich posledních společných pastýřských listech".

Bohužel, v nich nebylo nic o nemožných podmínkách vyučování náboženství, o nešťastných dětech, které nemohou pro víru rodičům nebo svou studovat, o marném osudu diskriminovaných laiků, o životě kněží bez státního souhlasu atd. Pro srovnání přikládám sta

novisko některých katolických biskupů a osobností k podobné situaci; škoda, že nemám po ruce první pastýřský list vietnamských biskupů, který měl úroveň a důstojnost...

4. "pokud jde o prostor náboženského života pro naše věřící, k tomu jsme kompetentní my v jednotě se Svatým Otcem. On k nám posílá své zástupce, a proto k nim máme plnou důvěru. Nikdo jiný není tedy z řad kněží nebo věřících oprávněn vyjadřovat stanovisko církve v naší vlasti".

Citují jen dvě místa z II. vatikánského sněmu: "V mnohých krajinách, kde je kněží málo, nebo jak se někdy stává, že jsou zbaveni patřičné svobody pro svou činnost, stěží by mohla být církev přítomná a činná bez pomoci laiků. V této mnohonásobné a naléhavé nutnosti je zřejmým znamením působení Ducha svatého, který dnes víc a víc dává laikům vědomí vlastní odpovědnosti a všude je volá k službě Kristu a církvi" /Apost. act 1/.

"Pastýři... ať uznávají a podporují důstojnost laiků a jejich odpovědnost v církvi, využívají jejich rad..., svěřují jim s důvěrou úkoly ve službě v církvi, ponechávajíce jim svobodu a volnost v jednání, ba ať je povzbuzují, aby pracovali i z vlastního podnětu... Od těchto rodinných vztahů mezi laiky a pastýři se může očekávat mnoho dobrého pro církev, neboť tímto způsobem roste v laicích pocit odpovědnosti, povzbuzuje se jejich horlivost a jejich schopnosti se snáze spojují do činnosti pastýřů. Ti pak s pomocí zkušených laiků mohou přesněji a vhodněji posoudit záležitosti duchovní i časné, takže potom celá církev za spolupráce všech členů může snadněji ukustečnit své poslání pro život světa". /LG 37/.

Zástupci Stát. sekretariátu Vatikánu jednají se zástupci MKI a o obsahu jejich jednání víte Vy /jak jste mi řekl/ málo a Boží lid nic. Ale hned po vašim prohlášení v Katolických novinách je prohlášení redakční rady Katolických novin "Jménem věřících..."

Před časem jsem napsal o bolestech církve u nás prezidentu Husákovi. Nedostal jsem odpověď. Nyní jsem byl mravně nucen, bez vnějších popudů, ve vědomí své osobní a státní odpovědnosti za práva lidská i církevní podepsat Chartu 77.

Otče Biskupe, přeji Vám hodně síly a světla Ducha svatého. Levate capita vestra! Věřte, že já a mí přátelé neseme s Vámi břímě dne i ho

Několik otázek redakci Lidové Demokracie.

1. Dne 13. ledna 1977 jste otiskli článek z Rudého práva /z 12. tm. pod titulem Ztroskotanci a samozvanci. Neotiskli jste však nic z mezinárodních paktů, o které se Charta 77 opírá, které se staly součástí našeho zákonodárství. Nebyly přivítány, vešly tiše do Sbírky zákonů a nařízení stejně jako jiné zákony a nařízení, která se týkají věcí méně důležitých.

Mohli byste z nich aspoň něco uveřejnit?

2. Z Charty 77 jste neuveřejnili ani slovo. Mohl bych vám její text poslat k uveřejnění?

3. K citovanému článku jste nezaujali vlastní stanovisko. Chápu. Citujete však rezoluce různých institucí. Víím, že se o nich hlasovalo, aniž kdo z přítomných něco o Chartě věděl - kromě citovaného článku z RP - a to možná také ne. Mohli byste uveřejnit hlasy jiné? Nemyslím rezoluce a polemiky. Jsem ochoten vám objektivní vysvětlení opatřit. Myslíte, že ten, kdo se odvolává na mezinárodní pakty, které vešly do našeho zákonodárství, je ztroskotanecem a samozvancem? Srovnává se se závazným obsahem těchto dokumentů, s novinářskou povinností, titulem vašeho listu a - last not least - s křesťanským svědomím hanobit veřejně a bez možnosti obrany lidi, kteří měli odvahu a cítili morální povinnost žádat plnění těchto závazků a velmi konkrétně i pravdivě upozornit na jejich terorické porušování? Mohli byste přispět sami k prosazování socialistické zákonnosti v tomto směru?

4. V čl. RP se mluví o brutálních metodách buržoazie, diskriminaci, špěhování a perzekuování pokrokově smýšlejících lidí. To se mi jeví jako značně starý, opotřebovaný a nevěrohodný erzenál frází. Nemohli byste získat něco současného? Pro srovnání...

5. V čl. RP nebyl opomenuta zmínka o zneužití náboženství..Vetlo by dobré provést objektivní analýzu, co zneužití je a není? Mám k dispozici podnětnou konferenci Magra Benelliho, podsekretáře Státního sekretariátu státu Vatikán, s nímž pořádá naše vláda občasná jednání. Téma zní: "Církev a její odpověď světu v problému hladu po svobodě a spravedlnosti". Není tam ovšem nic o diskriminaci věřících, o osudu kněží bez státního souhlasu atd.

Velký církevní otec Augustin, jak snad víte, tvrdí, že stát bez spravedlnosti jsou velká lotrovství.

dr. Josef Zvěřina

Redakci Rudého práva

Váš článek "Pamflet streskotenců a samozvanců" z 12.1.77 neuvádí nic o mezinárodních paktech, nyní i našich zákonech, na které se Charta 77 odvolává, nic z této Charty /až na dvě nepatrné větičky/, nic o faktech, která Charta uvádí jako důkazy, že tyto dokumenty zůstávají u nás jen na papíře. Zato při naší pestré škále pomluv, urážek, lží a insinuací proti osobám, které měly odvahu těchto paktů a zákonů se dovolávat. Co je výmluvným svědectvím, že se pokrok zastavil před branami našeho socialismu a že bylo nutné tuto Chartu vydat.

Signatáři těchto paktů jsme my všichni. Není tedy třeba hledat /cizí/ inspirátory Charty 77 : stačí základní smysl pro právo a spravedlnost a trochu občanské cti i odvahy.

Komu slouží Charta 77 ? V konkrétní situaci našeho státu pravdě a svobodě, všem jeho občanům, kteří uznávají hodnoty a ideály, které jsou v těchto dokumentech výslovně obsaženy nebo za nimi stojí. Odmítat právo občanům této země, aby se jich dovolávali, aby ukazovali na jejich porušování, posílat je na morální popraviště jako streskotance a samozvance - to vše a mnoho jiného v obsahu vašeho článku je nejryzejší forma fašismu a nemorálního násilí.

V zájmu spravedlnosti a pravdy jsem Chartu podepsal i já odsouzený "za protistátní činnost v minulých letech" - stejně jako nynější prezident dr. G. Husák, s nímž jsem určitý čas sdílel stejně "spravedlivý trest". Mohl jsem sice být rehabilitován jako někteří "právem odsouzení". Ale ponechal jsem si to vyznamenání jako důkaz nevinny na likvidaci životů a prolévání krve mnohých nevinných lidí, mezi jiným i vašich soudruhů a přátel. Seděl jsem s členy "protistátní sionistické skupiny Slánského", takže vím své.

Rozpoutali jste proti nám kampaň, která mi velmi připomíná resoluce oněch popravěcích čet, které žádaly jejich smrt. Vtváříte dvě barikády : nynějších utlačovatelů, proti nimž stojíme, a barikádu tisíců a tisíců zastrášených, ponižených, diskriminovaných a bezbranných. Jakmile se z ní ozve hlas volající odpovědnosti a právu, ubíjíte jeho důstojnost a čest, vyhrožujete a ohrožujete i existenčně.

Tak jste podali světové veřejnosti pravý obraz naší demokracie a skutečný obraz svůj. Učinili jste možná víc než sama CHARTA 77.

dr. Josef Zvěřina

## Náš vztah k prohlášení Charty 77

Všude tam, kde je člověk vymaňován z útlaku, vykořisťování, z nouze sociální i duchovní, z otroctví strachu a pověr kde se stavějí hráze lidské bohorovnosti a zvráceným choutkám dvojčediného lidského srdce, kde jsou ponižení povyšování, tam vidíme odlesk spásné Boží moci, která přemáhá síly nicoty a hříchu a vysvobozuje z nich.

Charta 77 vychází z důležitých dokumentů /Charta OSN, Všeobecná deklarace lidských práv/, a z obou známých paktů, kterým vstoupily i v naší zemi v právní platnost od 25.10.1976.

Jsme přesvědčeni, že je promyšleným výrazem kritiky bezpráví páchaného na bezmocných a ohlasem nářku plačících, ukřídlených a zoufalých /II. M. 3/.

Charta 77 je prochnuta duchem solidarity a utištěnými a odhodláním napravit křivdy.

Otázka lidských práv a jejich vyjádření v zmíněných dokumentech vyrůstá z duchovních kořenů sahajících až k reformaci a nekomfortnímu hnutí církvi v anglosaském světě. Spolu s důrazem naší reformace na svobodné hlásání Slova Božího a myšlenkou náboženské tolerance i úctě k přesvědčení, jsou nám tyto motivy velmi blízké.

Dominujeme se, že v ní ožívá něco i z proročského zápasu proti zlu. Zaznívají v ní pozitivní tóny, jejichž cílem je náprava společnosti, volá po rozhořčení s politickou mocí i se cenu ne pochopení, rizika a oběti.

Jeden z mluvčích Charty 77, profesor Dr. Jan Patočka, vyjádřil myšlenku, že nad svědomím jednotlivců i nad světem politiky existuje svrchovaná mravní a duchovní autorita. Rozumíme tomu ve světle svědectví Ježíše Krista před reprezentantem politické moci /rozhořčení s Pilátem/ a přijímáme tento svrchovaný nárok pravdy nad sebou.

V minulosti i současnosti křesťané ponechávali politickou moc na pspas jí samé a nepřipomínali nároky nadpolitické závazné i pro ni. Opomíjeli jsme ukazovat na služebné poslání moci a meze její kompetence. Vztah kritické odpovědnosti jsme nahradili konformitou.

I když Charta 77 nemluví o Bohu, království Božím, zápasí o svobodu ve věcech víry, a v tom je přejná Boží věci. Přivolává pozornost k dalším bolestným problémům ve společnosti, a vidí je v celé šíři a naléhavosti. V tom spatřujeme záblesky budoucí univerzality království Kristova, k němuž budou patřit nespočetné zástupy ze všech pokolení země.

V tom, že jsme se k Chartě 77 připojili, nespatřujeme nic vyjimečného. Věříme, že je obdobným projevem služby společníků, jako hluboký osvobozující rozhovor, odpovědná biblická práce, svobodné kázání, přimluvné modlitby, pomoc potřebným ve sboru i za jeho hranicemi. Radujeme se z toho, že i v temnotech přítomné chvíle můžeme spatřovat kolem sebe dílo Ducha Kristova.

Chceme Vás ujistit, že v těchto dnech myslíme intenzivně na obecenství církve. Věříme, že křesťané u nás i ve světě pomohou i naše úsilí modlitbou a činem.

Podepsání : Milan Balabán  
Alfréd Kocáb  
Miloš Rejchrt  
Jakub Trojan  
Svatopluk Karásek  
Jan Šimsa  
Aleš Březina

V noci jsem ještě jakémusi dopisovateli řekl telefonem do Vídně, že výsledky signatářů Charty 77 jsou vedeny korektně, a ráno mi vzali telefon. Dále mi odňali řidičský průkaz pod pravdivou záminkou, že v něm nemám fousy, a nepomohlo mi namítat, že od loňského jara ležím u nich má žádost o průkaz s fousama. Po vyhlášení Charty 77 telefonoval mi kdosi, že s mě najde a skončím na ulici nebo že na křídle letadla poletím za hranice. Oznamil jsem veřejné bezpečnosti trestný čin vydírání a přípravu vraždy či zavlčení do ciziny. Jsou to dva týdny a ještě mě nepozvali ani sepsat o tom protokol. Přitom pátrání by, myslím, nebylo beznadějně: byl to někdo, kdo má letadlo. Ale já dávno vidím, že zákony fungují jenom jedním směrem.

Budou tomu dva roky, co se na mém prahu zjevila skupina mužů, předložila příkaz k prohlídce bytu a sebrala mi pak mnoho věcí, mezi nimi i fotografie a nepočítané množství negativů. Nejzlovolnější si počínal muž, jehož jsem znal - nerad to říkám - z budovy Státní bezpečnosti. Můj protest na místě a potom písemně byl marný, protože ti muži překročili znění příkazu k prohlídce, podle něhož měli pátrat výslovně po protistátních písemnostech. Tak zneužili své pravomoci /§ 158 tr. z./, dopustili se útisku /§ 237 tr. z./ a oloupili mě /§ 234 tr. z./ Podle rozumu i podle práva byli to zločinci skrývající se za zákonem. Něco takového jsem znal jen z kovbojek, které jsem rád četl jako chlapec: Banda lupičů terorizuje kraj a lidé jsou bezmocní, protože k ní patří i zrádný šerif.

V září minulého roku, pár týdnů před volbami, dostal jsem předvolání na úřad Státní bezpečnosti. Přišel jsem, a koho tam mezi třemi muži poznávám - falešného šerifa! Vlídnejší z mužů mi nejprve nabídl, abych opustil Wyoming, rychlého koně mi dal. Když jsem řekl ne, požádal mě, abych přestal organizovat Pelitici a fejetony. Namítl jsem, že na obou těch věcech není nic nezákonného, že naopak vznikly jako reakce na nezákonné tlačování myšlenek a literatury. Tu se do jednání vmísil falešný šerif. Položil na stůl složku, poklepal na ni a řekl hrdě: Dal jsem si s tím skoro dva roky práce, pane Vaculík! - Pak složku přede mnou otevřel. Myslím, že v té chvíli by na mém místě mnohý moudrý muž, kterému jako mně záleží na rodině, přátelích a dobrém jménu, rád opustil Wyoming. Na mě padla také

tíseň, že jsem si přál ihned těžce onemocnět a vyhnout se rozhodování. Ale stál jsem tu před nimi, vyzbrojen proti děsné přesile jenom tím zdravím a svým holým hněvem. Sáh jsem do zásob pro chvíle nouze, upravil svou figuru a převil odvázně vyděračům : - Jestliže se tohleto opovážíte udělat, napíšu o tom tak, že před světem zůstanete svináky vy, jelikož to umím. -

Ani o chvíli později na vzduchu, ani v dalších týdnech nenašel jsem, co bych mohl udělat lepšího. Když si chci udržet celistvost a nedopustit vlom lupičů mezi nestejně částky své bytosti, musím se bránit celý, jaký jsem, a fousama nahore i dole. Mohl jsem snad udělat už jen maličkost : říci o tom doma a svým přátelům. To jsem i udělal, a všichni jsme zesmutněli.

Užívám-li slov jako lupiči, je to z opatrnosti. Nechci předbíhat vyšetření celé věci a tvrdit, že to byli pracovníci Státní bezpečnosti. Nepřipouštím, že by takto mohl jednat nějaký státní orgán. Proto jsem se po té příhodě rozhodl požádat o přijetí u federálního ministra vnitra a říct mu, co se děje. Bylo to před volbami a on kandidoval v našem obvodu. Přijme-li mě jako můj poslanec, řekl jsem si, budu pro něj hlasovat. Na svůj dopis jsem ale dodnes nedostal odpověď. Myslím, že někdo z banditů jej ukradl.

Dne 6. ledna t.r. jsme ohlásili Chartu 77 a téhož dne večer objevili se lupiči. Falešný šerif mě, ex abrupto, bez papíru, prohlásil za zatčeného, odebral mi klíče od bytu, prohlídal mi kapsy a do dveří postavil pistolníka s revolverem a pásem zapnutým přes svetr. Brali zas všechno, co chtěli : rukopisy, vkladní knížky a dokonce i Sbírku zákonů s vyhláškou č. 120, již se oznamuje, že u nás vstoupil v platnost Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

Následoval týden výslechů, kdy jsem nabyl naděje v platnost práva : skutečný vyšetřovatel Státní bezpečnosti netvrdil, že jsem podpisem Charty 77 spáchal trestný čin. Chtěl jen vědět, či to byl nápad, kdo to napsal, kdo sbíral podpisy a pod. V poledne jsem vždycky dostal oběd, po něm kávu. - Jste hostem našeho úřadu, - pravil. Teprv když jsem přišel večer domů, dovídal jsem se, co se děje venku. Bandité zřejmě vnikli do televize a všech redakcí. Mluvili a psali o nás je hanlivě, vyháněli nás z domova, upírali nám národnost i moze v lebce, obviňovali nás ze zrahy, posmívali se, že špatně pí

Šeměš žádali pro nás tresty, dávali nás do souvislosti s britskými velvyslanci špatné pověsti a - least but not least - oznámili nám, že v Čakovicích na předměstí Prahy nedostaneme pivo. Od přátel jsme se dovídali, že někteří signatáři Charty 77 byli vyhozeni z práce, čtyři signatáři včetně Václava Havla upadli do zajetí a Pavla Kohouta chtěl jeden šílenec zastřelit na ulici. Po pravdě řečeno, bezpečně cítili se jen ti z nás, kteří seděli u výslechu v Kuzyni. Jednou, když nás odtamtud zas pouštěli do večerního šera, pravil sedmdesátiletý profesor Patočka s povzdechem : - A zas do té džungle! -

Asi pátého dne vzal můj vyšetřovatel konečně na vědomí, že mé odpovědi na jeho otázky nebudou jiné, než byly dne prvního : - Odmitám vypovídat. - A začal se mnou hovořit o odrůdách jablek. Vrátil mi také vkladní knížky, většinu rukopisů i vyhlášku č. 120. Jaký byl můj úžas, když delšího dne mě bádání v týdeníku -Ahoj- otiskli nahatého. Skutečně nahatého! Stalo se vám to už někomu? Je to někde možné?

Minimálně podat žalobu na falešného šerifa pro řadu trestných činů. Dále podávám žalobu na časopis -Ahoj-. Jenže nevím najdu-li advokáta, když krajem se řítí banda lupičů maskovaná zákone. Kdo by se jedině mohl ujmout mé pře - nějaký právník, který nežije v dosahu bandy. Přičemž si přeju, aby to byl doktor československého práva, to je nutné! Znáám pouze jednoho takového. Žádný lupič se na něj neodvážší. On o mně takové ví, protože jsem mu jednou už psal. Prosím vás, kdo jste o lečení, zajděte k němu a řekněte mu všechno. Já jaksi nemám, v této chvíli.

Praha, 25. ledna 1977

Byla neděle. Normálně bych jel do Dobřichovic na zahradu : mám - nemám... Už čtrnáct dní mám pořád někoho za prdelí. Přiveď si ho neopatrně do sklepa a on mi shnije jablka.

A náš Emilek se raději ani neukáže. - Jen jsem si to pomyslel, bratr Emil za dveřmi. Přišel se zeptat, jestli nechci zavést na zahradu. Přes Klárov, Malou Stranu a Smíchov jel jak uličkou v minovém poli, aby vpravo ani vlevo neštrejchl nějaký předpis. Až za městem si zapálil cigaretu a pravil : "Ty ses vycajehnoval!" - "Dyť jsou to svině," namítl jsem. Odfoukl kouř a s přednesem, který zdědil po našem tatínkovi a který mi lezl na nervy už jako chlapci, pravil úsečně a mezerovitě : "To - je - všeobecně - známo. Ale ty jsi blbec. A to z známo - nebylo."

Dopálilo mě, že zajíc, kterému nestačily uřezané jabloněvé větve na zemi, pustil se do kordónu. Vzal jsem pilku a obětoval mu ještě dvě větve : jednu z Laxton s Superb, jednu z Albrechtova. A pletiva na opravu plotu leží pod přístřeškem, nemáme s Janem čas narovnat schýlené sloupky a natáhnout drát. Nemám letos ani prořezaný rybíz a sestříhaný angrašt. Ani zryt jsme nestihli. Šotva jsme shrabali listí, nastalo škaredě a škaredě. Několik dní mi zabralo odklizení haluzí ze skáceného stromu. Kmen stromu leží napříč zahradou a čeká na úřední výrok, zda jej smím pokácet. Je to douglaska, obrovská, po celý výšce byla už holá, jen na vrcholu měla zelenou, také prosýchající křtici jehličí. Suché haluze upadávaly a ohrožovaly střechu domu i naše nájemnictvo. Ti dva mladíci s motokovcu pilou, kteří se přišli nabídnout, že strom shodí, aniž ostatnímu bude skřivena ratolest na hlavě, dodrželi slovo, vzali svou mzdu a šli. Víám ovšem, že o povolení skácet lesní strom se musí žádat. Ale oni se smáli, že bych se zesměšnil : V Dobřichovicích si prý na své zahradě každý dělá, co chce. Nebyla to pravda. Suď si potřebovali rychle vydělat, nebo je poslal Martinovský, a já naletěl. Když se strom octl vodorovně, viděli jsme, že má sedmdesát letokruhů, a poznali, proč schnul : začal shora hnit. Jestli to teď někdo u národního výboru odmítne uvidět, zaplatím příšernou pokutu, ani to nechci vyslovit.

Dále máme dokončit přestavbu ohrazení zdi, která spadla před rokem. Dále jsme si ve sklepe v jedné suterénní místnosti začali zařizovat dílnu. Přes rok trvalo, než jsme dostali okna. Teď je třeba je natřít zvenku i zevnitř. Zvenku je mokro, zevnitř prach a špína. Nejprve zasekat elektriku, pak vymalovat a uklidit. V

jednom rohu však byla veliká rezavá skvrna. Pocházela od toho, že plošina venkovního schodiště se odtrhla od zdi, takže tam zatékalo. Správu Jan zalil asfaltem, rezavou skvrnu jsme nejdříve přetřeli vodním sklem. To mi poradil Josef. Když jsem tedy teď obsloužil zajíce, šel jsem se podívat do dílny, jak nám drží malba. Je to docela dobré, jen v jednom rohu opadávají šupiny vodního skla a vylézá zas ošklivá rezatá skvrna.

Zajíce jsem původně chtěl právem zastřelit. Udělal jsem si luk a dobré šípy. Luk nejprve přerval ten špagát, musel jsem vzít silnější. Šípy létaly silně a rychle; co jsem chtěl, to jsem dřív nebo později trefil. Zajíc však se ke střelbě nedostavil. Bouda na nářadí, honosně ještě z dob Topičů nazývaná altán, podhívá. Buď ji celou rozebrat a postavit znovu, nebo ji v celku zvednout a položit novými trámy. Také železná brána, teprve před dvěma roky spravená, zas poklesla v čepích, takže její dvě křídla proti sobě nepasují.

Také si musím konečně nechat dovézt duté kmeny, z kterých mímám vyrobit úly. Zvenčí budou staročeské, uvnitř vybaveny moderní sestavou. Budou tři : jeden vyřezá já, jeden náš Jan a jeden náš Ondráš, až se vrátí z vojny. Můj bude představovat dědka, kterému hubou polezou včely. Tou dobou, než k tomu, počítám, dojde, budu to já. Ta zahrada a dům v něm nebydlíme, protože v něm bydlí nájemníci, byly původně opatřeny trativodem, který vedl pod cestou a končil v roklí. Jakýsi podnik si udělal osobní, neobecní kanalizaci, kanál vedl podél našeho plotu a trativod nám zničil. Tím jsme získali přirozené právo někdy v noci se jít do kanálu prodlabat a zastrčit si tam vlastní rourku. Už dlouho to odkládáme, protože je to obtížné. Teď, po okleštění našich přirozených práv, bude to ještě obtížnější. Věc se musí udělat naprosto tajně, do rána musí být terén rovný a zarostlý zas kopřivami. Zesláblý domovními prohlídkami čekám, až se vrátí syn z vojny.

Je toho tedy dost, co mám dělat. Z Hakouska by se mi to všechno zařizovalo ještě líp, proto nepojedu.

V pondělí jsem na Hradčanském náměstí potkal zas filozofa Kosíka. "Taky ti vzali řidičák?" ptal se vesele. "Ano". - "To je dobře, aspoň se nezabiješ. A telefon?" - "Taky." - "Budeš mít klid na psaní," řekl a podařený filozof a šel.

V úterý jsem se dověděl, že už v pátek sebrali Karola Sidona, neboť upadl do podezření, že poškozoval zákazníky vystřihováním ilustrací z "Ahoje". Karol prodává noviny. Šel jsem do jeho

boudy, a skutečně : Karol tam nebyl. Kráčet jsem po ulicích a dával si v hlavě dohromady základní informace o mladém nadaném spisovateli Karolu Sidonovi, které bude třeba podat do světa. Když jsem přišel domů, seděl u nás Karol. Ano, byl zavřený čtyři dny, ale věc se šťastně vysvětlila : dostal ty "Ahoje" už vystříhané z tiskárny, asi.

"Prošim tě, Karoku," zeptal jsem se, "proč je po tom Ahoji taková šaňka?" Měl u sebe jeden výtisk ze své boudy. Prohlíželi jsme jej spolu důkladně, ale nic mimořádného jsme nenašli. Až na konci jsme přišli na rubriku, kde vědycky mívají horoskop na týden. Jsem ve Lvu, našel jsem si tedy, co se mi tam prorokuje :

"Zajímavá zpráva, radost u rodinného krbu a plné využití celého týdne. Na některé zážitky budete dlouho vzpomínat."

Taky Karol je ve Lvu.

Praha, 30. ledna 1977

Františkovy Lázně

30. ledna 1977

Otevřený dopis biskupovi a kněžím katolické církve v ČSSR

V těchto dnech jste se rozhodovali, jak se veřejně vyjádříte k prohlášení CHARTY 77. Vzájemnou konfrontací jste rozhodli, že Charta 77, hájící lidská práva, nepostupuje z sobou slučitelným s bojem církve za lásku k bližnímu.

Nečekám již, že se svým postojem postavíte za text Charty 77 a její signatáře, ale za možnost druhou, tedy, že je zepřete. Vždyť dějiny církve jsou dějinami zepření Ježíše. Víám, že mnoho kněží obětovalo pro spravedlnost a lásku Krista mezi lidmi vše, tato oběť však, jak víte i vy, většinou započala až v diaspoře neb v úplné odloučenosti od církve v věznicích a koncentračních táborech, kde mnozí kněží a katolíci věřící samostatně a plně svědčili o Kristu. Čekal však snad Ježíš se svým slovem až bude sociálně zatracen, nebo již není v našich dnech nespravedlnosti? Mnoho "ztroskotanců" bránil Ježíš před mocnými i slepým hněvem davu.

Nemítnete, že Ježíš nepřišel udělat sociální nebo politickou reformu. Nemylte se však, málo z nás se považuje za "tělo Křestovo", myslím, že většinou se cítíme občany naší socialistické společnosti a hájit lidská a občanská práva naší povinností.

Znám svoji slabost a je mi potřeba mnoho lásky a mnoha pomoci. Z toho malého daru milosti, jenž jsem dokázal přijmout, chci dávat všude tam, kde trpí pravda. Snažím se tedy lišit psát s láskou, snažte se i vy jej tak přijmout. Církev dnes nepochybně žije v diaspoře a proto věřím, že se neodvrtí od pronásledovaných pro pravdu.

Církev je obecnoství mezi Vámi, vzniká tím, že jste odevzdali Bohu, tvoříte ji tehdy, když sloužíte Bohu. Budiž Vám tedy autoritou Bůh nikoli církev. Opusťte své rafinované mystické měšičáctví! "Nebojte se, že Vám vezmou souhlas jezemběčkem, já také chodím pěšky."

"Má láska je s Vámi v Kristu Ježíši."

Díky,

Karel Soukup

26, let, dělník

Ruská 172

Františkovy Lázně

## Měsíc s Chartou

Jiří Dienstbier

Na tisíc národních, zasloužilých a jiných umělců vyslechlo 28. ledna v Národním divadle text, přednesený Jirfinou Švarcovou dikcí Jany z Arcu. Kamery nám ukazovaly, co při tom cítili. Pak chodili na jeviště a podpisovali se pod dokument, v němž stovky nic neříkajících slov měly utlumit krátkou větičku o skupince odpadlíků a zrádců, která se "také u nás našla". Nezaznělo tu Charta 77 a člověk přece může podepsat, že pohrdá "těmi, kdo v nezkrtné pýše, ješitné nadřazenosti, sobeckém zájmu nebo dokonce za mrzký peníz se kdekoli na světě /!/. ... odtrhnou a izolují od vlastního lidu, jeho života a skutečných zájmů". Při české povaze a českých dějinách lze dokonce tvrdit, že pokud má podpis vůbec nějaký význam, znamená u každého něco jiného. U některých snad i trpkou sebekritiku.

O několik bloků dále v těchže chvílích dostávali a odmítali František Kriegel, Zdeněk Mlynář, Pavel Kohout, a Ludvík Vaculík /Milan Hübl tam nešel/ poměrně velkorysě nabídky na vystěhování a odjezd ze lidských podmínek, a časem na přípravu, bez vykupitelských a jiných požadavků. Tedy žádné nerychlo přistavené vagony, jak v televizi vyhrožovali pověření mluvčí lidu. Snad tu byl ze strany úředníků i jistý údiv, že vyzkvaní chtějí zůstat v zemi, do níž patří, protože jejich názory, zájmy, cíle a činnost jsou jen logickým pokračováním všeho, co mysleli a činili po celý život, v různých dobách a každý svým způsobem.

Shromážděním v Národním divadle a nabídkami v Bartolomějské ulici zatím vyvrcholily mocenské akce proti Chartě. Obě charakterizuje jistá umírněnost, vynikající zejména na pozadí siláctví, předváděného v předchozích týdnech. Zásek bezpečnosti, která 6. ledna znemožnila doručit text Charty 77 a podpisy Federálnímu shromáždění, vládě a ČTK, pokračovaly zadržováním, vyslýcháním, domovními prohlídkami, zabavováním osobních věcí z neznámého důvodu a bez vztahu k vyšetřování, fotografováním a filmováním v některých bytech atd. Přestože se pracovníci bezpečnosti chovali k vyslýchávaným a prohlíženým většinou slušně, nemění to nic na faktu, že samotná akce neodpovídala situaci. Signatáři byli vyslýcháni jako svědkové v nedefinované trestné činnosti podle § 98 o podvracení republiky, přičemž jako svědkové mohli by

vyslychání pouze s tím, že podpis ani text Charty není trestný. Není-li však text trestný, nemůže být trestné ani jeho rozšiřování - právě tak jako není trestné rozšiřování svatebního oznámení. Ostatně i Otto Ernest /není signatář/, Václav Havel, Jiří Lederer a František Pavlíček nebyli zatčeni formálně pro Chartu 77 a sluší se tedy zaznamenat, že /přes dosud neprokázané oprávnění těchto zatčení/ státní moc zatím respektuje alespoň z tohoto hlediska v poměru k Chartě zákon. Ve srovnání s jinými obdobími našich nevedeckých dějin je to jistě pokrok, ale tím spíše vyniká absurdnost celé propagandistické kampaně a šikánování signatářů.

Ze zaměstnání bylo sice propuštěno zatím jen několik osob a zdá se, že tu sehrála v hysterické atmosféře roli i místní iniciativa. Oficiální zdůvodnění výpovědí podpisem Charty přece jen příliš bije do očí ve světle helsinských deklarací a ratifikace paktů o lidských právech, které jsou dnes československými zákony. Proto dosud nebyly realizovány ústní výpovědi nebo hrozby výpovědí, kterých se dostalo velkému počtu signatářů. Bude tu zřejmě tendence zbavit řadu lidí místa pro reorganizaci nebo jiné důvody, zdánlivě s Chartou nespojující. Formálně legální jsou také předvolání k technickým kontrolám vozidel a překoušení ze znalostí dopravních předpisů a s tím související odebírání dokladů. Dopravní inspektorát má jistě právo na namátkové kontroly, ale vybrat si namátkou právě signatáře Charty 77 a jejich příbuzné je příliš průhledné. Když se chce, vždy se něco najde a udělá-li Zdeněk Mlynář zkoušku, odebere se mu řidičský průkaz na základě anonymního oznámení, že trpí závratěmi. Smysl je pochybný i z hlediska moci - vždyť auta se lépe sledují než chodci a nebude-li někdo jezdit na chalupu, bude mít víc času psát. A že by kdosi doufal, že se z takových šikan někdo zhroutí, tomu snad nelze ani věřit.

Při překročení určitého bodu by se však mohla situace nebezpečně zvrhnout. Svědčí o tom pogromistické vystoupení důchodce Černého, případ studentky Kočové, zavřené na venerologické klinice, násilí proti ženě Pavla Kohouta, nebo výhrušné dopisy signatářům. Zneužití snímku Ládvyka Vaculíka se snaží přenést problematiku Charty na pole na němž nevyrostla a totéž platí o většině propagandistické produkce. Je třeba říci, že to, co se odehrávalo po tři týdny v noví-

nách, rozhlasu a televizi, překročilo všechny normy etiky, základní lidské slušnosti, ale i politiky. Pro lidi, kteří podepsali v Chartě dokument, vycházející z československých zákonů a nepožadující nic jiného než jejich dodržování se žádaly "nejpřísnější tresty", označovali se za renegáty a zrádce, narušitele socialistické výstavby, zaprodance nepřátel, služebníky antikomunistických centrál, připisoval se jim záměr znesnadnit dorozumění mezi národy a úsilí o trvalý mír, rozrušit spojení se Sovětským svazem a vyzývali se aby odpluli kam je to táhne. Jedna nepravda za druhou a jako v padesátých letech. Josefa Slánská vhodně upozornila prezidenta republiky, že termínu samozvanec u nás naposledy použil Václav Kopecký právě v souvislosti se jménem a nezákonnou perzekucí dr. Husáka. Ale na rozdíl od padesátých let, kdy se slušní občané často nemohli domyslet hrůznosti na ni páchaného pódvođu a slyšeli z rozhlasu vlastní hlasy doznán nebylo tentokrát přeloženo nic. Proto po první vlně překvapených shromáždění začaly rezoluce vznout.

Záměr smést Chartu ze zemského povrchu básněním vedl - jako často v podobných případech - k opačnému výsledku. Působilo jako dokonalá reklama. Co unavení lidé, uzavření do sokromí, považovali v nevědomosti nejprve za "dvůřní akci několika bláznů", se stalo středem společenského zájmu. Lidé začali žádat, aby byli s Chartou seznámeni a opatřovali si ji všemi prostředky sami. Přitom zjišťovali, že její text je srozumitelný a vyzývá ostatní občany a moc pouze k dialogu o tom, co rozvoji naší země prospívá a co mu škodí. Že nic nenavrhuje ani nevnučuje, netvoří opozici a přeje si jen jindy tak žádanou angažovanost jednotlivců pro veřejné věci. Plně se vyjevila rozpor mezi klidnou osobní iniciativou občanů a nereálnými, tiskem odhadnutým účinkem honičky na signatáře Charty.

Shromáždění v Národním divadle vypadá jako nový pokus moci formulovat poněkud realističtější postoj. Umělcům tu byl předložen tzv. pozitivní dokument a oni do té láčky vplnili. Je ovšem charakteristické, že do ND nebyli svoláni dělníci ani rolníci, nýbrž lidé závislí na mocenském kádrování, kteří jsou z hlediska primitivního populismu stejnými elitami jako Kohout, Vaculík či Havel. O příjmech mnohých z nich by se dal vyrobit daleko trapnější film, než jaký nám televize promítla o Kohoutovi. Nemusím snad rozvádět, že takov

hlediska jsou v rozporu i s nejdogmatictějšími oficiálními ideologickými postoji.

Můžeme-li však tuto novou tendenci hodnotit jako uznání faktu, že Charta zasáhla společnost mnohem hlouběji než očekávali organizátoři útoku proti ní, je to přece jen po krátké snaze uniknout českou uličkou silové hře faktů i brutálního siláctví těch, kteří by o faktech nejraději nic neslyšeli.

Vše, co se stalo, jen potvrdilo, že Charta nejen není pomluvou, ale že postihuje živé společenské problémy. Alternativy jsou zřejmé : celospolečenský dialog uvnitř vyspělé socialistické a středoevropské země se slušnou životní, kulturní a vzdělanostní úrovní nebo další, ještě nesmyslnější persekuce, přičemž signatáři vůbec nepožadují, aby moc vedla dialog s nimi, ale aby dialog probíhal v celé společnosti, jejímiž jednotkami jsou stejně jako každý jiný. Dokumenty Charty 77 na problémy pouze upozorňují, ale problémy jsou i bez nich a jen málokdo o nich ví. Pokud je moc začne konstruktivně řešit, třeba i se záměrem dokázat, že signatáři nemají pravdu, a otevře možnost tvárčivého dialogu ve všech oblastech našeho života, dosáhne prvního úspěchu. Byl by to úspěch všech, ať už zaujímají k Chartě jakýkoli postoj. Neboť nejde o postoj k Chartě, ale o odpovědný postoj každého občana k životu naší země a rozvoji československé socialistické společnosti.

31.1.1977

## Politická situace kolem Charty 77

/pokus o bilanci za leden 1977/

Dělat dobře špatnou politiku je mimořádně obtížné, někdy nemožné. To je jistě polehčující okolnost, posuzujeme-li celou tzv. normalizační politiku v Československu v posledních devíti letech. Přesto však tím nelze ani omluvit, ani vysvětlit politické třeštění, které sama moc rozpoutala na počátku ledna kolem Charty 77.

Schopný politik, který by se chtěl vyhnout tomu, aby Charta 77 rozvířila hladinu vnitropolitické i zahraniční pozornosti směrem pro něho nežádoucím, měl k tomu všechny možnosti. Mohl po nějaký prostě ignorovat publikaci tohoto textu v zahraničí, za týden se pak mohl zmínit o věci okrajovým způsobem. Mohl hledat cesty, jak ztuhnut skutečné společenské příčiny, které ke zrodu Charty vedly, tj. jak rozředit /je-liže už nemá možnost rozřešit/ skryté napětí, po léta vzrůstající proto, že se nezměnila a nativně trvá na diskriminaci skupin občanů, kteří se stále ještě nezvzdali svých kritických názorů na "normalizační politiku".

Neschopný politik se mohl pokusit o totéž nešikovně a proto s určitými maléry. Ale jen ten, kdo politikem vlastně není, kdo snad drží ve svých rukou mocenské prostředky, ale po politiku chápe prostě vynucení prosazení svých extremistických, sektářských postojů bez ohledu na potřeby občanské společnosti, kdo se při tom v skrytu duše střetně bojí tušné slabosti své pozice - jen ten by mohl vědomě rozpoutat to, co, co se podobá represivní a propagandistické kampani v Československu od počátku ledna. Buď tedy někdo takový má značný vliv na naši oficiální politiku, anebo k lednovému politickému třeštění došlo nahodile, tím, že z nějakých příčin se první kroky vymkly kontrole a pak už se kampaň řítí jako lavina, již není nikdo včas účinně čelit.

Ať už tak či onak - vpálitice jsou koneckonců vždy důležitější výsledky a důsledky. Pokusím se tedy především o jejich bilanci - tak jak to je možné udělat narychlo, v "pelních a mínkách" situace.

1. Oč jde v Chartě 77 a co si z toho udělala politická moc

Obsahem Charty 77 je, jak známo jediný problém : rozpor mezi existující perzekucí skupin občanů za jejich politické či jiné přesvědčení a mezi tím, že formálně se vláda hlásí k Mezinárodním paktům o lidských právech, které podobnou perzekuci vylučují. Není to rozpor malý. Svým způsobem je to skutečně politický klíčová otázka, či jedna z klíčových otázek. Přesto však tento problém sám o sobě nestaví ještě do centra pozornosti celý komplex rozporů současné československé reality, jak to posléze dokázala oficiální propaganda, a represe.

Vše, co bylo v Chartě 77 napsáno, bylo již mnohokrát psáno a řečeno před tím. Doklady o diskriminacích jsou všeobecně známy doma i v zahraničí. Věcně tedy nebyla moc postavena před žádný nový problém, byl jí jen v určité situaci poněkud odlišným způsobem prezentován problém dávno známý. Snad ovšem právě tato situace a tento způsob ovlivnily první kroky mocenské reakce. Pár měsíců před bělehradskou konferencí o kontrole plnění závěrů z Helsinek, v situaci, kdy vnitropoliticky si moc vůbec nemohla přát ohňostroj politických útoků, nýbrž usilovala o příznivější klima pro řešení celé

řady neodkladných / a ne populárních / ekonomických problémů - v této situaci se objevila Charta 77. Odlišný způsob prezentace otázky - tj. nikoli individuální vystoupení nebo protest desítky známých jmen, nýbrž protest několika stovek lidí, oznamující systematickou občanskou aktivitu těchto lidí, opřenu o právní řád /zejména ratifikované Mezinárodní pakt o lidských právech / - do vše někoho tak pobouřilo a postrašilo, že přestal vidět vše ostatní v normálních barvách a proporcích. Někdo tu uviděl "organizaci" - a někteří lidé, kteří tak věří, že všechno lze "naorganizovat", se přízraku organizace bojí jako čert kříže. Možná, že vzniklou situaci překotně a špatně zhodnotil i někdo jako Prahu, neboť Charta 77 se objevila v době, kdy problémy podobného druhu začaly poutat pozornost také v Polsku a ND /a - byť i již navyklym způsobem - i v Sovětském svazu/.

Cím více byl první reagující krok moci ovlivněn iracionálními faktory /zlobou, strachem, motivou agresivitou/, tím více se musil podobat chování nikoli myslivého politikale pavlovovského pokusného pejška. Převládly podvědomé reflexy, získané dávno dříve v jiných situacích a podmínkách reflexy padesátých let. Zamlsat, oš jde. Neřisakutevat, nejednat. Potlačit. Vypustit policii po stopě. Někoho zavřít jiného vyhodit z práce. Všechny pomluvit. A organizovat si "podpora lidu" - rezoluce, prohlášení, podpisy pořadující tresty pozemské i pekelné.

Nedomyslelo se ovšem, že tento způsob reagování vyvolá nutně a nezadržitelně některé nechtěné a neplánované důsledky, pro samu moc nepříjemné. Samozřejmě, že se povedlo i zstrašení. Lidé se právem vědycky bojí, vidí-li řádit iracionální a bezuzdné násilí, bojí se zloby, motivosti moci, neboť ta má prostředky, jak jim pošramotit jejich život. Ale - bilancováno koncem měsíce - zastrasení se zase nepovedlo tak účinně, jak by asi bylo potřeba /o tom v další kapitole. A navíc - viděné jenom vnitropoliticky - jsou tu ony nechtěné důsledky.

Na politické scéně se objevily figurky, postupně již samotnou mocí odložené do zákulisního odpočinku. Antonín Černý, Vilém Nový a podobní "dýchodci" jakoby určují v televizi a v rádiu linii strany. To sotva mohou vřtat ti, kdo v politickém vedení dobře vědí, že po nějakém týdnu bude nutno tyto postavy z jiné komedie zase přecně ukládat na scéně. má-li se hrát nikoli fraškovitá repríza nepotřebných scénale hra o řešení ekonomických a politických problémů současnosti. Sotva lze najít třeba v referátu L. Strougala ze září loňského roku o problémech našeho strojírenství místo politické linie, jakou by politickému životu předepsal A. Černý. A přitom všem právě problémy, jejichž malou část podhalil onen referát o strojírenství, tu jsou a bude je nutno řešit. Atmosféra, vyvolaná kampaní proti Chartě 77 pro to vytvořila nikoli vhodné, nýbrž naopak zcela nevhodné předpoklady.

Nikoli Charta 77 sama osobě, šířená sice ve stovkách strojopisných kopií, ale přece jen - pokud by byla ponechána sama sobě - uzavřená do vymezeného prostředí, ale oficiální kampan proti ní udělala z otázek diskriminace skupin občanské otázku, k níž je soustředěna politická pozornost uvnitř země. Již po týdny je to vnitropolitická otázka číslu jedna. Zájem o vlastní text Charty 77 byl povzbuzen tak, jak by to nikdo nemohl dokázat. Je při tom samozřejmě, že kdokoli si Chartu sám přečte, udělá si také úsudek o postupu politické moci proti ní. Není při tom ani tak důležité, zda týž člověk

pak na svém pracovišti trpí, aby i on byl jako anonymní jednotka pracovního kolektivu svého závodu započítán mezi ty, kdo "odsoudili ztroskotance a samozvance". Trpí to ze strachu, nikoli z přesvědčení. Lidí, kteří opravdu z přesvědčení vyhlašují silácké výhrůžky na adresu signatářů Charty 77 je v národě zanedbatelně málo. Setva více než těch, kteří opravdu z přesvědčení považovali srpnovou vojenskou intervenci v roce 1968 za nutný krok k zachráně socializmu. I v prostředcích, kde by zájem o problematiku Charty 77 sám o sobě buď vůbec nebyl nebo byl jen okrajový /protože tato prostředí sama nejsou citelněji postižována diskriminačními kroky v posledních devíti letech/, byl tedy takový zájem oficiální kampaní vyvolán. Na způsobu vedení kampaně pak lidé vidí že signatáři Charty 77 se nebrání proti větrným mlýnům, ale že se brání proti reálnému násilí: toto násilí předvádí ka pan celému národu a tím v jeho očích plně ospravedlňuje postup signatářů Charty 77.

Jestliže tedy ještě 7. ledna /kdy text Charty 77 vyšel v zahraničí/ měla vláda před sebou jen další z mnoha již předcházejících protestních aktů diskriminovaných občanů, má dnes před sebou pozměněnou vnitropolitickou situaci - a to nikoli ve prospěch svých vlastních dlouhodobějších záměrů a potřeb. Způsobila si to ovšem v podstatě sama.

V podobné situaci by ovšem mělo každé politické vedení koneckonců časem řešit otázku, zda je či není schopno řídit věci byť i jen ve svůj vlastní prospěch. Mělo by konkrétně řešit problém, co a kdo mu v tom vlastně brání. Tvrdit, že to vyvolal protivník - to přece vlastně znamená přiznat právo protivníkovi, oponentovi schopnost mít rozhodující vliv na situaci. A to snad v případě Charty 77 opravdu nelze vá ně tvrdit: že by tři stovky diskriminovaných jednotlivců mohly ovlivnit víc než celá politická moc?

## II. Mese účinnosti strachu a problém morálky v politice

Politická moc v dnešním Československu sama ví, o č se především opírá. Deziluze a rezignace po násilném potlačení politické linie roku 1968 vnější přesilou zplodila vhodné podmínky pro to, aby lidé masově hledali východiště ve svérážné "dohodě" s mocí: ve veřejné sféře se podrobí vyžadovanému rituálu souhlasu s tím, co moc dělá - a moc jim za to umožní žít mimoveřejně, mimopoliticky, soukromě docela slušně a nechá je jako soukromníky na pokoji. Kdo chce být nadprůměrně oficiálně preferován, může toho dosáhnout horlivou nadprůměrnou službou politické moci. Vcelku moc také trpí, aby si každý myslel svoje - jen říkat to nemůže. V Čechách situace nijak nová, spíše historicky až moc dobře známá.

K zajištění této "dohody" ze strany moci ovšem nutně patří strach, který je jejím nejdůležitějším garantem. Strach z toho, že kdekoli vybočí z rámce "dohody", bude postižen v práci a výdělku, s celou rodinou a dětmi.

Občané samozřejmě vědí, že s morálkou je taková "dohoda" jaksi ne docela v souladu. Ale v normálních, relativně pokojných každodenních časech to řeší většinou na úkor morálky a ve prospěch plnějšího ukojení svých spíše neduchovních potřeb. Není to nic hodného chvály, ale také nic nevidaného a mimořádného v moderních společnostech, ba ani v historii. V Čechách pak zase zvláště ne.

Kampan proti Chartě 77 se viditelně dotkla i této hlavní společenské základny "normalizované" politické moci u nás. Nebot podstatnou vlastností této základny je, že občané jsou ve své mase ponecháváni relativně v klidu, že za svůj soukro

mý život musí platit jen obvyklé, dohodnuté dñě : účast na scházích a v průvodech, pasivní souhlas s různými kroky moci, členství ve všelijakých celonárodních organizacích, vložení hlasovacího lístku do urny při volbách stá. Vypsání jakýchkoli "mimořádných daní" je však riskantní, neboť potenciálně vždy narušuje již nevyklou rovnováhu : na občanec se chce najednou něco navíc, aniž se jim za to něco navíc nabízí a dává.

Fakt, že pod Chartu 77 se plnými jmény za současných podmínek podepsalo na tři sta lidí /a nyní už vlastně na pět/ sám o sobě znepokojivě působí na vnitřní kompromis, který občan, žijící podle zmíněné "dohody" s politickou mocí, v sobě stále nosí a který i bez toho ho občas znepokojuje. Je to výzva tomuto kompromisu. Ať už si občan říká, že je výzva blázná, snilká, lidí nerealistických či lidí, kteří vlastně nemusejí už o nic bát, protože nemají co ztratit - přece jen je to výzva. Někteří lidé jsou neradi, že vůbec vznikla, protože je ruší z jejich vlastního klidu a takové vyrušení se vlastně vnitřně pořád sami v sobě bojí. Ale kdo zcela všichni, kdo žijí podle uvedené "dohody", jsou velice neradi, jistě-li sama oficiální moc jejich vnitřní problém a vyhrocuje ho až po krajní mez tím, že od nich žádá, aby svým vlastním jménem odsoudili Chartu 77 a její stoupence. Navíc to dělá, aniž za to cokoli nového slibuje, jen zachová již bez toho daného statu quo. To je i pro kramářskou moudralku, podle níž mnoho lidí v "dohodě" žije, vlastně nepotivě.

Schopný politik by se všemi prostředky snažil vyhnout tomu, aby do základní "dohody" s lidem nešetrně štoural. Změna v situaci, kdy stejně - ať chce či nechce - musí daný rituál souhlasu tiše zvyšovat, protože musí tiše zvyšovat cny a protože - jak se u nás říká - "se nemůžeme vyhnout některým důsledkům krizových jevů ve světovém kapitalistickém hospodářství".

Přesto však i v tomto ohledostivém bodě ztratila politická moc v politickém pomatení kolem Charty 77 cit i míru a spustila podpisové akce pracujících proti Chartě 77. Snad s tím někdo chtěl ověřit účinnost strachu v praxi. Snad někdo tím chtěl účinnost strachu zvýšit. Snad nějaký extremistický sektář v politice propadl blouznění natolik, že si opravdu myslel, že národ smýšlí tak jako on sám. Ať už však k takovému kroku došlo z jakýchkoli příčin, jeho výsledek není ze pro moc příznivý a je tu mnoho nechtěných důsledků pro moc sloveně nepřiznivých.

Předně se při tom ukázalo, že odpor k jednání s lidmi ko s nemylčím stádem je v naší společnosti větší, než snad se někdo domníval. Hlasy, žádající před podpisem odsuzující rezolucí, aby lidé byli s Chartou 77 seznámeni, se vyskytovaly velmi často. Většinou to vedlo k ústupu moci od původního záměru nutit shromážděné lidi podpisovat jednotlivě svými jmény takové rezoluce; věc se vyřešila tím, že jménem tolika a tolika desítek, stovek či tisícovek pracujících se podepsaly "složky" - vedení pracoviště, organizace KSČ a ROH a pod.

Nemám samozřejmě k dispozici objektivní statistické poklady o síle těch či oněch tendencí při tzv. podpisové kampani. Snad je má alespoň oficiální moc a nechť s nimi pracuje. Nesporné však je, že typickou se forma individuálního podpisování nestala v závodech, mezi dělnickou třídou. Tu zastupovaly "složky" v závodech a vybraní mluvčí - jednotlivci nebo menší kolektivy. Ani v jiných výrobních odvětvích /včetně JZ tato forma nemohla být použita výrazněji. Typickou se naopak stala v úřadech a institucích, kde samo pracovní zařazení je přímo závislé na administrativních mocenských centrech. V

těchto prostředích ovšem je řada lidí, kteří takto podepisovali v posledních čtyřiceti letech tolik různých prohlášení loajality k toliko různým politickým směrům, že cena dalších projevů loajality je tu politicky /a tím spíše morálně/ zanedbatelná.

Nucení lidí k podpisovým akcím proti Chartě 77 zároveň vyvolalo ještě další nežádoucí důsledky. Jednak se našlo i v mimovýrobních, závislých prostředích relativně dost je notlivců, kteří to odmítli. Okruh lidí, kteří dali občanům šifřím v "dohodě" s mocí morální výzvu, se tedy nečekaně rozšířil. A to nikoli o lidi pro daný kolektiv neznámé, ale o jejich vlastní spolupracovníky. Dále pak ti, kdo podepisovali ze strachu, aby nebyli existenčně a jinak postiženi, byli politickou mocí veřejně a hrubě poniženi. Nesou svůj podpis v sobě jako skvrnu na vlastním svědomí. To v nich budí větší odpor a často skrytou, ale hlubokou nenávist vůči těm, kdo je ponižili před jejich vlastním svědomím, před jejich dětmi, spolupracovníky a často před širší veřejností /např. uveřejněním jmen těchto lidí v novinách atd./.

Politicky viděno je tedy důsledkem pokusu rozpoutat jmenovitou podpisovou kampaň proti Chartě 77 jen velmi malý úspěch, zato však velký neúspěch. Pokud se měla zkoumat míra účinnosti strachu, musí moc - je-li schopna objektivního hodnocení - vidět, že je menší než se snad předpokládalo. Ve výrobních prostředích moc sama raději včas ustoupila a nejistě lidi přespříčila. Výsledkem akce je zároveň růst skryté nespokojenosti i takových vrstev, které před tím byly ochotny žít podle "dohody" o rozdělení veřejné a soukromé sféry života. Myslím, že problémy, před které bude vláda nutně postavena, až kampaň proti Chartě se vyčerpá, problémy zejména ekonomické, nikterak růst nespokojenosti tohoto druhu nepotřebují, ba právě naopak.

Z hlediska zasažení morálního citění a vědomí lidu jsou pro moc důsledky kampaně ještě horší. Obecně platí, že každá situace, v níž silný a mocný pronásleduje slabšího a bezmocného, staví civilizovaného člověka na stranu pronásledovaného a nikoli pronásledovatele. To je nutno mít na zřeteli i v politice, dokonce bez ohledu na to, za co je kdo pronásledován. Připočítáme-li k tomu, že v celonárodním vědomí je zároveň jasné, že pronásledovaná skupina stoupenců Charty trpí za to, že vyslovila to, co se ostatní vyslovit bojí, ale také si to většinou myslí - pak je politicko-morální pohra oficiální moci v kampani proti Chartě 77 už docela zjevná.

Oficiální kampaň proti Chartě sama zveličila tuto petici či protest do rozměrů, v nichž se se vším všudy rysuje rok 1968. Strach má totiž vždy velké oči. V morálně-politickém smyslu tím ovšem oficiální kampaň pomohla oživit celonárodně nejbolestnější zážitek nedávných let - srpen 1968. Nechci usuzovat, zda za to politická moc dostane pochvalu i bo se ze strany těch politických sil, jež si naopak /ze svého hlediska zcela rozumně/ přejí, aby se na srpen 1968 postupně zapomnělo. Vnitropoliticky je však důležité, že tím oficiální kampaň propojila časem již oddělované generační postoje a propojila také kritické proudy, vycházející politicky a světovězorevě z různých, v mnohém často protichůdných východisek.

Mezi mládeží je o Chartu 77 mimořádný zájem, lze dokonce říci, že je to poprvé, co nějaké vystoupení kritiků dnešního režimu vyvolalo výraznější ohlas mezi mládeží. Této mládeži bylo v roce 1968 asi 10-15 let a vlastní zážitek této

dobu tedy v sobě nenese jako politicky pochopený zážitek. Kampaní proti Chartě 77 však ve vědomí mládeže spojuje nejasné /vlastně dětské/ osobní zážitky s problematikou dneška, s otázkami, jímž už mladí sami rozumějí jako svým vlastním problémům.

To všechno je tedy pro moc mnohem více neúspěchem než úspěchem. Jen v jediném případě znamenala moc v podpisové kampani přece jen relativní úspěch : v případě prohlášení uměleckých svazů ze dne 28. ledna. Zřejmě tou dobou již by krach extremistů natolik jasný, že se ke slovu dostaly politické proudy uvnitř mocensko-politické struktury, jež se orientují na postupné snášenlivější, kompromisnější řešení /či opět spíše řešení/ vnitropolitických konfliktních situací. V tomto prohlášení uměleckých svazů totiž již bylo vůbec vypuštěno samo slovo Charty 77. Podpisy se tu sbírají pod souhrnem rituálních politických frází, jež nevybočují za rámec běžné a po léta vybírané "danč" ze strany politické moci. Přívalem těchto frází se pak cudně krčí vtečka o pohrdání "těmi, kdo v nezkrtné pyšce, ješitné nadřazenosti, sobecké zájmu nebo dokonce za urzký peníz se káckoli na světě... odtrhnou a izolují od vlastního lidu"; a teprve v této vtečce je ještě uvnitř zabaleno konstatování, že "také u nás" se našla taková skupinka odpadlíků a zrádců. Je to tedy jakási luxusní balení, přizpůsobené jemnějšímu vkusu "kulturní fronty". Až k takovému prohlášení "de luxe" musela ustoupit, až se pod ním objevilo i několik jmen, jež v národní kultuře /nejména v divadelnictví/ opravdu něco znamenají bez ohledu na politickou konjunkturu.

Morální problém, který z toho plyne, je ovšem problém nositelů těchto jmen i stovek dalších slušných lidí, kterým ovšem tato jména dávají něco jako morální alibi. Viděno z politického hlediska je to ovšem úspěch té linie uvnitř politické moci, která se snaží o kompromisní řešení konfliktů a po rážka linie extremistické, která jinak v celé kampani až do konce ledna vysloveně vládla. A to samo o sobě je už relativním úspěchem platformy Charty 77, neboť důsledně prováděný pokus o kompromisní východiska z konfliktních situací by časem musil dojít i k tomu, aby se hrubé potlačování práv velkých skupin občanských zmírnilo - a viděno dlouhodoběji - konec konců odstraňovalo.

### III. Situace různých politických orientací a směrů

Jakkoli politický život v Československu vypadá pro povrchového pozorovatele v posledních letech jednobarevně šedě je to jen zdání. Všude viditelná šed je jen plísňovým povlakem, pečlivě pěstovaných a ošetřovaných oficiální mocí, pod nímž však je skryta mnohem pestrobarevnější paleta skutečných politických orientací a směrů. Platí to jak o světě potlačovaných oponentů a kritiků, tak o světě oficiálních politicko-mocenských struktur.

Charta 77 nepochybně překvapila oficiální moc mimo jiné tím, že na rozdíl od dřívějších protestů a peticí nebyla politicky jednobarevná. Moc si již zvykla na to, že několik desítek jmen /s malými obměnami/ se objevuje pod různými protesty a peticemi. Šlo převážně o jména komunistů, zbavených člnství v KSČ proto, že setrvali na politické linii této strany z roku 1968. A teď najednou je tu Charty 77 se stovkami jmen kde vedle sebe najdeme komunisty a marxisty, křesťany i lidi známé jako odpůrci a kritiky komunistické politiky či marxismu. Pro oficiální propagandu to má jediné vysvětlení, které do uzavření stále omílá ve všech sdělovacích prostředcích :

tito lidé se spojují, protože jsou všichni vlastně "agen imperialismu", protože je spojuje "nenávisť k socialismu", "pohrdání lidem", popřípadě různé společné vlastnosti jako je "nezkrotná pýcha", "zmařené osobní ambice" atd. atd. Všichni jsou prostě "stroskotanci".

Jen máloco ukazuje tak názorně neschopnost normalizace politiky pochopit vůbec, co se ve společnosti, kterou snaží ovládnout, vlastně děje. Primitivní uvažování těch, kdo jsou u moci, dělá jednoduchou analogii: vědouce, že všechny drží pohromadě nejčastěji právě jenom to, že jsou "u moci", předpokládají, že stejně tak se sjednotí ti, "u moci" nejsou - a to za jediným účelem: k moci se dostat. Je to primitivní myšlení lidí, jejichž celá osobnost stojí a padá s jejich zařazením do oficiální, systemizované struktury důležitosti. Kdyby byli z této systemizované struktury vyřazeni, zmizí docela jejich osobnost, jak se říká - po nich neštěkne. I kdyby dostali všechna občanská a lidská práva, zaručená Mezinárodními pakty, na významu jim to nedá. Neboť by jen získali právo projevit se. Ale co by vlastně měli projevit, aby to stále za řeč, nemajíce moci?

Příčiny politické a světonázorové pestrobarevnosti píšů pod Chartou 77 jsou však docela jiné než společné ambice těchto lidí "dostat se k moci". Nikdo z nich nepotřebuje být "u moci", aby mohl realizovat svou občanskou aktivitu. Tito lidé se domáhají jenom a výlučně práva na to, aby v souladu s normami, zakotvenými v Mezinárodních paktech o lidských právech, mohli projevit a uplatnit své názory, přesvědčení, svou pracovní kvalifikaci, realizovat svou potřebu žít i jiným okruhem problémů než jsou problémy holé soukromé, osobní existence a zajištění materiálních potřeb takové existence. Kdyby jim tato práva byla reálně poskytnuta, stačí jim to k realizování vlastní osobnosti, k její společenskému a lidskému uplatnění. Proto se sjednotili na požadavku těchto práv - nikoli na nějakém společném /byť třeba opozičním/ politickém programu. Proto je ona pasáž "Prohlášení Charty 77", která jasně říká, že nejde o žádný politický program, nýbrž jen o snahu zajistit všem občanům formálně deklarovaná práva, pasáží nikoli taktickou /jak domnívá moc/, ale hluboce pravdivou, zásadní.

Kdyby politická a občanská práva u nás byla opravdu realizována v tom přesném vymezení, jaké dávají Mezinárodní pakty, dojde samozřejmě mimo jiné k tomu, že právě signatáři Charty 77 se mezi sebou začnou přit o totázky, na které nejlépe ani nepředstírají, že mají shodný názor. Docela jistě by začala diskuse mezi marxisty a nemarxisty. Ale byla by právě diskuse, nikoli potlačování jedné strany druhými bez řeči o problémech, o které je spor. Politická a světonázorová divergence na straně stoupenců Charty 77 je faktem. Ale stejným faktem je to, že v otázkách, jichž se Charta dotýká, je mezi nimi jednota.

Tato jednota znamená v podstatě to, že pod letitým tlakem zvěle a násilí politické diktatury u nás pochopily různé politické orientace i směry, že ke svému normálnímu životu a uplatnění potřebují prostě atmosféru politické demokracie, atmosféru reálně účinného právního řádu. Oproti létům před rokem 1968 je tu podstatná změna v tom, že takovou nutnost pochopili i komunisté a marxisté, vyvržení ze sféry privilegované vrstvy do normálního světa pracujících občanů této země. Nás, komunisty - tj. komunisty - reformátory z roku 1945 - v tomto smyslu rovněž změnila životní zkušenost poslední let. Jsou totiž věci neodmítnutelné slovy a úvahami, jsou věci, jichž se člověk opravdu zmocňuje jen vlastním prožitkem re

ných situací. Jak ví už lidová moudrost, sytý hladovému nevěří. Přesnější by snad mnohdy bylo říci, že jeden druhého nechápe. A obdobně to platí i o privilegovaných a utlačovaných v diktátorských systémech. Paradoxní zásluhou normalizované KSČ v posledních letech je to, že doslova dokopala statisíce komunistů k pochopení významu politické demokracie i pro přesvědčené marxisty a komunisty samotné. Jsou to ti lidé, kteří bez vlastního zážitku diskriminace se snad mohli dostat k obhajobě tolerantnějších a pružnějších metod politické vlády, ale nedostali se k vnitřnímu pochopení nedělitelnosti občanských a politických práv. K tomu jim dopomohl až vlastní životní zkušenost - nejužitečnější školení, jaké jim kdy jejich mateřská KSČ poskytla.

Někde daleko za tímto reálným vývojem v naší společnosti se plouží stupidní myšlení oficiální propagandy se svými řečmi o sjednocení "na příkaz nati-komunistických centrál" nebo za "mrzký peníz". Jak sama dobře ví, příkazy z jakýchkoli centrál a peníze /či jiné nejhrůznější formy korupce/ mohou udržet jen docela pochybnou a vnější jednotu lidí, kteří se bojí a zároveň touží po hodnotách, které lze koupit.

Pohlédneme však také dox světa oficiálních politicko-mocenských struktur, kde to navenek vypadá, jako by tam nebylo žádných rozdílných orientací a proudů. Nejde vůbec o to, zda se na posledním zasedání jakéhosi mocenského orgánu pohádali XY a YZ. To nemusí mít také vůbec žádný jiný než osobně konkurenční a rivalitní význam. Jde o to, že celkově i ve sféře oficiální moci lze poslední dobou stále výrazněji pozorovat dvě trvale neslučitelné tendence. Jedna z nich se snaží v podstatě žít z minulosti a v první řadě vidí problém tam, kde se "objevuje nebezpečí", že se cosi, co už tu bylo bude opakovat : že se bude opakovat rok 1968, že se bude opakovat únor 1948 a co všechno ještě. Nositelé této tendence žijí v absurdním světě vlastních příznaků a všechno současně všechno nové nazírají optikou tohoto "světa za zrcadlem". Vyvolává v nich strach všechno, co jim připomíná situace, v nichž se v minulosti sami nejvíc báli - o svou pozici a vliv v mocenské struktuře. Tato extremistická tendence prosazuje v posledních letech stále znovu a znovu bezperspektivní axi orientaci vnitřní politiky, jejíž součástí je snaha nikdy nedat nikomu právo a svobodu, aby vyjádřil kritické názory a postoje nad rámec moci stanovený - neboť to právě by byl začátek, jehož konec nelze dohlédnout /na jehož konci stojí nteré ze strašidel - například rok 1968/. Je to snaha udržet do smrti v bezprávném postavení zejména ty lidi /i s potomstvem/, kteří už "jednou ukázali, co jsou zač", tj. kteří kvoli stáli v nějakém názorovém či politickém střetnutí v opzici k této extremistické tendenci a jejím nositelům. Je to tendence, neschopná řešit správně nové a neodkladné společenské problémy z hlediska potřeb samotné moci; je bytostně neschopná řešit zejména věčné ekonomické a sociální problémy, neboť její nejvlastnější doménou je čistě politicko-ideologická sféra, spojená přímo se sférou holého násilí proti všemu, co strnulým ideologicko-politickým schématům a absurdním názorům jejich nositelů odporuje. Rok 1968 ukázal mimo jiné že z vnitropolitického poměru sil by tato tendence vždy vyšla jako poražená, že naše společnost sama by její nositele odložila mezi monstrózní rekvizity historických peripetií v voje. Jen s vnější pomocí, jen podpořena vnější silou se mohla ve vnitřní politice znovu nejenom objevit, ale získat a podržet si v mnoha situacích rozhodující politicko-mocenský vliv.

Druhá tendence ve sféře oficiální moci je naopak tenden

ci, která realističtěji vnímá skutečné problémy, zejména problémy ekonomického vývoje. V podobě, v níž dnes existuje, není tendencí demokratickou a politické demokracie se koneckonců také bojí. Její pohled však není natolik zastřen minulostí a stupidní vírou ve všemohoucnost násilného vnučování schémat reálnému společenskému životu, že přece jen registruje i reálné problémy a snaží se na ně reagovat tak, aby nedůstily v konflikty pro moc samu neřádnou zbytečnost. Odtud sklon k hledání způsobů, jak postupně fedovat napětí tam, kde vzniká a je pro racionálnější postupující politiku překážkou. Tato orientace by zřejmě - kdyby byla dosti silná - řešila i konflikt mezi mocí a diskriminovanými velkými skupinami občanů takovými kompromisy, aby to umožnilo vládě relativně v klidu provádět zejména potřebnou ekonomickou a sociální politiku. Je to tendence pragmatičtější podřizující ideologicko-politická schémata pragmaticky pochopeným potřebám moci. Rok 1968 ukázal, že tato tendence je v mocensko-politických strukturách velmi výrazná, že spolu s ní se může rozvíjet za jistých podmínek i úsilí o skutečnou politickou demokracii, jakkoli pomalými a dílčími reformními kroky. Kdyby nebylo vnějšího zásahu do vývoje naší společnosti v srpnu 1968, byl dnes zhruba na této bázi dosažen zřejmě stav, který by otevíral cestu k rozvíjení politické demokracie na bázi socialismu. Zkušenosti však ukazují, že jednak tato tendence byla po roce 1969 velmi citelně oslabena co do posic, které v mocensko-politických strukturách zaujímají její nositelé, jednak nikdy během posledních devíti let nedokázala efektivně uskutečnit žádný vážnější reformní krok ve směru efektivního snížení napětí, je neustále plodí nadvláda tendence extremistické.

Politické třesnutí kolem Charty 77 bylo v lednu letošního roku novým skrytým měřením sil obou tendencí ve sféře oficiální moci. Nositelé realističtější tendence mají dokonce sklon vyčítat stoupencům Charty, že tak nerozumně vystavili jejich pomalé rozumnější úsilí náporu extremistických sil; vycházejí z názoru, že tím stoupenci Charty ohrozili i své vlastní zájmy, jež by je - správně viděny - srazili měly vést k podpoře snah o umírněné reformy v duchu "pokroku v mezích zákona", již ze naška tradičního.

Ve skutečnosti je tomu podle mého názoru docela jinak. Jednak není jisté, že lednové intermezso dlouhodobě posílilo extremisty a oslabilo racionálnější tendenci. Naopak, s tím, že další vývoj ukáže spíše opak - pokud ovšem racionálnější tendence se sama neutopí ve zcela neúměrné zbabělosti svých vlastních nositelů v okamžicích, kdy propuká konflikt. Jednak je třeba, aby se i nositelé oné racionálnější tendence zamysleli kriticky nad vlastním postupem v uplynulých letech. Kdyby byli totiž cosi efektivního opravdu dokázali, kdyby aspoň v nejvík klavějších výstřelcích výrazněji prosadili protixtremistický kurs / a nezůstalo vždy jen u polovičatých slov a slibů bez praktických výsledků / - nebyla by se situace těch, koho vyjadřují stoupenci Charty 77, stala tak bezvýhodnou a nemusila proto plodit takovou formu protestu, jakou je Charta 77.

Namísto faktického snižování napětí ve společnosti vůči i tato realističtější tendence uvnitř oficiální moci ve skutečnosti jen podporovala stav, v němž se udržuje jakási rovnováha s extremisty a nikde nedochází ke jejich porážce. Tímto stavem logicky a nutně nabývá pak formu režimu osobní moci. Zdánilivě nedochází ke konfliktu, neboť obě rozporné politické tendence udržují na vrcholu mocenské pyramidy cosi navenek podobného absolutnímu vládnutí. Ve skutečnosti však vždy v dějinách byli absolutní vládaři produktem vnitřního

rozporu ve sféře moci. Jen někteří z nich dokázali ze své pozice opravdu věcně řešit i společenské problémy a otevřít /jakkoli často absurdními prostředky/ cestou historického pokroku. Ke jménům takových výjimečných jedinců pak učebnice dějepisu připojí přídomek "osvícený", někdy "Velký", případně také "Hrozný". Ke jménům ostatních se nepřipojuje nic, neboť by tam patřil jediný přídomek - vladař "Trapný". Vladaři tohoto typu nedosáhli v dějinách nic kromě ukojení vlastních mocenských ambicí, ješitností a duté velikášství.

Pod příkrovem režimu osobní moci zůstává tedy i dnes u nás také ona realističtější a racionálnější tendence za skutečnými potřebami vývoje socialistické společnosti. Snad v nějaké jiné zemi je obdoba této tendence v souladu s vlastními potřebami společnosti. Ale u nás ne. Pokud tato tendence nedokáže navázat vnitřní kontakt s těmi potřebami společnosti, které vyžadují rozvoj politické demokracie a překonání forem byrokratické politické diktatury, rozvoj občanské společnosti a překonání prvků předobčanských, nevolnických rysů v chování politické moci - potud bude vždy tendencí stagnační. Taková stagnace by mohla být co do formy kultivovanější a pro občany snesitelnější než život podle představy extremistů, přesto však zůstane stagnací. Bude navíc vždy lidem této země pocítována po právu jako stagnace vnucená násilím, jako plod přezírání historického vývoje našich národů, jako důsledek pohrdání specifickými potřebami národního vývoje.

#### IV. Mezinárodní ohlas a důsledky tažení proti Chartě 77

Mezinárodní ohlas kampaně proti Chartě 77 v lednu byl - snad pro všechny zúčastněné strany a proudy - mimořádně velký a ingenzivní. Oficiální propaganda se snaží zúžit celou problematiku a vybírá si jen to, co se zdánlivě hodí k důkazu jejího tvrzení, že Charta 77 posloužila zájmům "reakce, která je proti politice mírového soužití a proti závěrům konference v Helsinkách". Není pochyby o tom, že šlapeli něčím tak hrubě a soustavně po závazcích, které sám oficiálně přijal v oblasti lidských práv, jako to dělá moc v Československu, využijí toho všechny politické síly, které ve skutečnosti také nebojují za uplatnění lidských práv, ale mají své vlastní, politicky reakční zájmy. Ubchoť pozice politické moci však pouze zdůrazňuje to, že se v takové situaci snaží svalit odpovědnost na oběti vlastního násilí, které s hlasitě brání. Odpovědnost odividně spočívá na tom, kdo právo porušuje, nikoli na tom, kdo se proti tomu brání.

Typické pro celou kampaň proti Chartě 77 ovšem je, že oficiální propaganda drtivou většinou hlasů, které se v zahraničí pozvedly na obranu stoupenců Charty, musí prostě zamlčet. Neboť jakmile by přiznala, kdo všechno a proč se Charty 77 zastává, bylo by už nemožné tvrdit, že na obranu Charty 77 povstala "mezinárodní imperialistická reakce".

Od protestů demokratických buržoazních vlád a parlamentů - tj. těch oficiálních sil, s nimiž bylo dojednání v Helsinkách uzavřeno - přes liberální humanistické proudy k socialistům a komunistům v západní Evropě se ve věci odsouzení perzekucí v Československu vytvořila jedna souvislá politická fronta. A jsou to právě komunisté /italští, francouzští, britští, švédští a další/ a socialisté, kteří otevřeně poukazují na základní souvislosti - na násilné potlačení politiky KSČ v roce 1968 jako na prvo příčinu dnešního stavu v Československu.

Mimořádnost situace navíc charakterizují i některé jiné

momenty. Tak např. první veřejné stanovisko v oblasti politiky vůči zemím Varšavské smlouvy bylo formulováno u příležitosti kampaně proti Chartě 77 na jedné straně novou Cartrovou administrativou v USA a na druhé straně tiskem nového politického vedení v Čínské lidové republice.

Postup nové moci v Československu v lednu proti Chartě 77 způsobil, že se doslova zhroutily sporé výsledky, jež tak pracně budovala po léta normalizovaná čs. diplomacie ve snaze moci se vůbec objevit ve společnosti. Obtížné přijetí této dány ve společnosti je důsledkem toho, že jí po srpnu 1968 - přes všechna "Poučení" a jiná vlastní usnesení - přece jen málokdo vážně bere jako diplomacii suverénního státu. Blouho a urputně se pracovalo na tom, aby se tento kaz nějak zašminkoval. Nakonec už to normalizovaná zahraniční politika dotáhla tak daleko, že byla v situaci dány, která se - má-li špatné osvětlení a dobrou švedlenu - přece jen ve společnosti objevit může a už se pořád nemluví o tom, že má s sebou gerde. Kampaní proti Chartě 77 se však tato politika postavila nevhodně přímo pod soustředěné světlo veřejného mínění. A tu se ukázaly nejenom vrstvy líčidla na obličej, ale i to, že šaty této dány šil docela neschopný krejčí.

Není pochyby o tom, že oficiální propaganda určitě vynaložila všechno úsilí, aby zaznamenala jakýkoli zahraniční ohlas, pozitivně hodnotící její boj proti "ztroskotancům a samozvandům". A přece mohla zaznamenat pod titulkem "ohlas ve světě" jen hlasy tisků z Moskvy a Sofie, sporadičtěji pak z Berlína, Varšavy a Budapešti. Navíc byly jen hlasy v listech Unsere Zeit, Volksstimme a Daily World. Jednou přibyl i hlasy z Hanoje a Kypru. Pokud jde o hlasy ze západní Evropy, musilo Rudé právo sáhnout k dosud nevídané praxi uveřejnilo "z množství dopisů pracovníků", které údajně do redakce z této části světa přišly, názor, představitelů anonymních jednotlivců /např.: S.W. z Innsbrucku, E.P. z Holandska, F.U. ze Švédska, Carlos Oliviera z města Porto - viz RP 29.1.1977, plně schvalující kampani proti Chartě 77!

Zcela obdobně jako si ve vnitřní politice moc vykládá politickou pestrobarevnost signatářů Charty 77 tím, že jsou "všichni slouží antikomunistickým centrálám", vykládá si i jednotu různorodých politických sil v odporu proti jejím násilnickým metodám tím, že tu levicové síly "sklouzávají na netřídní a buržoazní pozice, propadají antisovětiismu" atd. Neschopnost pochopit, co se vlastně děje doma, vede nutně i k neschopnosti pochopit, co se děje v Evropě a ve světě.

Problém lidských, občanských a politických práv, problém politické demokracie se stal ústřední otázkou pro různé politické orientace a směry v Evropě totiž právě v důsledku toho, že politika mírového soužití a vývoje v duchu jednání v Helsinkách se začala ukazovat jako reálná perspektiva. Dokud reálnou alternativou byla možnost nukleární katastrofy v důsledku válečného zesílení hlavních velmocí, nutilo to závislejší, nevelmocenské síly v Evropě k extrémnímu rozhodování, neboť byly stavěny před extrémní, na nich málo závislé alternativy. Představy o samostatném, suverénním vývoji v nevelmocenských zemích byly tísněny reálnou atomovou hrozbou se strany těch, kdo ji mohli rozpoutat. To napomáhalo i tomu, aby konflikt mezi socialismem a kapitalismem byl méně chápán jako záležitost vnitřního, suverénního vývoje socialistických sil v buržoazních zemích a aby byl více konečně spojován s vojenskou /jadernou/ mocí jednoho z bloků ve velké mocenské světové konstalaci. Čím méně reálnou se však stává hrozba atomové katastrofy, čím reálnější je perspektiva

va vývoje v podmínkách mírového soužití - tím reálnější tím je počítat v každé nevelmocenské zemi s možnostmi suverénního řešení vnitropolitických problémů, včetně takového problému, jakým je konflikt třídních zájmů, konflikt mezi kapitalismem a socialismem.

Praktický vývoj v západoevropských zemích - výrazně např. v Portugalsku, Španělsku a Řecku - v několika posledních letech ukazuje, že toto nové klima mezinárodních vztahů, klima mírového soužití, je nepříznivé pro extremistické pravicové diktatury /dědice fašistické tradice/ a je příznivé i v zemích, kde takové diktatury vládly, pro postupný vývoj politické demokracie. Pro všechny politické síly - mimo krajní reakce, blouznící stále ještě v duchu fašistické ideologie - je za těchto nových mezinárodních podmínek situace politické demokracie jediným možným rámcem k tomu, aby se vůbec reálně mohly pokusit o řešení vnitrosociálních rozporů ve svých zemích jako síly politicky suverénních států. /Z hlediska cílů komunistů k tomu ovšem ještě přistupuje řada faktorů, daných vývojem soudobého kapitalismu a jeho třídní struktury, jimiž se však v této souvislosti nelze zabývat/.

Právě pro politickou levici včetně komunistů je proto také velmi negativním faktorem všechno, co svědčí o tom, že v zemích "reálného socialismu" /jak zní dnešní termín, jímž sami sebe označují země Varšavské smlouvy/ je velmi mnoho skutečností, které jsou v evidentním rozporu s pravidly politické demokracie a svědčí o snaze uplatňovat mnohá socialistická a občanská práva lidí v ještě omzezenější podobě než v buržoazních demokraciích. Diskredituje to socialismus - jak na to výslovně upozornil právě v souvislosti s kampaní proti Chartě 77 v Československu nedávno G. Marchais.

Politické uvažování, vycházející z mrtvého schématu, podle něhož je antikomunismus a antisovětiismus všechno, co se nehodí do momentálního oficiálního kalkulu dané garnitu sovětského vedení, je dnes už neschopné postihnout správný vývoj socialistických sil a třídního boje ve světě. Přesto však právě ono se tak výrazně uplatnilo v lednové kampani československých extremistických sil, jež jím snad chtěly posloužit sovětské politice. Právě ta je však sotva bude cíti z dlouhodobějšího hlediska za to chválit a tolerovat.

Mezinárodní ohlas na kampani proti Chartě 77 v Československu byl zřejmě politicky nejvlivnější činitelem, který na konec vedl ke snaze politické moci v Praze stáhnout dělná zprátka do láhve. To je vždycky úkol obtížný - ale naši oficiální politickou propagandu právě čeká. Zdá se, že nějaký měsíc před Bělehradem by to mělo být hotovo a že by moc měla, aby dejme tomu do května nebylo po celém skandálu ani stopy. To není záměr, který by stoupenci Charty 77 měli odrazovat. Jde jen o to, zda si moc nepředstavuje, že toho může dosáhnout prostě tím, že sice ustane štvavá kampan, ale že se při tom nikterak věcně nevyřeší problémy, kvůli nimž Charty 77 vznikla a o jejichž řešení její stoupenci usluží a možřejmě budou usilovat dál.

Kdyby si to moc představovala takto, sotva se její záměr zděří. Myslím, že situace není taková, aby mezinárodní pozornost problémům, jež kolem Charty 77 soustředily na svou pozornost, prostě ustala, zůstane-li ve skutečnosti všechno při starém. Jde totiž zase o víc než o vnitropolitické československé problémy, než o osudy destituisících lidí minovaných občanů v Československu. Jde o záležitost mezinárodně přijatých závazků.

Diktatorské systémy všeobecně mají sklon k tomu, aby navenek skrývaly skutečné poměry doma. Proto také často

ochotně deklarují svůj souhlas s různými mezinárodními úmluvami a paktami. Spoléhají však při tom na to, že ve skutečnosti si tam, kde by jim příliš vadilo, vyřídí věci po svém - bez ohledu na takové dmluvy. Doba, kdy se podobná praxe více méně mezinárodně tolerovala, začíná však končit zase právě proto, že na skutečném dodržování přijatých mezinárodních závazků závisí vůbec realita vztahů, jaké například koncipovala konference v Helsinkách. Všechny účastnické vlády - a občané příslušných států - koneckonců vědí, že realita je tato salubně zajištěná perspektiva jenom tehdy, jestliže se reálně také vyloučí možnost, aby někdo saluby a dohody fakticky nakonec popřel a nerepaktoval. Pravda, vnitropolitické otázky jsou při tom v pořadí důležitosti až s závazky přímého mezinárodního významu. Mají však přece stejnou povahu: i na nich se ukazuje skutečný vztah k hlavní zásadě celé koncepce - k zásadě respektování práva, podřízení vlastních mocenských interesů, omezení možností vlastní síly a normami dohod a paktů. Snaha podvádět byt i jen v některých vnitropolitických otázkách vyvolává nutně pochybnosti, klamavě naznačujících, že podvádět se může i v otázkách přímého mezinárodního významu. A to je faktor, s nímž musí dnes počítat každá politická moc v Evropě - ať u se jí to líbí nebo ne.

Z téhož důvodu je také v podstatě směšná snaha oficiální moci v Československu tvrdit, že problém zachování mezinárodních paktů o lidských právech, vyhlášených v ČSSR za platné, je výlučně vnitřní záležitostí, do níž nemá nikdo co mluvit, aniž by tím porušil zásadu nevměšování do vnitřních věcí. Moc, která za svou existenci "vděčí" internacionální pomoci" cizích armád není navíc právě tím nejlepším subjektem, jestliže se mluví o zásadě nevměšování do vnitřních věcí.

X

X

X

Co bude dál ?

V prvních dnech února se zdá, že politická moc chce zabrzdit pohyb, který v lednu vyvolala. Snad se při tom na příslušných místech debatuje - byť i jiným jazykem - o některých z problémů, kterým je věnována tato stat. Bohužel však se zdá, že základní chybné východisko moci zůstává beze změn - neuznat vůbec příčiny, jež k protestu Charty 77 vedly a neřešit problémy, které s tím souvisejí. Moc hodlá zřejmě diferencovat mezi těmi, kdo jsou diskriminováni, ale mlčí a v těžké chvíli lednové kampaně se dali ziskot k nějakému druhu prohlášení ve prospěch moci a mezi těmi, kdo jsou tak nenapravitelní, že stále kritizují, opouští a aktivně se brání. Ti první by asi měly být postupně brány na milost. Ti druhí v tichosti a postupně likvidováni.

Není to nadsazené slovo. Již dnes jsou první náznaky praktických prostředků, jak by se to dalo dělat. Výsledkem ledna je také to, že čtyři lidé jsou trestně stíháni /mezi nimi jeden z mluvčích Charty 77, dramatik Václav Havel/, že stovky signatářů prošli policejním výslechem a nadále je jim věnována aktivní pozornost policejního aparátu, že desítky byli vyhozeni z práce /a u dalších se to všelijak odkládá na dobu pozdější nebo se to řeší přerázením na ještě horší práci atd./, že z práce jsou vyhazováni i ti, kdo sice nepodepsali nikdy Chartu 77, ale odmítli podepsat prohlášení proti ní, aniž jí mohli číst, že signatářům byly protizákonně odebrány řidičské průkazy nebo technická osvědčení jejich osobních aut, že se vyhledávají nejroznější administrativní cesty, jak šikanovat je i jejich rodiny. To všechno dohromady

- bude-li to přijatá linie postupu - má tyto lidi buď neustále a bez omezení dále štvát a diskriminovat, nebo je přeměnit k tomu, aby raději žádali o azyl v Rakousku. Politická moc u nás už po roce 1970 předvedla, co dovede, když se chytí podobné linie.

Není sporu o tom, že moc může své hrozby v tomto směru opravdu provést. Nebylo by to poprvé, kdy lidé, kteří uvedou nějak do pohybu před tím skryté síly, na to osobně těsně doplatí. Co však už moc provést nemůže, je také jasné: nemůže sprovodit ze světa sám tento pohyb a jeho vnitropolitické a mezinárodní důsledky. Viděno dlouhodoběji se zdá, že pravděpodobně, že celkovým důsledkem nastoupeného pohybu přece jen bude jakýsi pokus o řešení některých problémů, které Charta 77 vyzvedla. Ve sváru dvou tendencí uvnitř politické moci samé považují za pravděpodobnější, že výsledkem bude oslabena extremistická tendence a posílena tendence racionálnější. Už proto, že bez ohledu na Chartu vzniknou problémy, které nebude možno odložit, především problémy ekonomické. Ve stejném směru bude dlouhodoběji působit i mezinárodní vývoj, včetně dlouhodobějších zájmů sovětské politiky kterou z nastoupeného kurzu sotva svedou českoslovenští extremističtí blouznivci.

Až se tyto vlivy aktuálně projeví jako konkrétní politické tlaky, dojde pravděpodobně i k tomu, že ve sféře moc vyslancí, kteří uprázdní nějaké to systemizované místo ve vnitropolitické hierarchii novým kádrem. Snad někdo přejde z Prahy do Bratislavy, někdo ze stranické funkce do státní či odborářské atd. atd., - jak je to všechno už také známe a nudně stejné v podobných situacích.

Než k tomu všemu dojde, nelze ovšem vyloučit i všelijaké zakruty a nahodilosti. Lednové zkušenosti varují. Moc stále myslí, že všechno dění závisí jen na jejím rozhodnutí co a jak má být. Nepočítá vůbec s tím, že rozhodovat se je jedna z možností člověka i tehdy, jestliže mu vzemě samostatnosti, byť fidičský průkaz a kdesi co ještě. Předpokládá že stoupenci Charty 77 prostě umlknou, že zapomenou na svou snahu bránit se proti bezpráví a diskriminaci - to není reálný odhad situace. Takže nejlepší by přece jenom bylo udělat to, co se mělo udělat už před léty a nejpozději minulý měsíc: začít nějakým způsobem a a moc má možnost vybrat si způsob pro sebe přijatelný - věcně jednat o problémech, řešit je, snižovat efektivně existující společenské napětí a tím i diskriminace občanů. V to je však možno jenom doufat - ne věřit.

Praha, 1.2.1977

## Dopis generála Sachra prezidentu republiky

V Praze dne 4. února 1977

Pane prezidente,

podepsal jsem Chartu 77, neboť s jejím obsahem souhlasím. Shodují se s mým osobním hodnocením situace v naší zemi a také s mým poválečným osudem. V jednapadesátém roce mně jako velitele dělostřelecké divize na hodinu propustili z armády. Dvě vojenská nákladní auta naložila náš rodinný majetek a odstěhovala nás z Mladé Boleslavi do Skalice u České Lípy. A teď jakýsi náš Brixen.

Pracoval jsem v továrně v České Lípě u lisu a vrtačky. Potom v JZ také jako lesní dělník. Konečně jsem zakotvil u Restaurací a jidel. V pětadesátém roce jsem byl rehabilitován a byl mi udělen Řád Rudé hvězdy a šel jsem do toho dál. V civilu samozřejmě. Pro armádu jsem byl přestárlý.

Po roce osmašedesátém došlo k vyloučení z KSČ a k výpovědi z ředitelského místa v Juniorhotelu v Praze. Následovala soudní výpověď z jednoho pokojíka v šestém patře v hotelu. Tam jsem totiž bydlel. Nic jiného jsem neměl.

Nakladatelství Blok v Brně sepsalo se mnou řádnou smlouvu na vydání mého rukopisu "Válka skončila na Hané". Řekli mi : "Nejde to! Zákaz přišel shora!" Nakladatelství Naše vojsko v Praze schválilo vydání jiného rukopisu z války pod názvem "Krvavé velikonoce". Rukopis mi vrátili se slovy : "Nejde to! Zákaz přišel shora!" Můj syn Vilém inženýr, byl vyloučen ze strany. Podnes zastává podřadnější místo. Případ mého syna je pro mne stále živý - cítím se viněn. A to bolí. Víím, že můj osud je kopií osudů desítek dalších a možná i stovek, o kterých ani nevím. Přál bych si, aby se už nikdy neopkovala hrůzná padesátá léta a aby se skončilo se vším, co mnohé postihuje po roce 1968. A Vy, pane prezidente, máte možnost tomu všemu zabránit.

Vilém Sachr

generál-poručík v záloze

účastník domácího odboje a člen  
čs. zahraniční armády ve Francii,  
Velké Británii a Sovětském svazu

## Účastníkům konference evropských komunistických a dělnických stran v Berlíně

Vážení soudruzi,

obracíme se k Vám jako k účastníkům konference komunistických a dělnických stran, která se konala v červnu minulého roku v Berlíně, neboť jsme jako komunisté v situaci, kdy v rozporu s duchem i výslovně formulovanými závěry této konference musíme čelit nespravedlivým a lživým obviněním, která vůči nám vznáší současné vedení KSČ.

Berlínská konference vyzvala všechny komunisty k důslednému uskutečňování principů, obsažených v Závěrečném aktu helsinské konference z roku 1975 a výslovně prohlásila, že úspěch tohoto úsilí závisí na tom, "jak důsledně a přesně budou všechny zúčastněné státy dodržovat deset dohodnutých principů, a uvádět do života všechna na ustanovení Závěrečného aktu, která tvoří jediný celek". Mezi tyto principy zcela nepochybně patří i zásada dodržování mezinárodně uznávaných lidských a občanských práv v kterékoli zemi. Berlínská konference výslovně vyzvala komunisty a všechny pracující, aby bojovali za "ratifikaci a přísné dodržování mezinárodních smluv o lidských právech, vypracovaných OSN, všemi evropskými státy". Všichni účastníci souhlasili s formulací v závěrečném dokumentu berlínské konference, kde se výslovně říká, že to "odpovídá zájmům boje dělnické třídy a všech pracujících za reálná sociální a politická práva".

Tento postoj k problému lidských práv uznalo tedy i vedení KSČ na berlínské konferenci za postoj, odpovídající třídním zájmům pracujících. Přesto však totéž vedení KSČ pod heslem třídního přístupu k věci rozpoutalo nyní v Československu represivní a pomlouvačnou kampaň proti komunistům i dalším občanům, kteří se v "Prohlášení Charty 77" dovolávají mezinárodních paktů o lidských a občanských právech, jež měla berlínská konference na mysli a které ČSSR ratifikovala a v úřední Sbírce zákonů /č. 120/1976/ vyhlásila za platné i v Československu.

Signatáři "Charty 77" poukázali - zdaleka ne poprvé - na to, že v Československu existují po roce 1968 velké skupiny občanů, kteří jsou nejhrůznějšími způsoby pro své přesvědčení diskriminováni. Nejčastěji proto, že nikdy neuznali za správnou vojenskou intervenci pěti států Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a naopak jsou přesvědčeni, že politika KSČ před srpnem 1968 byla v souladu se zájmy a potřebami rozvoje socialistické společnosti v českoslo-

venských podmínkách. Trvají zejména na tom, že socialismus musí vedle ekonomicko-sociálních práv zajistit občanům i větší míru politických a občanských svobod než kapitalismus.

Komunisté, kteří byli za takový postoj v roce 1970 zbaveni členských legitimací KSČ, se aktivně podílejí na snaze ostatních občanů o praktickou realizaci mezinárodně uznaných politických a občanských práv a proto se mnozí z nich také podepsali pod "Prohlášení Charty 77". Boj proti jakékoli diskriminaci občanů za jejich přesvědčení považují za oprávněný právě z hlediska potřeb rozvoje socialismu. Naopak kroky politického vedení - policejní represe, propuštění z práce, šikanování rodinných příslušníků, veřejné označování signatářů "Charty 77" za zrádce lidu, agenty imperialismu a kontrarevolucionáře - považují za praxi, která vážně diskredituje socialismus nejen v Československu, ale v celé Evropě, a poškozují tedy i zájmy stran, které představujete. Taková praxe nemůže být proto jen vnitřní záležitostí KSČ, ale je to záležitost celého komunistického hnutí.

Protesty proti politické diskriminaci v Československu jsou plodem politiky, která zatvrzele odmítá po léta věcně a demokraticky jednat o některých vážných politických rozporech v zemi. Namísto řešení problémů potlačuje a zastrahuje ty, kdo na problémy poukazují. To však je politika, která stále znovu končí ve slepé uličce. Domníváme se, že jediným východiskem je vytvořit podmínky pro věcné a demokratické jednání o doposud zastiňovaných politických problémech v Československu.

Vyjadřujeme svůj dík těm bratrským stranám, které již v evropském komunistickém hnutí aktivně podporují toto stanovisko. Je to stanovisko, které je v souladu s duchem i politickým smyslem závěrů berlínské konference evropských komunistických a dělnických stran.

Žádáme Vás, vážení soudruzi, abyste užili všech prakticky účinných prostředků, jimiž můžete pomoci k tomu, aby i vedení KSČ postupovalo v souladu s politickým smyslem závěrů této konference. Aby byli propuštěni na svobodu občané, uvěznění v souvislosti s policejními zásahy vůči signatářům "Charty 77", mezi nimiž je i člen ÚV KSČ z roku 1968 F. Pavlíček. Aby byly zrušeny výpovědi z práce, zastaveno existenční pronásledování, pracovní i občanská diskriminace z politických důvodů. Aby černé nebylo zyklozováno za bílé, aby naše politické úsilí o dodržování závazků z Helsinek nebylo vyhlašováno za službu imperialismu a válce; aby naše úsilí o respektování zvláštních, československých podmínek pro rozvoj socialismu nebylo vydáváno za snahu o kontrarevoluci.

Jsme hluboce přesvědčeni, že jestliže se v Československu nenajde pozitivní východiště v nynějším sporu mezi politickou mocí a občany v otázce lidských práv, poškodí to znovu a velmi vážně zájmy socialismu a komunismu v celé Evropě.

V Praze, únor 1977

Členové Ústředního výboru KSČ do roku 1969 :

|                   |                   |                 |
|-------------------|-------------------|-----------------|
| Jiří Hájek        | Jiří Judl         | Oldřich Kaderka |
| Vladimír Kadlec   | František Kriegel | Zdeněk Mlynář   |
| Václav Slavík     | Bohumil Šimon     | Josef Špaček    |
| František Vodslon | Jiřina Zelenková  |                 |

/..../

K Chartě jsme se přihlásili veřejně dopisem ČTK, RF a ČST. Protože jsme komplikace od počátku očekávali, nepovažujte prosíme tento dopis za nářek někoho, kdo by si nyní uvědomil, o co jde.

Chtěli bychom vás pouze informovat o situaci v Sezimově Ústí.na /.../

Podnikli jsme několi dalších kroků, aby vědomost o celé záležitosti nezůstala uzavřena pouze v hranicích našeho městečka.

Asi v polovině ledna se objevily v Sezimově Ústí na zdech nápisy a kresby mající vztah k Chartě 77. Objevily se v noci, kdy já pracuji jako nekvalifikovaný dělník v n.p. Jiskra v Táboře. Evidentně jsem je tedy nemohl udělat já. Přesto v pondělí 31. ledna byla v našem bytě uskutečněna domovní prohlídka, která měla podle oficiálních sdělení za účel pátrání po předmětech souvisejících s nápisem. Soustředila se však na prohlídku knížek a na pátrání po tiskopisech a listovních dokumentech. Byly nám zabaveny kopie dopisů, které jsme odeslali na státní, stranické a jiné instituce v souvislosti s Chartou i dříve.

Vyšetřování se pak nápisů takřka nedotklo a soustředilo se především na otázky okolo Charty. Nejvyšší nelibost vyvolala skutečnost, že jsme spolu s manželkou se přihlásili k Chartě sami na základě informací z rakouské televize a že nám nikde nebyl žádat o podpisy... Způsob, jakým byla prohlídka vedena, nás přesvědčil, že nešlo ani tak o pátrání, jako o formu zastrašování a nátlaku. Z poznámek některých ze šesti účastníků akce bylo zřejmé, že jsme byli již nějakou dobu sledováni. StB si tedy nevybrala k prohlídce den, kdy jsme byli po hrubém stěhování nábytku, náhodně. Nám po stěhování nebývá zpravidla byt příliš uklizený. Přesto však, zcela v rozporu s původně ohlášeným účelem prohlídky, byl byt i přes protesty fotografován, navíc až po provedené prohlídce. Bylo nám současně vyhrožováno, že tyto fotografie mohou být proti nám použity jako průkazný materiál pro řízení o odejmutí dětí z rodinné péče a o jejich předání do státního výchovného ústavu. Máme tři děti ve věku 7 let, 3 a půl roku a 5 měsíců. Použití dětí jako prostředku vydírání není mým běžným prostředkem, alespoň dosud ne. Kuriózní je snad jenom to, že já jsem specialista v psychologii výchovy a man-

Želka pracovala léta jako dětská zdravotní sestra. /.../  
Nalézáme se v situaci Marxových proletářů, kteří nemají  
do ztratit, "leďa své okovy".  
Snad proto dosud strach nemáme.

Marie a Artur Zdráhalovi

Pozn. V souhlase s projeveným přáním pisatele prorazit  
iselaci pořizují tento výpis z jeho dopisu pro do-  
kumentaci Charty 77  
L.V.

Jiří Hájek

### Lidská práva, mírové soužití a socialismus

Od poloviny ledna byl slovník naší veřejnosti obohacen o nový pojem - Chartu 77. Stal se - třebaže s rozdíly v chápání obsahu i dosahu běžným jak u nás tak i mimo hranice naší republiky. Zasluhu na tom má ovšem daleko méně oněch 242 občanů /k nimž se zatím přidalo dalších 209/, kteří podepsali prohlášení s tímto označením, požadující důsledné dodržování Mezinárodních smluv o lidských právech, tak jak byly publikovány po své ratifikaci v čs. Sbírce zákonů jako součást našeho právního řádu, a daleko více čs. mocenské orgány a oficiální propaganda, svým pokusem tuto občanskou iniciativu umlčet a potlačit.

Nebýt tohoto zásahu, bylo prohlášení jako petice normálně předáno čs. ústavním orgánům, jímž bylo především adresováno, známost o tom se dostala do kruhu nanejvýše několika tisíc osob v ČSSR, jež se o podobné otázky zajímají; zahraniční tisk a rozhlas o věci uveřejnil nanejvýš jednu či dvě zprávy, ustupující informacím o Rhodesii či Střevím východě, a specialisté pro východní Evropu v západních sdělovacích prostředcích zaregistrovali další skupinu obhájců lidských práv, aniž se kdokoli obzvláště vzrušoval. Ale bezpečnostní a propagační orgány v Praze to chtěly jinak: nejdříve stylem "westernů" byla přepadena skupina občanů, kteří se právě chystali předat text prohlášení vrcholným ústavním orgánům, a tak se zajistilo, aby zahraniční tisk mohl referovat o Chartě s náležitým senzačním přízvukem. Pak přišla série výsledků víc než 200 signatářů v řízení pro "podvracení republiky", domovních prohlídek, vyhazová z práce, odnímání telefonů, řidičských průkazů, dokonce občanských průkazů, zatčení tří signatářů spolu s dalším občanem, jenž ani Chartu nepodepsal, a řada dalších smluv represe či diskriminace. To vše samozřejmě vyvolalo zájem zahraničního tisku, rozhlasu i televize. A aby ani domácí veřejnost, které se obvykle podobné věci nesdělují, nepřišla tentokrát zkrátka, byla v čs. sdělovacích prostředcích od 12. ledna rozvinuta kampaň mamutích rozměrů, do níž jako nedobrovolní statisté byli zapojeni všichni ti, jejichž jménem byla v rezolucích a prohlášeních všeho druhu Charta 77 odmítána, zavrhována, odsuzována a zatracována - aniž se kromě nadávek řeklo cokoli o jejím obsahu, o zveřejnění textu vůbec neluvě. Hektary lesů padly na tuny papíru, na nichž se psala a tiskla záplava polopravd, nepravd či prostě nesmyslů; megawaty elektrické energie se vyplývaly na schůze či shrumáždění, svolaná k domítání a odsuzování toho, co nebylo k posou-

zení předkládáno; statisíce, ba miliony hodin, někde i z pracovní doby museli naši pracující věnovat na toto zcela neproduktivní a poněkud absurdní počínání. Chartě se povinně nadávalo i na středních školách, /jako podmínka postoupení na další stupeň vzdělání/. Pamatovalo se i na ty občany, kteří obvykle z novin čtou jen sportovní stránku, a také na ní bylo sportovním hvězdám vloženo do pera či do úst náležitě sponstání rozhořčení nad tím, co nečetli, neslyšeli ani neznali. V tém směru s nimi úspěšně závodilo i několik adademiků, vysokoškolských rektorů a děkanů, kteří ve svém odsuzování neznámého textu kráčeli pevně ve šlépějích Husova současníka, mnohoobročníka arcibiskupa Zdeňka Zajíce, řečeného Abeceda, jenž vstoupil do dějin právě tím, že "pálil knihy, /kacířské/ nic nevěda co v nich napsáno".

A poněvadž se takto v absurdním spektaklu známost o existenci Charty vnucovala kdekomu, a navíc zákaz uveřejnění textu dodal Chartě příchut' zapovězeného ovoce, byl vyvolán opravdu masový zájem o to, co to vlastně ta Charta vlastně je, proč se máme nad ní tak sponstáně rozhořčovat a jaký zákeřný útok na socialismus a vykořisťování pracujících má náš lid jednotně odrážet... A tak vše, co bylo podniknuto s takovou námahou k umlčení či potlačení Charty 77, přispělo vlastně k nejširší její popularizaci. Text Charty nebo alespoň její podstatný obsah je dnes u nás znám v takové míře, na jakou si její signatáři po jejím podpisu sotva mohli pomyslit. Oficiální propaganda sklízí další ovoce, neboť nejširší veřejnost jí zmobilizovaná, si ověřuje názorně její nepravdivost a neserióznost.

Je charakteristické, že v žádném z tasečnickových traktátů proti Chartě nebyl nikde ani vysloven název Mezinárodních paktů o lidských právech, jež jsou podnětem, hlavním obsahem, jejich dodržování pak i cílem Charty. Texty těchto paktů, zveřejněné ve Sbírce zákonů vyhláškou č. 120 z října 1976, si naši občané mohou přečíst /také je čtou a zdá se, že není nádsázkou, říká-li se, že příslušná částka Sbírky byla bestsellerem předvánočního knižního trhu v ČSSR/. Tím méně se kdokoli z graduovaných i jiných ideologických augurů v tisku, rozhlase i televizi pokusil být i jen o náznak analýzy těchto textů a jejich srovnání s naším zákonodárstvím i praxí, aby dokázal neopodstatněnost kritiky vyslovené v prohlášení Charty 77. Je pochopitelně snažší všeobecně žvanit o buržoasním a proletářském pojetí lidských práv, po případě prohlásit, že signatáři Charty stojí na pozici buržoasní či dokonce ja-

kési "elitářské" /zní to absurdně od reprezentantů a obhájců opravdu elitářské praxe aparátnických špiček v našem životě na všech jeho úsecích/ koncepce. Má to ovšem závažné důsledky : lidé, kteří tyto traktáty čtou či poslouchají se nutně ptají : jsou-li Pakty o lidských právech výrazem takového pojetí, cizího a nepřátelského socialismu, proč k nim tedy přistoupila naše republika na základě rozhodnutí její vedoucí síly, Komunistické strany Československa? Klade se neodvratně otázka další : Máme tímto tvrzením o buržoasním, elitářském, antisocialistickém charakteru požadavků na dorážování těchto Paktů rozumět tak, že propagandistický a mocenský aparát kritizuje politické vedení i vládu za to, že tyto Pakty schválily - nebo naznačuje, že podpis nejvyšších ústátních orgánů na těchto dokumentech není třeba brát vážně, že rozhodujícím je tu právě postoj těchto aparátů? Netýká se to samozřejmě jen Paktů. Je tu závěrečný akt z Helsink, o němž předsednictvo ÚV KSČ spolu s vládou prohlásily začátkem srpna 1975, že jej budou důsledně plnit. V tomto dokumentu se respektování základních lidských práv a svobod prohlašuje za "podstatného činitele míru, spravedlnosti a blahobytu", slibuje se plnění závazků z Mezinárodních paktů o lidských právech a potvrzuje "právo jednotlivce znát svá práva a povinnosti v této oblasti a postupovat podle nich". A je tu i závěrečný dokument konference komunistických a dělnických stran Evropy v Berlíně z 30.6.1976, v němž se zdůrazňuje nutnost dodržovat a uvádět v život všechny principy z Helsink, tvořící nerozdílný celek, a zvláště se vyzývají komunisté a ostatní pracující a pokrokoví lidé k boji za "přísné dodržování mezinárodních paktů o lidských právech, vypracovaných OSN, všemi evropskými státy", neboť to odpovídá "zájmům boje dělnické třídy a všech pracujících za reálná politická a sociální práva..." Také tento dokument nese podpis nejvyššího orgánu KSČ, jejíž předsednictvo jej ještě dodatečně zvláštním prohlášením schválilo jako odpovídající její politické linii.

Patří opravdu hodně odvahy /abychom to nazvali nejmenšími slovy/ k tomu, aby tvář v tvář těmto dokumentům někdo mohl vyhledávat Chartu 77, postupující přesně v linii berlínské komunistické výzvy, za útok na socialismus a za pokus mařit mírové soužití v duchu Helsink. Právě v Helsinkách byla, jak vyjadřuje Závěrečný akt, potvrzena všemi účastníky nerozlučná spojitost věci mírového soužití s dodržováním lidských práv a svobod uvnitř států bez rozdílu jejich společenských soustav a politických systémů. Není to

ostatně myšlenka nová. Je vyslovena již Atlantické chartě jako základním dokumentu protihitlerovské koalice z II. světové války; vyjadřuje ji Charta spojených národů. Aktivní účast SSSR a ostatních socialistických států, mezi nimi i Československa, na vypracování Mezinárodních paktů o lidských právech, svědčí o tom, že již před Helsinkami toto pojetí také tyto státy v zásadě přijímaly. Jestliže v období studené války mohl být spor o jeho interpretaci, helsinské principy /jak svědčí i její interpretace berlínskou komunistickou konferencí/ znamenají krok vpřed v jednoznačné dohodě o tom, jaká jsou to práva, jak budou uplatňována a realizována, a také jak do těchto věcí má co mluvit i prostý občan. Duch Helsink tedy nenapadá tento občan, hlásí-li se o práva v Helsinkách mu zaručená, nýbrž spíše někdo, kdo mu je upírá. Platí-li to např. pro NER, kde právem i naše sdělovací prostředky kritizují praxi zákazu zaměstnávat v určitých povoláních lidí levicového smýšlení, musí to platit i jinde, kde jde např. o popírání práva na práci podle kvalifikace lidem, kteří zůstávají věrni zásadám Akčního programu KSČ z r. 1968 nebo posuzují zásah pěti států v srpnu 1948 podle měřítek potvrzených právě závěrečným aktem z Helsink.

Zcela nepravdivým a vykonstruovaným /ani ne příliš pečlivě/ je tvrzení o protisocialistickém a protikomunistickém charakteru Charty 77. Mohl by stačit odkaz na citovanou výzvu berlínské konference komunistických stran, jejíž duchu odpovídá prohlášení Charty. Ani z kritiky nedostatků bránících podle názoru signatářů tohoto dokumentu realizaci paktů o lidských právech nelze vyvodit antisocialistickou nebo antikomunistickou orientaci. Někteří ze signatářů vycházejí sice z jiného než marxistického světového názoru, přijímají však spolu s marxisty současné socialistické zřízení naší země jako samozřejmý základ i rámec, v němž se tyto paktů mají realizovat. Všichni se shodují v tom, že Charta nemá být základnou k nějaké politické opozici. Socialisté, komunisté, kteří tvoří podstatnou část signatářů, považují důslední dodržování a realizaci paktů za kladný příspěvek k tomu, aby se socialistická společnost v naší zemi rozvíjela jako opravdu vyspělá, humanistická a po všech stránkách efektivně fungující.

Na rozdíl od výhrad, které lze vyčíst z tónů oficiální propagandy i jednání mocenských orgánů, nechce Charta 77 považovat přistoupení ČSSR k Paktům ani za chybu ani za taktický trik. V tomto aktu spatřuje potvrzení plné slučitelnosti lidských práv formulo-

vaných pakty se socialistickým zřízením, vyjádření objektivní tendence, jež v současné historické etapě, jak mezinárodního vývoje, tak i vnitřního rozvoje socialistické společnosti staví do popředí zajištění a plnou realizaci práv člověka.

Demokracie, lidská práva a svobody jsou nerezlučnou součástí socialistických snah i boje dělnického hnutí od jeho počátku. Nejen příkrasou věta "Komunistického manifestu" o tom, že po socialistické revoluci nastoupí na místo staré společnosti společnost nová, v níž "svobodný vývoj každého bude podmínkou svobodného vývoje všech" - právě v tomto pořadí a podmíněnosti. Naše země vstoupila ovšem do socialistické revoluce a přestavby v době, poznamenané studenou válkou, kdy dočasně slabší postavení, vznikající světové socialistické soustavy a z něho možná rizika spolu s pronikavým vlivem toho, co po r. 1956 bylo odmítnuto jako "kult osobnosti", vedlo k obrácení tohoto pořadí a podmíněnosti hodnot v teorii i politické praxi. Mocenská struktura tehdy vybudovaná také tomuto pořadí odpovídala. Nastupující úkoly vědeckotechnické revoluce už z čistě utilitárního hlediska musí ovšem nutit k přehodnocení, má-li být zabezpečen prostor pro iniciativu každého členu socialistické, společnosti nutnou v nové etapě. Zmírňování mezinárodního napětí, přechod k mírovému soužití, ekonomickému soutěžení i spolupráci při současném opravdovém střetávání ideí umožňuje, aby se socialistické země, představující značný potenciál a světový faktor zbavily anachronismů z dob kapitalistického obličejí a chročení ale přímo vyžadují, aby do soutěžení a soupeření s kapitalismem byly uvolněny plně všechny tvůrčí síly a možnosti jejich společností jejich lidí. Uvedením nové dimenze opravdového humanismu bude moci socialismus teprve prokázat svou převahu v řešení úkolů vyspělé společnosti rozvíjející všechny vymoženosti moderní vědy a techniky a zároveň rozhodujícím způsobem přispět k zvládnutí globálních problémů celého lidstva na prahu nového tisíciletí - ať jde o zabezpečení trvalého míru, bezkonfliktního a urychleného vyrovnávání hladiny hospodářského a sociálního rozvoje mezi vyspělou a rozvojovou částí světa a lidstva, o racionální využívání světových zdrojů či další účelné kroky lidstva mimo tuto planetu. Poznání a pochopení této nutnosti proniká do teorie i praxe politiky směřující k socialismu právě tam, kde střetávání s realitou současného kapitalismu i jeho ideologickými výřezy je bezprostřední. Západní komunistické strany, stojící v každodenním zápase a krizi hodnot kapitalistické společnosti a

tváří v tvář nutnosti strukturálních změn jako východisku z nich, vyslovují myšlenku, že socialismus, jak oň usilují, je "vyšším stadiem demokracie a svobody, demokracií dovedenou do všech důsledků", kde mají být zaručeny a rozvinuty "všechny svobody, jež jsou výsledkem jak velkých buržoasně demokratických revolucí, tak velkých lidových zápasů tohoto století, v nichž převládalo vedení dělnická třída", jak např. říká společná deklarace italské a francouzské komunistické strany z listopadu 1976 a podobné dokumenty španělských, švédských, britských a japonských komunistů. Toto pojetí umožňuje najít a vybudovat pevnou a širokou základnu pro postupné sbližování všech sil vážně a opravdově směřujících k socialistickému cíli a seskupení převážné většiny společnosti pro prosazení strukturálních přeměn otevírajících k němu cestu ve vyspělých kapitalistických zemích Evropy.

Tendence tomuto pojetí odpovídající vyrůstají ovšem také z objektivní potřeby i z reálných zájmů lidí ve společnosti žijící v historicky dané formě socialismu, jaká se ve velkých revolučních bojích i v mocenském upřesňování po druhé světové válce vytvářela v podstatné části Evropy /i Azie, kde ovšem v současné době stále převažují problémy indistruktalizace a s tím spojené problémy rozvoje/. Zde úkoly budování socialistické společnosti, i její obrany před zvratem k minulosti kapitalismu, samy o sobě obrovské a pohlcující síly celých generací, absorbovaly natolik pozornost dosavadních generací, že jim uniká jasný obraz dalšího vývoje této společnosti. Jako u všech dosavadních společenských formací, děje se také v socialismu v boji prokládů, ve střetávání tvůrčích sil společnosti, podněcených možnostmi socialismu k růstu a rozmachu, s mocenskými strukturami vybudovanými podle možností i nutností dřívějších, rychle překonávaných etap a houževnatě setrvávajících na pozicích, v nichž by se jejich existence jevila nadále oprávněná, ba nutná. Postoje, jednání i oficiální propaganda těchto struktur operuje stále pojmy, hesly a návyky, odpovídajícími období kapitalistického obklíčení; nebezpečí imperialistické agrese či alespoň stálého a rostoucího napětí studené války, zatímco objektivní síla socialistické světové soustavy dosáhla takového stupně, že se již nemusí primárně orientovat podle stupně možného ohrožení zvenčí, nýbrž naopak, ovlivňuje sama podstatně světový vývoj, jak se ostatně od šedesátých let také opakuje v řadě dokumentů politiky jejích států. Neexistuje objektivní důvod a je stále těžší najít věrohodnou záminku pro to, aby se z obav

před možným využitím k vnějším tlakům a útokům mělo bránit otevřeným střetům pokrokových sil a tendencí nového v socialistické společnosti se silami a pozicemi konzervativními, jež brání plnému rozvoji všech možností a schopností této společnosti. Takové střetnutí otevřít, institučně regulovat a zabezpečit jejich bezkorozivá, plynulá a společnosti prospěšná řešení je jedním z naléhavých úkolů vybudování skutečně fungující socialistické demokracie. To se konečně i v mnoha oficiálních prohlášeních vedení a vlád přímo či nepřímo přiznává. Základem k tomu musí být zaručení a rozvoj občanských, hospodářských a politických, sociálních a kulturních práv pro každého občana v míře jakou potenciálně umožňuje právě jen socialistická demokratická společnost.

Že tato tendence je pocítována i v řídících kruzích socialistických států, /třebaže přemíra denních běžných úkolů jí možná nedovolí proniknout zřetelněji a promyšleněji do vědomí rozhodujících orgánů/, je naznačováno koneckonců i samým přistoupením socialistických států v Mezinárodním paktu o lidských právech, jelikož i jejich souhlasem s tím, aby respektování těchto práv všemi evropskými státy bylo vyhlášeno za nedílnou součást principů mírového soužití v Evropě v Závěrečném aktu z Helsink. Úsilí občanů o dodržování těchto zásad a ustanovení je tedy v souladu s touto pokrokovou tendencí, směřující k demokratizaci, humanizaci, modernizaci a všestrannému zefektivnění socialistické společnosti. Je absurdní a přímo reakční ztotožňovat tyto iniciativy s tendencemi zvratu ke kapitalismu. Vyhlašovat úsilí o dodržování mezinárodních závazků v oblasti lidských práv za neslučitelné se socialismem a za kontrarevoluční a administrativně je stíhat - to je stanovisko, jež naopak nahrává propagandě antikomunistických a antisocialistických centrál, jejíž hlavní tezí je tvrzení o bytostném rozporu socialismu a svobody i lidských práv. Naproti tomu podstatná část komunistického hnutí i jiných sil evropské i mezinárodní levice projevuje pochopení, sympatie a účinnou solidaritu s úsilím, jež pomáhá dalšímu kladnému vývoji socialismu a jeho postupu ve světě.

V Praze, 17.2.1977

Pan

Dr. Prokop Drtina

Vážený pane,

četl jsem v těchto dnech několik novinových článků zaměřených proti Vám a oba Vaše dopisy panu Štrougalovi a chci Vám napasť že si Vás vážím.

Při čtení Vašich dopisů se mě zmocnil téměř pocit lítosti, i tolik zdůrazňujete svou pasivní roli při vzniku Charty 77. Pracující této země na takové vysvětlení nečekají a stalinisté to nepřijmou. Ti totiž považují pracující za malé děti, které mohou účinně strašit čertem, sionistickými centrály, Trockým nebo Drtinou. Stalinismus věděl ale za své dočasné úspěchy a šel všeobecnému teroru, který bývá výrazem nízké úrovně výrobních sil, než své propagandě. Když výrobní síly zmoudřely a zmohutněly a teror ustupuje manipulaci, propaganda už celkem nikoho nezajímá. Pokud mohu sledovat, přijali pracující Vaši účast v Chartě 77 se zájmem a uspokojením. Nepravdivá tvrzení stalinistů, že jste jedním z hlavních činitelů Charty 77, pro to Chartě jenom prospěla.

Paradoxní na tom, že Vám píšu právě já, je okolnost, že patří k té v Československu nepočetná skupině lidí, která je přesvědčena, že v historickém kontextu a dlouhodobé perspektivě byl Únor 1948 pozitivním společenským aktem, který otevřel vývoj jakkoli znetvořený a v mnoha ohledech i retrogradní - k lepšímu a historicky vyššímu společenskému uspořádání, než je kapitalistické. Slepá ulička stalinismu, do níž jsme se nechali vtáhnout, a kterou se nám přes mnohé pokusy dosud nepodařilo opustit, není pro mne argumentem, který by mně bránil vidět, že naše společnost má, právě díky Únoru, nadějně předpoklady pro socialistické, tj. v podstatě samosprávné uspořádání. Jedním z nich je neexistence buržoazie jako společenské třídy a překonání kapitalistického výrobního způsobu.

Jsem navíc ve výhodě proti těm, kteří byli Vašimi politickými odpárci před třiceti nebo ještě dvaceti lety : v únoru 1948 mi bylo šest a půl roku a moje odpovědnost za zločiny v 50. letech /a nejen zločiny na jednotlivcích, ale na dělnické třídě a společnosti vůbec/ je tedy jen hypotetická. Nezátížen špatným svědomím, mohl jsem se nyní vyjádřit volněji.

Tyto nevyjasněné problémy, zdá se, zajímají dnes už jen pár politických maniáků mého typu. Lidé chtějí žít, žít svobodněji a plněji. Usilují o občanská práva a demokratické svobody, za

jistých okolností jsou ochotni i za ně bojovat. V boji si ujasňují širší souvislosti, své možnosti i možnosti skomírajícího stalinismu. Vaše politická minulost je přitom nijak neuvádí do rozpaků; soudí, že je správné a samozřejmé, že jste se postavil za jejich zájmy. I já si to myslím.

Už proto bych byl šťasten a považoval bych si osobně za čest, kdybyste svolil, aby Vaše jméno Charta 77 zveřejnila mezi těmi, kteří vyslovili souhlas s jejím Prohlášením z 1. ledna 1977, i když jste si zveřejnění svého jména původně nepřál. Zdá se to na první pohled formální, neboť oficiální propaganda o Vás dávno píše jako o signatáři. Pro společné úsilí o občanská práva to však má velký význam.

S výrazem nejhlubší úcty a srdečným pozdravem Váš

Petr Uhl

Anglická 8, Praha 2

V Praze 19. února 1977

CC : mluvčím Charty 77 a veřejnosti jako otevřený dopis

Ani nevím, proč mi tahle dávná vzpomínka vyplavala na povrch právě teď, když bych měl psát odvolání, provolání, protesty a prohlášení proti provolání o zacházení, jak s lidmi, tak příliš daleko. Opravdu nevím. Víím jen, že souvislosti byly u mě vždy podvědomé a teprve čas je spojil.

Bylo to v sedmapadesátém, kdy jsem se jako totální ucho, týden na vojně, dostal do spárů neobyčejně surového, rafinovaného desátníka, velitele to našeho družstva, který nás všech deset, nebo kolik nás bylo, pod zaminkou vojenského výcviku teral tak, že se nám zdály příběhy z koncentráku, tehdy ještě do cela čerstvé, jako idylická selenka.

Kaprál nebyl primitiv, to bych mu křivdil. Svůj sadismus opíral o platné vojenské řády a předpisy tak chytře, aby nevznikla ani sebemenší skulinka k vydechnutí. Když jsme třeba jednou pochodovali v útvaru, dostali jsme zvláštní serii povelů: "Zamořený prostor! Plyn! Pozor! Pohov! Volno! Zpívat!" Výsledek byl ten, že se rozbahněnou oranicí posouval útvar jakýchsi koulí, které měly na nohou impregnované pogumované pytle, přes záda pláštěnky, na mordách plynové masky a přes ně helmy. A přestože jsme měli na každém chodidle pětikilovou hromadu bláta, museli jsme přes hadici filtru zpívat oblíbenou píseň našeho desátníka:

Podej mi, děťčina, ručku na rozlučku,  
možná že v poslední raz.  
Němci strílali  
my bojováli  
jeden za druhým padali.

Oranicí se nesl jakýsi hybrid ze slovenskočeskoruskopolskoukrajinského jazyka a já jsem viděl přes zamřížovaná skla plynové masky, že ten čert s desátníckými prýmkami má radost. Obyčejnou lidskou radost z tak neobyčejné nelidské situace. A já přestože neinklinuju ke generalizaci vlastních pocitů, jsem dostal najednou vztek. Vztek na všechny ty nejbožejší a nejprostší slovanské vojáky druhé světové války, kteří padli; vztek ne za to, že přitom než padli, tak stvořili ten podivný jazyk písně, kterou jsme huhněli do hadic filtrů plynových masek, ale vztek za to, že padli taky za tehodle hajzla.

Pocit to byl velmi silný, který se ve mně uhnízdil, tak jsem začal připravovat odvetu.

Někde v řádech jsme si vyčetli, že velitel družstva zodpovídá za životy a zdraví svých podřízených, a na tom jsme založili svůj krkolomný plán. Nějak nejasně jsme tušili, že naše fyzická neexistence není cílem našich protivníků, reprezentovaných byť jenom náhodou naším mučitelem. Flamenně jsem vysvětloval při čištění bagančat svým spolutrpitelem, že nacistický koncern IG Farben byl odkázán na pracovní síly z koncentračních táborů, i když všichni, vězňové skončili po třech měsících absolutním vyčerpáním v plynu. Jenže. Jenže v těch třech měsících byla někde možnost zůstat člověkem a umřít jako člověk. A tak jsme se krok za krokem pomalu dobírali k velikému aktu sebezníčení.

"Plná polní bandalír, maska, přilba, zbraň," ozvalo se jedné noci rafinovaně hodinu po večeři, kdy už i ti nejvíce unavení se chystali usnout a zbuzerované mátky se začaly navzájem motat kolem postelí a skříněk, aby za dvanáct minut stály v polospánku na dvoře, v naději, že poplach je jenom zkušební, a za půl hodiny, když budou mít štěstí a při náhodném filcunku jim nenajdou v ruksaku namísto bagáže prázdnou krabici od cukru, budou zase usínat na kavalci. Všichni měli smůlu. Poplach planý nebyl. Naše družstvo ale mělo štěstí. Teď se to stane. Dneska to náš tyran vodere, protože mu do jednoho pojdem, nebo v lepším případě, a s tím jsme tajně všichni spíš počítali, těžce onemocníme. Cvičení bylo ideální. Dosáhnout po družstvech v co nejkratším čase bez udání azimutu severní, patnáct kilometrů vzdálené přírodní překážky, v našem případě střední tok Labě, navázat světlicí spojení s velitelstvím rotý a co nejrychleji se stáhnout do výchozího postavení. Přeloženo do lidské řeči obyčejný pochoďák tam a zpátky, a to byl prosím prosinec, a pěkně studený, zkrátka, ideální příležitost se uštvat k smrti. Náš miláček byl jen tak nalahko, žádnou plnou polní, žádnou plynovou masku, žádnou helmu, žádný těžký plášť a zbraň. Pod vojenskou blázou měl svetr od maminky, na hlavě frajersky rozplácnutou lodičku a na nohou dobře vyšlápnuté pállitry. Prostě nás nutně musel uštvat a to jsme potřebovali. Se zlomyslně potutelným šklebem ve tváři nám oznámil, že se hodnotí rychlost přesunu, a ať si nemyslíme, že bysme snad byli z družstev poslední.

Vyrazili jsme. Naše zbraň byla vůle vytrvat a onuce na nohou. Jeho nevýhoda byly ponožky a zlomyslnost. Dobře zabalené onuce jsou, jak vám řekne každý mazák, na dlouhou cestu terénem nenahraditelné. V ponožkách jste po pěti kilometrech kách

na nohy. Ihned za bránou palpostu jsme začali utíkat. Zpočátku nám ďábel lehce stačil, ale v momentě, když jeho únava byla silnější, než důvod, aby ji překonal, začal se nám ztrácet. Naši cestu znal velmi dobře jeden skrček z družstva, který se narodil vnedaleké vesnici, mimoto vlevo za zády nám zůstal odraz světla Prahy na obloze, Labe bylo tam na severovýchodě a Stará Boleslav nám musí zůstat po pravé ruce. Deset maníků letělo, funěli jsme dohromady jako sentinel. Čím víc se nám kaprál vzdaloval, tím rychleji jsme běželi. Když se nám ztratil za nějakým kopcem, odpečívali jsme v pomalejším tempu, a pak zase nanovo. Hra dostala svoje pravidla. Po hodině jsme zjistili, že náš desátník se orientuje podle zvuku rachotu našich koksáků neboli blemcáků, což byly přilbice, a že už je tak unavený, že kdybychom se zastavili, zastaví se taky. Ale tu radost jsme mu neudělali. Topoly a olše, které v těch místech vroubí Labe, se objevily na obzoru. Náhlá bezmocných ztroskotanců se zvedla. "Tak a teď do toho. Ten parchant takový zápal plic ještě neviděl". Hulákali jsme jeden přes druhého. "A všechno na něj svedem, že nás tam nahnal".

Do prosincového Labe jsme naskákali všichni najednou. Teplota vody musela určitě z našich rozpařených těl stoupat. Bylo to hrozné. Když se všechno pěkně nasáкло voďou včetně bandelírů a filcových podložek v přilbách, a my jsme začali pomalu umírat vychladnutím, doběhl desátník. Hlavy nám čuměly z vody jako deset kopacích míčů, a všichni jsme si mysleli: "Tak koukej, ty svině, cos nám udělal."

Svině se moc dlouho nekoukal. Vypálil raketu a svým nepříteli hlasitým způsobem zavelel: "Družstvo na můj povel v rojnici! Krátkými přískoky směr výchozí postavení vpřed!"

To, co jsme zažili na zpáteční cestě se nešá popsat. I civilista si snad dovede představit, co s ním udělá voďou nasáklý zinník a mazlavá břecha prosincové oranice. K ránu jsme doběhli do palpostu jako první. Bez velitele. Ten zůstal ležet ve výkopu melioračního kanálu se zlomenou nohou o svěšenou lžici rypadla nedaleko od výchozího postavení.

Snad jsme mu tam i trochu pomohli.

Doběhli jsme jako první a byli jsme všichni suchý. Světe div se, my jsme po cestě zpátky vyschli. To nebyly těla, to snad byly radiátory.

Druhý den odvezli kaprála, který se ani slůvkem nezminil o

práběhu noci, na pluk na meročku, a my jsme pod novým velitelem  
družstva netrpělivě očekávali vytoužené zápaly plic. Marně.  
Zůstali jsme všichni zdraví jako řípy.

Po letech jsem ho potkal, to už jsem byl slavný a on se  
ke mně hlásil na nějakém filmovém festivalu pracujících. Před-  
stavil mi svoji mile vyhlížející slepici, která mi stále opako-  
vala, jak jí Jindra vykládal, co jsme byli na vojně za kamarád.  
On nadával na poměry u nich v traktorové stanici, kde byl tech-  
nikem, takže jsem ani neměl, co bych mu řekl. Před ženou jsem  
ho neshodil, a naše bojové kamarádství jsem mu potvrdil.

Když odcházel a já jsem se za ním díval, pomyslel jsem si  
"Ani nevíš, ty chlape, kdes moh dneska bejt, kdyby ses bejval  
tenkrát přidržel uniformy." Tenkrát jsem si na tu noc sebevrah  
vzpomněl a dneska jsem ji napsal. A nakonec přidám ještě jednu  
oblíbenou písničku svého desátníka :

My jsme ta armáda lidová  
ve jménu Jana Žižky z Trocnova,  
ve jménu Jana Žižky,  
Češi jsou lišky, lišky  
v útoku na  
nepřítele  
ve jménu Jana Husy  
vrážnám dělové kusy  
v útoku na  
nepřítele.

**P r o v o l á n í** k sedmému výročí protizákonného umlčení československé zpěvačky **M a r t y K u b i š o v é** adresované všem zpěvačkám a zpěvákům zemí, které podepsaly "Závěrečný akt helsinské konference" a "Mezinárodní pakty o lidských právech".

Světová veřejnost je v těchto dnech československými úřady ubezpečována, že jsou v ČSSR plně respektována lidská práva. Už pouze můj osud vyvrací toto tvrzení.

Neztratila jsem ani hlas ani sympatie svých diváků, a přesto jsem musela opustit jeviště, tehdy bylo bezohledně popřeno, aniž bych se čehokoliv dopustila, mě právo zpívat. Bylo mi dvacet sedm let.

Obracím se na Vás, jako na idoly mladých lidí, přesvědčena že cítíte svou odpovědnost. Potlačování lidských práv především je nesmazatelně poznamenaná. Je třeba tento proces zastavit. Každé sebemenší bezpráví může přerůst v nenapravitelnou křivdu.

Victor Jara neubráníl své právo na život.

Podepsala jsem "Prohlášení CHARTY 77" s přesvědčením a vírou, že se všechny případy nerespektování lidských práv v Československu dají napravit - a byla jsem označena za zrádce vlastního národa.

Čekala jsem sedm let na spravedlnost - dočkala jsem se jenom další nespravedlnosti.

Jednejte, dokud je čas. Dopustíme-li, aby spravedlnost definitivně splynula s bezprávím, pak už nás nikdo neuslyší.

Praha, únor 1977

Marta Kubišová  
zpěvačka

Spiegel

Marta Kubišová, přední československá zpěvačka, interpretka proslulé písně "Modlitba pro Martu" z roku 1968.

V roce 1967 reprezentovala Československý rozhlas na festivalu evropských rozhlasových stanic v Monte Carlu.

V roce 1968 hostovala v pařížské Olympii. V letech 1968 a 1969 byla delegována ČSSR na festival M.I.D.E.M. v Cannes.

V roce 1970 byla zásahem československých úřadů umlčena.

V roce 1977 podepsala "Prohlášení Charty 77".

R. : V pátek 4. února 1977 se v pražském divadle hudby uskutečnilo "setkání umělců působících v oblasti zábavního umění"; mezi nimi byli i Vaši kolegové - zpěváci a zpěvačky pop-music. Byla jste také pozvána?

M.K. : Nebyla.

R. : Účastníci shromáždění svým souhlasem s tzv. "Provoláním nám československých uměleckých svazů" jednomyslně vyjádřili své přesvědčení, že je v ČSSR s kulturou všechno v pořádku. Došlo tedy ve Vašem případě pouze k opomenutí?

M.K. : Určitě to opomenutí nebylo.

R. : Jde tedy o záměrný akt diskriminace Vaší osoby?

M.K. : Nevím, jestli mi budete rozumět, ale já vlastně vůbec neexistuji, a možná, že jsem ani nikdy neexistovala.

R. : Tak tomu opravdu nerozumím.

M.K. : Vysvětlím Vám to. Bylo to cílem akce, která shodou okolností začala právě touto dobou před sedmi lety. Tenkrát došlo ze strany československých úřadů k protisádkovému postupu, který pro mne, jako pro zpěvačku znamenal totální umlčení. Vystupňování aféry s podvrženými pornografickými fotografiemi, zásluhou právě dosazeného nového ředitele Prágoconcertu dr. Hrabala, bylo dosaženo likvidace skupiny "golden kids", v níž jsem v té době pracovala; současně byly rušeny bez mého vědomí tuzemské i zahraniční salóvy; Československý rozhlas a televize přestaly postupně vysílat mé nahrávky; zmizely filmy, v nichž jsem vystupovala, a posléze začala rozsáhlá likvidace mých desek po prodejnách - zákaz prodeje, stažení propagačních plakátů a odvoz zbývajících desek do stoupy. Byl mi bez udání

důvodů zabaven cestovní pas a bezprostředně "hrozící veřejné vystoupení při příležitosti předání Zlatého slavíka za rok 1969 bylo zařeháno rozhodnutím, které znamenalo předávání ceny v kancelářích vyhlašovatele soutěže, časopisu Mladý svět.

R. : Cena "Zlatý slavík" se uděluje na základě hlasování veřejnosti o oblibě a popularitě zpěvačky nebo zpěváka. Vy jste tuto cenu získala celkem třikrát. Kdy to bylo?

M.K.: Ano, bylo to v roce 1966, 1968, 1969.

R. : Tutéž cenu přebíral za mužskou část soutěže pokaždé i známý československý zpěvák Karel Gott, který byl 4. února také jedním z hlavních řečníků na shromáždění v Divadle hudby. Doslova řekl toto : "Myslím, že mohu jménem vás všech říci, že k tomu všemu /myšlena činnost v oblasti pop-music-pozn. R./ máme doma dobré podmínky. A proto bych chtěl za sebe, a nejen za sebe poděkovat našemu stranickému a státnímu vedení za příznivou dobrou atmosféru, za prostor pro naši tvůrčí, uměleckou činnost"... Myslíte si, že na Vás zapomněl anebo že natolik potlačil své svědomí?

M.K.: Karla Gotta jsem měla vždycky ráda a vážila jsem si ho jako zpěváka. Je opravdu možné, že na mne zapomněl a věřil tomu, co říkal.

R. : Zákaz činnosti obvykle souvisí s Trestním zákonem. Čím jste se provinila?

M.K.: V mém případě šlo o komplikovanější až delikátní záležitost. Dodnes nebylo mé "provinění" formulováno. Aféra s pornografiemi tehdy skončila po patnácti měsících výrokem ředitele Pragokonzertu dr. Hrabala, že "nikdy neměl, ani nemá za to, že by na pornografických byla zpěvačka Marta Kubišová". Avšak přes toto překvapivé rozuzlení případu, nebyl učiněn ani jeden krok k nápravě důsledků této kampaně. I nadále bylo jakékoliv jednání o mém návratu na jeviště vázáno na uveřejnění mé sebekritiky a souhlasu s politikou nového vedení. Tento ponižující postup úřadů jsem po své zkušenosti s pornografiemi samozřejmě kategoricky odmítla. To mělo později také za následek, že mi bylo nemožné nadále vykonávat i takové zaměstnání, jakým je lepení pytlíků a sestavování hraček. Vytrvalé péče úřadů jsem se nezbyla ani v následujícím zaměstnání

ve Výstavbě sídlišť hl. m. Prahy.

R. : Dnem 23. března 1976 vstoupily v ČSSR v platnost "Mezinárodní pakt o občanských a politických právech" a "Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech", v nichž se mimo jiné hovoří o právu občanů na vlastní názor. Myslíte si, že tedy už nebudete nadále kvůli svým názorům pronásledována?

M.K.: Ráda bych tomu věřila. Ovšem dosavadní zkušenosti a zvláště postup československých úřadů proti signatářům Charty 77, k nimž patřím, nasvědčují spíše tomu, že budu pronásledována i za tento interview.

R. : Dostalo se Vám za těch sedm let podpory ze strany vašich kolegů nebo veřejnosti?

M.K.: Finanční podporu jsem nikdy nepotřebovala - lepení pytlíků je dostatečně výnosné zaměstnání. Vy ovšem myslíte podporu morální... Veřejnost byla sdělovacími prostředky, jak už to u nás v takových případech bývá povrchně a nedostatečně informována, což dalo podnět k různým pověstem a dohadům. Jednou jsem byla výhodně provdána za švédského loďaře, jindy zase jsem zbaběle emigrovala do NSR a pod. Přesto jsem za celou tu dobu nikdy nepocítila při osobních setkáních s lidmi projevy antipatií či nescouhlasu s mým postojem. Totéž se týká i mých kolegů, kteří mi při každé příležitosti projevují své sympatie, ovšem s podmínkou, že to nikdo neslyší a nevidí.

R. : Váš případ rozhodně nepodporuje tvrzení /v současné době v ČSSR tak spontánně podepisované téměř všemi umělci/, že v kulturní oblasti není v podstatě co napravovat. Jsem také přesvědčen, že se na Vás nevztahuje ta část "Provolání československých výborů uměleckých svazů", ve které se praví : "Proto však také pokřídáme těmi, kdo v nezkrtné pyšce, ješitné nadřazenosti, sobeckém zájmu nebo dokonce za mrzký peníze se kdekoli na světě - a také u nás se našla skupinka takových odpadlíků a zrádců - odtrhnou a izolují od vlastního lidu..."

M.K.: Jsem o tom také přesvědčena. Nevěřím, že by někdo v Československu mohl tímto způsobem označit můj život a mou práci.

R. : To by tedy mělo znamenat, že můžete očekávat jednání o svém návratu tentokrát bez podmínek. Bylo Vám v

tento směr už něco naznačeno?

M.K. : Bylo, ale bohužel jde opět o naprosté nepochopení situace. Před dvěma týdny mi orgány Státní bezpečnosti sdělily prostřednictvím mého manžela /jako na ženu v domácnosti nelze na mne uplatnit existenční postih jinak než přes manžela/, že bych mohla zpívat okamžitě, avšak s podmínkou právě opačnou. Zatímco jsem vědecky měla něco podepsat, tentokrát jsem měla svůj podpis odvolat. Shodou okolností jsem měla "odvolávat" právě v den, kdy bylo okresními úřady mým známým v obci, kde máme rekreační chalupu, doporučeno, pod pohrůškou ztráty zaměstnání, se nadále seznat, jako se signatářkou CHARTY 77, nestýkat. Už pouze tento krok považují za důkazoprávnosti "Prohlášení CHARTY 77" - zvláště v odstavci o československém apartheidu. Z toho, co jsem už řekla, je zřejmé, že tento způsob diskriminace není pro mne ničím novým. Setkávala jsem se s ním celých sedm let, dokonce i v takový den, kdy jsem se vřadila pod dohled Státní bezpečnosti a kdy můj dlouholetý kamarád a spolupracovník domítl již za svědka ze strachu o existenci. Přesto jsem současným vývojem situace krajně znepokojena a odmítám záměrné zkreslování v ČSSR dosud neuveřejněného "Prohlášení CHARTY 77", cílevědomě interpretovaného sdělovacími prostředky jako "proti lidový, protisocialistický a protisovětský pamflet". Nikdo mi nevnutí názor, že bych něco takového mohla podepsat. Jestliže došlo k paradoxu, že člověk vychovaný v socialismu, se socialistickým přesvědčením, je kvalifikován jako nepřítel a postaven mimo zákon ve chvíli, kdy se, dosud pronásledovaný, přihlásí o svá práva., pak musím prohlásit, že se cítím tímto postupem osobně ohrožena. Obávám se o osud vězněného Václava Havla a Pavla Kohouta, jehož pobyt na svobodě je otravován hrozbami v anonymních dopisech. Mé obavy se týkají i dalších signatářů, jejichž osudy sice nejsou tak známy, avšak nejsou o nic méně významné.

R. : Vidíte z takové situace nějaké východisko ?

M.K. : Stále věřím, že "slohu, závist, zášť, strach a svár" vystřídá upřímná snaha o porozumění, spravedlnost a pravdu.

Pak se budu moci i já, ztotožnit se slovy Karla Gotta, jimiž v divadle hudby vyjádřil poděkování našemu stranickému a státnímu vedení.

M.K. : Stále věřím, že "slobu, závist, zášť, strach a svár" vystřídá upřímná snaha o porozumění, spravedlnost a pravdu.

Pak se budu moci i já, ztotožnit se slovy Karla Gotta, jimiž v divadle hudby vyjádřil poděkování našemu stranickému a státnímu vedení.

Jiří Dienstbier :

Charta 77, lidská práva a mezinárodní socialistická  
perspektiva

1.

Charta 77 vznikla v Československu za okolností, o jakých se někdy říká, že si samy vynucují činy. Předznamenala vystupňování zájmu o lidská práva, který v posledních týdnech přerostl v kampaně, probíhající ve světě s různou intenzitou, záměry a cíli. To ovšem není historická zásluha signatářů Charty 77, ale fakt zčásti náhodný - v říjnu 76 byly v Československu zveřejněny ratifikované paktů o lidských právech, jame v roce politických vězňů, nová americká vláda prohlásila lidská práva za součást své politiky právě nyní atd. - zčásti zákonitý vzrůstem k průběhu doby, mezinárodních vztahů, perspektiv a u nás pak zvláště místa československé problematiky v evropském, socialistickém a tedy i světovém kontextu.

Způsob, jakým se v současné době upraví mezinárodní vztahy, do značné míry rozhodne o osudech národů nejméně do konce tisíciletí. Nejbližší měsíce, snad rok či dva, musí např. zodpovědět závažnou otázku, zda se věnují stamiliardy dolarů na nové zbrojní systémy. Jakmile by se doopravdy nekontrolovaně začalo s jejich výstavbou, povede to k zhoršení mezinárodního ovzduší, k prudkému náporu na už tak dost oslabené ekonomiky rozhodujících států zásadním a po delší dobu nezvratným stanovením priorit bez ohledu na společenskou potřebu /a dokonce i zdroje/, a v důsledku toho k posílení vojensko-bezpečnostních aspektů kontroly mezinárodních vztahů /oživení mocenského blokového schématu/ i veřejného života na všech stranách.

To by ještě více zkomplikovalo snahy najít alespoň přijatelné řešení kardinálních otázek rozvojového světa, který oprávněně požaduje rovnoprávné možnosti. Nesetká-li se s poněkud větší ochotou než doposud, zejména v ekonomické oblasti, může přestat poslouchat jakékoli návrhy, včetně sebekrásnějších řečí o solidaritě. Začne se doopravdy spoléhat pouze na vlastní síly a má řadu prostředků, dnes už i politických a vojenských/jež se stále zdokonalují/, jimiž může o rovnoprávnost usilovat bez ohledu na zájmy všech, kdo o jeho problémy projevují jen platonický zájem /např. řízením cen nafty a jiných surovin, ozbrojeným bojem v jižní Africe apod./

Perspektivně je nekatastrofické řešení možné jen při pečlivém rozšiřování důvěry mezi všemi účastníky veškerých sporů a to zcela

věcně. Příslušné dohody je ovšem třeba pánit nikoli pro zásadu pacts sunt servanda, ale proto, že dnes už nelze téměř nikoho donutit, aby přistupoval k dohodám, o nich usoudí, že by poškozovaly jeho zájmy /viz např. jednání USA-Filipíny, USA-Panama, Rumunsko-ostatní státy Varšavské smlouvy, nebo naopak neexistence dohod na Středním východě, mezi SSSR a Čínou atd./. Případné výjimky z tohoto pravidla rychle ukáží nereálnost jakéhokoli nepřirozeného a vnuceného řešení a jsou zdrojem trvalé krize, např. v Československu. Přičemž nejde nikdy jen o krizi vnitřní, ale také o negativní vliv této krize na evropské a mezinárodní vztahy, včetně vztahů uvnitř určitých politických směrů, v případě Československa v mezinárodním komunistickém hnutí.

Při zachování rovnoprávných podmínek při jednání o dohodách je pak nepřiliš významné, zda po podepsání vydává jedna či druhá strana dohodu za vlastní vítězství a domnívá se, že z propagandistických důvodů tvrdí, že k ní druhou stranu přinutila, jak se například o Helsinkách - jedna strana o celku, druhá o třetím koši, apod.

Helsinské dohody jsou mimořádně významné tím, že komplexně postihují různé stránky sporných mezinárodních otázek evropské a severoamerické, tedy v podstatě hospodářsky vyvinuté, části světa. Je tedy nelogické vést spor, zda se mají chápat a plnit jako celek nebo jako soubor jednotlivých opatření, s důrazem na ten či onen závazek. Pokud některé strany ten či onen bod zdůrazňují, pak zjevně proto, že se domnívají, že jiné strany příslušnou pasáž ignorují nebo porušují. Hovořit přitom o vměšování do vnitřních věcí, například v otázce lidských práv, je absurdní, protože každý svým dobrovolným podpisem suverénně pořídil své chování společnému zájmu signatářů dohod - tedy i vlastnímu.

V rozporu s touto logikou píše také náměstek čs. ministra zahraničí Dušan Spáčil /RP 19.2.77/, že "zdůrazňujeme nutnost komplexního přístupu k Závěrečnému paktu jakožto k jednomu celku a odmítáme snahy vytrhávat z něho pouze některé pasáže /např. tzv. III. koš a v nich vymáhat ústupky". Obává se přitom, že Bělehrad se stane "nějakým tribunálem" a už předem odmítá řadu možností, o nichž by se tam mohlo jednat, např. výslovně opatření k posílení důvěry, pro která "ještě neuzrál čas a nebyl nashromážděn dostatek pozitivních zkušeností". Tento zřejmý defenzivní postoj je ovšem v rozporu s oficiálním tvrzením, že lidská práva jsou u nás zajištěna a navíc tím autor diskvalifikuje vlastní soud o socialismu jako "vyř-

ší formě z hlediska společenského vývoje".

Tento způsob myšlení je vůbec základem kampaně pro a proti těm, kdo se v různých zemích vyslovili pro dodržování lidských práv poté, co četné vlády podepsaly a ratifikovaly příslušné mezinárodní dokumenty.

V Československu byl sice masově zveřejněn Závěrečný akt, a ve Sbírce zákonů i pakty o lidských právech, ale nikoli Charta 77. Kdyby totiž moc Chartu povolila zveřejnit, stačil by samotný její text předem vyvrátit všechny dosud snesené vnitřní argumenty. Protože tohle je i moci jasné, a protože ví, že Chartu dnes zná v Československu někdo, snaží se jakoby ofenzivně poukazovat na porušování práv jinde a signatáře začlenit do jakési mezinárodní fronty proti komunismu, socialismu, mírovému soužití, uvolnění, Helsinkám a Bělehradu. Říkám záměrně "jakési" proto, že ani zde nemůže moc tuto frontu specifikovat. Ukázalo by se rychle, že v ní nehrají vůbec roli "revanšistické", "fašistické" a podobné elementy, že v ní nejsou třeba Francouzi dědici bojující proti legalizaci KS Španělska, nýbrž právě tato komunistická strana, stejně jako komunistické strany v Itálii, Francii, Velké Británii, Švédsku, Japonsku atd. spolu se socialisty, demokraty, křesťany apod. Patří do ní na úrovni diplomacie a mezinárodní politiky vůbec i vlády, které podepsaly helsinské dohody a je tu lhostejné, jaké jsou jejich motivy či meze a jaká je situace v jejich vlastním domě. Zde vystupují jako signatáři mezinárodních úmluv a jsou ve všech bodech Závěrečného aktu právě tak podřízeny mezinárodní i vnitřní kritice, pokud některé články neplní - a to bez ohledu na to, zda si to přejí či ne. Je ostatně na první pohled zřejmé, že čím více jsou v některé zemi lidská práva omezována, tím méně se její vláda zapojuje do tzv. "antikomunistické" kampaně, jíž se tu rozumí odpor k moci např. proti signatářům Charty 77 /např. vláda španělská, turecká aj., o uruguayské nebo chilské nemluvě/.

Získat pro mezinárodní argumentaci tohoto druhu mezinárodní oporu je tedy pro současnou moc značně obtížné. Kromě oficiálních východoevropských orgánů - a to ještě ne vždy tak ochotných, jak by si to československá moc přála - se v její prospěch vyjádřila jen hratka malých komunistických stran. Za lucemburskou řekl v Praze René Urbany, že jeho strana musí "bránit reálný socialismus jako největší vymoženost mezinárodního dělnického hnutí", podle informačního oddělení Portugalské KS "se imperialistické kruhy snaží... rozpoutat druhou "studenou válku", znevážit vymoženosti

socialismu a odpoutat pozornost od hluboké krize kapitalismu, podle Tribuny Ludu "antikomunismu jde o vytváření takového svazu-ší před bělehradskou schůzkou, které by bylo co nejméně příznivé pro konstruktivní návrhy a iniciativy socialistických států. Jde o to, aby se tyto iniciativy ocitly v pozici "obviněných, jde o to, aby odpůrci zmírňování napětí vytěžili z helsinského Závěrečného aktu jakýsi politický kapitál." Organ Německé KS Unsere Zeit pak usoudil, že obhájci lidských práv v Československu se sami odhalili, když neluví o právu na práci a jiných vymoženostech. Rozmotávat tyto defenzivní úvahy nemá v této souvislosti /v jiných k nim ještě dojdeme/ valný smysl stejně jako polemizovat s nelogičností ÚZ, když vytýká, že nehájíme právo na práci a současně tvrdí že toto právo je u nás - na rozdíl od kapitalismu - zcela zajištěno. Nebývá zvykem pořádkovat, co máme.

Citují tak obsáhle proto, aby lépe vynikl mocensko-blokový způsob myšlení, který tyto úvahy spojuje, přičemž bych mohl ovšem citovat i ze zdrojů zcela opačných. Toto blokové myšlení přežívá na všech stranách veškerých opon, které se spustily po druhé světové válce - a často i dříve - a které ve vědomí lidí, skupin i vlád přetrvává jako trvalá halucinace a tehdy, když opony dávno spadly. Tím spíše tam, kde se je někdo stále snaží vytahovat a lá-<sup>12</sup>tat. Toto myšlení vnímá svět pouze prismalem vlastních problémů a ignoruje potřeby a zájmy druhých - a to i uvnitř každé dané společnosti. Jeho rubem je sumární kritika všeho za oponou a obdiv k výkonům na vlastním jevišti. Všeude je to koneckonců bezpečnější, jenže k ničemu.

Z tohoto hlediska lze přiznat oprávnění argumentům, že by si Britové měli více hledět Ulsteru a Američané třeba vlastní role v Chile. Věrohodné je to ovšem pouze tehdy, když onen - dejme tomu československý - kritik cizího postoje je stejně důsledný v prosování stejných principů ve vlastním prostředí. V opačném případě je to jen obměna tupého vtipu o nefungování pražských tramvají v souvislosti s lynčováním černochů na březích Mississippi. Tedy ducha studené války, kde se jen vzájemně spílá a nic neřeší, kde se pokřikuje o propádlých dějin, ve kterých ten či onen co nevidět zmizí, přičemž se spolupracuje při pečlivém sestrojování ohoho pro padliště pro všechny zúčastněné.

V tendenci vtlačit výbušniny do starého blokového schématu a existuje vážné nebezpečí. Jako neslouží rozvoji soužití a uvolňování napětí potlačování lidských práv, např. hanička na signatáře

Charty 77 v Československu, neslouží jim ani tendence některých kruhů obrátit tuto problematiku proti socialismu zcela v duchu primitivní antikomunistické hysterie, např. útoky Amalrika na Francouzskou KS a dokonce na Giscarda d'Estainga apod. Tady skutečně platí, že naplnění lidských práv, a také např. práva na práci vůbec a práva na práci podle vlastního zájmu a kvalifikace, jsou všechny existující společnosti mnoho dlužny.

Pro lidská práva je úrodnou půdou pouze mezinárodní uvolnění rozvoj mírového soužití, spolupráce a vzájemné důvěry. Spojenci v tomto boji v Československu i jinde jsou lidé odlišných politických, společenských, náboženských aj. názorů, ale bez ohledu na to to rozdíly musí být zajedno v otázce těchto práv kdekoli na světě. Ti, kdo se zajímají o lidská práva jen na opačném konci zeměkoule jsou nositelé blokového myšlení a udržování mocenského blokového schématu a tedy protagonisté studené války. Právě oni patří mezi ty síly, které odmítaly helsinskou konferenci jako nový Mnichov, přijímaly ji a nechutí jen jako jakousi dohodu o statu quo a hranicích v Evropě či od ní naopak nic jiného nechtěly, anebo si od ní slibovaly jen propagandistický ohňostroj.

Všude se ovšem zmýlili. Počítaly s tím, že helsinské dohody zůstanou jen popsáním papírem ve světě, přivyklem na blokové myšlení a po desetiletí unavovaném spoustou k ničemu nevedoucích aktivit. Helsinky se však k jejich překvapení staly tím, čím může jakákoli dohoda v nejlepším případě být - možností.

## 2.

Nový ofenzivní prvek na mezinárodní scéně představuje nástup Carterovy administrativy ve Spojených státech. Za několik týdnů se projeví jednak mimořádná schopnost při výběru kandidátů na významná místa, jednak značná pružnost při formulování politických záměrů - zejména v zahraniční politice. Viceprezident Mondale, poradce prezidenta Brzeziński, ministři Vance a Blumenthal, velvyslanci Young, Warnke, Lowenstein, Clifford atd. si už v minulosti získali značný kredit přístupem k mezinárodní problematice, bsrojení /u Warnkeho dokonce hrozilo samitnutí jeho schválení senátem pro jeho postoj k odzbrojování, který se některým senátorům zdá až příliš mírumilovný/, k rozvojovému světu, ekologickým problémům atd. Většina z nich je známa buď kritikou vojensko-průmyslového komplexu, či vietnamské války, nečistých aktivit CIA, necitlivého přístupu k Africe, Latinské Americe a všeho, co tvořilo ne,

horší stránky amerického působení ve světě.

Nelze ovšem v této chvíli hodnotit, jaké budou nakonec výsledky. Dědictví minulosti předem vylučuje přílišné iluze a Carterova administrativa se s ním dříve či později srazí. Kromě toho je samozřejmé, že působí ve společnosti určitého typu a je jejím představitelem. Nárazy jsou ovšem různé a lze si při nich rozbit hlavu, jak se to stalo vůdcům amerického konzervatismu Nixonovi, Agnewovi atd., lze však také měkce přistát nebo se obratně odrážet a mnohé meze přeskóčit.

Rozhodující budou meze vnitřní, subjektivně jsou dané silou zatím zatlačeného konzervatismu, který se však jistě po katastrofě obrodí, nelze nová představitel a nepochybně se vzpříčí případným snahám opravdově řešit závažné problémy, objektivně pak vymezené především povahou a intenzitou těchto problémů samých, stavem amerického a světového kapitalistického hospodářství /i ve vztahu k rozvojovému světu a k Východu/, složitostí a problematikou velkých měst vůbec, včetně společenských a politických aspektů nezaměstnanosti.

Je zřejmé, že lidské právo na práci nelze při současné struktuře americké společnosti garantovat a se stále dokonalejší technikou to bude možné čím dál tím méně. V jiných, tj. zvláště západoevropských, kapitalistických státech a Japonsku platí totéž jen s příslušným a rozdílným zpožděním rozvoje výrobních sil a tedy rozdílnou intenzitou brzdící role výrobních vztahů. Reálná je pouze celospolečenská garance práva na práci, ale ta je nemyslitelná bez zdrojů, jež lze získat pouze omezením a zásahem do privilegií jedinců a velkých hospodářských - dnes už většinou mezinárodních monopolů. Ne-li tedy přechodem k socialismu /což je otázka mnohem komplexnější než realizace práva na práci nebo i řady dalších mezinárodně kodifikovaných práv/, tedy alespoň značnou socializací či zespolenštěním zdrojů. Do jaké míry se např. Carterově vládě podaří ve Spojených státech tento problém alespoň zmírnit, se zatím neodvažujeme předpovídat.

President Carter a jeho štáb se zřejmě chce také nějakým způsobem vyrovnat i s dědictvím v podobě proamerických diktátorských režimů po světě. Bez jejich změny či alespoň bez viditelného a úspěšného tlaku na jejich demokratizaci pozbyde kritika stavu lidských práv jinde jakéhokoli smyslu a při kritice stavu lidských práv ve východní Evropě se stane opět jen jednou ze zbraní ve velmocenské blokové propagandě. O Carterově smyslu pro chápání této

otázky svědčí, že sám zahrnul do své politiky lidských práv i kritiku některých nedostatků ve vlastní zemi, jm. praxe odmítání vstupních víz jinak, tj. zejména komunisticky, smýšlejícím cizincům. Carter a řada dalších čelných představitelů jeho kabinetu opakovaně zdůraznili, že Spojené státy jsou právě tak jako stát jiné vystaveny mezinárodní kritice, že tuto kritiku vítají a že šelí o lidská práva není v negativním, nýbrž v pozitivním poměru k zlepšování mezinárodního ovzduší a k jednání o sporných otázkách, mj. i k jednání o omezení strategických zbraní/ např. viceprezident Mondale/.

V tomto duchu vystupuje většina západních státníků, např. švédská ministryně zahraničí nebo bonnský kancléř Helmut Schmidt který v interview Sternu řekl, že "ukončení politiky uvolňování by znamenalo návrat k politice napětí, zvýšeného zbrojení, vytváření nových konfliktů a ke vzniku nebezpečí, že tyto konflikty by se jednoho dne řešily vojensky" a přímo k bělehradské schůzce dodal, že se nesmí stát místem konfrontace.

Při všech omezeních a výhradách, plynoucích z nemožnosti posoudit, kam Carterova administrativa vůbec chce a kam si až může dovolit dospět, nemohou obhájcí lidských práv, ale ani stoupenci socialismu, považovat tuto schopnost kritické sebereflexe za negativní. Chtít argumentovat tak, že tato sebereflexe nepřikročí k základním strukturálním změnám kapitalistické společnosti, je dnes po tolika zkušenostech už nikoli naivní, nýbrž většinou vědomé udržování černooblého blokového schématu. Nehovoříme přece o socialismu, ale o lidských právech a mírovém soužití. A v tomto směru jsme svědky významného pozitivního posunu americké politiky alespoň podle vyslovených záměrů.

Hodnotit můžeme ovšem jenom činy a jejich důsledky. Americká politika nám jich jistě v dohledné době nabídne dost a bezpochyby nebudou všechny pozitivní. Prosadí se i jiné zájmy, doposud většinou skryté, ale přece jen se vynořující například zmařením Soerensenova jmenování za šéfa CIA, nepochybně z obavy, aby příliš neoklestil samostatnou aktivitu této špiónážní agentury. Ale i mimo vládu např. požadavek George Meanyho, předsedy AFL-CIO, na vyhloučení Československa ze Spojených národů je nejen nereálný, příliš závaný propagandistickým účelem, ale především je z hlediska rozšiřování univerzální mezinárodní důvěry škodlivý. Je koneckonců nepřesvědčivý i tím, že Meany častokrát vystoupil na podporu poměrů v režimech, ve kterých obyvatelé ani nesní o takové míře demokracie, jaká je např. v Československu. V takových případech

se pak opravdu těžko argumentuje proti názoru o zneužívání boje za lidská práva proti určitému systému nebo skupině států, tedy i v případě socialismu či Československa. Ovšem zase jen tehdy, mají-li nositelé takového názoru čisté svědomí.

3.

Boje za lidská práva nelze proti socialismu zneužít. Je ovšem velmi dobře možné využít potlačování lidských práv mocenskými orgány socialistického státu a zneužít toho proti socialismu samému.

Socialismu, jakkoli "reálnému", boj za lidská práva pouze prospívá a - ač se to může zdát paradoxní - prospívá mu v této chvíli už tím, že je vůbec možný. Nostalgici stalinisté v tom samozřejmě vidí nedostatek, a sotva lze na nich chtít, aby pochopili, že je to nedostatek jich samých, ale především nedostatečnost nemluvněte, které by zahynulo bez totální rodičovské péče. Za Stalina bychom žádnou Chertu jistě nepodepsali už proto, že bychom dříve skončili za mřížemi, ne-li hůř. Bylo by to ovšem hůř pro socialismus, ať už pro jeho vnitřní přesvědčivost nebo jeho obrazy ve světě.

Stalinovo vítězství nad internacionalisty a tezí socialismu v jedné zemi má řadu sporných rysů, nelze mu však upřít realistické chápání situace. Nepřipojím se tu ke sporům, zda přechod Ruska do dvacátého století nebo vítězství nad fašismem byly možné i jinak, protože pro tuto úvahu je důležité, že jinak to zkrátka nebylo. Dějiny jsou ~~praxepraxepraxe~~ však nemilosrdné a to, co Stalin formuloval v Otázkách leninismu a zavedl jako reálpolitický model pro fantastický cíl /jehož v podobě, jakou si určil, došel/, přežívá v modelu socialistického státu, jež si dnes sám říká "reálný".

Půlstoletou odbočku nelze nikdy snadno odstranit ze struktury společnosti ani z vědomí generací, ale je třeba si zcela jasně uvědomit, že tento model vznikl jako model hospodářského rozvratu, válečného ohrožení a války, tedy jako model výjimečného stavu. Uvažujeme-li však v kategoriích míru, rozvoje mírového so-  
žití a silného socialismu, je uchovávání prvků výjimečného stavu nejen znevýhodňováním socialismu v zápasu o přeměnu světa a oslabováním možností socialistické perspektivy, ale také nebezpečným počínáním ve vztahu k obyvatelstvu samotných zemí "reálného" socialismu. Varovným signálem může být i to, že nejvíce antikomu-

nistické opoziční elementy vycházejí ze Sovětského svazu, který letos oslaví 60. výročí revoluce, protože s ubíhajícím časem, v kterém se uchovávají bez celospolečenských důvodů prvky výjimečného stavu, roste i počet těch, kteří nevěří v možnost vnitřní reformy systému a utíkají se k zásadnímu odporu.

K hledání východiška není třeba, jak ideologicky myslící lidé soudí, vracet se ke kořenům, které kdysi zaschly v nevhodné půdě. Je nutné obrátit se k dnešku a vyjít třeba i z toho, že i podle oficiální verze je půda dnes už velmi úrodná. Nicméně ani socialistická tradice není - jak soudí jinak ideologicky myslící lidé typu Solženicyna - pouze v miliónech zbytečných obětí, nýbrž především v tom, co je v marxismu nejcennější a základní, tj. v úsilí o osvobození člověka od jakékoli nadvlády. Tato tradice nikdy ani v komunistickém hnutí neshořela v lávě stalinismu, přešla od Marxe k Leninově politbyru, které jakkoli omezené specificky ruské situace, revoluce a války, včetně a především občanské, a nikdy zcela neustoupilo od internacionálního chápání lidského osvobození/ a logicky zahynulo rukou stalinských katů/, přes Gramsciho a Togliattiho k dnešním masám komunistů v zemích "reálného socialismu - mnohých zbavených členství ve straně, ale velmi mnohých i uvnitř těchto stran - k velkým i menším komunistickým stranám ve světě a v neposlední řadě i československému jaru 1968, kde, jak soudí L. Radice, českoslovenští komunisté "měli autentickou hegemonii, založenou na souhlase a ne již na síle" a to "ve jménu obnoveného socialismu, který byl tím více socialismem, čím více byl obnoven". V historické perspektivě sem ovšem patří Říje 1918 a např. i únor 1948, protože bez ohledu na deformace podmíněné specifickými vnitřními i mezinárodními poměry /v případě února především rozpadem protiválečné koalice a černobílým viděním studené války atd./, odstranily definitivně velké společenské brzdy osvobozování člověka. Pokud nahradily jedna privilegia druhými, nemění to nic na faktu, že ta první odstranily. Slepou uličku tedy neznámá to, co tvoří základní historický význam února, nýbrž způsob politického zápasu, determinovaný rozvíjející se studenou válkou a socialistickým modelem výjimečného stavu a následující vývoj tohoto modelu. V Československu pak zvláště nevhodný proto, že úroveň společnosti byla již vysoká a přijatý model sice zaváděl předpoklady socialismu, ale současně brzdil rozvoj socialistických vztahů.

Z toho plyne, že jsou zcela nesmyslné argumenty, podle kte-

rých je boj za lidská práva v socialismu snahou zvrátit poměry k dávno překonaným formám vykořisťování, útlaku a překážek lidského osvobození. V našich poměrech je tento boj především snahou o skutečnou normalizaci, odpovídající úrovni československé společnosti, o vytvoření podmínek, za kterých může na zákonném podkladě probíhat celospolečenské hledání potřebných východisek. Působí proto poněkud nepochopitelně, když v otázce lidských práv zaujímá tzv. "reálný" socialismus obranářský postoj a přenechává iniciativu těm, které označuje za třídní protivníky /což, jak jsme už řekli, není zdaleka pravda/ a snaží se mezi ně zařadit významné komunistické a socialisticky orientované síly. Ve skutečnosti je to pochopitelné např. i z takové reakce, jakou je v rok A. Cuñhala, podle něhož je "marxistická ideologie jen jedna a cíle dělnického hnutí stejné". To může být i pravda podle toho, do rozumíme ideologií a cíli, což uvedený výrok nezpřesňuje, ale hlavně v něm, stejně jako v ostatních ideologických argumentech chybí nejpodstatnější složka - porovnání s praxí, kterou je např. "reálný" socialismus.

Tzv. věcné argumenty jsou pak logicky pouze v seznamech porušování lidských práv jinde. I kdyby byly sebelepší, nemohou přesto posloužit jako argument pro posuzování situace v "reálném" socialismu - lidská práva jsou výsledkem staletého zápasu, buržoazních a socialistických revolucí, od socialismu je nelze odloučit a žádné porušování práv v jižní Africe, Ulsteru či jinde neospravedlňuje jedinou nespravedlnost v socialistickém státě. Socialismus prokazuje své historické oprávnění teprve tehdy, když zajišťuje občanům vždy více svobod, ekonomických, sociálních, politických a občanských práv než kolik jich kapitalisticky strukturovaná společnost právě vzhledem ke své struktuře může poskytnout. Socialismus ruší buržoazní formální právo nikoli tím, že ruší právo, nýbrž tím, že ruší jeho formálnost.

Boj o lidská práva je proto dnes podstatnou součástí nového obrozeného internacionalismu, což plyne mj. i ze stanoviska berlínské konference komunistických stran, že "odpovídá zájmům boje dělnické třídy a všech pracujících za reálná sociální a politická práva". Tento názor byl potvrzen v řadě dokumentů a vystoupení zejména velkých západních komunistických stran a navíc - v souvislosti s nynějším zápasem o lidská práva uvnitř socialismu - rozšířen i tak, že podpora lidských práv není vměšováním do vnitřních věcí jiných zemí /např. Georges Marchais/. Patří sem i úspěšné kampaně za osvobození politických vězňů v různých zemích, např.

ve Španělsku nebo v Chile /L. Corvalán a další/.

Je ovšem možné, že v případě obnovy a posílení blokového myšlení a blokového mocenského přístupu se bude na takové chápání internacionalismu útočit - a v zemích "reálného" socialismu mohou být jeho stoupenci i osobně perzekuováni - jako na vytváření jakési třetí síly, která se už několikrát dostala do slepé uličky, kde ztroskotala. Takové obvinění je falešné, protože stoupenci takového pojetí socialismu předkládají realistické požadavky, jejich naplnění je nezbytné pro překonání socialisticky a demokraticky orientovaných sil /např. historický kompromis v Itálii, společný program levice ve Francii, demokratická junta ve Španělsku apod./, čímž přispívají ke zrodu - zejména v Evropě - nové socialistické perspektivy, jež by vytvořila pozitivní alternativu překonaného, na místě se otáčejícího modelu socialismu. Vědomí nutnosti takové změny je dosti všeobecné i v zemích "reálného" socialismu anapř. v Československu je zakořeněné i ve většině státních a hospodářských mocenských orgánů, přičemž jenom nevíra v aktuální možnost změny a národní zkušenost uchovávala vnější konformitu vůči moci.

Takové změně se jistě lze mocensky bránit, ale nelze zabránit tomu, aby se bez ní dnešní model socialismu vymačkal ze stagnace. Jestliže si však např. československé vedení může dovolit nerespektovat potřeby a spoléhat se případně na to, že odpovědnost budou muset převzít ti, kdo intervencí v roce 1968 způsobili rozpad víceméně přirozených společenských struktur, neplatí to tam, kde nikdo odpovědnost převzít nemůže. A zdá se, že kvalitativní proměna sovětské společnosti, včetně celistvosti generací, nevyvražděných válkou ani v koncentracích, se začíná významně projevovat. Všimli jsme si toho nejen např. v sovětských filmech, ale i v řadě oficiálních stanovisek. Tak např. L. Brežněv 17.2. při setkání s vedoucími akademií věd socialistických zemí v Kremlu řekl, že "sama představa obecných zákonitostí výstavby socialismu a komunismu je s růstem zkušeností čím dál hlubší a mnohotvárnější". Navíc se v životě neustále objevují nové jevy, nové procesy, které je třeba vědecky vysvětlit z pozic marxismu-leninismu /podtrženo aut./ Je to ovšem jen vyslovení určité tendence, jejíž naplňování znamená spoustu práce po mnoho let, přičemž při rozvíjení této úvahy, a zejména při jejím praktickém uplatňování, lze očekávat mnohé peripetie. Četným uším to jistě neznělo dobře. Ale již objevení se takové úvahy je přízna-

—  
kem již dosti silného vědomí problémů uvnitř socialismu. Čas otevřeného vnitřního dialogu nemusí být tak vzdálený, jak by se mohlo pesimistům zdát. Taková předpověď ovšem zůstává, řečeno s Crocem, spíše rázu logického než chronologického.

Vraťme se proto k současné chvíli, která vyvolává otázky, zda odpárci roz ítí mocenského blokového schematu se nerozhodnou ještě jednou učinit vše pro jeho udržení. V této kapitole nás zajímá především socialistické hledisko a zvláště stav lidských práv v jeho kontextu. I když výjimečný stav v původní podobě stalinismu byl rozrušen vývojem od XX. sjezdu KSSS, projevuje se stále silně a zejména v krizových situacích odhaluje svou podstatu a ukazuje už nejen svoji brzdicí roli ve vývoji socialistické společnosti, ale i prvky mnohem horší, jako v současné Československu honičkou na signatáře Charty s průvodními skandalizačními a dokonce teroristickými aspekty /např. i takovými jako je propuštění ženy s ohroženým těhotenstvím z nemocnice - I. Hyblerevé, pomalování zdí domu hákovými kříži - P. Kohoutovi, přeřezání pneumatik auta neznámým pachatelem - L. Lisovi, a zejména pak rušením či omezování samozřejmých práv, kterých společnost dosáhla - a jimiž se "reálný" socialismus chlubil - včetně narušování práva na práci mocenskými tendencemi pronásledovat ty, kteří chtějí překonávat nakupené pozůstatky výjimečného stavu a otvírat socialismu další perspektivy. "To není způsob, jak vést demokratickou debatu, která je tak životně důležitá pro rozvoj socialismu" /Morning Star/.

Právě proto je Charta 77 součástí mezinárodního hnutí za rovné soužití, snížení napětí, rozšiřování důvěry uvnitř společnosti a mezi národy, odstraňování psychologie studené války se všemi hony na čarodějnice, jak je známe v různé míře v různých částech světa a které dodnes přetrvávají, např. v podobě masové persekuce v Československu nebo berufsverbotsu v západním Německu.

Pro komunisty je součástí silícího směru, kterému už nikde nestačí socialismus redukováný na základní ekonomické předpoklady a který samozřejmě potřebuje, aby se i tzv. reálný socialismus vymanil ze svého byrokraticko-mocenského zajetí. Tentokrát už však nikoli jako snaha o naplnění ideje či revolučního snu, ale jako úsilí všech pozitivních společenských sil o realizaci možného.

Charta 77 není ovšem politickým programem tohoto usilování, ale její požadavky po naplnění vlastních zákonů socialistického státu jsou pro takový vývoj mimořádně významné. Je iniciativou

uvnitř socialismu, dokonce uvnitř určitého modelu socialistického státu. Tím, že se k tomuto státu a jeho zákonům odvolává, dává najevo, že je respektuje a nabízí tedy dialog - vzájemný a konstruktivní. Respektuje tím tedy i reálné možnosti existujícího uspořádání společnosti a nevyvolává žádnou fatu morganu v poušti představ o ideálním světě.

Z hlediska mezinárodního socialismu je prvkem jeho nových perspektiv a tak ji chápou i významné složky světového komunistického, socialistického a demokratického hnutí. Jde o to, zda alespoň pokusí už v této fázi vývoje přijmout nějak tuto iniciativu jako možný zdroj podnětů, či zda se uzavrou před objektivním stavem společnosti, v níž vládnou, do bunkru. Tato druhá možnost v této chvíli pravděpodobnější, ovšem nic neřeší. V žádném případě pak nečiní socialismus přitažlivý doma ani v zahraničí a už vůbec ne modelem budoucí společnosti, za jakou by se chtěl vydávat socialismus, zdobící svou fasádu omluvným přívlastkem "reálný". Pokud to trvá, je pak nutné socialismus vymezovat i "lidskou tvář".

28.2.

Vlasta Chramostová :

Jsem herečka malé středoevropské země, ale křivdy na ní a v ní spáchané rozhoupaly už nejednou rovnováhu světa a "doba se pak vymkla z kloubů".

Svaté Jany, Mariany Pinedové, Marie Stuartovny, Jakas-  
ty i Arkadinové, Čarokrásné ševcové i Počestné děvky,

všechny ty královny, služky, hrdinky i mučednice, je-  
jichž slzami smíchu a utrpení jsem žila a umírala 30 let  
na českých jevištích mne drží za ruku při pozdravu, který  
vám posílám ---

- divadlení přátelé kdekoli na světě.

Kdo ví lépe než vy, že jedno kopí vyvolá válku, jeden  
zkřivený vlas může vyrazit stavidla povodní utrpení...

Přes všechna vyznamenání, národní cenu za film, cenu  
svazu divadelníků, titul zasloužilé umělkyně, který mi byl  
udělen vládou ČSSR - jsem jednoho dne před sedmi lety byla  
zbavena možnosti pokračovat ve své práci v rozhlase, filmu,  
televizi.

Bez vysvětlení, bez možnosti obhajoby.

A ne právě dlouho poté, kdy mi byla udělena cena města  
Prahy, za dvacetiletou práci na přední pražské scéně, jsem  
odešla do DZB, po jehož zrušení jsem byla právě z tohoto  
města se svou divadelní prací vykázána.

Jak se to mohlo stát?

Prudkým střihem moderních dějin.

Ještě jednou jsem si zahrála v pohraničním městě Chebu  
- Matku Kuráš, abych na její káře definitivně dotlačila do  
zákulisí svůj herecký osud.

Marné byly protesty, žádosti o přijetí, o vysvětlení.  
Po 7 let jsem hájila svá profesionální a lidská práva tím,  
že jsem je v nejprostších životních situacích "svebočně"  
uplatňovala. Za 7 let jsem se nedočkala jiné odpovědi, než  
dalšího sestupu na žebříčku práv občanských. Ale zato jsem  
mnohé pochopila.

Začalo to tím, že jsem svému muži, kameramanovi, pomá-  
hala natáčet na pražských ulicích vojska, která jsem nepoz-  
vala, události, které jsem nespůsobila.

- Pak jsem odešla z organizací, když volené orgány by-  
ly nahrazeny dosazenými.

- Odešla jsem z předního pražského divadla, když zba-  
vili funkce ředitele, dr. Františka Pavlíčka /jednoho z  
dnešních vězněných signatářů Charty 77/, do jiného divadla

za režisérem Otomarem Krejčou.

Protestovala jsem proti zrušení divadla DZB, které vykazovalo úspěchy doma i v cizině.

- Šla jsem na pohřeb poraženého politika Josefa Smrkovského.

- Pozvala jsem své divadelní kolegy a snimi Pavla Kohouta /v jehož jedné premiéře jsem hrála/ na své mimopražské představení.

- Využila jsem svého práva nevolit ve svobodných volbách.

Zúčastnila jsem se ochotnického představení Žebrácké opery Václava Havla, když profesionální divadla už dávno před ním zavřela dveře.

- Nepřestala jsem se stýkat s přáteli, když se stali nepohodlnými.

- Uspořádala jsem ve svém bytě večer k 75. narozeninám /které nesměly být slaveny veřejně/ našeho největšího šijícího básníka, národního umělce Jaroslava Seiferta, a četla jsem z jeho neuveřejněných děl.

- Podepsala jsem Chartu 77.

Reakce na její vyhlášení znovu potvrdila její oprávněnost. Potřebs překročit propast, která dělí všechny dohody, paktů a mezinárodní smlouvy od všedního praxe občana, se stala v mé zemi ještě naléhavější.

Sheldala jsem, že nemohu nadále považovat za naplnění lidských práv kdekoliv na světě, jsou-li udělována z milosti.

- jako dar, za který se má poděkovat v kleče

- jako úplatek za služebnost bez výhrad

- jako odměna za nekritický souhlas s čímkoliv.

Že nemohu považovat za uplatňování lidských práv, jsou-li chápána v přímém protikladu k jejich pravému smyslu - stává-li se jejich deformovaný výklad prostředkem nátlaku a vydírání :

1. Chceš pracovat?

2. Chceš vydělávat?

3. Chceš, aby tvé děti studovaly?

4. Chceš výjezdní povolení za dcerou nebo synem do ciziny?

5. Chceš slušnou penzi?

Nebo dokonce :

- nechceš, abychom Tě vystěhovali z bytu?

- nechceš přijít o právo na důchodové zabezpečení?

- nechceš, abychom tě bez možnosti obhajoby ve sdělovacích prostředcích pomlouvali? uráželi?
- nechceš, abychom tě hlídali, odposlouchávali, sledovali?
- nechceš přijít o řidičský průkaz?
- o rekreační chatu?
- nechceš chodit na výslechy? nechceš domovní prohlídky?
- nechceš, aby tví přátelé byli věznění?
- nechceš být vězněn ty sám?

Pak nevyužij svého práva na svobodné myšlení -  
pak nepodepisuj Chartu 77 !

Nepovažuji za dodržování lidských práv - kdekoli na světě - je-li jejich uplatňování podmíněno v š e p o h l -  
c u j í c í m požadavkem občanovy t o t á l n í poslušnos-  
ti. Poslušnosti naprosté, podřizující se j e d i n é m u  
výkladu V Š Ě C H V Ě C Í.

Ptali se mě zástupci anglické divadelní organizace,  
když mi blahopřáli k narozeninám, zda pokládám za užitečnou  
solidaritě, kterou projevili s osudem kolegy Landovského,  
mým a dalších českých divadelních a filmových přátel, při  
londýnské návštěvě československého ministra zahraničních  
věcí.

Ano, pokládám! Ano, děkuji!

Po kterém opravdu důležitém úsilí se dostavují výsled-  
ky okamžitě? Který sebedrobnější čin je bezvýznamný, prová-  
zí-li lidské napřimování? Politici, vědci, umělci napřeli  
své síly k záchraně životního prostředí, k udržení míru.  
- Je zřejmě stále více těch, kteří se obávají, že bez morál-  
ního zdraví se to nemůže podařit.

Obracím se na vás, přátelé, kolegové.

V čase vyhlášení Charty 77 byli uvěznění 4 lidé.

Dr. František Pavlíček, dramatik a spisovatel,

Jiří Lederer, novinář

Ota Ernest, režisér a překladatel

Václav Havel, dramatik - mluvčí Charty 77.

Přátelé, kolegové, obracím se na vás!

Pozvedněte hlas za propuštění čtyř jmenovaných, resp.  
právo, aby byli vyšetřováni aspoň na svobodě!

Pozvedněte hlas za zplnoprávnění Charty 77 !

Vlasta Chramostová

Praha, 1.5.1977

Zdeněk M L Y N Á Ř :

O udavačství, vydírání a jiných motivech nadcházejícího jara  
/Fejeton/

Každý zná z kriminálních románů banální situaci : člověk se zaplete s gangstery, pak prohlédne a začne jiný život. Gangsterům to ani zvlášť nevedí, žije-li ten člověk v soukromí. Ale běda, dotkne-li se nějak jejich zájmů! To pak přijde za ním posel, a dá mu náž na krk. Ty už jsi zapomněl, jak jsi ná jednou za mlada "dalal zeď" při té bankovní loupeži? Tak my ti to připomeneme. Dozví se to tvá žena, děti, přátelé. Dozví se to policie. Tak co - ještě budeš na straně práva a spravedlnosti?

S gangstery z kriminálních románů jsem neměl nikdy nic společného, takže za mnou žádný nepřišel. Za to však Stanislav Oborský o mně napsal v úterý 1. března 1977 velký článek do Rudého práva. Tenhle člověk a bojovník za lidská práva, za politickou demokracii? Podívejte se, co napsal v dopise jisté stranické komisi před šestadvaceti lety. O Marii Švermové, o Františku Krieglovi, o Otovi Šlingovi a dokonce o svém mrtvém otci. Vždyť je to udavač!

Čtu to jednou, čtu to podruhé - a nevěřím vlastním očím. V Rudém právu - a ony se tu věci nazývají pravými jmény. Ono se tu píše, že to, co slavné gottwaldovské vedení KSČ žádalo kdysi na komunistech ve jménu "revoluční bdělosti" a ostražiti-  
testi, bylo udavačstvím. Ono se tu říká, že to, co měl tehdy každý komunist uplatnit jako "základní stranický postoj" na sebe, své rodiče, sourozence, děti i přátele, odporovalo normální lidské morálce.

Něco takového už jsem ve stranickém tisku KSČ nečetl myš aspoň devět let. A je to teď tak aktuální! Vždyť přece už druhý měsíc vedeme kampaň zase proti nějakým "zrádcům lidu a zaprodancům imperialismu", proti "bandě samozvandů" - docela podobně jako v roce 1951. Jak je dobře v takové chvíli připomenout všem, kdo by snad chtěli odsuzovat a proklínat jiné, aniž vědí za co, že je to podlost, špinavost, udavačství. Jak užitečné, že je upozornit na to, že tím mohou posloužit i politickým zločinům, jako se to už jednou stalo před pětadvaceti lety.

Tím mě tedy Rudé právo po dlouhé době opravdu potěšilo. Ale lhal bych, kdybych tvrdil, že to byl jediný pocit. Zamrazilo mě taky. Ze vzpomínky na sebe sama před šestadvaceti lety. Nic na tom nemění, že nás byly tisíce, takových zfanatizovaných statistiků, ovládaných zkušenými režiséry davových scén. I jako

dvacetiletý statista už jsem měl - a mám dodnes - svou individuální odpovědnost za to, že jsem na pokyn režisérů v davu sobě podobných v předepsanou chvíli buď povykoval nebo naopak mlčel, rozhovořoval se, nenáviděl, projevoval nadšení nebo psal to, čím mě chce dnes pan Oborský vydírat.

Toho vydírání se nebojím. Je příliš průhledné. Ale tu odpovědnost cítím. Pochopil jsem ji už hodně dávno. Měl jsem to štěstí, že už za rok na to, co jsem napsal ten zahanbující dopis, jsem byl sám jinými, stejně bdělými a ostražitými soudruhy a kamarády udán jako "agent protistranického centra". Možná že i některý z těch dopisů, které pro změnu zase denuncující mne, si přečtete v Rudém právu. Psali je totiž také lidé, kteří se nejen nikdy pak udavači nestali, ale mají dnes stejné politické názory jako já. Dávno si to navzájem nesazliváme. Protože jsme si vlastně tím vzájemným udáváním pomohli. Nedodali jsme po cestě udavačství k politickým zločinům, a mohli jsme proto tuto cestu včas opustit a začít vidět za kouřovou clonou stalinských komunistických frází pravou tvář věci.

V tom čtvrtstoletí, co od té doby uplynulo, jsem měl nejednou potíže proto, že jsem tu cestu opustil. Čím více jsem s fidil vlastní hlavou a vlastním svědomím a ne pokyny režie, tím byly ty potíže větší. Vyvrcholilo to po srpnu 1968 a stupňuje se to dodnes. A vidím kolem sebe spoustu lidí, kteří jsou na tom docela stejně. Vůbec při tom nerozhoduje, kdo koho z Čechů naučil před dávnými lety. To samo o sobě u nás nikomu potíže nedělá. Potíže začínají, jakmile s tím přestane: už nepíše dopisy a udání tam a tehdy, kam a kdy se to právě shora vyžaduje. Právě proto také všechna jména, která tak s chutí pan Oborský v Rudém právu cituje, jsou dnes seřazena docela jinak. Jméno Marie Švermové, Františka Kriegla, jména moje i jméno syna popraveného Oty Šlinga Karla je dnes v seznamu signatářů Charty 77.

Každý ví, že tenhle seznam není seznamem privilegovaných a neotvírá cestu akvélé kariéře. A jak já se mohl mít, stát se opravdu udavačem? Vydržet u toho, tak ta šestsettrojka, co mi s třemi pány stojí pořád před domem a provází mne na každém kroku, mě mohla vozit. To, co pan Oborský zveřejňuje jako špinavou skvrnu mého životopisu, mohlo zůstat skryto a tvořit významnou ozdobu mého tajného kádrového materiálu. Mohl jsem mít slušné postavení, a ne být vyhozen na hodinu i z Národního muzea. Vždyť třeba pan prokurátor Eduard Švach, který Marii Šve

novou opravdu poslal do vězení, je teď tajemníkem děkanátu lékařské fakulty Karlovy univerzity a samozřejmě členem KSČ. A pan doktor Urválek, který poslal na šibenici jedenáct nevinných lidí, je zasloužilým pracovníkem prokuratury na zaslouženém a zajištěném odpočinku. A co teprve režiséři a pomocní režiséři tehdejších krvavých scén! Ti mají ještě po smrti pomníky, a pokud žijí, mají své personální důchody a všechno, co patří lidem zasloužilým.

O tom ale pan Oborský už v Rudém právu bohužel nic nepíše. Asi si to režiséři, kteří ho dnes obsazují pro vybrané štěky, nepřejí. Proč vlastně taky?

Ti gangsteři, o kterých byla na začátku řeč, také neříkají: my teď zveřejníme, jak to vůbec všechno bylo s tou bankovní loupeží. O to přece nejde. Zveřejní se jenom to, co je potřeba. Že ten, kdo se s nimi rozešel, kdo jim vadí, byl kdysi taky u toho. Že jim "dělal zeď".

A to se mi na článku pana Oborského už zas líbí, že totiž když mě on a jeho režiséři chtěli opravdu citelně znectít, museli se uchýlit až k výkřiku: Nevěřte mu - vždyť on měl kdysi také něco společného s námi!

No, argument je to opravdu ošklivý. Ale já věřím, že lidé u nás už dávno myslí svou vlastní hlavou, a ne na pokyn režisérů. Takže si to ve své hlavě sami přeberou a posoudí.

Praha, 2.3.1977

Co jsem se dozvěděl z Rudého práva

/Od srdce Stanislavu Oborskému/

V úterý, 1. března, jsem si přečetl ve svém oblíbeném listě článek svého oblíbeného publicisty - a naletěl jsem. Opravdu. Naletel jsem přesně na jeden den.

Ten list se jmenuje Rudé právo.

Ten publicista je Stanislav Oborský.

Ten článek má název Práskáč.

Sugestivní titulek, to musím přiznat, přestože se to v tisku nedávky v poslední době jen hemží, takhle na mne dokázala zapůsobit. Dokonce natolik, že jsem běžel za přítelem a dal jsem mu na jevo své rozhořčení nad někdejšími jednáními jeho přítele, o kterém byl ten článek. Stanislav Oborský by ze mne měl radost.

To všechno bylo včera. Jenže, jak už jsem počítal, mezitím uplynul jeden den. Část toho dne jsem využil na přemýšlení a především na to, abych si s tužkou v ruce znovu ověřil informační hodnotu zmíněného článku. Co vlastně napsal Oborský - a co přítel mého přítele?

"V první polovině března roku 1951 diplomatickou poštou z československého velvyslanectví v Moskvě přišel na ÚV KSČ obsáhlý dopis," začíná Oborského zápa. "Jeho autor v úvodu psal, že chce pomoci k likvidaci špičkové bandy uvnitř strany, která se - jak už víte - soustředila kolem Marie Švermové, tehdejší tajemnice ÚV KSČ. Tady se mi tužka, kterou jsem si podtrhával Oborského odhalení, poptve zarazila. Kdo vlastně "uvedl", že se "kolem Marie Švermové soustředila špičková banda uvnitř strany"? Dvacetiletý přítel mého přítele, tehdy student na moskevské vysoké škole? To on učinil ten dalekosáhlý objev a rozpoutal obudnou mašinerii procesů? Nebo to byli jiní, nejvyšší činitelé strany, zkušení a především i n f o r m o v a n í soudruzi, jimž tento student bezvýhradně a naivně věřil každé slovo?

Oborský to ovšem vysvětluje: procesy sice rozpoutali jiní, ale přítel mého přítele prý z kariéristických motivů "přidával své polena do ohně". "Tento právník, který si musel uvědomovat důsledky svých slov, jako obyčejný práskáč shazuje i svého informátora a kamaráda z krajského výboru ČSM", pokračuje redaktor RP a neváhá o pár řádek dále nazývat dvacetiletého studenta opět doktorem práv. Na důkaz svého tvrzení cituje: "Upozorňuji na to, že podle mého názoru sám H... může být nespolehlivý. Jeho činnost od doby našeho seznámení neznám natolik, aby to mohlo být základem absolutní důvěry." Oborám se, pane Oborský, že z vašeho "otřesného" citátu jsem se dozvěděl jen jedno: že totiž autor dopisu

"neznal činnost H... natolik, aby to mohlo být základem absoluní důvěry". No a co?

Tímto způsobem, vážený pane, by se dal probrat váš článek slovo za slovem. Několik odstavců sugestivních tvrzení a nadávek... na důkaz těchto tvrzení vždy několik nanicovatých řádek z 26let starého dopisu. Ptám se znovu : No a co?

Ne, pane Oborský, já netvrdím, že se mi ten starý dopis líbí. Je mi z něj dokonce smutno. Je mi smutno a špatně z doby, v níž dvacetiletí mladí lidé byli zkušenými stranickými kádry systematicky přesvědčováni, že nemohou důvěřovat lidem, ale jen straně. Že je podezřelý a snad i trestný, setká-li se komunista s příslušníkem jiné politické strany. Že je málem zločinem mít milenkou. Že mít rád hezké věci je buržoasní přežitek. Že ti a ti komunisté jsou zakuklení špióni a že všechny jejich přátele by se automaticky měla vzít na paškál Bezpečnost. Že je třeba hrát si na Pavlíky Morozovy a být loyálnější k "matce straně" než ke svým skutečným rodičům. Atakdále. Je mi smutno a špatně z té doby, pane Oborský. Chcete mi vážně namluvit, že ji vyvolali v život a režírovali dvacetiletí studenti?

Je mi smutno a špatně, pane Oborský, z pocitu, že se ta doba vrací. Váš článek, vážený publicisto, mi přes svůj nízký informační náboj poskytl řadu námětů k přemýšlení. Při čtení 26 let starých citátů člověka například nevyhnutelně napadá, kolik se toho asi skrývá v archivech, do nichž bylo Vám - v zájmu aktuální potřeby současné politické moci - dopřáno na okamžik nahlédnout. Tvrdíte, že kdybyste příteli mého přítele nabídl dobře placené křeslo... A člověku se mimoděk vnučí otázka, co asi říkájí archivy o těch, kteří ta dobře placená křesla opravdu mají. Nepokusil jste se například nahlédnout do složky se jménem Stanislav Oborský? Pokládám za velmi záslužné, vážený pane, že jste novu otevřel otázku inscenovaných politických procesů v padesátých letech. Jako odvažný publicista byste měl ovšem ve svých nebojácných odhudebních pokračovat. Zkuste třeba - jako redaktor Rudého práva k tomu jistě máte možnost - veřejně vznést následující dotazy : Jak byli potrestáni skuteční organizátoři procesů, ti, kteří věděli o nepravdivosti vznesených obvinění a mají tak na svědomí smrt nevinných lidí? Jaká trestní odpovědnost byla vznesena proti soudcům a prokurátorům v těchto procesech, proti falešným svědkům... a jak byli potrestáni ti, kteří se podepsali na sice nevěřejné, zato však rozhodující rozsudky /jistě víte, které činitele mám na mysli/. Zeptejte se, pan Oborský, na stránkách sv

ho listu, jak rozsáhlá byla čistka mezi nezákonně jednajícími pracovníky Státní bezpečnosti a justice... a také na to, kolik z lidí, propuštěných ze zmíněné příčiny z těchto složek v roce 1968, se o rok či dva později znovu vrátilo do služeb zákona.

Čkuste se zbytek nad tím, jaké strukturální změny byly v naší společnosti a jejím politickém systému od padesátých let provedeny, aby se zabránilo zneužívání justice a represivního aparátu. Nuže, jen směle do toho, statečný reportéře, i Vám je přece již třeba díky z toho, že se dnes, stejně jako před čtvrtstoletím, znovu na závodech i v úřadech svedají ruce statisíců zastraněných lidí, odsuzujících věci, o nichž nejsou informováni. Ne, zatím ještě nemusí svým "spontánní souhlasem" posvěcovat nové rozsudky smrti, zatím i.e. Ale zírati! Nebojíte se zírka, pane Oborský Nuže, skončeme to. Co jsem se vlastně z vašeho článku v Rudém ptvu dozvěděl?

Dozvěděl jsem se /přesto že jste tuto skutečnost zapomněl uvést že přítel mého přítele bylo kdysi dvacet let. A že to bylo zná Vím také, že dnes je tomuto soudruhovi 46 let. A že i to je zná Tehdy víc věřil a dnes víc uvažuje. Uvažuje dobře a čestně. Na rozdíl od Vás, pane Oborský, se totiž sřejmě poučil. Nechce, aby se padesátá léta u nás kdykoli opakovala. Vy, obávám se...

Skutečně, nechme toho, pane Oborský. Musím se Vám smát a zároveň je mi Vás líto. Máte už vážně takový nedostatek-argumentů, že hžete na své protivníky i to, že věřili komunistické straně... Vší straně? Čekám opravdu, že se víc rozhořčím nad naivitou někdejšího dvacetiletého kluka... než třeba nad skutečností, že je to dnes /i/ je jedním z nejvyšších vyznamenání, které lze v Československu obdržet, Státní cena K l e m e n t a G o t t w a l d Jděte mi k šípku, vážený.

Hana Penická  
spisovateľka

Diskusný príspevok na 3. zjazd Zväzu slovenských spisovateľov v Bratislave 2.3.1977, neprednesený pre obmedzenie času diskusie, ale autor-  
kou odovzdaný na zjazde k zaprotokolo-  
vaniu

Vážené zhromaždenie!

Máme svoj tretí spisovateľský zjazd slovenský. Za päť rokov od nášho posledného zjazdu, ktorý sa konal 31. mája r. 1972 v Bratislave, sme iste každý niečo vytvorili, aj nové knihy nám vyšli, alebo rozličné šematické a iné útvary sa nám realizovali, vydali. Početne to so súčasnou slovenskou literatúrou nie je najhoršie už aj preto, že sa vydávajú v starostlivej úprave i diela našich klasikov, ako aj reedície slovenských prekladov klasickej svetovej spisby. Aby som nebola neosobná, priznám sa aj k svojej žatve: mám na rováži za posledné obdobie napísanú filmovú poviedku, podľa ktorej realizovaný celovečerný film majú naše kiná uviesť ešte v tomto roku. V tomto roku mi má vyjsť aj prvý diel trilogie detskej knihy, ďalšie po prvom dieli. V období od nášho posledného zjazdu mi vyšli aj básne v próze o slovenskom grafikovi, ktorý bojoval a zahynul v slovenskom národnom povstaní. Za túto prácu som dostala v súťaži k 30. výročiu SNP aj odmenu. A prečo nie som, nemôžem byť spokojná.

V okolí dedinky, kde žijem, vidám na poliach v jeseni plne nezobratej úrody. Ale mňa mrzí tiež nezobratá úroda z našich polí spisovateľských.

Žijeme už 9 rokov v ovzduší mimoriadneho napätia môžu vzniknúť, ak vznikajú diela dobré pre čitateľov i pre národnú literárnu kritiku. No vznikajú, vznikli aj škody nadmerné. Stratili sme v čerstve uplynulých rokoch viac významných spisovateľov. Umrli, ale ich diela sa i ďalej vydávajú. Popri nich stratili sme však aj veľa významných, tunaj aj inde žijúcich spisovateľov, tvorby plne schopných. Ich diela už viac rokov nevychádzajú. Podnes nie sú spolučlenmi našej spisovateľskej organizácie, ani nesmú publikovať také spisovateľia, ako Dominik Tatarka, Peter Karvaš, Ladislav Ťašký. Ani vysokochoďné preklady Zory Jesenskej v ruskej, sovietskej, anglickej klasickej i súčasnej literatúry, na rozdiel od diel iných, v poslednom období zosnulých spisovateľov ne vychádzajú, nesmú vychádzať. Keďže nebolo jej meno spomenut medzi ostatnými pred minútu ticha, ktorou sme mali vstať

detu dielí i pamiatke všetkých našich v poslednom období zesnulých spisovateľov, robím to krátkou poznámkou aspoň tu raz.

Podnes nemám publikovať svoje básne, prózy alebo preklady, články, kritiky o literatúre písať s nádejou na ich publikovanie aj ďalší bývalí členovia alebo kandidáti našej spisovateľskej organizácie, alebo i nečlenovia a pracovníci našich literárnych, kultúrnych časopisov, ako : Ján Roznár, Pavel Hrdz, Milen Hamar, Jozef Bžoch, Fedor Čádra, Miroslav Kuzý, Zlata Solivajsová, Miroslav Hásko, Michal Gáfrik, Július Vanovíč, Ctibor Štítnický, František Andreáščík, Štefan Moravčík, Roman Kališný, Jurej Spitzer, Albert Harenčák, Agneša Kelinová, Soňa Čechová, Ladislav Dobos, Ivan Kadlecík, Jan Kalina, Tomáš Vinkler a jini. A keď sú v mojom vypočte omyle, ak v prípade niektorých autorov medzičasom nastali administratívne zmeny, nie je to moja vina. Stretávame sa v rámci našej organizácie tak málo, ako nikdy predtým, preto aj málo o sebe vieme.

Teda nemáme podnes vo svojich radoch mnohých tvorcov literatúry, kritiky, publicistiky, dramatickej tvorby. Stáli sa mi miena i diela aj z katalógov a políc našich veľkých knižníc.

A predsa tu medzi nami, lepšie povedané, mimo a okolo nás títo naši priatelia, kolegovia chodí, sídli. Pracujú v pracoviskách, i keď nie v každom prípade najhorejších, ale zväčša im cudzím, pre nich podradných. Niektorí z mladších čo sa nestihli stať členmi Zväzu slovenských spisovateľov, chytili sa aj čakana a lopaty, ale sú medzi nimi aj takí, doslovne šivoria fyzicky, morálne, duševne - z penzie. A zvlášť zaráža, je aj to, že mnohí z nich boli významení pred rokmi v našom socialistickom štáte najvyššími umelcami s titulmi a hodnosťami. Pokiaľ viem, neboli im tieto tituly odebraté. Z toho usudzujem, že nespáchali nič také, za čo mohli alebo i mali byť pohnaní na súd, kde by im na základe trestu boli aj tituly odebraté. Tak tituly hej, ale publikovať nie. A nikdy nezabudnem ani na ten obraz našej súčasnej literatúry, aký sa mi zjavil pred pár rokmi, keď mi žiaci ich učiteľka a profesori slovenčiny ukazovali u príležitosti mojich besied vo školách v rozličných okresoch celé popredné stránky v učebniciach literatúry. S akým poučením o našej čerastvej histórii vyjdú raz do sveta tieto deti, táto

mládež, ktorá musela vlastnými rukami škrtat' v učebniciach mená a diela svojich slávnych spisovateľov, ktorých si pr časom učila vážiť, milovať ich? A tento obraz proškrtanej súčasnej literatúry patrí do nášho bilancovania za posledné obdobie medzinárodové. Ale aj prípady vymetania sadzieb a škrtovania čerstve vyšlých kníh, diel to našich vyraďených spisovateľov, patria do tohto obrazu.

Dnes sa koná i zjazd českých spisovateľov v Prahe. T možno niekto čítá ak sa taký najde - mnohonásobne väčší počet spisovateľov a editorov, ktorých stratou je podnes och dobehá súčasná česká spisba ako početne, tak i hmotne. Česká a slovenská literatúra, ako i voľka česká a slovenská kultúrna história, mali odjakživa dôležité medzníky a etapy spoločné. Preto straty na jednej i druhej strane násobujú sa vzájomne. Ne treba a ľútosťou povedať, že straty tvorivých síl literatúry, umenia i celej kultúry na českej strane sú neporovnateľne vyššie, než na strane slovenskej.

Já osobne pociťujem pretrvávajúce tohto stavu vysokých strát podnes ako veľkú chybu našej kultúrnej politiky, ako ťažkú krivdu na našich tvorcoch i na našich literatúrach, umeniach, kultúre. Tým, že krivdíme tvorcom našich súčasnej socialistických hodnôt kultúrnych, krivdíme tiež socializmu a to nie len v našej, ale i v iných zemiach socialistických a krivdíme tým aj socializmu - ideálu pokrokových ľudí v krajinách s inou spoločenskou sústavou, než je naše.

Pred 21 rokmi povedal básnik Vítězslav Nezval na konferencii o českej poézii v Prahe: "Dokud v této zemi chodí třeba jen jediný básník s pocitem, že nemá vydávat, pak tu, soudruzi, není nic v pořádku." A o rok neskôr, na 2. zjazde československých spisovateľov v r. 1956 v Prahe, hovorí básnik František Brabín: "Kdo si z nás spokojeně chodí, píše, spokojeně pobírá honoráře a klidně usíná, jakoby o ničem nevěděl, kdo neřekne nahlas: Zde se děje krivda! je zakuklený měšťák a sobec, a ten, kdo čeká jen tajně a stydět, je zbabělec!"

Vážené shromáždenie! Nevládzem sa už ďalej tajne "stydieť". Nevládzem sa už ďalej tajne hanbiť, že ja som publikovať zatiaľ čo druhí nesmú. Mám síce pre seba ospravedlniť a síce, že som patrila k tým, čo dlho verili, dúfali, že konflikty a krivdy sa napravia a vyriešia, veď s úmyslom po

máhať v ťažkej celospoločenskej situácii najmä mladým ľuďom pracovala som od jesene roku 1968 až do konce r. 1971 v redakcii mládežníckych novín. Potom som skoro prestávala dúfať. Ale bolo mi treba vytvoriť si nové pracovné prostredie spraviť niečo. Pracovala som s vypätím fyzicky i duševne, nachádzala som svoje miesto v novom prostredí, kde sa veci nazývajú pravým menom, a po dlhých uvažovaniach i každodenných rozhovoroch s ľuďmi, odchádzajúcimi z našej aj z okolitých obcí autobusmi do tovární, na železnicu, aj do rozličných podnikov do práce, alebo ostávajúcejmi pracovať na príslušných dvoroch a poliach JRD,tedy po nabraní nových skúseností a poznání, samozrejme tiež pri sledovaní našich i svetových dejov z tlače i rozhlasových staníc našich i svetových, rozhodla som sa uprimne hovoriť o tom, čo nás búrka a urzí. Trpíme morálne, a naše morálne utrpenie je z morálnych útrap iných, z neustálych rozporov medzi slovom a činom, z bujania polépravd a ľží, z neustálych dvojtvárností, z nepochopiteľných sákrekov, škodlivých našej spoločnosti. Naš štúrovský básnik pred 150 rokmi povedal: "U nás sa ľúbí." Druhá zase: "U nás sa spieva." A náš básnik ľud, lebo je on podnes náš básnik najväčší, neprekonaný, v ťažkých i akier energie z jeho poézie i v časoch najhlušieho útlaku, tento náš ľud básnik, konkrétny jeho človek, dnes hovorí: "U nás sa klame."

A počúvajte ho ďalej: "Však nepoviem, keby to bolo trochu, však aj ja starý trochu oklamem, keď si na deťi nechám, čo nevie, no ale tá sa klame na každý deň, a iba na nedelu trochu tej pravdy. A že slobodne vyznávam? Poza hurny sa zakrádaj, ak si chceš dať dieťa okrať! A rovnoprávnosť? Takáto: Decko, prosím, vyznamenané, prijímací skúšky dobre složil, obaja redičia robotníci-a decko neprijaté na tú školu ani len na odvolanie. Lebo že i prijímanie na odvolanie treba dopredu ono, no že i o tom už dopredu na tých vyšších miestach rozhodnú. Tak si to tam povedali, nech skús, ak nie tak!" zakončí náš človek, a ide hľadať pre to svoje dieťa do iných okresov nejaké miesto na inú školu.

Naš ľud je vdáchnutý svojmu zriadeniu za materiálne podvnutie, a primkol sa úzko k socializmu. No má i svoju dušu a akú dušu! Má od vekov, a preto ho neuspokoja len jeho ukľadené materiálne potreby. on chce mať svoju plnú osobnú

destopnosť, úctu svojho okolia ku všetkému, čo v ňom je. Aj k schopnosti samostatne zvažovať a dospievať k svojim úsudkom a názorom bez neustáleho presvedčovania a vnučovania naliňajkovaných, hotových názorov, ako i bez strachu, že vzniknú neprijemné následky, ak nepovie vždy na a a, ale i b, d, d e, tak až do zet. A patrí k potrebe plnej destopnosti nášho človeka pospoliteľ aj pocit skutočnej slobody vyznania a vykonávania príslušných úkonov. Nemožno predsa len tak hocijako rýchle, násilu chcieť dosiahnuť, aby sa z celej tretiny všetkého nášho obyvateľstva ČSSR, ktoré nábožensky verí, stali hneď ateisti.

Medotýkam sa širšie ani odbernejšie bilancovania našej celej literatúry za posledné medzizjazdové obdobie, pretože nepoznám všetky nové diela. No čítam zavše medzi novými knihami aj diela-dielka majetrovská. No viem tiež, že z našej súčasnej literatúry vypadol experiment a novátorstvo, a že sa v nej ustálil predovšetkým vkus, idea a formy konvenčné. Tie notátorské, ak sa tu i tam vyskytnú, nie sú priam vítané. Ba je sádatavne zatlačovaný do pozadia aj význam vynikajúcich diel, ak ich autor je mimo koznamu stimulovaných autorov, ak síce smie publikovať, ale bez publicity. Tým vnikajú veľké medzery aj v súčasnej literatúrnej kritike a histórii. Ale paleta spôsobov, ako obmedzovať spisovateľskú aktivitu a kriticko-recenzantskú účasť, je ešte ďaleko pestrejšia, je nacazaj až zaujímavé roznorodá, individuálna.

Vážené zhromaždenie! Končím. Hovorila som prevažne kriticky, lebo keby som hovorila i pochvalne, bolo by to po chválenkárstve o našej súčasnej literatúre v našej tlači v poslednom čase - iba nošením dreva do lesa. Ale hovorila som prevažne kriticky aj z opättnosti, aby sa táto nebudaj nestalo, že z mojho príspevku sa uverejní niekde len nejaky pozitivistický výňatok. Stáva sa to u nás dokonca spisovateľom - poslancom. Celkom nakoniec si ešte dovoľujem navrhnúť, aby naše diskusné príspevky z tohto zjazdu boli uverejnené. Myslím, že teraz, keď naša tlač v poslednom čase prejavila až taký záujem o spisovateľov, o ich podpisy, poskytna akiste ochotne aj priestor pre ich diskusné príspevky z ich tretieho spisovateľského zjazdu.

Ďakujem, že ste ma počúvali.

Hana Fonická

V Bratislave, 2.3.1977

V Praze dne 2.3.1977

Šéfredaktoru časopisu Signál, Praha 6 - Ruzyň

V čísle 8 vašeho časopisu /22.-28.2.1977/ byl otištěn článek napadající hrubým a pomlouvacím způsobem mou osobu. Úpravou toporností i chudobou výrazů připomíná ovšem spíše jakési poli-  
cejní udání; obsahově se hemží nepravdami. Je těžko v něm najít větu, která by neobsahovala výslovenou lež nebo hrubé zkr-  
slení skutečnosti.

Hned v úvodu se prohlašuje, že po roce 1933 /kdy mi bylo 20 let/ jsem "ve své tehdejší politické činnosti proti hitle-  
rovskému Německu nevystoupoval" a že jsem za okupace byl "spíše  
vtažen vývojem událostí", než snad vlastním rozhodnutím do od-  
bojové činnosti. Skutečností je, že jsem v září 1933 zastupova-  
čs. pokrokové studentstvo na mezinárodní konferenci proti válce  
a fašismu v Paříži /předs. H. Barbusse/ a po návratu byl v tét-  
věci předvolán na pražskou policii, z jejichž archivů, zdá se,  
jinak autor článku čerpá. Má publicistická i jiná činnost v hn-  
tí pokrokové mládeže a studentstva s její protifašistický cha-  
rakter jsou dostatečně známy, snadno prokazatelný - ať jde o  
akce solidarity s demokratickým Španělskem, o úsilí sjednotit  
levicové organizace mládeže na protifašistické platformě, o ro-  
hodná vystupování proti mnichovské politice v létě a na pod-  
zim 1938. Sem patří též aktivní účast při utváření Národního  
hnutí pracujících mládeže /komunistů/ na podzim 1938 i při jejím  
přechodu do ilegality počátkem okupace. Právě za tuto činnost,  
spojenou s vydáváním časopisu ISNO /informační služba národ-  
ního obrození/ především pro NHPM /Nár. hnutí prac. mládeže/,  
jsem byl koncem 1939 zatčen gestapem a koncem 1940 v procesu  
proti vedení NHPM odsouzen jako jeden z hlavních obžalovaných  
k nejdělsímu trestu tehdy vynesenému. Je nepravdou tvrdit, že  
jsem v tomto procesu vystoupoval "především jako svědek".

Od nástupu trestu 1941 až do osvobození 1945 jsem byl v  
káznicih Hamburk a Waldheim zaměstnán výlučně fyzickou, a to  
nejobyčejnější, nekvalifikovanou prací, jak vědí stovky mých  
spoluvězněů z té doby - ať Češi, Němci, Norové, Dánové, Francou-  
zi i sovětští lidé tam zavlčení. Tvzení o tom, že jsem byl  
"vězněm - úředníkem", používajícím jakýchsi "privilegií" nacist-  
ické vězeňské správy, je tedy lživé. Jeho autor či inspirátoři  
se pokouší je vykonstruovat ze skutečnosti, že oční lékař, jenž  
mi ve vyšetřující vazbě zachránil zrak, /a jenž, jak se po vál-  
ce ukázalo, byl odpárcem nacismu, koncem války pronásledovaný/

zajistil spolu s mým obhájcem mé umístění v káznici Hamburk, kde existovala možnost lékařské kontroly, poskytované řadě jiných vězňů, též německých komunistů. Zřejmě se tu vychází ze zásady, že lze svobodně špinit každého, kdo přežil fašistický kriminál, už jen za to, že nezahynul nebo alespoň neoslepl, jak v mém případě existovalo nebezpečí, jako v padesátých letech.

Tvrdit, že jsem v čs. socialistické straně "inklinoval k pravému křídlu", je směšné a hloupé. Pravda je známa mnoha lidem, z nichž někteří ještě dnes zaujímají dost významná místa ve veřejném životě. Pomluvu o tom, že jsem se do ÚV KSČ při sloučení dostal "automaticky", lze považovat za urážlivé pro gottwaldovské vedení KSČ, které jak je známo, rozhodovalo o kooptaci levicových sociálních demokratů do orgánů KSČ.

Úroveň v pravém slova smyslu hodnou Švejkovského Brettschneidera dosahuje obšírné líčení o tom, jak jsem prý v létě 1968 pověřoval jednoho obskurního novináře nějakým důvěrným jednáním v NSR. Kdyby v roce 1968 bylo vedení KSČ a vláda či tehdejší ministr zahraničí měli úmysly, které jim článek iggorantsky přisuzuje, nebyli by je roztrubovali upovídanému novináři, působícímu jako hochštapler či provokatér. Oni je ovšem neměli. Říkali to jasně jak veřejně, tak soukromě. Sám jsem právě tehdy v rozhovoru s nynějším spolkovým prezidentem NSR za jeho návštěvy v Praze důsledně vysvětloval a hájil stanovisko vyslovené vůči NSR v programu vlády, a to jak o neplatnosti Mnichova od samého počátku, se všemi právními důsledky, tak o mezinárodním právním uznání NDR a hranic vytvořených výsledky druhé světové války.

V Křečovitých pokusech nalhat toho co nejvíc vymýšlí se v článku dokonce jakýsi můj názor, projevový prý "před přáteli" o chybnosti rozpadu habsburské monarchie. To se říká jedním dechem s tvrzením, že prý přejímám názory Masaryka a Beneše na naše dějiny - názory, vycházející z nutnosti rozpadu Rakousko - uherské říše. Je to říkáno v souvislosti s jakýmsi pokusem posuzovat mou poslední historicko-politickou studii o mezinárodních aspektech československého roku 1968, kterou jsem loni předložil ČSAV. Autoru či inspirátorům článku zřejmě ušlo, oč ve studii jde, tj. skutečně marxistický vědecký a věcný přístup i rozbor událostí i příslušných dokumentů; možná, že ji ani nečetli. Jinak by nemohl o ni napsat tolik nesmyslů zcela ve stylu stereot

typních frází či pouhých nadávek.

Kdyby jste respektoval základní normy pravdivé informace a novinářské etiky, asi byste považoval za morální povinnost seznámit své čtenáře s tímto dopisem. Mezi slušnými lidmi se to tak děje. Poněvadž to těžko mohu od Vás očekávat, postarám se sám o to, aby se znalost o nepravdivosti a pomlouvačném charakteru slátaniny, uveřejněné ve vašem listě, dostala do vědomí co největšího okruhu lidí. Opravňuje mne k tomu náš právní řád, jehož součástí je od 23.3.1976 i Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.

S výrazem politování nad tím, jak snižujete úroveň čs. novinářství a urážíte soudnost našeho lidu.

Dr. Jiří Hájek

Zpěvačka, nadstrážmistr, loyální blb a prezident

Nadstrážmistr měl přísné instrukce - v žádném případě nespovat zabavení řidičských průkazů s "tou záležitostí". Stál před nepříjemným úkolem zapřít sám sebe. Zpěvačka měla podle direktiv hned na začátku akce podlehnout deprimujícímu dojmů, že se na ni už dávno zapomnělo a že byla předvolána jako neznámá občanka k běžnému přezkoušení z pravidel silničního provozu.

Trpěl. Byl před tím setkáním - měl ji poprvé uvidět "živou" - den ode dne neklidnější, přestával jíst, nespál. Proč se vždycky zajímal právě o ni? Co ho to jenom napadlo? Taková neopatrnost. Kdyby se i ve svém soukromí dokázal chovat ukázněně jako ve službě, mohl přece v klidu poslouchat jiné desky a nemusel by se každou chvíli vrhat střemhlav ke gramofonu, kdykoli se zvědavé ucho souseda přilepilo na prosklené dveře.

Nadstrážmistr toho posledního večera před akcí opouštěl svoji kancelář a provinile se ohlížel po portrétu prezidenta na zdi proti dveřím. Prezident náhle významně svraštil obočí. Nadstrážmistr vyjekl a prudce za sebou zavřel. Potom začal hořečně otáčet klíčem.

Přišel domů a teprve tam se s ním zatočil celý svět. Nikdo jiný to ovšem nezpovozoval, protože jeho svět byl malý - jenom pár kusů nábytku v staromládeneckém podnájmu, jeden sváteční oblek, kdyby někdo z příbuzných uměl, rezervní uniformy a lednička plná piva pro jeho prázdnou hlavu... Dopadl těžce do křesla a čepice mu zakryla oči.

Teprve za dlouhou dobu ji začal pomalu rozechvěle nadzvedávat. Na protější stěně se nejprve objevil spodek pozlaceného rámu a pak spatřil JEJÍ dlouhé bílé šaty. Ta fotografie mu opět připomněla, že kvůli ní jednou v životě kradl. Tenkrát byl ještě jenom strážmistr a dovilil si okrást majora! Cítil, že se chvěje radostí - ano, dokázal okrást majora, to už mu nikdo nevezme.

Od té doby JI už měl stále u sebe v pokoji - probouzel se a usínal s ní. A mezi tím ranním a večerním obrázkem pak koneckonců mohl být vždycky jenom ten mizerný všední den a dalo se to přežít.

Náhle vytřeštil oči. V pozlaceném rámu se objevila přísná tvář prezidenta. Vykřikl a těžkým skleněným popelníkem roztříštil obraz. K nohám mu padla rozbitá tvář zpěvačky.

Probudil ho pisklavý hlas praporčíka:

"Proboha, vy jste tady spal? Už přišli kvůli těm průkazům."

Nadstrážmistr se bleskurychle otřepal, něco zabrumlal a omluvně se ohlédl po prezidentovi. Potom si upravil opasek a pouzdro s pistolí a pevným hlasem pozval předvolané dál.

Do místnosti vstoupila zpěvačka a loyální blb.

Nadstrážmistra se najednou zmocnil nesnesitelný pocit, že by se mu roztřásl hlas, kdyby ještě něco řekl. Snad právě proto beze slova hrábl po řidičském průkazu loyálního blba, který si ho příčinlivě vyndal z kapsy už na chodbě. Jenomže loyálita znamená také úctu k průkazům, a tak blb tu rážovou knížečku podvědomě svíral všemi prsty. Nadstrážmistrovo mocenské gesto proto naprosto selhalo. Byl však zvyklý jednat rychle a stihl ještě několik pokusů o vyškubnutí průkazu než loyálnímu blbovi došlo, že má povolit sevření. Nadstrážmistra napadlo, že takhle nějak asi vypadá začátek loupežného přepadení.

Vzápětí však toto nevhodné srovnání potlačil, krátce se pohledem omluvil prezidentovi, sebral všechny síly a obrátil se na zpěvačku:

"Kdo jste? Jak se jmenujete? Občanský průkaz!"

Zpěvačka řekla své jméno. Nadstrážmistra zamrazilo při zvuku jejího hlasu a vzápětí se ve zmatku dopustil první chyby:

"Hm, neznám vás. Nikdy jsem o takové zpěvačce neslyšel..."

Pak následovaly adloby. Jak mohl něco takového udělat?! Tolik toužil vyhovět instrukcím, že začal mluvit dřív než otevřel její průkaz. Co všechno tím prozradil! Neznámé ženě, která mohla být třeba prodavačkou, říkat, že o takové zpěvačce nikdy neslyšel! To muselo vyznít nepříčetně - ale hlavně to bylo nápadné, hrozně nápadné!

Nadstrážmistr se zpotil a těžce usedl na židlo pod obraz prezidenta. Aby zakryl rozpaky, začal roztržitě listovat v blbovém řidičáku. Loyální blb jeho počínání s obavami pozoroval. V obou hlavách nastal zmatek: Nadstrážmistr uvažoval, může-li si po takovém fiasku vůbec dovolit utřít si spoceně čelo kapesníkem, zatímco blb se nemohl zbavit pocitu, že nemá v pořádku vložku.

Zpěvačka stála a usmívala se. Po chvíli se zeptala:

"Nenabídnete mi židlo?"

A nadstrážmistr se nechal chytit podruhé - křepce vyskočil a nesl k ní židlo, na které seděl. Teprve když dorazil napříč místností k cíli, zjistil, že je zpěvačka obklopena několika židlemi a že stačilo, aby od svého stolu jenom odměřeně odpověděl - Posadte se. Propásl příležitost být chladný, důvědný, strohý, mohl jí dokázat, že tady její jméno mnoho neznamena, byl by získal nadřazenou pozici pro další jednání a nemusel by se nadále obávat jejího hlasu, ale především mohl alespoň trochu napravit to trapné provinění proti instrukcím, kterého se předtím dopustil, uvažoval schliple na zpáteční cestě a vlekl židli za opěradlo jako kdysi v dětství tahával za sebou na provázku dřevěné hračky.

Loyální blb začal v duchu probírat všechny možné důvody tohoto ranního předvolání. Zarazil se - určitě to je kvůli "té záležitosti"! Ale jemu přece nemohou odebrat řidičský průkaz - i když se leccos povídá - vždyť on "tu záležitost" nepodepsal. Zajásal, avšak vůbec se mu neulevilo. Vyjeveně pohlížel na nadstrážmistra za stolem, na mlčenlivého prezidenta na zdi a na zpěvačku, která naopak "tu záležitost" podepsala, a nemohl se zbavit tušení, že padl do pastí.

Nadstrážmistra se zmocnil svíravý pocit, že se v jejím případě nedokáže chovat podle instrukcí. S napětím pozoroval zpěvačku, o níž věděl, že nesmí tuto místnost opustit s řidičským průkazem, a před níž se cítil neuvěřitelně uboze, s rozpaky pokukoval po prezidentovi, jemuž byl beznadějně podřízen, s nenávistí, ale se varůstající nadějí, si prohlížel loyálního blba, o kterém věděl, že by třeba mohl i odejít s řidičským průkazem, kdyby udělal test, ale právě proto, že se před ním cítil tak silný a nezávislý, věděl také, že test nikdy neudělá, že ho udělat nesmí, protože je tady on, nadstrážmistr, který s takovými loyálními blby dovede zamekat. Nadstrážmistr s uspojením pozoroval, že se rozpáluje, rozzářily se mu oči a prsty začaly vítězně tukat o stůl - našel oporu ve svém vnitřním zmatku, měl proti sobě objekt, se kterým dovedl zacházet.

Cítil, že mu přítomnost loyálního blba dodává potřebné sebevědomí. Nadšeně vstal a udeřil.

Blb se začal bránit dobrodělním různými organizací, mával proti nadstrážmistřím orazítkovanými papíry, protestoval a úpěl, avšak nadstrážmistr se jenom jízlivě usmíval, jeho sebevědomí vzrůstalo a on škodolibě vybíral nejtěžší test.

Loyální blb, zvyklý poslouchat, ustal v protestech a začal vyplňovat tu potouchlou sportku s třinácti čísly.

Nadstrážmistr se mezitím s odvahou pustil do sepisování okázalého protokolu o zadržení řidičského průkazu zpěvačky. Dokonce poslal uniformovaného poslíčka pro vznešené kulaté razítko se lvem.

Test pro zpěvačku byl samozřejmě jenom pokryteckým gestem, připomínal známou pohádku o beznadějných hádankách, které předcházely štěstí. Nadstrážmistr urychloval trapnou záležitost jak mohl. Posléze se konečně ozval úder lvího razítka a zpěvačka mohla odejít. Rozloučila se a nadstrážmistr se za ní dlouho zamyšleně díval.

Loyální blb se samozřejmě utěšoval, že bude právě tím jediným účastníkem pohádkového kvízu, který nepřišel o hlavu, ale naopak získal princeznu a půl království. A skutečně - udělal test bez jediné chyby.

Ulevilo se mu, očekával pochvalu. Avšak vzápětí začal vy-lekaně větřit: atmosféra se odchodem zpěvačky změnila k nepo-znáni. Nadstrážmistr se teď už nemusel hlídat, byl neomezeným pánem místnosti. I prezident se neklidně zavrtěl - cítil, že bude muset načas ustoupit do pozadí.

Loyální blb nic nechápal, avšak nadstrážmistr naprosto přesně pocítoval velikost té chvíle. Celý život musel zapírat sám sebe, doma byl jiný než tady, bál se svých nadřízených a slepě je poslouchal. Když byl jenom strážmistr, dokázal ještě kvůli ní okrást majora - jako nadstrážmistr už nedokáže, udělat vůbec nic. Ani ji neveroval, jenom se tu ze všech sil křečovitě držel instrukcí, směšný panák v uniformě, který už dávno nebrá-ní zákony, ale naopak je porušuje, a jehož úřední sebevědomí je závislé na přítomnosti ještě ubožejšího morálního hastroše než je on sám. Měl by být vlastně loyálnímu blbovi vděčný, avšak ve skutečnosti ho nenáviděl - příliš mu připomínal jeho vlast-ní ponižující postavení.

Nadstrážmistr se nenáviditelně zasmál správně vyplněnému testu a s neskrytým nepřátelstvím položil doplňující otázku: Šestnáct bodů, kdy je vaše vozidlo nezpůsobilé k provozu. Loyální blb se zalekl, avšak k nadstrážmistřově nelibosti je bleskově vyjmenoval - dokonce nevynechal ani jedno slovo a uváděl i závorky. Nadstrážmistr ho opovržlivě pozoroval a s potěšením zaznamenával, jak se mu dělá vzteky tma před očima a jak vytrvale houstne. A pak to začalo:

- Teď to řekněte všechno pozpátku! -
- Uveďte třetí slovo od konce každého bodu! -
- Kolik je ve všech bodech dohromady samohlásek?! -
- Které je pátatřicáté slovo a v kterém bodě se vyskytuje?
- Násobte z paměti šestnáct číslem 7269 a vypočítejte třetí odmocninu z výsledku po odečtení šestnácti! -
- Uveďte rýmy na počáteční slova všech bodů a sestavte z nich angažovanou básničku! -

Organismus loyálního blba v puđu sebezáchovy mobilisoval všechny rezervy - už dávno věděl, že může přežít jenom v na-

prostě poslušností a proto nakonec nebylo tak docela nevysvětlitelné, že odpověděl správně na všechny otázky a že stvořil básničku rovnou pro čítanky.

Byla to svatá chvíle, místnost zaplavilo rážové světlo, dojatý prezident sestoupil z obrazu, láskyplně se posadil vedle svého hodného občana a hledil ho po vlasech.

Avšak rozružený nadstrážmistr se nevzdal - na něho si nikdo nepříjde se svatými chvílemi, na něho ne! Několika vzteklymi rozmachy rozptýlil rážové světlo, dojatého prezidenta popadl za límec a smýkl s ním zpátky do obrazu. A dost! Pánem je tady teď on, nadstrážmistr! Hle, kolik sebevědomí mohou nadstrážmistrům dodat loyální blbci!

Obrátil se uhrančivým pohledem na svou oběť, loyální blb se zachvěl. Nadstrážmistr teď už jenom sedisticky oddaloval ten okamžik, kdy ho dorazí - měl v záloze ještě hádanku jako z pohádky a blb o tom neměl tušení. Po chvíli zkřivil tvář do úsměvu a řekl:

"Dám vám ještě poslední otázku než vám zabavím řidičský průkaz."

Ta jistota loyálního blbsa ochromila, náhle pocítil, že i loyálita má své meze a zděsil se toho. Nadstrážmistr vyštěkl poslední pohádkovou otázku:

"Řekněte mi, na co asi se vás chci právě teď zeptat?"

Loyální blb hned nepochopil totalitu té otázky a v domnění, že zkušební dožaz bude teprve následovat, odpověděl toho dne poprvé:

"Nevím."

Nadstrážmistr vyrazil vítězný pokřik:

"Ha! Nevíte! A s tím byste chtěl jezdit?!"

Nadstrážmistr se dal v nadšení do zpěvu jakési pokrokové písně, červenou tužkou počáral blbovi vložku řidičského průkazu a na druhou stranu s rozkoší napsal: Přezkoušen, naprospěl! A pak zpečetil jeho pokoření obyčejným obdélníkovým razítkem - žádný lev, jenom tři rozmazané červené řádky. Nadstrážmistr se rozkročil, založil si domýšlivě ruce na prsou a cítil, jak ho zaplavuje vlažené vědomí, že je vítěz.

Loyální blb se zamýšleně díval na svou počáranou vložku s obyčejným razítkem - nikde žádný lev, široko daleko ani tygr ani nosorožec, jenom ty tři mizerné řádky s názvem oddělení, ani hyena nebo aspoň kojet, nikde nic. Nadstrážmistr se tyčil uprostřed místnosti a nad sebou na zdi měl prázdný rám - prezident musel asi narychlo někam za svými neodkladnými záležitostmi. Loyální blb myslel na zpěvačku.

Nadstrážmistr náhle pocítil, že se něco děje. Navenek se nic nezměnilo, loyální blb se ani nerozkročil ani nezaložil domýšlivě ruce na prsou a přesto... V příštím okamžiku nadstrážmistr v panice pohlížel na ten nebezpečný přírodní úkaz - loyální blb ví, že je loyálním blbem.

Zpěvačka probudila svého muže, který se neklidně převaloval na lůžku. U snídani jí vyprávěl o svém snu. Smáli se. Potom se oblékli a odjeli automobilem na oddělení dopravního inspektorátu.

Zpátky se vraceli pěšky přes park.

3.března 1977

**Adresováno :**

Revoluční komunistická liga /LCR/ Španělsko  
Revoluční komunistická liga /LCR/ Francie  
Internacionalistická komunistická liga /LCI/ Portugalsko  
Internacionalistická komunistická organizace OCI/ Francie  
Organizace sdružené v "proletářské demokracii" /DP Itálie  
Socialistická dělnická strana /SWP/ Velká Británie  
Socialistická dělnická strana /SWP/ USA  
Komunistická strana Austrálie  
Hnutí revoluční levice /MLR/ Chile  
Socialistická kancelář /SB/ Hamburk  
Komunistická strana Německa /m.-l./ /KPD m.-l./ NSR  
Skupina internacionalistických marxistů /GIM/ NSR  
a všechny národní a mezinárodní organizace revoluční levice a  
tiska těchto organizací

a osobně : Aisin Krivine, Pierre Broué, Ernest Mandel, Jean-Paul  
Sartre, Jacob Moneta, Ernst Fischer, Rudi Dutschke,  
Sibylle Plogstedt, Wolf Biermann, Livio Maitan, Leon  
Pljušč, Ivan Hrti a Karel Kovanda

s žádostí, aby s tímto dopisem seznámili své soudruhy, přátele  
veřejnost.

**Soudruzi :**

V naší revoluční levici, a to zvláště v buržoazně demokratických  
zemích, se často projevuje nechuť k obraně občanských práv a de-  
mokratických svobod, která pramení z odporu - často oprávněného -  
k reformním hnutím, jejichž prvním a někdy i jediným cílem je do-  
sáhnout aspoň částečné nápravy v této oblasti společenských vztá-  
hů, nejčastěji pomocí pokusů o tzv. dialog se státní mocí.  
Víme totiž dobře, že svobodný vývoj společnosti, podmíněný svobo-  
dým rozvojem každého jednotlivce, je uskutečnitelný jen v beztrá-  
ní společnosti a ta že je opět výsledkem dlouhého demokratizač-  
ního vývoje, zahájeného proletářskou sociální revolucí. Že ale už  
revoluční vývoj první fáze komunistické společnosti musí přinášet  
všem členům společnosti více práv a svobod, než může zajistit i  
ta nejlepší buržoazní demokracie, je - zvláště po kritické analý-  
ze dosud uskutečněných proletářských revolucí a všech aspektů je-  
jich degenerace - společný názor nás všech, marxistů a revoluč-  
ních socialistů. Tento názor - používající jiné frazeologie -  
sdílí spolu s námi i všichni reformisté a v poslední době jejich  
nejnovější složka, tzv. eurokomunisté. Na rozdíl od nich však re-  
volucionáři netrpí iluzí, že socialismu a tím i osvobození člově-  
ka a společnosti by mohlo být dosaženo postupnou demokratizací  
buržoazní společnosti při zachování kapitalistických výrobních  
vztahů nebo jejich postupným odstraňováním, netrpí ani iluzí, že  
fašistická nebo jiná totalitní moc připustí rozšíření občanských  
práv a demokratických svobod nebo že bude ochotna k dialogu na  
to téma.

můžeme si ale docela dobře představit, že i mnozí z těch, kdo v režimech osobní moci nebo vojenských, byrokratických či jiných diktatur usilují o lidská práva, si uvědomují stejně jako my, že jejich úsilí nemůže přinést výsledky, které veřejně požadují. Zároveň však vědí, že samý požadavek demokratických svobod a občanských práv - s diktaturách nesplnitelné - aktivizují dělnickou třídu a další významné vrstvy pracujících, zvyšují jejich bojovnost a otřásají samotnými základy diktatury. Příklad Španělska, blízký nám všem, je toho důkazem. Prokapitalistické iluze a najhrůznější reakční mýty, které tento boj provázejí, slábnou tou měrou, jak se zvyšuje sebevědomí a sebeuvědomění pracujících. Myslím, že úlohou revolucionářů je stát v popředí tohoto boje, vystupovat proti iluzím a mýtům a mít přitom na paměti, že žádné hnutí za občanská práva /byť by se třeba nazývalo Komunistickou stranou Španělska/, které v daném historickém okamžiku má je pozitivní úlohu, nemůže nahradit revoluční aktivitu mas, měnící - tak jak to dějiny žádají - od základu společenské poměry. Hnutí za občanská práva je však jedna z cest, která k revoluci vede; je to jedna z cest, která vytváří subjektivní předpoklady sociální nebo politické revoluce. Ano, lze pochybovat o tom, jestli taková strategie je vhodná ve společnostech žijících v zemích buržoazní demokracie; pro vojenské a byrokratické diktatury a nástupnické fašistické režimy se však jeví jako užitečná a někdy i jako jediná.

Toto vše, a to i v našem prostředí revoluční levice, se více méně uznává, jde-li o hodnocení boje za občanská práva v zemích, které patří do tzv. západní sféry vlivu. Výhrady se objeví, hodnotí-li se takové hnutí v zemích východní Evropy. Zdá se mi, že diferencovaný - a někdy rozpaditý - přístup západoevropské a americké krajní levice k těmto problémům plyne z diferencovaných - a často povrchních nebo dokonce zcestných - analýz společenských a politických systémů této části světa. Jako odpárci parlamentarismu a dalšího haremurdí buržoazní demokracie dovedu docela dobře pochopit, že na marxisty může působit odpuzivě prohlášení Charty 77 /a Charty 77 to miní smrtelně vážně a já se s tím ztotožňuji/, že jejím jediným cílem je dosáhnout toho, aby v Československu byly uvedeny v život zásady obsažené v mezinárodních paktech o občanských, politických, sociálních, hospodářských a kulturních právech a že tyto pakty -mj. ratifikované, uzákoněné a zveřejněné čs. státní mocí - jsou základem a východiskem její činnosti. /Poznámka na okraj : Čs. pracující nemají k buržoazní demokracii tak vyhraněné odmítavé vztah, jak bych si přál; vycházejí totiž z vlastních pro

žitků stalinismu a režimu osobní moci./ Odpověď to může být už proto, že práva kodifikovaná oběma paktů jsou nedostatečná, zaměřená spíše na zájmy intelektuálů než dělníků; proto, že oba pakt mají jen deklarativní hodnotu, jako i už stará Všeobecná deklarace lidských práv; proto, že jsou výrazem úsilí o třídní smír i o takovou koncepci mírového soužití, která sama dočasně umožňuje, aby přetivály společenské a politické formace odsouzené dějinami k zániku, nikoliv tedy o mírové soužití národů, ale státních útvarů a soustátí. Rád bych vlastně o tom napsal více, také o svých názorech na politický a společenský systém Československa, ale problém je v tom, že kdybych napsal něco nepravdivého /tedy to, co by úřady shledaly nepravdivým/, mohl bych být za to až tři roky žalárován. A kdo mi, soudruzi, nevěříte, nahlédněte do § 112 čs. trestního zákona. A právě proto si myslím, že pro pracující v Československu a dalších zemích mají oba paktů svůj význam a že má smysl se jich dovolávat, jestliže byly státní mocí uzákoněny a zveřejněny. Ten význam samozřejmě nevidím v tom, že bych za rok nebo za dva mohl napsat bez rizika vězení co si myslím o čs. politickém a společenském systému /to nebudu moci stejně/, ale spíše v tom, že kolektivní, "legální" /uzavřené proto, že si ani nedovedete představit, jak taková "legalita" vypadá/ usilování o realizaci zásad obou paktů aktivizuje pracující, kteří v této činnosti spatřují své zájmy, zvyšuje jejich sebevědomí a sebeuvědomění. Ale o tom jsem už psal, když jsem hodnotil boj za občanská práva a demokratické svobody ve vojenských a byrokratických diktaturách. Z důvodů, které jsem neznal, jsem ovšem dalek toho, abych Československo označoval byrokratickou diktaturou.

Charta 77 není politickou opozicí a nechce se jí stát. Noto je příliš politicky heterogenní a své cíle - usilovat o občanská práva a demokratické svobody na základě mezinárodních paktů, které jsou součástí čs. právního řádu - má příliš úzké. Je to však v této zemi nejvýznamnější hnutí v posledních letech a má značný ohlas mezi pracujícími. Vyjadřuje jejich zájmy, i když ne plně a vůbec ne přímo. Ale ustanovení paktu o sociálních, hospodářských a kulturních právech o tom, že pracující mají právo zakládat bez jakýchkoli omezení odborové a jiné organizace na obranu svých zájmů a že mají právo na stávku mohou snad být východiskem pro cestu, která vede k emancipaci pracujících, již dosáhnou oni sami pomocí svých organizací. Říkám-li východiskem, myslím na subjektivní předpoklady této cesty a nechci si žádné iluze o reformistickém, "dis-

logovém" nebo dokonce samovolném děsání těchto práv. A jaká to má být cesta, není-li to cesta referen, nemusí revoluční marxista, zatížený snáým tříletým /a v tomto punktu vlastně už deseti-letým/ rizikem, ani připomínat. Aktivní i pasivní podpora, kterou Chartě 77 čím dál tím více prokazují dělníci, a to hlavně mladí dělníci, je příslibem této cesty.

Nelze rovněž přijmout myšlenku, že propagace myšlenek Charty 77 a zveřejňování informací o porušování občanských práv v zemích východní Evropy odvádí pozornost od hospodářské krize, nesaměstnatosti a dalších problémů všeobecné krize kapitalismu. Apologeti buržoazní společnosti se samozřejmě snaží od těchto problémů odvédt pozornost - a k tomu je jim všechno dobré - ale stoupenci socialismu a pokroku mají pro solidaritu a boj za lidská práva v zemích východní Evropy zcela jiné motivy. Svět je totiž jeden, hrnice tříd a třídní boj probíhá každou společností bez ohledu na hranice států a z dobrých důvodů nelze nabízet uspořádání čs. společnosti za vzor pracujícím, kteří jsou utlačováni kapitálem. Klč o problémech čs. společnosti by znamenalo zamlčovat bohaté zkušenosti, které načerpali čs. pracující za posledních třicet let. Je pravda je revoluční, lež a zastírání skutečností jsou kontrarevoluční. A jen na okraj : v Československu si nikdo nestěžuje, že oficiální čs. tisk publikuje dlouhé články o nezaměstnanosti, krizi a porušování lidských práv na Západě. I když dnes tyto články tvoří většinu zahraničního zpravodajství /před 1. lednem 1977 tomu tak nebylo/, i když jsou zkreslené a tendenční /např. píše se hečně o určitém sociálním nebo politickém konfliktu, ale když dopadne pro pracující dobře, napíše se jen málo nebo nic/, i když jsou někdy dokonce humorné /např. o možnostech kontroly tajné služby VHSR/ měřeno čs. realitou, přijímají čs. pracující tyto informace se zájmem a porozuměním, jako informace o vážných problémech kapitalistického světa. Nikdo si nestěžuje, že je tím odváděna pozornost od domácích problémů, jejichž sama podstata zůstává mnohdy utajena. Jistě přijde doba, kdy čs. pracující budou nejen lépe informováni, ale kdy budou takové nebo jiné problémy řešit společně s pracujícími evropských a dalších zemí.

Z těchto důvodů vás soudruzi žádám, abyste podle svých možností Chartě 77 pomohli a solidarizovali se s ní. Je pochopitelné, že znáznačování problematiky lidských práv a jejich porušování /neboť existují i tam, kde boj za demokratické svobody v rámci systému přináší bezpřesřední výsledky/ je věcí nás všech, revolučních marxis-

tů, křesťanů, humanistů a reformistů; vím, že je i věci Charty 77 která zatím bojuje o holou existenci, aby problémy porušování občanských práv v kapitalistických zemích přiblížila čs. pracujícím. Pomoc může být velmi konkrétní. Již od poloviny ledna t.r. jsou ve vazbě tři signatáři Charty 77; mluvčí Charty spisovatel Václav Havel, dále spisovatel František Pavlíček a novinář Jiří Lederer. S nimi je ve vazbě režisér Ota Ornest. I když jsou obviněni z jiných politických deliktů verbálního charakteru /čs. trestní zákoník jsem vám už ilustroval/, je zřejmé, že jejich uvěznění je přímou a dosud nejtvrděší represálií proti Chartě 77. Obdobně je tomu v případě dvou mladých techniků, Vladimíra Laštůvky z Děčína a Aleše Macháčka z Ústí nad Labem, kteří jsou rovněž uvězněni v souvislosti s Chartou 77. Ede může pomoci jen mezinárodní solidarita. Jako ve všech podobných případech každý volí formy protestů nebo opatření podle svých možností a zvyklostí. V Československu jsou tyto možnosti opravdu malé a mohou se v podstatě omezit jen na verbální protesty. A i ty jsou velmi riskantní. V zemích, kde se pracující sdružují v odborové a politické organizace, které jsou nezávislé na státní moci, mohou být formy solidarity a protestů jistě účinnější.

Svobodu Václavu Havlovi, Františku Pavlíčkovi, Jiřímu Ledererovi, Otovi Ornestovi, Vladimíru Laštůvkovi a Aleši Macháčkovi!  
Svobodu československým politickým vězňům!

Petr Uhl

V Praze 2. března 1977

V Praze dne 7. března 1977

Vážení kolegové,

za poslední dva měsíce se moje pocity při četbě novin a časopisů a při poslechu rozhlasu a televize mění od prvotního řasu ke snaze klidně a věcně posoudit, co píšete. Necítím se přitom méně pobouřen tím, čeho jsou schopni někteří novináři v naší, bez ohledu na mě, poměrně civilizované zemi. Stále více však chápu, že těmto lidem už snad nic jiného nezbyvá.

Pamatuji ještě padesátá léta, i když mi tehdy bylo deset až patnáct let. I tenkrát byly naše noviny plné vražedných /v doslovném smyslu/ pomluv a lží. Psali je nejen St. Oborský a Ivan Skála, ale i někteří z těch, kteří jsou dnes např. i mezi signatáři Charty 77. Tyto lži a jejich vražednost odhalil nemilosrdný soud dějin. Ale podvedení autoři je tehdy většinou spíše opakovali než vymýšleli s upřímnou vírou, že pomáhají bourat barikády, bránící nám všem ještě rychleji "šturmovat nebe". Většina z nich, na rozdíl např. od St. Oborského, z toho pro sebe vyvodila rozhodný a definitivní závěr. Pochopili, že jen pravda je revoluční a že socialismus bez svobody je historický protimluv.

Dnes jsem však jinde a vy dobře víte, že za to, co musíme číst a poslouchat v posledních týdnech, by se styděl i Jiří Stříbrný se svým skandalizačním tiskem. O morálku však mnohým zřejmě nejde a netrápí je zřejmě ani okolnost, že čestné tištěné a vysílané texty porušují platné československé zákony. Před zákonným postihem jsou však autoři chráněni a navíc jim někde otevírají sejfy jindy tak zběsile utajovaných materiálů.

Dáváte přitom, nebo dovoluujete dávat, rány pod pás. Když český spisovatel podepsal Chartu 77, žádající dodržování platných zákonů socialistického státu, předvedli ho někteří z vás nahého v novinách a v televizi. Nevadilo, že tyto nejsoukromější snímky, neukázané předtím ani blízkým, zebavila z jeho bytu bezpečnost. Když si československý politik, bojovník proti fašismu, dovolil nezemřít nebo alespoň neoslepnout v nacistickém vězení, snaží se kdosi dovést, že je to podezřelý. Protože se jiný československý politik a lékař narodil v Polsku v židovské rodině, byl označen za bezdomovce a mezinárodního do-

brodruha. A co znamená, že jeho přihlášku do KSČ "doporučuje Otto Šling... odhalený a odsouzený jako nepřítel socialismu, sionista a agent kapitalismu"? Byli Šling a ostatní nevinně zavraždění plně soudně rehabilitováni a to dávno před rokem 1968? Nebo jsou rozsudky procesů padesátých let nadále platné?

Jsou také věci, o kterých nepíšete. Např. o tom, že kdosi pomaloval dům českého dramatika hákovými kříži, že bývalému ministru zahraničí stříkli pracovníci bezpečnosti slzný plyn do obličeje jen proto, že je jeho zvykem oběhnout denně pár kilometrů, že v České Lípě propustili z nemocnice dívku s ohroženým těhotenstvím, že kdosi rozřezal pneumatiky vozu Trabant někdejšímu stranickému funkcionáři, dnes lesnímu dělníkovi. Ne píšete, že desítky vašich spoluobčanů jsou vyelýchány, vyhazovány z práce, odborů a dokonce Svazu protifašistických bojovníků, že jsou jim odebírány telefony, garáže, řidičské průkazy a že jsou kontrolováni, zda mají řádně registrované psy. Nedo vídáme se od Vás ani to, proč je několik občanů už několik týdnů ve vězení a proč bezpečnost několik občanů celodenně sleduje a ve dveřích jejich bytů legitimuje návštěvníky. To vše je proto, že se postavili na obranu lidských práv, zakotvených v československých zákonech.

Vím, že kdyby se někdo z vás vzbouřil proti jediné lži, přestane padat do novin a sotva pak nalezneme příhodné zaměstnání: nalezneme-li vůbec jaké. Bylo by tedy marné připomínat, že Karel Havlíček byl český novinář. Ostatně jste se už dávno rozhodli, že jeho spor není váš. Chci vám jen připomenout, co děláte či k čemu mlčky přihlížíte. Mám na tom i osobní zájem. Nechci, ab jakýsi nový Hendrych mohl i za mne někdy prohlásit, že všichni neseme svůj díl odpovědnosti za spáchané zločiny.

Nemylte se. V atmosféře, kterou tiak vyvolává, může ke zlčinům ještě dojít. V posledních dnech dokonce označil několik významných občanů - např. prof. Patočku, Z. Mlynáře, J. Zelenkovou - za fašisty. Taková hra s pojmy je však dvojsečná. Plodíte, nebo dovoluujete plodit, nenávisť. Mělo by vám být jasné, proti komu.

Charta 77 byla až příliš potřebná, pomohla-li odhalit to, co jinak mohlo zůstat nebezpečně skryto pro jiné doby. A možná, že její humanismus jednou uvítají i mnozí z Vás.

Jiří Dienstbier, bývalý redaktor  
Československého rozhlasu

Snad každý z vás dostal někdy pozvání k takové dotěrné hře, kdy například měl poslat tři pohlednice Prahy a do 14 dnů mělo mu jich přijít 273 z celého světa, nebo opsat cokoliv a poslat to na osm adres... Já takové hry nepřijímám. Na výsledek nevěřím, ale nechci to kazit jiným. Jen tu hru s pohlednicemi jsem tehdy odmítl. Byla to přeci nápadná hloupá post pocházející z protikladu, že matematicky to souhlasí, ale prakticky je každý lajdák. Došlo ke sporu tenkrát mezi mnou a nejstarším synem, který je dnes ve Francii; ten byl dobrý matematik a chemik s pokusnickými sklony, proto tři pohlednice poslal a skutečně: dostali jsme pak jednu z Brno.

Trochu smyslu pro hru, trochu pověřivosti je třeba mít. Když jsem byl v dobrém stavu, hrál jsem z první příčiny, když ve špatném, fungovala druhá. No, a proč hraju teď, myslíte? - Dnes mám chuť pokušet ďábla.

Moje dnešní pošta obsahovala Pozvánku na odbor pracovních sil, kde se mnou chtějí projednat mou pracovní činnost, výzvu sociálního odboru, abych předložil svazem spisovatelů potvrzenou přihlášku k pojištění umělců, dále Vítání dopis Litfendu, jímž se mi sděluje souhlas, abych svůj dluh dorovnal do pololetí, dále jsem dostal dva příznivé anonymy, pozvánku na Moravský ples, dopis Ivana Kadlečíka z Martina, v němž se táže, zda fejtony běží dál, protože dlouho nic nedostal /ať já mu vše řádně posílám/, dále časopis Naše řeč a konečně to hlavní: dosti tuhý listíček papíru s tímto textem:

Toto řetězové spojení vzniklo ve Venezuele. Obchází svět Zhotov 20 kopií a pošle to 20 osobám. Za několik dní přijde překvapení. I když nevěříš, považ, že Constantin Buste dostal dopis a poprosil svého tajemníka, aby zhotovil 20 kopií, a za několik dní vyhrál 20 mil. Pan M. Herda dostal také dopis, nevěřil, neposlal ho dál a za několik dní byl propuštěn ze zaměstnání. Zusa Pedro rovněž dostala dopis, zahodila a umřela. Jedna amer. firma vyhrála 20 mil. Ali Ben vyhrál 40 tisíc, ale zahynul, protože přerušil řetěz. Tento dopis ti byl poslán pro štěstí. Přinese ti ho, neměj strach. Překvapení přijde poštou. Opíš pošle tomu, o kom víš, že potřebuje štěstí. Pošli 20 opisů a čekej. na hude štěstí

Vy, kteří opisujete fejetony a co já vím, není vám něco nápadné? Vždyť ten text ani vlastně žádný text neobsahuje, krom toho příkazu, aby se poslal dál. Žádná modlitba, zařikávací formule či přání. Ta mocná, strašně přísná síla, která nad hrou bdí, kde to je? Báh už ne, jak vidíme. Žádá po lidech, aby navázali komunikaci - a o ničem! Jen sliby, mluvy, a pohrůžky, konkrétní. Jaké zhoršení té hry! Peníze, peníze. Vzpomínám si totiž, že už jsem jednou cosi takového hrál, ale tenkrát text obsahoval jakousi uctivací formuli komusi. Hra zřejmě mezitím oběhla svět a příšerně se v něm zkazila. Vždyť to vypadá spíš jako vyděračský dopis gangsterů, kteří nám píší vlídně, zatím, ale můžou nám udělat moc zla, když jejich vlídnout nepřijmeme. Myslím, že budeme muset považovat za štěstí už jen to, že se nám nestane nic zlého; pošleme-li ovšem 20 kopií 20 osobám.

Ale já jsem nad tím vzkazem skoprněl hlavně z jiného důvodu : V době, kdy všechno, co má dva prsty na ruce, opisuje důležitější věci, přijde někdo s takovou jalovinou. Nebezpečnou jenom. To znamená, že jsou lidé, kteří nevědí nic! Že naše vlastní hra není tak široce hrána, jak máme sklon si myslet! Udiveně zírám, že jsou ještě jiné psací stroje, on může: něčem jiném a jiném. Stroj, který mi toto napsal je nezkušený a nezbičovaný : neví o zásadě psát na 30 grámový papír. Musel těch 20 kopií psát snad na 4krát. Je to opravdu hra z jiného světa - z Venezuely.

Víte, co mi napadlo? Napadlo mi, co kdybychaz hru přijal a zkřížil ji s tou naší? Co udělají ony nejmenované mocné síly, které v naší i venezuelské hře odměňují či přísně trestají své hráče podle jediného kritéria - podle kázně? Jak se spolu porovnají, když jejich příkazy jsou přesně protichůdné? Prosím, vy kteří máte ve stroji už srovnaných deset listů 30 gramového strojné hlazeného práklepového papíru plus kopíraky, piště :

Toto řetězové spojení vzniklo v Praze. Obchází svět. Zhotov 20 kopií a pošli 20 osobám. Za několik dní přijde překvapení. Když nevěříš, považ, že Alena Čapková opsala 20 x a už nemá psací stroj. Paní J. Mašínová, která opsala, měla zas do týdne nohu v obvaze. Jeden herec vzal opsané na poštu a dojezdil. Mlynář z Prahy nevěřil, opsal, a za několik dní byl propuštěn ze zaměstnání. Pan Lederer dostal dopis, poslal ho dál, a je v base. Nemocná Ivana opsala, a vykárali ji z ne-

apenice. Jedni dva Františkové opsali, a oněměl jim telefon. Filosof Rosík z Hradčan /v takových dopisech bývají často zkomolená jména/ dostal dopis, neposlal dál, a přece musel vyavětlovat proč. Známý L. Spálený opsal a poslal, a předělal kalhoty. Zina K., která opsala, upadla na několik dní mezi prostitutky. Opiš i ty a uvidíš. Tente dopis ti byl poslán pro štěstí. Neměj strach. Opiš pošli tomu, kdo potřebuje štěstí a nemá strach. Překvapení přijde možná poštou, možná osohně.

Tak, tu máte, venezuláni!

Dvě hry na jednom papíře, dva zkřížené řetězy štěstí,  
Který bude silnější?

Praha, 10. března 1977

/Věnováno těm, kterým bylo násilím zabráněno se ho zúčastnit/

Za své návštěvy ve východním Berlíně jsem měl možnost přečíst si knihu východoněmeckého spisovatele Reinera Kunze *Nádherná léta*, která loni vyšla ve Fischer Verlag, Frankfurt a v NDR se nyní rozšiřuje ve strojopisech. Třetina té knihy je věnována Československu, totiž této nešťastné zemi po srpnu 1968. Jedna z kratších próz, nazvaná *Pohřeb*, popisuje poslední rozloučení s Josefem Smrkovským : policie uzavřela silnici vedoucí k motolskému krematoriu a posílala i vozy jdoucí na Plzeň po dlouhé objížďce, ... K. promluví. Bylo mu povoleno mluvit jen pět minut. Řekli : - dobrá, to stačí. - Před krematoriem mu řekli - Jen jednu minutu! Řekl : - dobrá, to stačí. - Potom u rakve řekl : Josef Smrkovský zemřel. Prosím, abyste povstali. - A potom : - Děkuji vám. - Přesně jednu minutu... Když pak lidé odcházeli v zástupu z krematoria, neviděli pod nohy na cestu. Tu a tam byl jeden, dva schody. Ti přední vždycky upozornili ty za sebou : - Schůď. - Takže nikdo neupadl.

Motto Kunseho prózy je věta, kterou zaslechl od jednoho Pražana : "Je doba němých pohřbů".

Když jsem se vrátil v neděli do Prahy, dověděl jsem se, že profesor Patočka zemřel... Vůbec se ta zpráva do poklidného, skoro už jarního večera nehodila, ale bylo to tak. I když se o tom československé noviny ani nezmínily.

V úterý odpoledne zazvonil telefon : Pohřeb je zítra v deset u svaté Markéty v Břevnově.

Když jsem ve středu krátce před devátou nastupoval na stotřicetčtyřku, okamžitě jsem vytušil, že v ní nejsem sám kdo jede na pohřeb. Bylo to okamžitě úplně jiné než kterýkoliv běžný den v Praze : jak autobus projížděl přes celé město a další účastníci pohřbu nastupovali, jakoby z tváří cestujících mizela ta všecní lhostejnost. Netvářili se šťastně, ale najednou nebylo vidět ty unavené, otupělé a ztrápené šedivé tváře každodenních uspěchaných pasažérů. Najednou existoval střed, bod v čase a prostoru, a ten jakoby usměrnil duše a pohyby, a přestože nikdo nepromluvil, vytvořila se v tom autobusu atmosféra nevyslovené solidarity.

Autobus přijížděl ke svaté Markétě a minul policisty uzavírající hlavní ulici. Je to absurdní : chartistům bylo upře-

ne práve jezdit osobními auty, ulice je uzavřená a přesto je tu čím dál více dopravních policistů a bílými če pičkami nevinností... Autobus byl naplň plný a cestující zcela zřejmí : většina jich jde určitě na hřbitov. Nikdo z nás ale nevěděl přesně kde vystoupit. Když autobus zastavil v té pravé stanici všichni na sebe pohlédli, poprvé za celou cestu, kývli hlavou a vystoupili : "Ano, tady to musí být".

A bylo to tam. Zástupy lidí přicházejících ze všech stran ke svaté Markétě měly strategicky rozestavěné policajty v uniformách i v civilu.

Šli jsme do kopce podél hřbitovní zdi. A další a další se k nám přidávali, kráčejíce ke hřbitovu prostě přes pole, a straně, sadem, podle stadionu ploché dráhy : Rudá hvězda Praha 6, tělovýchovná jednotka ministerstva vnitra. Na modré obloze kdesi nad Motolem se vznášel vrtulník.

Shora to musel být úchvatný pohled. Drobné, zranitelné postavíčky lidí pustujících jako dostředivé paprsky předměstské přírodou, rašící trávou, pod ještě holými stromy osázenými sluncem, po cestách, k jediné otevřené hřbitovní bráně. Kdyby tam nahoře seděl někdo jiný, muselo by mu to evokovat poutě na hory.

Před hřbitovní bránou stály na stativích dvě kamery, v dobytky nejpokročilejší západní techniky a běžely bez zastavení, nasměrovány proti dvěma proudům zvolna kráčejších občanů. Vedle nich stála skupina mužů, kteří evidentně měli vojenskou hodnost a parádní policejní uniformu doma ve skříni. Někteří spolu klábosili a smáli se. Vždyť je nádherně!

Nikdo z procházejících se nesnažil zakrýt svou tvář před kamerami : téměř tisícovka lidí prošla, vystavující se jim otevřeně a důstojně.

Všichni jsme byli nafilmováni ještě jednou, kamerou Sonar v rukou dvou civilistů mezi hroby. Shromáždili jsme se kolem kaple. Bylo půl desáté a polovina hřbitova byla již zaplněna živými. Vše bylo tiché, klidné, lidé ani mezi sebou nemluvíli, mlčící postavy stály skoro nehnutě, jen tu a tam zdrcivě pokývnutím své známé. Potom se dá tiše rozestoupil a vytvořil průchod pro rodinu, s dítětem a pletou.

Za deset minut deset zářvaly za hřbitovní zdi motory závodních motocyklů. Rychot táhovaných motorů bez tlumičů ohlušil všechny a všechno. Od Motola přilétl vrtulník a začal kroužit nad hřbitovem. Nikdo se nepohnul, nikdo nepromluvil,

všichni věděli; lidé zatnuli zuby a zůstali vznešení.

Pak náhle začali lidé z hlavní cesty ustupovat mezi hroby, uvolňující mezi sebou široký průchoď pro dva starší kněze, rakev, pozůstalé a přátele, k nimž se připojili do malého průvodu od kaple k hrobu všichni ostatní.

Nad otevřeným hrobem kněz otvíral ústa, ale jakoby z nich nevycházel hlas; všude jen řev motorů dotvrzovaný shora vrčením helikoptéry. Nejenže nebylo rozumět co kněz říká - i uhodnout to bylo vyloučeno. Potom kněz asi zpíval. Nevím to jistě, soudím tak podle výrazu jeho očí. Slyšel jsem jen všudypřítomný ohlušující rachot a viděl paní v černém, stojící vedle rakve; plakala zoufale a snažila se nevšímát ten hanebný řev - marně. Trpěla. Přivádělo ji to snad na pokraj zhroutení - ale vydržela. Ti co stáli kolem rakve se pak začali modlit. Viděl jsem jak pohybují rty a myslím, že se modlili nahlas. Nikdo se nesnažil hluk překřičet. Určitě věřil: že je Bůh slyší i přes řvoucí motocykly Ministerstva vnitra. A přestože v Boha nevěřím, tam jsem snad věřil, že je uslyší.

Na hřbitovní zdi stáli další tři estébáci s kamerou a pohrdavě se usmívali při natáčení svého detektivního filmu. Mladícký fyzik se pokusil zadržet a odvést dva mladíky s fotoparátou. Lidé kolem ho pevně sevřeli svými těly a nechali ty dva zmizet v davu, přestože bylo všem jasné, že tady není úniku, že na ně mohou počkat před hřbitovní bránou, nebo kdekoli jinde...

Zástup začal procházet v řadě kolem hrobu, aby vzdal pánu profesorovi poslední poctu. Někdo se pokusil nad hrobem promluvit, všichni se nahrnuli těsně kolem něho, aby zaslechli, aspoň útržky slov, ale mohli se jen dívat na pohybuující se rty, otvíraná ústa, ze kterých zdánlivě nevycházel zvuk. Ale opět všichni věděli, že není-li slyšet hlas proto, že je přehlušen, neznamená to ještě, že člověk je němý. Snad tisíc lidí pak prošlo kolem hrobu pod dohledem policejních kamer a každý vhodil na rakev hrst země. Když procházeli poslední, byla už rakev zcela zasypaná.

Truchlící odešli do kostela svaté Markéty na zádušní mši a řev motocyklů pomalu utichl. Už ho asi nebylo třeba. Poslední desítky lidí procházely kolem hrobu a dýchaly spáleninu v fukových plynech.

Mladík v černém svetru a jeansách položil na hromádku z mše u hrobu profesora Patečky trnovou korunu.

Praha, 17.5.1977

## Jaký je užitek z Charty 77 ?

Podpisující Chartu 77 byli jasně si jistě vědomi toho, že úřady a politická místa našeho státu odmění se nám za to zcela legální a naprosto loyální akcí represí. Byli jasně si ovšem vědomi i toho, že rizika, která svou občanskou aktivitou podstupujeme, nebudou nám osobně legitimací k žádným postojům nadřazeným, k žádnému moralizování jiných, kteří z mnohých a různých důvodů tato rizika podstoupit nemohou nebo nejsou ochotni je podstupovat. Jediné, k čemu nás naše účast na Chartě 77 zavazovala a zavazuje je povinnost, nést důsledky vlastního činu, neuhýbat jim, nýbrž jim čelit s rovahou a klidem lidí, kteří věděli co činí, a jejichž první a možná jedinou - odměnou bude vnitřní soulad se samým sebou. Není málo těch, kdo krátkozrace viděli v Chartě 77 naději na brzkou možnost nápravy nedostatků, jímž Charta chce čelit. Takové úzce politické vidění možnosti nápravy svědčí o hlubokém neporozumění nejen smyslu Charty, nýbrž i /a to především/ o naprostém neporozumění mechanismu výkonu moci v našem socialistickém státě. Že bude reakce moci na Chartu 77 právě taková, jaká je, dalo se a muselo se předpokládat. Snad jen intenzita difamací signatářů Charty mohla překvapit. Smysl a směr antichartistické propagandy nikoliv. - Kdo se vymkne ze systému ideologického mechanismu, kdo si chce osvojit právo na samostatné posouzení věcí a dokonce právo na občanský čin, který není provokován podnětem vycházejícím ze státně politického centra, byl až dosud vždy u nás označen z nepřítele lidu, za nepřítele státu a jeho ideologie. Není to mu jinak ani v případě Charty.

Prvním a jediným partnerem signatářů ze strany moci je policie. Je možné a pravděpodobné, že bude i partnerem poslelním. Je možné, že Charta bude zcela zbavena možnosti vyslovovat se i tak omezeně, jak se vyslovovala dosud. Že její mluvčí i ostatní signatáři budou občansky diskriminováni i víc než byli dosud, že někteří budou posatykáni, jiní rozprášeni, vyhnáni z práce, z domovů, štávní z místa na místo tak, aby jejich život v tomto státě se stal nesnesitelným. Některým budou otevřeny pochybné možnosti odvolat a kát se, jiným se dostane znovu nabídky opustit tuto zemi. Někteří tomu štvání podlehnu, někteří nikoliv. Možná, že Charta 77 dříve či později přestane být živým organismem, zanikne potlačena mocí.

Byla tedy zbytečná? Bylo její úsilí marné a rizika jejích signetářů, byla snad riziky zoufalými? Nikoliv. Charta již dnes, a právě a především proto, že tušená rizika se ukázala být reálnými riziky, splnila v podstatě své poslání. Znova objevila možnost činu, jako nutného důsledku poznání. Oživila dávno zesuté otázky vztahu občana a státu, a to nikoliv pouze jednostraně. Otázky si neklade dnes jen občan, klade si je především stát. Občan se ptá : Jsem u nás naplňována občanská práva v té míře, v jaké se stát zavázal je plnit? A stát se ptá : Jakým právem je státu a jeho moci kladena taková otázka? A občan odpovídá : Ano, jakým právem se vlastně ptám? Mám vůbec právo se ptát? Zřejmě nezmám, jsou-li proti těm, kdo se ptali, použity právě ty metody, jichž jsem svědkem. Nezbyvá mi tedy, než abych se zeptala : Jsou u nás opravdu naplňována občanská práva v té míře, v jaké se stát zavázal je plnit? Dodržuje stát zákony, které přijal? - A odpověď zní : Nedodržuje, neboť trestá již samu otázku. Je to silný stát, musí se ptát občan, když se leká otázek svých občanů? Ne, to není silný stát. To je stát v rozpacích.

Neupírájme ani představitelům státní moci ochopnost věnovat takovou úvahu. Jistě ji provedli, a vědí tedy, že jsou v rozpacích. Chovají se adekvátně těmto rozpakům. Na jedné straně represe vůči těm, kdo se již zeptali, na druhé straně nabídky výhod pro ty, kdo by se ještě mohli zeptat. - Nejméně 50 umělců, jejichž jména a díla byla po léta v klatbě, se dnes kojí naději, doufáme že reálnou, na jistou míru rehabilitace. Je to snad málo? Není to mnoho, ale je to zde a nikde neupře Chartě zásluhu na tom.

Některí dospěli k závěru, že dnešní státní moc je nepečlivá, neochotná a neschopná odpovědět na otázky občanů jinak, než potlačovatelskou silou. Charta vyčerpala své možnosti, je to slepá ulička a každému, kdo v ní setrvává, hrozí zánik. Využijme těch zadních vrátek, která jsou snad dosud otevřena, udělali jsme co se dalo, dál to nejde a odejdeme. Je to čestné, neboť pouze podléháme násilí, volíme život a tím i další možnost - někdy později - nápravy toho, co se nedospěšně pokusila napravit Charta. Odejďme, dokud je čas.

Chce-li kdo odejít proto, že situace v níž se ocitl je nad jeho síly, je to jeho právo. Jestliže však někdo volí odchod proto, že je zklamaný výsledkem své iniciativy, pak ani jemu nelze bránit, nicméně lze mu položit otázku : A co jsi čekal?

Je jistě možné, že státní moc je nepoučitelná, neochotná a neschopná reagovat jinak než násilím, pomluvou, diskriminací, zastrašováním jednoduše tím, co právě dělá - zintenzivněním právě těch nedostatků, jejichž nápravu Charta žádá.

Ovšem stát - jo přece není jen státní moc, to je i občan. A nereprezentuje se tu snad státní moc před občanem v nepříznivém světle? A je-li státní moc v rozpacích, nebude snad i občan v rozpracích ze státní moci? A právě ten občan který si dosud nekládl vůbec žádné otázky, který se netázal ani sebe sama, ani státu, který šel stranou všeho toho, čím žije a musí být státní organismus, má-li být něčím více než totalitou aparátu, nadvládou byrokracie, i ten občan je dnes přinucen se tázat.

Chyba malomyslných spočívá v příliš úzkém politickém vidění světa, v úzkém politickém vidění společnosti, která sama o sobě a sama ze sebe, bez organizátorů, manipulátorů a ideologů není schopna v každém svém členu, v každém individuu produkovat názor a stanovisko a vědomí vlastního pocitu lidství, tu více tu méně naplňovaného, tu osvobozeného, tu potlačovaného. Vedle svobody politické a sociální, která je tak snadno manipulovatelná a iluzorní, existuje i pocit svobody individuální, vnitřní, mravní, který obvykle manifestujeme teprve v situacích mezních, a který provokuje skutečnou solidaritu s potlačovanými a ponižovanými. Chyba malomyslných práce a krátkozrace nazírajících "politiků" spočívá v tom, že prvotní je pro ně změna struktury a druhotná je změna myšlení, neboť tuto změnu "nové struktury" snadno zajistí

Je tomu však právě opačně. Změna myšlení, či přesněji změna chování občanů, provokovaná poznáním stavu věcí, příkladem mravní síly, důsledné a věcné argumentace, které je státní moc schopna čelit jen pomluvou a překrucováním fakt, diskriminací a represí, tato změna, chování, která v prvních svých fázích je riskantní a znamená jediné oběť, může ve svých důsledcích vést k nápravě chyb a nedostatků, kvůli kterým Charta vznikla.

Víc než výzvou moci je Charta výzvou sama sobě; každého signatáře zavazuje ve stejném smyslu, v jakém jsou si vzájemně zavázáni horelasci stoupající na jednom laně do strmé stěny. Žádný z nich nemůže se v libovolné chvíli odvázat, zrušit svůj závazek vůči ostatním, aniž by ohrozil zbylé druhy i sebe sama, byť bylo jeho vyčerpání sebevětší a nebezpečí přímo smrtelné. Naopak, s růstem rizik je povinnost setrvat stále

větší a závažnější.

Mnozí to chápou, ať už Chartu podepsali nebo ne. Jiní alespoň s pocitem solidarity sledují ten zápas a někteří se odhodlávají, strženi příkladem, vydat se na stejnou cestu. Mnozí samozřejmě křičí, že je to hazard, nicméně jejich volání není nutné chápat jako výraz nepřátelství, ale spíše je to obava, že se nepodaří to, co by smice i oni rádi usku-  
tečnili, ale necítí se dost silní k takovému výkonu. Nicméně všichni, včetně moci, musí si klást otázky, které si dosud nekladli, setkávají se s jevem, který se vymyká konvenčně přijatému pohodlnému klíče, všichni jsou konfrontováni jednak se skutečností, jednak samá se sebou. Z problematiky až dosud soukromé, neboť donedávna ještě cítili se diskriminováni, osamocení, bez spojení s jinými, z pocitu bezmoci, který plyne z nedostatku komunikace mezi stejně myslícími a stejně cítícími, stala se Chartou věc veřejná, jediným činem je navázáno spojení a je zde zářez možností hodnocení iniciativy politické.

Kam bude směřovat, jakou podobu bude mít, je dnes těžko určit. Jediné je ovšem jisté, že nemůže být nepřátelská základnímu principu socialistického státu, jako mu nebyla nepřátelská občanská a spolitická kaktivita roku 1968, a jako mu není nepřátelská politická aktivita vyjádřená v programech italské, francouzské, španělské a jiných komunistických stran západní Evropy. I to je jasné, že problém nápravy nemusí nutně spočívat ve změně struktury, ale ve změně chování. Chování občanů vůči státu a moci vůči občanům je dnes určováno a řízeno strachem. Strach z represí vede ke konformitě, strach z nonkonformity provokuje represí. Očekávat, že se nejprve změní chování moci, že se změní samo od sebe je naivní. Naopak změna chování občanů je spíše možná. Neproměnit své chování v chování konformní pod tlakem represí, čelit jim mravní silou, argumentem, věcností pohledu a postoje, znamená zbavit represí jejího odstrašujícího účinku, znamená dát příklad jiným a znamená nakonec přimět moc k hledání takového východiska k prosazení vlastního záměru, které bude přijatelné pro obě strany.

Tato idea není pouhou spekulací, jak ukazuje příklad Polska, kde kromě represí našla moc i cestu alespoň k dílčímu řešení některých občanských požadavků a více méně respektuje právě takové postoje, k jakým se kloní Charta 77, to jest postoje loyální a legální nonkonformity. Podobným příkladem

je i situace v Maďarsku, jehož moc v rámci stejného společenského principu, jaký vládne i u nás, dosáhla daleko většího vzájemného porozumění mezi občanem a státem.

Oba tyto příklady zároveň ukazují, že občanské úsilí o nápravu chyb a nedostatků je zásadně podmíněváno pevným mravním rozhodnutím občanů přijmout riziko represí a neuhýbat mu obnovením konformity či upadáním do rezignace.

Praha, březen 1977

Luboš Dobrovský

## Lidská práva a mírové soužití

Jiří Hájek

Zbezpečení a uskutečňování lidských práv a základních svobod pro všechny lidi je jedním ze základních principů uspořádání světa v míru a spravedlnosti, jak bylo vyhlášeno už při vytvoření protifašistické fronty za druhé světové války jako jeden z hlavních cílů společného boje proti Ose. Tento princip se stal také nerozlučnou součástí programu mírové spolupráce po válce a byl formulován také v Chartě Spojených národů. Poněvadž byl uznán všemi státy a bez rozdílu jejich společenského zřízení, přežil také otřesy krizí studené války, i když tehdy prakticky musel ustoupit a byl často podřizován strategickým cílům i taktickým obrátům tohoto tvrdého soupeření, napětí a konfrontací dvou světových systémů a velmocí v jejich čele. Avšak i v okamžicích největšího napětí a nekrvavých i krvavých střetů kolem čtyřicátých a v první polovině padesátých let bylo možno zachovat minimální stupeň souhlasu všech států v otázce lidských práv: 1948 schválilo Valné shromáždění OSN /při absenci socialistických států, Jižní Afriky a Saudské Arabie/ Všeobecnou deklaraci lidských práv a na jejím základě od r. 1951 formulovalo tentokrát za aktivní účasti socialistických zemí, na jejím základě také dva mezinárodní pakt o lidských právech, k jejichž definitivnímu schválení ovšem došlo až 1966. Abstraktní vyjádření tohoto principu ovlivnila od 1. poloviny 50. let zejména protikoloniální revoluce, tak výrazně projevená i na půdě OSN a měnící do základu charakter mezinárodních vztahů, vytlačující konflikty a konfrontace studené války z jejich prioritních pozic.

Tím víc se ovšem princip zabezpečení, ochrany a realizace lidských práv a základních svobod hlásí o upltnění v období, v němž z řady příčin studená válka ustupuje uznání nutnosti mírového soužití a dominantním se stává proces zmiňování napětí mezi vyspělými zeměmi socialistické a kapitalistické soustavy při současném rostoucím tlaku požadavků a potřeb národů "třetího světa" rozvojových zemí. Spolu s tím před lidstvem jako celkem vyvstávají nové naléhavé úkoly řešitelné jen ve spolupráci všech - vyřadit definitivně válku ze vztahů mezi státy a uvolnit k produktivnímu využití obrovské zdroje materiálu i lidské práce a umu pohlcované dosud zbrojením, ve prospěch celého lidstva využít obrovský rozmach výrobních sil vyvolávaný vědecko-technickou

revolucí a přitom cílevědomě překonávat rozdíly ve stupni hospodářského a sociálního rozvoje i vzdělanosti zanechané kolonialismem, daleko hospodárněji a perspektivněji zacházet s přírodními zdroji naší planety, chránit její životní prostředí a připravovat kroky člověka do prostoru mimo ni tak, aby přinesly maximální výsledky pro budoucnost. Poněvadž tyto obrovské úkoly lze zvládnout při maximálním rozvoji iniciativy a spolupráce v nejširším měřítku, vystupuje do popředí s jejich naléhavostí a nastolováním na pořad dne vytváření podmínek pro rozvoj schopností a uplatnění tvůrčí síly pokud možno každého člena lidské společnosti. ~~Maximální rozvoj lidských schopností~~ Také v současných společenských soustavách stále výrazněji vystupuje dimenze opravdového humanismu, daná mírou prostoru pro seberealizaci člověka. Tato objektivní potřeba a nutnost se odráží rozličným způsobem ve vědomí lidí a v rozhodování jejich mocenských orgánů, stojících v čele států.

V Evropě se tato spojitost rozličných problémů i problémů planetárních vyjádřila nejvýrazněji v Závěrečném aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě podepsaném 1.8.1975 v Helsinkách.

Není jen věcí publicity, působení na veřejnost, že mezi 10 principy závaznými pro mírové soužití evropských států /spolu s USA a Kanadou jako významnými členy NATO/, tedy pro koexistenci vyspělých socialistických a kapitalistických států, které reprezentují dohromady téměř 90 % světového hospodářského a více než 90 % vojenského potenciálu světa, je zahrnuto respektování lidských práv a základních svobod a to jako "podstatného činitele míru, spravedlnosti a blahobytu", tedy cílů, k nimž je orientováno úsilí všech států, veřejně vyhlašované každým z nich.

Závazky vyplývající z přijetí tohoto principu se na rozdíl od ostatních bodů helsinského "desatera" /respektování suverenity, územní celistvosti, sebeurčení národů, nevměšování, mírové řešení sporů/ netýkají vnějších vztahů účastnících států, nýbrž jejich vztahu k vlastním lidem, občanům. Proto také neplnění závazků v této oblasti může být sice předmětem kritiky jáných států, kterou nelze vyložit jako vměšování - vždyť podstatou každého smluvního závazku je, že jeho obsah se stává věcí všech účastníků příslušné smlouvy, dohody či deklarace - ale pozitivní plnění takového závazku nemůže vynutit žádný smluvní

partner, aniž by se vměšoval. To lze zabezpečit jen uvnitř každého státu. A zde helsinské principy činí významný krok vpřed: smluvní strany "potvrzují práve jednotlivce znát svá práva a povinnosti v této oblasti a postupovat podle nich". Občanská iniciativa snažící se o plnění a dodržování závazků v oblasti lidských práv a základních svobod směřuje nejen k posílení zákonnosti uvnitř státu, v němž je rozvíjena. Poněvadž uplatňuje princip helsinskými dokumenty označený za činitele míru a spolupráce, je uzávěna signatáři z Helsink - tedy také ČSSR a ostatními socialistickými státy v Evropě - za činnost zásadně orientovanou ve směru posilování procesu zmírňování napětí a upevňování základů mírového soužití v Evropě.

Takovou funkci má i československá Charta 77, ač je oficiální propagandou v rozporu se zásadami z Helsink napadána a mocenskými orgány potlačována. Tato její funkce je uznávána i mezinárodně právě těmi silami, jejichž podporou bylo vůbec umožněno, že se konference o evropské bezpečnosti konala a že dospěla k výsledkům zachyceným v Závěrečném aktu. Šíří a intenzitu mezinárodního ohlasu Charty 77, jak bylo už několikrát konstatováno, jak u nás, tak v zahraničí, zvětšily represe a hlučná, neseriozní kampaně oficiální propagandy. Právě ty zaujaly pozornost kruhů, kterým na samé podstatě a cíli Charty 77 nemají a nemohou s mít zájem a které sledují události v Československu jen buď z hlediska laciné senzace nebo ve snaze zachytit negativní a odpuzující jevy, jakými represe i štvavice propagandy proti Chartě nesporně byly a jsou, i v očích nezaujatého a nepolitického diváka a čtenáře na Západě. Pozornost i zájem, ba předstírané sympatie těchto kruhů ovšem Chartě 77 málo pomáhá. Antikomunismus, snaha napadnout Československo za to, že je socialistickou zemí nebo za to, že je Československem /jako v postogích studetoněmeckého landstman-schaftu/ či pokusy oslabovat důvěru v mírové soužití a narušovat proces zmírňování napětí je v rozporu se zásadami na nichž Charta 77 vznikla i s cíli, jež sleduje. Proto ani prohlášení G. Meanyho, předsedavatele amerického odborářské byrokracie, požadujícího před nedávnem vyloučení Československa z OSN, nelze hodnotit jinak.

Třebaže by propaganda proti Chartě 77 ráda nemluvila naší veřejnosti, že podpora této občanské iniciativy je poskytována výlučně či hlavně z jakýchsi antikomunistických a

protisocialistických center či z kruhů nepřátelských mírovému soužití a zejména tomu, co se nazývá "duchem Helsink", je pravdou pravý opak. Pro antikomunistická centra není Charta zajímavá, páněvadě vychází ze stanoviska, že lidská práva a svobody jsou uskutečnitelné v socialistickém zřízení /a mnozí ze signatářů, ne-li většina, jsou přesvědčeni, že v socialismu je lze uskutečnit daleko plněji než v kapitalistické společnosti/. Zato jí straní ti, kdo toto smýšlení sdílejí.

Jsou to především gy osobnosti a kruhy v jiných socialistických zemích východní Evropy, zejména v Polsku /výbor obrany práv dělníků/, v SSSR /Sacharov a jeho přátelé/, v Maďarsku i NDR, usilující o dodržování socialistické zákonnosti a plně rozvinutí lidských práv a svobod jako pozitivní rozvoj a naplnění zásad kotvících v samé podstatě socialistického zřízení. Společně s nimi jsme přesvědčeni, že dnes, kdy světová socialistická soustava je hospodářsky a mocensky silná natolik, že nelze ji vážně ohrozit zvenčí, nejsou již objektivní důvody pro to, aby se člověku v ní žijícímu neposkytly v plném rozsahu všechny možnosti k rozvoji jeho osobnosti, jak jsou formulovány teoreticky v ústavách, zákonech i mezinárodních závazcích přijatých politickými a ústavními orgány jejich zemí. Vědomí této souběžnosti snah i blízkosti cílů je velkou morální podporou. Stejně tak je jí i postoj většiny komunistů a socialistů vyspělých kapitalistických zemí, představujících zájmy a sílu dělnické třídy těchto států. Četná prohlášení politických i tiskových orgánů komunistických stran, mezi nimi tak významných složek mezinárodního komunistického hnutí jako KS Italie, Francie, Španělska, Japonska dávají lidským a občanským právům i svobodám klíčové místo v boji za socialismus i strukturální reformy otevírající cestu k němu v jiných zemích. Z těchto důvodů se také vyslovily rozhodně proti represím i štvanicím vedeným u nás proti Chartě 77 a za podporu této občanské iniciativy, zásadně a bytostně socialistické, neboť mj. odpovídá i výzvě berlínské konference evropských komunistických stran z června 1976/ podepsané i KSČ/. Toto stanovisko silných a politických vlivných komunistických stran bylo samozřejmě čs. veřejnosti utajeno - stejně jako postoj komunistů jugoslávských, nemluvě o KS Číny. Skutečnost, že podstatná část, ne-li většina mezinárodního komunistického hnutí kritizuje, odmítá

a odsuzuje postup mocí proti Chartě 77 v ČSSR, podvrácení tézi o antikomunistickém charakteru této občanské iniciativy a její podpoře v zahraničí.

Tuto tézi nemůže poděpřit ani skutečnost, že se této iniciativy jako šprávně zastávají socialistické strany západní Evropy. Vždyť právě podpora principu respektování lidských práv a základních svobod je jedním ze základních kamenů platformy, na níž se v těchto zemích překonává tragický rozkol dělnického hnutí, obnovený a prohloubený v poválečném období studenou válkou. Vždyť berlínská konference evropských komunistů k tomuto překonání rozkolu a nové spolupráci učinila podstatný krok tím, že odmítla za antikomunisty považovat "všechny ty, kdo neschází s jejich /rozkomunistů/ politikou nebo zaujímají kritický postoj k jejich činnosti", a socialistické i sociálně-demokratické strany zařadila na první místo mezi demokratické síly, a tímž vyslovila ochotu spolupracovat za mír, demokracii a pokrok společnosti. V duchu tohoto významného dokumentu a tváří v tvář skutečnosti nelze za antikomunisty označit ani většinu těch osobností, kruhů a organizací i tiskových orgánů liberálního, křesťanského či pacifistického zaměření, jež vyjádřily svou podporu Chartě 77 vůči represím a propagandistickým pomlouvačným invektivám. Vždyť tyto kruhy a státníci o ně se opírající byli při mnoha jiných příležitostech v našich sdělovacích prostředcích i projevech vedoucích činitelů u nás i v SSSR kladně hodnocení pro svůj realismus i přínos věci mírového soužití, zejména v souvislosti s Helsinkami. Také v řadě bilatelárních jednání s nimi byla jejich pozitivní úloha v procesu zmírňování napětí oceněna... Pokrokový charakter, daný již všeobecně známým dílem jeho čelných představitelů, má i mezinárodní výbor solidarity s Chartou 77 vytvořený hned po prvních aktech represe z iniciativy spisovatelů a kulturních činitelů jako H. Böll, G. Grass, F. Dürrenmatt, M. Frisch, G. Greene, A. Miller, P. Dax, G. Martinet, J. Vogt, Y. Monand a S. Bellow. Právě proto, že v rozporu se skutečností jsou signatáři Charty 77 napaďáni jako údajně protisocialističtí či jako škůdci mírového soužití, má velký morální význam podpora jejich názorů a stanovisek ze strany socialistických m sil i rozhodných přívrženců a uskutečňovatelů politicky mírového soužití.

Jak bylo jasné řečeno již v Prohlášení Charty 77 z 1.1.1.r. a několikrát opakováno při různých příležitostech, nejde jim o politické cíle v tom smyslu, že by se pokoušeli o jakoukoli opoziční činnost proti dané státní moci u nás. Usilují o to, aby v adném státním a společenském zřízení byly uskutečněny a plně dodržovány závazky ústavy, jiných zákonů i platných mezinárodních úmluv týkajících se lidských práv a základních svobod. V tomto úsilí se scházejí lidé rozličných názorů, přesvědčení, vyznání i orientace. V souladu s četnými dokumenty OSN i s principy Závěrečného aktu z Helsink chápou toto úsilí jakou součást snah o další zmírňování napětí a o upevnění základů mírového soužití v Evropě i v celém světě. Proto vítají jako kladný příspěvek a jako podporu svého úsilí také kroky každé vlády stojící na těchto základech a směřující k důslednému uplatňování principu úcty k lidským právům a základním svobodám všude bez rozdílu společenského zřízení, stupně rozvoje i spojeneckých svazků. Jsou přesvědčeni, že splní-li nový americký prezident do důsledku své prohlášení v tomto směru, přispěje tím k pokroku především tam, kde efektivně může uplatňovat luv své politiky, ale bude to mít příznivý účinek také všude jinde.

I když jako občané tohoto státu chápeme jako svou povinnost a máme i možnost /třebaže prakticky dnes nevelkou/ usilovat o důsledné dodržování zákonnosti v oblasti lidských a občanských práv u nás, jsme si plně vědomi mezinárodního charakteru problematiky, o níž nám jde. Cítíme se také solidární s těmi, kdo za rozličných, často mnohokrát těžších podmínek usilují a bojují v různých zemích za podobné cíle - za obranu, udržení a prosazení či dodržování právě těch práv a svobod, jejichž porušování je v dané situaci považováno jako překážka plného, opravdu lidského života tisíců, statisíců a miliónů.

Odmítáme-li diskriminaci lidí v práci či ve školách za věrnost socialistickým demokratickým ideám roku 1968, jsme solidární i s těmi, kdo v sousední NSR protestují proti zákazu zaměstnání ve veřejných službách pro osoby levičového zaměření /třebaže tento zákaz podle zveřejněných dat postihuje menší počet lidí než diskriminační praxe u nás/. Jsme na straně demokratických sil bojujících za úplnou likvidaci frankistických metod a za návrat demokratických svobod ve Španělsku. Odmítáme porušování lidských práv v

Ulateru. Máme hluboké pochopení, sympatie a rozhodně stranníme těm, kdo usilují o úplné uskutečnění práva na práci miliónů v kapitalistických zemích politikou směrlých strukturálních reforem překonávajících krizové ofřesy hospodářství.

Jsmo proti každé diskriminaci - a tedy zejména proti barbarství rasismu - jsmo na straně bojovníků proti apartheidu v Jižní Africe, Namibii i Rhodesii, kde se nyní odehrává velký rozhodující zápas o zrovnoprávnění většiny obyvatelstva. Přejem plné vítězství těm, kdo usilují o úplné zrovnoprávnění černocho, indiánů i jiných národních a rasových skupin ve Spojených státech. Rozhodně odsuzujeme teror, zbavující základních lidských práv demokratické bojovníky v Chile, stejně jako v některých dalších diktaturách Latinské Ameriky. Naše pochopení pro složitost situace v rozvojových zemích a nutnost rozhodných kroků pomoci pro urychlení jejich hospodářského růstu nám nebrání v tom, abychom i tam nekritizovali jevy porušování lidských práv a svobod, odporující zájmům tohoto rozvoje - jak jsou hlášeny z některých afrických států, ze Středního východu ve spojitosti s konfliktem arabsko-izraelským či z Indonésie a Filipín. Není v našich silách kterýkoli z těchto zápasů či řešení kteréhokoli z těchto problémů ovlivnit. Nechceme se také ke každému z nich vyjadřovat prohlášením solidarity či odsuzováním negativních jevů a aktů. Připomínáme si je proto, abychom viděli vlastní úsilí v náležitých souvislostech a proporcích. Jejich vědomí nemá oslabovat toto úsilí, nýbrž dāt mu širší rozhled i perspektivnost. Jako ostatní složky pokroku lidstva, také realizace lidských práv a svobod jako celosvětový proces se rozvíjí v zesílené míře rukou v ruce s bojem za mír, mezinárodní spolupráci a sprovedlivé rovnoprávné vztahy mezi národy při stále zřetelnějším pochopení pro nové celosvětové problémy a úkoly konce tohoto tisíciletí.